

Людина без серця

Юрій Бедзик

Олесь Бердник, Юрій Бедзик

ЛЮДИНА БЕЗ СЕРЦЯ

Науково-фантастична повість

Частина перша

Катастрофа

Від Фрідбурзького собору машина звернула ліворуч і помчала широким залюдненим проспектом. Петер Стар, тримаючи ліву руку на рулі, правою ніжно обняв Евеліну. Її каштанове волосся тремтіло від поштовхів машини.

— Петере, тихше. Хочеш накоїти лиха? — Вона говорила напівголосом, зморена щастям і ніжністю, притиснувшись щокою до його грудей. — Чого ти поспішаєш? Ми повинчалися і тепер завжди будемо разом...

— Повінчалися? — Він скося глянув на дружину і широко посміхнувся. — А ти знаєш, Еве, мені все ще не віриться, що ми їдемо з церкви... Та хто знає, може, й зараз це тільки сон.

Евеліна рішуче відхилила від себе його усміхнене обличчя — вольове, красиве, із зухвалим поглядом сірих очей.

— Не плещи дурниць, Петере, — наказала вона владно. — Пильнуй краще за дорогою і не прикидайся нещасним. Якщо це й сон — то дуже хороший. Хай він буде таким вічно. Чуєш, любий мій? Вічно! Я знаю, я певна — щастя не покине нас.

— Звичайно, при одній умові, — перебив її жартівливим тоном чоловік, — якщо мої атомні дослідження увінчаються успіхом. Скільки ще роботи! Адже я, власне, тільки почав. Це не якесь там утопічне маячіння. Ми з тобою, Еве, люди ділові, нехай бідолаха Берн займається чаклунством...

— Облиш, — гостро зауважила Евеліна. — Нащо знущатися з людини.

Стар звів над переніссям брови. На його самовпевненому відкритому обличчі з орлиним носом і важким м'ясистим підборіддям з'явився вираз щирого подиву.

— Ти серйозно говориш? Йоган Берн — мій кращий друг, і я маю знущатися з нього...

Слова завмерли на вустах Стара. Натиснувши на гальма, він уважно подивився вперед. Біля тротуару юрмився натовп, перегороджуючи шлях машинам. Десятки вилискуючих кузовів уже збилися до купи, немов казкові черепахи з сяючими панцирами. Над натовпом здіймалися кулаки, палиці, стеки. Чулася лайка, відчайдушний крик.

— Ого-го! Там комусь добренько всипають! — з безтурботною посмішкою вигукнув Стар.

На обличчі Евеліни проступила болісна гримаса.

— Петер! Петер! — Вона схопила чоловіка за руку. — Вони когось топчуть. Це ті... зеленоберетники... Боже мій! Нащо ж вони! Нащо?

— Хай побавляться, — озвався Петер, якого несподівана сцена вразила не більше, ніж кадр у доброму пригодницькому фільмі. Він виглянув з машини і підкликав до себе хлопчика-газетяра.

— Слухай, малий, що там скоїлося?

Газетяр стріпнув білявим чубом, простягнув Стару газету.

— Купуйте! Купуйте! Переговори Германа Тода в Браунгтоні! Загроза червоної агресії на африканському континенті...

— Малий, дай мені газету й скажи, кого там лупцюють? — змінив тон Петер, розуміючи, що інакше йому не дізнатися правди.

Хлопчик одразу підскочив до машини і всунув у віконце газету.

— Легіонери б'ють двох червоних, — квапливо став пояснювати білявий газетяр, веснянкуватий, довгоший, з великими, мов тернини, очима. — Ті закричали: "Хай живе Герман Тод", а червоні розреготалися. Ну, вони їх і взяли в шори... Онде бачите, бачите, як нападають. — На блідому обличчі хлопчика промайнула зневага. — Герої! Десять на двох. А поліцаї хоч би тобі вухом повели. — Він голосно сплюнув і, відійшовши до тротуару, загукав до перехожих: — Переговори Германа Тода в Браунгтоні! Купуйте екстрений випуск! Купуйте екстрений випуск! Герман Тод веде переговори про створення імперської армії...

Машини рушили з місця. Натовп став поволі розходитися. Майнули поліцейські каски, одна, друга... Стар включив мотор. Його губи були міцно стулені, але в очах ще грали задерикуваті вогники. На тротуарі кілька чоловік тримали під руки юнака з закривавленим обличчям і гнівно про щось перемовлялись.

Коли машина Стара проминула місце бійки, Евеліна глянула на свого чоловіка повними сліз очима.

— Останнім часом вони зовсім знахабніли. Петере, чим це кінчиться?

— Нічим, моя люба. Нація піднімає свій голос. — Петер знову впевнено вів машину через неспокійне вуличне море. Весняний вітерець лопотів його шовковою сорочкою. — Ти, Еве, якась дивна. Хіба тобі не зрозуміло, що все повинно бути саме так? Моральне змушнення нації, народження сили, виклик гнилій цивілізації сучасного! Ха-ха-ха! Як ще там просторікує Ганс Шаукель, вірний поплічник президента?

— Не смійся, Петере, — роздратовано перебила його Евеліна, відсуваючись од чоловіка. — Поліція не захищає громадян. Розвалюються правові підвалини держави...

— Ох, боже мій! — знову розвеселившись, промовив з робленим відчаєм Петер. — Я чую випускницю юридичного факультету. Правові підвалини! Перестань, Еве. Я нічого не хочу знати про політику. Давай краще поговоримо про наші справи... Постривай-но! Ти щось там говорила про Йогана. — Мить помовчавши, він раптом пригадав: — Ага! Ти казала, що я знущаюся з нього...

Евеліна, все ще заповнена якимись далекими думками, враз ніби прокинулася зі сну. Звела на Петера зелені очі, неголосно промовила:

— Звичайно, знущаєшся, Петере.

Петер здивовано похитав з боку в бік головою. Ото сказала!

— Ти знаєш, Еве, — серйозним тоном заговорив Петер, — коли я згадую про нашого Берна, мені стає жаль його. Такі люди в наш час не геть скільки щастя можуть подибати. Гордий, відлюдкуватий, до всього ще й чесний. Ех, Йоган! Забув він, що наука без комерції — все одно, що життя без кохання.

Стар нахилився грайливо до Евеліни, але в ту ж мить мусив міцніше взяти до рук руль, бо машина саме підкотилась до перехрестя.

— Швидше б уже додому! — незлобиво вигукнув Петер. — Зараз я схожий на Йогана. Сиджу поряд з тобою, а по-справжньому обняти тебе не можу. Так, Йоган мрійник і фантаст. Що ж дивного, коли такий людині ні в чому не таланить: ні в науці, ні в коханні.

— Кажуть, що в житті буває інакше, — озвалася задумливо Евеліна. — Кому не щастить у коханні, тому щастить у роботі.

— Ти віриш в його чудернацькі експерименти?

— Любий мій, колись же повинно поталанити людині. Берн — наш щирий друг...

— Так, Еве, він наш друг, і тому я хочу, щоб він кинув свої дитячі забавки. З його здібностями можна гори перевернути.

Евеліна рішуче хитнула головою. Глибше відкинувшись на спинку м'якого сидіння, задумливо мовила:

— Вчора він сказав мені, що апарат вже сконструйовано. Залишилось тільки випробувати його на живих істотах.

— Дурниці! — Пройнятий самовпевненою рішучістю, Стар гордовито підняв свою біляву голову. — Механічне серце може бути тільки проміжним етапом, але ніколи...

— Петере, стій! — раптом перелякано зойкнула Евеліна. Розширеними від жаху очима вона дивилась поперед себе.

Стар подався вперед, щосили натиснув на педалі.

Назустріч їм, обганяючи великий незграбний автобус, мчав поліцейський автомобіль. Він з'явився раптово, виповнюючи повітря надривним завиванням сирени.

У голові Стара майнула думка: "Врятувати Евеліну... Під удар лівий борт".

Крутим поворотом керма він спрямував машину праворуч. В ту ж мить жахливий удар відкинув автомобіль до тротуару.

Серце працює

На високому, випуклому лобі Йогана Берна виступив рясний піт. Блиснули за скельцями рогових окулярів очі, зупинилися на обличчі асистента.

— Скільки? — схвильовано спитав Берн, витираючи рукавом білого халата чоло.

— Десять хвилин п'ятнадцять секунд...

— Зашивайте.

Берн втомлено опутився в глибоке крісло. Крізь зашклену стелю до операційної вливалось яскраве сонячне проміння. Але радість весняного пробудження, всі барви

оновленої землі здавалися Берну далекими і чужими. Його серце жило зараз одним — операцією. Усі думки зосередилися на отих вправних руках асистента, який, ставши замість нього до операційного столу, швидко орудував інструментами.

"Чи вдасться? Чи не буде сьогоднішня операція останнім днем моїх дерзновенних мрій? — думав Йоган, раз по раз поглядаючи на хронометр. — До великих відкриттів ідуть роками пошуків і жертв, а я сподіваюся досягти свого одним ударом. Але ж усе продумано. До найменших дрібниць. Що б не думав цей вічний скептик Гельд, я на вірному шляху".

— Все! — коротко озвався асистент, і з полегшенням підняв перед собою руки. То були великі, здавалося, незграбні руки трударя. І весь він, Франц Гельд, був схожий на витесаного з міцного дуба несхитного велетня, добродушного і замріяного, з постійною посмішкою на товстих, по-дитячому ніжних губах.

— Дайте мені вимикач, Франце... — Голос у Берна зривався. Він важко дихав, ніби йому довелося допіру шалено бігти. Смаглява шкіра на його худому обличчі ще дужче натяглася. Гельд, з тією ж прихованою посмішкою на вустах, простягнув йому плоску металічну коробочку. Подав її обережно, ніби якусь найдорожчу в світі кришталеву річ. Мимохідь глянувши на свого асистента, Берн раптом вловив у його синіх очах тепле співчуття. І посмішка на Францевих повних губах здалася Йогану дружньою і підбадьорливою.

— Включаєте, — тихо наказав Берн.

Біля операційного столу спалахнув екран. На ньому виник світловий промінь, зігнувся зигзагом і швидко забігав в різні боки...

— Компресор працює, — тихим урочистим голосом промовив Гельд.

Берн мовчки кивнув головою і вп'явся очима в широку стрічку електронного записувача біострумів^[1]. Стрілка лишилась нерухомою.

— Невже невдача? — похмуро промовив асистент. Його усмішка згасла. В цю мить Гельд уже не пам'ятав про те, що до останнього дня скептично ставився до дослідів свого шефа, що гаряче доводив Берну нездійсненність його задумів омолодити людину і зробити її безсмертною з допомогою шматочка металу. Це переконання йшло в Гельда не тільки від розуму, а й від усієї його життєрадісної, людинолюбної натури. А ось зараз, коли його погляди мали підтвердитися, Франц раптом зажадав пристрасно, щиро успіху операції. Адже чудеса теж трапляються, і буває так, що найкарколомніші відкриття приходять випадково й незбагнено.

— Зачекайте... не судіть так рано, — відмахнувся Берн. Зігнутий, напружений, він стояв, вчепившись тремтячими руками в операційний стіл, і невідривно дивився на екран. — Може... ще не все втрачено. Адже тиск нормальний... Так, так... — Його обличчя раптом проясніло, густі кушуваті брови радісно підскочили вгору. — Дивіться! Пішло! Пішло!

Він відчув, як перед ним загойдалась кімната і скляна стеля неблаганно стала навалюватись на нього. Берн заплющив на мить очі, але й із заплющеними очима виразно бачив перед собою маленьке перо, що повільно рухалося по стрічці. За ним,

наче за равликом, що неквапом повзе по піску, лишалася хвиляста лінія. Берн розплющив очі. Спокій уже повернувся до нього. Впевненим, твердим голосом, немов виносячи вирок своєму невблаганному ворогові, промовив:

— Серце працює!

Зірвав з голови білу шапочку, витер з обличчя піт, розкуйовдив підстрижене їжачком волосся. Гельд з подивом стежив за ним. Ніколи він ще не бачив хірурга Берна таким збудженим і неврівноваженим. Берн перехопив погляд асистента, посміхнувся.

— Не дивуйтесь! Це ж тріумф. Це — виклик смерті!

Гельд із сумнівом похитав головою. Знову ним опанувала колишня зневіра. Успіх на собаці — ще не доказ. Людський організм поставить свої вимоги. Гельд хотів сказати про свої сумніви хірургу, але стримався. Шанобливість не дозволила йому бути до кінця відвертим.

— Ви не згодні зі мною? — Обличчя Берна спохмурніло. — Ви — вічний скептик, Гельд. Навіть такий факт не може вас переконати.

Асистент журливо посміхнувся.

— Докторе, я щиро радію разом з вами. Однак моя радість не означає, що я цілком і остаточно вірю в механічне серце, тобто — в його чудодійну силу.

Доктор Берн знову сів у крісло. Гельд скромно став поруч.

— Гельд! Я просто дивуюсь вам. — Берн знизав плечима. — Ви молодий, талановитий вчений, але я не розумію, де ваші елементарні знання? Невже ви не уявляєте собі принципів основ процесу старіння? Ви забуваєте... перепрошую, я не хочу вас повчати, але ви просто забуваєте, що передчасне старіння клітин настає через втому серця. Після сорока — сорока п'яти років активність організму катастрофічно падає саме через оту нездатність серцевого апарата боротися проти створення вуглецевого кістяка[2].

— Вибачте, докторе, — стримано озвався Гельд, — навіть ці школярські істини не можуть мене ні в чому переконати.

— Не вас, а вашу впертість, Гельд!

— Докторе, — вів своє асистент, — ви хочете з допомогою механічного втручання запобігти створенню вуглецевого кістяка...

— О боже! — патетично вигукнув Берн, звівши догори руки. — Нарешті ви заговорили мовою справжнього медика.

— Дозвольте, докторе...

— Я дозволяю вам, Гельд, я все вам дозволяю, — перебив асистента Берн. — Але ж ви й мені дозвольте дещо сказати. Моя істина проста: ось вона, на операційному столі, у грудях пса... Так, так, це моя істина. І вона цілком підтвердить мої передбачення. Ви сказали: з допомогою механічного втручання запобігти створенню вуглецевого кістяка... Додам: у клітинах живого організму. Ви висловили формулу, в яку не вірите. Але, на щастя, ця формула повинна ствердитись. Я вірю, що механічне серце, яке завжди буде діяти ритмічно і з однаковою силою, безупинно даватиме поштовх для відновлення клітин. Живі тканини не будуть старіти. Якщо ж і наступить смерть, то

тільки через сотні років, коли відмовляться служити нервові клітини.

Гельд, заклавши за спину руки, пройшовся по операційній. Він замислено дивився собі під ноги.

— Все це вірно, докторе, — заговорив він обережно. — Але ми не певні, що механічне серце діятиме саме так. Хто гарантує нас проти його негативного впливу на органічну тканину? Адже природне серце зв'язане з організмом за допомогою нервів, тканини, лімфи. Це — органічний зв'язок. А механічне серце...

— А механічне теж матиме такий зв'язок... — перебив його Берн, уже дратуючись. — Згодом ми створимо систему судин, яка, минаючи механічне серце, буде відновлювати органічний зв'язок аорти, артерій і внутрішніх органів. Штучне серце залишиться поза внутрішніми реакціями!.. Ніякі психічні чи інші зрушення не будуть впливати на нього і не руйнуватимуть його, як це буває з природним серцем. З допомогою системи чутливих реле[3] воно буде реагувати на підвищення чи пониження тону організму збільшенням чи зменшенням струменя крові...

— Що ж! — примирливо сказав Гельд, лагідно усміхаючись. — Дай боже! Але в мене є цікава думка! Останнім часом я перечитав багато матеріалів якраз у цій області науки...

— Ну й що ж?..

— Вчені на Сході йдуть зовсім іншими шляхами, — почав Гельд.

— Знаю! — зневажливо відмахнувся Берн. — Створення живого білка...

— Цілком вірно. У них величезні досягнення... І я гадаю, чи не варто поєднати ваші роботи з їхніми дослідженнями...

— Цікаво, цікаво! — іронічно посміхнувся Берн. — Як же їх поєднати?

— Ще не знаю, докторе, але мені ясно одне — досягти відновлення клітин можна, застосувавши живий білок у поєднанні з штучним серцем.

— Я вас розумію. — У голосі Берна звучало глухе роздратування. — Вам би дуже хотілось, щоб я віддав свої дослідження іноземцям. Але цього не буде! — Його голос піднявся: — Чуєте? Ніколи не буде! І взагалі... давайте закінчимо цю розмову.

— Гаразд, — згодився Гельд. — Нас розсудить час.

— Саме так! — Берн підвівся зі свого глибокого крісла. — Нас розсудить час.

Він підійшов до операційного столу і уважно оглянув апаратуру.

— До речі, час уже сказав своє слово. Ось його присуд.

Рука хірурга лягла на біле покривало. Він тріумфуюче посміхнувся.

— Шановний добродію, чи то пак, шановний пане скептик, прошу поглянути сюди! — Берн плавно зняв простирадло. — Ось, мій доказ. Ні, ви дивіться! Ви гарнесенько роздивляйтесь, пане невірний Хома!..

На операційному столі лежав здоровенний чорний пес. Очі його були закриті. Кінцівки ледве помітно здригалися. Берн тримав у руках коробочку, з'єднану з грудьми пса тонким ізольованим проводом, який підводився під шар бинтів в ділянці серця. Він поклав коробочку в шкіряну сумку і прив'язав її до спини пса. Потім повернувся до асистента і сухо сказав:

— Час і дослід — кращі судді. А зараз можете йти. Я з півгодини почергую, потім ви мене замініте. Занотуйте все, що відбуватиметься в організмі тварини.

Асистент мовчки кивнув головою й вийшов.

Берн знову сів у крісло. Дві глибокі риски біля рота розійшлися, сухі вузькі губи розтягнулися в задоволеній посмішці. Розмова з Гельдом втомила його, але водночас зробила ще яснішою його перемогу. Сьогодні не тільки його свято — сьогодні свято всього людства! Він — Йоган Берн — віднині на сотні років відганяє смерть від людини! Вічне серце створене!

Стрічка на записувачі біострумів рухалась, чорна лінія-хвиля переконливо підтверджувала великий успіх хірурга. Берн на якусь мить закрив очі, задоволено потягнувся, хруснув суглобами. Скільки він доклав зусиль, щоб у запеклій боротьбі відстояти свою правду. В свідомості зароїлися якісь образи, до болю яскраво виринуло минуле. Ось ніби зовсім поряд з ним звучить милий голос:

— ...Йогане, прочитай. Якраз про ту проблему, над якою ти працюєш.

Ах, це ж аудиторія університету! Евеліна, чарівна Евеліна сипле в його душу іскорки з зелених очей, подає йому журнал "Вісник Московської Академії Наук".

Прямо перед Йоганом — високий дівочий стан, обтягнутий елегантним синім платтям, бурхливий водоспад каштанового волосся, напівприкриті довгими віями лукаві очі — вони з розуму зводять, ті очі. Та жоден м'яз не здригнувся на обличчі Берна. Іронічно посміхаючись, він говорить:

— Подивимось...

Потім він кидає журнал на стіл, протирає скельця окулярів, трохи мружачись, дивиться на Евеліну.

— Ти що ж... думала переконати мене? Навіть тоді, коли роботи по створенню живого білка будуть цілком закінчені, ще неясний механізм їхнього застосування... Це все розраховано на століття кропіткої праці багатьох інститутів.

Дівчина махнула рукою, надула повні губи:

— Тебе молотком по голові треба переконувати...

— Кого це треба так переконувати? — весело кричить, влітаючи до кімнати, Петер Стар. — А, Евеліна знову докучає Йоганові... Ну й що ж, не піддається?..

Петер взяв журнал, пробіг очима кілька рядків, посміхнувся:

— А! Тепер розумію! Все та ж сама проблема — продовження життя. Ти не згоден з доказами цих учених, Йогане?

— Ні! — вперто хитає головою Берн. — Таку проблему треба вирішувати одним ударом.

— І, звичайно, тільки великий геній Йогана Берна здатен піднятися на цю вершину, — з дружньою іронією проголошує Евеліна.

Берн якось непевно знизує плечима:

— Я говорив і завжди скажу, що продовжити життя на багато років можна тільки створенням штучного серця, яке не буде стомлюватися, як природне.

— Невже здоровій людині потрібне твоє...

— Ні, ні, не перебивай! Я не хочу сказати, що нормальному індивідууму треба замінити серце механічним! Воно стане нам в пригоді тільки тоді, коли людина опиниться на грані смерті. Штучне, механічне серце активізує організм, допоможе йому боротися з утомою. Висновки — ясні!..

Евеліна закинула ногу за ногу, почала розгойдуватись у кріслі.

— Ясно тільки одне, — озвалася вона з посмішкою, — замість теплого ніжного серця ти хочеш вставити людям залізячку!

— І не дивно, — жартівливо додає Петер, — бо ти, Йогане, сухар. Великий розум без гарячого серця. От і хочеш зробити всіх людей подібними до себе!

— Ну, це вже занадто, — ображається Йоган.

Але Петер перебиває його:

— Хіба неправда?.. Тому Евеліна й зробила свій вибір.

Холодна гадюка закрадається в душу Йогана.

— Ну, що ж, поздоровляю, — іронічно скрипить він. — Це правда, Евеліно?

Евеліна грайливо обіймає Петера за ший, кокетуючи, ствердно киває головою:

— Угу!..

Якісь звуки вивели Йогана із задуми, образи минулого покрилися туманом. Хірург глянув на стіл. Пес відкрив очі, кліпнув кілька разів, широко позіхнув.

Ось він — тріумф! Евеліно, Петере, подивіться, як працює моя механічна "залізячка"! Значить, не марними були п'ять років напруженої роботи.

Пес, побачивши хірурга, вдарив кудлатим хвостом по столу, хотів піднятися, та паси, якими його було прив'язано, не пустили.

— Полежи, песику, полежи, — ласкаво промовив Берн і ніжно провів рукою по цупкій шерсті. Пес облизався, тихо заскавучав.

Йоган кинув погляд на прилади.

— Що це таке? — Очі Берна розширились від подиву.

Стрілка електронного записувача біострумів ніби сказала. Вона викреслювала велетенський зигзаг. Це свідчило про те, що активність організму пса збільшилась в десятки разів проти нормальної. Берн тривожно стежив за механічним пером. Зигзаги наростали, гострішали, ось вони почали виходити за межі стрічки. І раптом в апараті почувся сухий тріск, стрічка зупинилась.

Берн зблід. Щось неймовірне, непередбачене! Апарат навіть не розрахований на таку дивовижну активність! Це добре чи, може, навпаки, зле? І яка цьому причина?

Пес підняв голову, заскавучав, потім, розширивши ніздрі, з шумом втягнув повітря.

— Що тобі, песику?

Різно відчинилися двері. Зайшов Гельд.

— Ви, Франце? — здивовано запитав Берн. — Я ж говорив — через півгодини...

— Вибачте, докторе, — схвильовано відповів асистент. — Вас терміново викликають. У клініку привезли двох пацієнтів з місця автомобільної катастрофи. Вони непритомні...

— Гаразд! — коротко кинув Берн. — Чергуйте тут і підключіть новий записувач: старий вийшов з ладу. Стежте за інтенсивністю біострумів, нагодуйте пса...

Йоган скинув халат, натиснув кнопку на стіні операційної. Безшумно відкрилися маленькі дверцята, і він опинився в стерилізаційній камері. Приємні теплі хвилі невидимого випромінювання пронизали його тіло.

На операційний стіл!

Берн швидким кроком зайшов до приймального покою, тихо причинивши за собою двері. Ось вони — двоє, чоловік і жінка. Доки він захоплювався експериментами, життя йшло своїм шляхом...

Назустріч хірургові покvapливо ступив лікар, який привіз потерпілих.

— Хто? Звідки? — коротко запитав Берн.

— Молода пара. Вінчалися в церкві. Потім — автомобільна катастрофа. Інженер Петер Стар і його дружина...

— Хто? — мимоволі здригнувся Берн.

— Що з вами, докторе? Я кажу...

Та хірург вже не слухав лікаря. Швидко підійшов до колясок, відгорнув покривала.

"Так ось де ми зустрілися! Дорога Еве, ти прийшла привітати мене з моїм відкриттям у своєму весільному вбранні".

Великі очі Берна наповнилися сумом, губи гірко стиснулись. Дивився непорушними, немов скляними очима поперед себе і, здавалося, бачив якесь видіння. Перед ним лежало тіло його товариша Петера Стара, а поряд... Еве, люба Евеліно, на твоїх скронях я бачу кров! Але ти не вмреш. Ні, ні! У Берна вистачить сил порятувати твоє життя!

— Скальпель! — У його голосі почулися тверді владні нотки. — Та швидше, швидше!

Сестра, яка стояла поруч, хутко подала хірургові інструмент. Берн одним помахом розрізав вінчальну сукню Евеліни.

— Аналізатор!

Два санітари підкотили квадратний жовтий ящик на коліщатах. Берн ковзнув побіжним заклопотаним поглядом по знайомих приладах.

— Серце! — наказав хірург притишеним, але все тим же владним голосом. — Тільки обережніше!

Сестра обтягнула руку Евеліни чорним пояском, до грудей притулила широкий розтруб. Берн впився поглядом в прилад. Стрілочки зрушили з місця, на одному з екранів виникла світла цятка, яка почала пульсувати.

— Досить! — наказав хірург. — Серце ослаблене, але все гаразд. Графіка мозку!

Сестра приклала до голови Евеліни дві металеві пластинки, включила рубильник. Спалахнув зеленим кольором екран, на якому посунулася біла стрічка. Лінія, що малювалася на ній, карколомно стрибала.

— Струс мозку, — похитав головою Берн. — Але особливої небезпеки нема...

Груди Евеліни судорожно здіймалися, вона важко дихала.

Берн глянув на санітарів.

— В палату! Озон! Масаж!

Потім підійшов до Петера і так само швидко розрізав на ньому одяг. Оголилися груди — міцні, атлетичні, ніжно-золотистого кольору. Біля соска, в ділянці серця Йоган побачив велику пляму. Він нахмурих брови. Приставив чорний розтруб до грудей Стара і глянув на шкалу. Стрілка ледве-ледве ворухнулася, дрібно затремтіла і знову завмерла.

— Серце травмоване! — прошепотів Берн. Потім схвильовано кинув лікареві: — Подайте кордінеліт! Зробимо укол в серце.

— Невже... — Неприхований страх проступив на обличчі лікаря.

— Так! Іншого виходу нема, — відрізав Берн. — Серце спиняється.

Лікар вагався дарма. Кордінеліт був страшним препаратом. Він моментально стимулював роботу серця, але його дію витримував лише сильний організм. Опісля це коштувало хворим багатьох років життя.

Берн зробив блискавичний укол. Тіло Стара стрепенулося, агонічна судорога хвилиною пройшла по тілу. Кілька секунд стрілка на шкалі сказано бігала, та ось її рухи стали слабшими. Вона безнадійно поповзла донизу і ледве помітно запульсувала в такт ударам серця...

Берн витер з обличчя піт, натиснув на столі кнопку дзвінка. За якусь хвилину до приймальні зайшов асистент.

— Гельд, залиште поки що пса, — коротко наказав хірург. — Проконтролюйте роботу серця пацієнта.

— Гаразд, — озвався Гельд. — Але мушу сказати: собака в дивному стані. Активність організму незвичайно піднялася. Вийшов з ладу другий електронний записувач.

— Ось як! Дивно, справді дивно! Та про це потім. Контролюйте пацієнта, а я гляну на жінку.

Берн вийшов.

У приміщенні було тихо, але тиша та здавалася страшнішою грому, бо тут, у цьому непорушному тілі, відбувався двобій між життям і смертю. Моторошний неспокій розлився хвилями по кімнаті.

Мужнє, відкрите обличчя Гельда видавало зосереджену думу. Він впився поглядом в прилад, але знав напевне, що його втручання зараз зайве. Про це ясно свідчив аналізатор. Навіть славнозвісний Берн не допоможе. Яка іронія долі! Вони творять вічне серце, а люди гинуть на їхніх очах.

Гельд стояв і, хмурачи високе красиве чоло, дивився в простір.

— Як справи?

Голос Берна немов розбудив асистента. Він мимоволі ковзнув очима по приладах.

— Справи невтішні, докторе, — озвався Гельд стримано. — Подивіться, серце ледве працює. Тонус організму катастрофічно падає.

Берн сумно похитав головою. Взявши холодіючу руку і якось механічно прощупуючи пульс, він промовив:

— А там справи кращі. Пацієнтка буде жити. Невеликий струс мозку. Нервовий шок...

Його погляд спинився на маленькій чорній стрілці. Вона кволо піднялась і знову впала донизу. І той тремтливий рух ніби зачепив в його душі найтоншу струну жалю. Перед ним помирав товариш. Вірний друг його юнацьких років Петер Стар... Ніяка сила вже не могла врятувати його. Ніяка сила!.. Через кілька хвилин Петера не буде!

Хірург з болісним виразом обличчя зробив крок назад. Глянув здалека на тіло товариша, свого асистента, що нерухомо стояв біля приладів. Безпорадно озирнувся навколо. Чогось ніби чекав, ніби слухав... Якийсь голос наказував йому діяти, але він не міг збагнути його.

Врешті почув той голос. "Серце... Механічне серце..." Берн аж руку підніс до чола. Дивно й страшно прозвучали ті слова. Струснув головою. Ні, він не може, він не сміє! Правда, перший експеримент вдався. Механічне серце повернуло життя псу. Він сам, Йоган Берн, годину тому впивався безтямною радістю перемоги.

Але чи ж має він право застосувати зараз свій винахід? Перед ним людина, його товариш!

Берн заціпенів. Думки гарячково кружляли в його голові. Треба щось робити. Треба негайно діяти. Адже іншого виходу немає. Коли йдеться про життя або смерть, медицина не сміє відступати перед найтяжчим випробуванням.

"А може..." В глибині його свідомості виникла тиха підступна думка. "Може, хай умирає. Я зробив усе, що міг, все, на що здатний хірург. Евеліна залишиться самотньою і... хто знає..."

Але в ту ж мить хвиля сорому жбухнула до голови Берна. Як він міг таке подумати? В його вухах пролунав голос Стара. Колись той жартома говорив йому:

— Ти ж людина без серця! Науковий сухар!..

Ні! Він доведе йому, що це не так! Берн доведе, що він творив для врятування людей, а не заради егоїстичних цілей.

— Докторе! — почувся різкий голос асистента.

— Га? Що там? — стривожено поглянув на нього Берн.

— Серце зупинилося! Клінічна смерть!

Ці слова вдарили Берна, немов обухом. Він схопився обома руками за скроні і міцно стиснув їх. Так, він не сміє більше вагатися. Зараз він доведе всім, що він не сухар. І сам Петер Стар, який лежить мертвий, переконається в цьому.

Серед тиші, наче урочисте заклинання, пролунав голос хірурга:

— Тіло — на операційний стіл!

Ординатори здивовано глянули на доктора. Його наказ здався їм дивним, мало не божевільним. Тільки асистент Гельд з розумінням кивнув головою. Він знав — доктор зважився на нечуваний крок...

Через кілька хвилин Йоган Берн, його асистент Франц Гельд, три ординатори і дві сестри, проминувши стерилізаційну камеру, увійшли до операційної.

Сестри зав'язували халат на спині доктора. Він уже не бачив ні хмарок, що

рожевіли в призахідному сонці і з цікавістю заглядали до операційної через прозорий дашок, ні асистента, ні навколишніх предметів. Він дивився туди, де на підвищенні лежало тіло Стара, закрите білими покривалами, під промінням велетенської газосвітної лампи-рефлектора. Навіть не на тіло, а на невелике відкрите місце в ділянці серця, де виднівся страхітливий синець... Зараз він, доктор Берн, має подолати і розкрити велику таємницю смерті і буття.

Хірург зібрав усю свою волю, сконцентрував думки. Може, зупинитися, доки не пізно? Ні! Іншого шляху в нього нема. Тільки цей, один, найважчий!.. Чітким кроком вийшов на підвищення, підняв руки.

— Випустити кров!

Кров з вен на руках Петера Стара полилася по тоненьких трубках темною цівкою в прозорі балони.

— Законсервовану кров! — одним порухом губів мовив Берн. Схилившись над трупом, він впевненими енергійними рухами розрізав тіло. Хвилина, друга... Сестри і ординатори ловили кожний жест хірурга і блискавично подавали йому необхідні інструменти.

Ось, нарешті, серце оголене! Невловимо швидко чудодійні руки доктора наклали затискувачі на аорту, артерії і вени. Ще кілька енергійних рухів рукою — і Берн обережно вийняв з грудей Стара нерухоме серце.

Лікарі завмерли. Великі краплі поту тремтіли на чолі хірурга. Він подивився на свого асистента, і з-під пов'язки пролунав твердий, чіткий наказ:

— Гельд! Механічне серце!..

Воскресіння з мертвих

...Плутаними стежечками поверталася свідомість. Перед заплющеними очима пливло блідо-рожеве марево, на чорно-фіолетовому тлі спалахували й згасали золоті іскорки, немов зорі на вечірньому небі.

Евеліна застогнала, злегка ворухнулася. Тіло було важким і неслухняним. Не відкриваючи очей, спробувала усвідомити, що з нею. Але думки тікали в безвість, у морок, сплітались гарячим плетивом, розтікались туманом. З великим зусиллям Евеліна підняла повіки і одразу ж заплющила їх — яскраве світло ударило в очі, засліпило.

Потім відкрила повіки наполовину, кілька секунд дивилася на блискучу білу смугу, затуманену слізьми, крізь яку поставав перед нею світ. Розплющила очі.

Але що це? Біле простирадло, яким вона вкрита, спинка ліжка, білі матові стіни кімнати! Де вона? У себе вдома? Ні! Не схоже! В домі Петера? Петера...

— Петер! — тихо покликала вона.

Ніхто їй не відповідав.

Та що це таке, зрештою? Її звалила хвороба? Вона в лікарні? Мабуть, так, бо навколо все біле — і ліжка, і простирадла і стіни. Але що ж могло трапитися? Евеліна напружувала думку, викликаючи спогади про минуле, але нічого не могла пригадати. У

кімнаті почулися м'які кроки.

— Хто тут? — слабким голосом промовила Евеліна.

Над нею схилилося обличчя в окулярах, з білою лікарською шапочкою на голові. Хто це? Щось дивно знайоме є в кожній рисі обличчя. Туман потроху розвіявся, лице проступило ясніше...

— Йоган?!

— Спокійно! — Він поклав їй на руку свою суху гарячу долоню. — Тобі хвилюватися не можна.

— Де я? Що зі мною? — з острахом допитувалася Евеліна, намагаючись звестися на лікоть.

— Я все розповім... Лежи, поки що не рухайся.

— Як я потрапила сюди?

— Вас привезли після катастрофи. Ви з Петером були в церкві. Вінчалися...

— А-а-а! — простогнала вона. Ніби блискавка пронизала її свідомість, освітила, розігнала пітьму забуття.

— Не треба! Я все пам'ятаю... — кволо прошепотіла Евеліна, простягаючи до Берна бліду руку.

Перед її заплющеними очима, зримо, зовсім реально поставали картини минулого. Врочисте богослужіння в церкві... Поздоровлення знайомих... Машина мчить залюдненими вулицями, а поряд — Стар. Серце Петера б'ється гаряче і пристрасно. Віднині це серце освітить назавжди їй дорогу до великого і неземного щастя... А потім... потім... У світ променів і радості раптом увірвався дикий свист... поліцейський автомобіль з-за рогу. Удар!.. І потім... темна яма забуття!..

Евеліна застогнала, відкрила очі і майже крикнула в лице Йогану:

— А Петер? Де Петер?..

— Спокійно, Евеліно! — ласкаво мовив Берн. — Все буде гаразд. Петер тяжко хворий. Кілька днів тому він опритомнів. Зараз він спить...

— Кілька днів? — здивовано відкрила очі Евеліна. — Як? Хіба ми не вчора потрапили сюди?

Берн сумно посміхнувся, рисочки біля його сухих губів стали ще різкішими.

— Вас привезли в клініку двадцять вісім днів тому.

— Значить, я була тяжко хворою?

— Невеликий струс мозку... Все минуло... Тепер ти цілком здорова.

— А Петер? З ним теж все гаразд?

Берн якусь хвилю помовчав, немов збираючись з думками.

— Ну, чого ж ти мовчиш?.. Йому погано? Може, він умер? — Останні слова вона вигукнула майже в розпачі.

Евеліна, бліда, схвильована, піднявшись на руках, розширеними очима дивилась на Йогана. Шлейка білої сорочки сповзла з її плеча, але вона не звертала на те уваги.

— Ну, говори! Чого ти мовчиш?

— Він живий, — глухим голосом обізвався Йоган. — Тільки...

— Що?

— Я не можу розповісти тобі всього. Зараз не можу...

Евеліна підняла голову. Руки її дрібно тремтіли. Обличчя було мармурово-блідим. Враз її полишили сили, і вона повільно опустилася на подушку. Тихий стогін вирвався з її грудей.

— Бачиш, тобі не можна хвилюватися, — заговорив Берн, не знаючи, як вийти із скрутного становища. "Людський організм і залізне серце, — чітко карбувалися в його свідомості думки. — Отака ніжна людська конструкція... найвище творіння природи... А залізне серце?.."

Евеліна кволо підняла руку і взяла Берна за рукав халата. Вологими очима пильно дивилася в його сухе, суворе обличчя. Щось грізне, незбагненно страшне вчувалося їй в словах Йогана.

— Через пару днів ми зустрінемося всі разом, — говорив Берн. — Заспокойся. Ти все будеш знати. Тільки прошу, пожалій себе. Не хвилюйся!

Легенькі голочки вп'ялися Евеліні в мозок — очевидно, давалася взнаки перевтома від раптового хвилювання. Перед її очима загойдалася кімната, ліжко, Берн... І знову її поглинула темна прірва забуття.

Минуло кілька днів. Свідомість остаточно повернулася до Евеліни. Тепер вона лежала самотня, спокійна, віддаючись роздумам. Інколи заходив Берн. Але він був скупий на слова, уникав її погляду і намагався говорити здебільшого про сторонні речі. На запитання Евеліни, що з Петером і чому він не відвідає її, Йоган відказував лаконічно:

— Петер хворий, йому не можна хвилюватись. Він переніс важку операцію.

— То нехай він напише мені хоча б записку, — настійливо просила жінка.

— Еве, люба моя, — говорив із невластивою йому ніжністю хірург, — всьому свій час. Через кілька днів ти й Петер достатньо зміцнієте, і я дозволю вам зустрітись. Повір, мені боляче бачити, як ти вболіваєш за Петером, але я не можу, не смію...

Нарешті минули оті обіцяні "кілька днів". Ранком Берн зайшов до палати Евеліни.

— Сьогодні люба дівчинка, мабуть, зовсім здорова? — замість привітання озвався до неї хірург.

— Так, тільки не тягни більше, я прошу, благаю тебе. — В очах Евеліни горіли вогники нетерпіння.

Квола посмішка осяяла лице Йогана. Він натиснув кнопку на стіні. В дверях з'явилася сестра.

— Що пан доктор бажає?

— Халат!

Через кілька хвилин сестра внесла до палати блідо-зелений вовняний халат, поклала на ліжко.

— Можете йти, — сказав Берн. Сестра причинила за собою двері.

— Ану, спробуй встати, — підбадьорливо мовив Йоган.

— Спробую, — несміливо відповіла Евеліна. Берн відвернувся до вікна.

— Одягайся...

Непевними рухами Евеліна натягнула на себе халат, сіла на ліжку. Потім худенькими, немов аж прозорими руками поправила своє пишне волосся. Запитливо подивилися на Йогана.

— Ми підемо до нього?

— Так.

— З ним усе гаразд? Берн промовчав.

— Чому ти мовчиш?

Хірург, дивлячись кудись убік, підійшов до неї.

— Ти зараз про все дізнаєшся сама.

Щось загрозливе й несподіване вчувалося в тоні Йогана. Серце Евеліни уривчасто й тривожно закалатало. Вона встала, сперлася на руку Берна.

— Ходімо.

Немов уві сні, Евеліна пройшла коридором клініки повз численні палати. Нарешті Берн відчинив двері до ізольованої кімнати. Тут було тільки одне ліжка. Хтось, укритий простирадлом, лежав на ньому.

У блакитнуватих сутінках — вікно було затягнуте синьою завісою — Евеліна спершу ніяк не могла збагнути, кого вона бачить перед собою.

Але ось пролунав голос Берна:

— Ти спиш, Петере?

Хірург обережно взяв руку хворого. Повернувшись до жінки, кивком голови запросив її сісти на стілець. Сам, не відпускаючи руки Стара, опустився на край ліжка.

— Петер! — тремтячим голосом покликала Евеліна.

Вії Петера здригнулися. У виразі його обличчя з'явилося щось тривожне, болісне. Горло Евеліни перехопили спазми. Напіврозплющені очі Петера спинились на ній.

— Еве! — прошепотів він. — Слава богу, ти тут! Який страшний сон мені приснився. Бачиш, я трохи занедужав...

Схвильована Евеліна хотіла йому щось відповісти, але раптом Петер, помітивши хірурга, урвав її мову:

— І ти прийшов, Йогане?

— Як бачиш, прийшов і виконав свою обіцянку! — озвався Берн.

Петер кволо посміхнувся.

— Нема гіршого, Еве, коли тебе лікує товариш. Жодної пільги, режим, як у в'язниці! Шість днів я просив його привести тебе.

— Заспокойся, Петере. — Йоган дружньо потиснув товаришеві руку. — Зараз ти зрозумієш, чому я був таким жорстоким. Я привів Евеліну, і ми повинні серйозно поговорити.

— Що ти маєш на увазі?

— Зараз скажу. Річ у тім, що...

— Зачекай! Я пам'ятаю... я добре пам'ятаю ту страшну катастрофу. Очевидно, після неї нас привезли в твою клініку. Так?

— Так!

— Ну, гаразд! Гаразд! Ти нас вилікував, тепер все добре! Але навіщо ця таємничість? Чому ти так дивишся на мене, Йогане? Мені щось загрожує?

Голос Петера був тривожним і розгубленим, його сірі очі пронизували Берна.

— Заспокойся, — сказав Йоган. — Ти бачиш цей шар бинтів на своїх грудях?

— Розумію! Я був поранений, і ти... оперував мене?

— Так! Я зробив тобі складну операцію.

— Йогане! — тремтячим голосом промовила Евеліна. — Мені здається, я починаю розуміти.

Берн жестом зупинив її.

— Вас привезли до моєї клініки більше місяця тому. Ви обоє були непритомні. Спочатку я оглянув Евеліну...

— Ти зробив би це в будь-якому випадку, — спробував пожартувати Петер. — Адже твої почуття до Евеліни...

— Петер! — Евеліна кинула на Стара докірливий погляд.

— Вислухай мене, — продовжував Берн. — Тепер не до жартів. У неї був констатований струс мозку, але без внутрішніх пошкоджень. Була певна гарантія, що вона залишиться живою. Тоді я оглянув тебе! На твоїх грудях я побачив великий синець. Слід від сильного удару... Якраз біля серця...

— Але ж особливої небезпеки не було? — тремтячим голосом запитала Евеліна.

— Навпаки! Тільки найчутливіші прилади могли встановити удари серця. Тонус катастрофічно падав! Наближалася смерть! Я зважився ввести кордінеліт, ти знаєш — це могутній препарат. Я знав, що в тебе було міцне серце...

— Було?! — вигукнув Петер. — Хіба тепер у мене його нема?

Евеліна, ледве стримуючись, щоб не закричати, безтямними очима дивилася на Берна. По його обличчю повзла блідість.

— Я мусив зробити вибір! Я не міг допустити твоєї загибелі і... В цей час асистент доповів, що ти вмер! Так! Ти був у стані клінічної смерті. Зупинилося серце, зникло дихання...

Петер відкинувся на подушку, істерично зареготав. Тамуючи сміх, він схопив себе за горло, але ніяк не міг зупинитися.

— Ти жартуєш, Йогане! Ха-ха-ха!.. Ну, звичайно, ти фантазуєш!.. Я відвідав потойбічний світ і знову повернувся до вас! Ха-ха-ха!..

Евеліна обняла Петера за плечі.

— Заспокойся, любий. Адже Йоган хоче тобі тільки добра.

— Ні! Ти послухай, Еве! Я був мертвий!.. Ха-ха-ха! Значить, Йоган воскресив мене?..

Берн суворо подивився на Стара. Потім зняв окуляри і, протираючи скельця, скромно сказав:

— Так, Петере, я воскресив тебе...

У голосі Йогана було стільки серйозності, що Стар на хвилину замовк.

— Що ж ти зробив зі мною? — спитав він насторожено. Берн надів окуляри, встав з

крісла, підійшов до вікна.

Евеліна і Петер, тамуючи подих, стежили за ним.

— Петер! Ти пам'ятаєш наші суперечки в університеті? — озвався Йоган.

— Про механічне серце і продовження життя?

— Так! Недавно мій експеримент увінчався успіхом! Це було рівно тридцять чотири дні тому.

— У той день, коли ми...

— Так! Саме в той день. Ти помер, і я... подумав про механічне серце. Я зрозумів, що для твого порятунку мушу йти на ризикований крок...

— І ти... — Стар судорожно схопився обома руками за ліжко.

— І я зробив найскладнішу в моєму житті операцію, — одказав Берн. — Ти знову повернувся до життя.

Евеліна втягнула голову в плечі, зіщулилася, немов сподіваючись удару. Вона боялася глянути на Петера.

Але Стар був на диво спокійний. Відкинувшись на подушку, він кілька хвилин щось зосереджено обдумував.

— Я не вірю тобі, Йогане, — тихо сказав Петер.

— Ти можеш не вірити, але факт залишається фактом. Ходімо, це зовсім поряд.

Хірург кинув Стару халат.

— Одягайся! Вставати можеш сміливо! У тебе вже все ввійшло в норму. — Він натиснув кнопку в стіні і відчинив Двері.

Евеліна допомогла Петеру одягнути халат. Той перебував у дивному стані отупіння. Загорнувши поли халата, похитуючись, підійшов до дверей. Це були потайні двері до якоїсь лабораторії. Евеліна і Петер ввійшли туди першими. За ними — Берн. Хірург відкрив дверцята шафи, потім запросив Петера і Евеліну.

— Поглянь, — підняв Берн велику прозору банку. — Ось твоє серце!..

Евеліна тихо скрикнула. Вона не дивилася на банку, вона дивилася на обличчя свого чоловіка, по якому котилися великі краплі поту.

— Це... моє серце? — тремтячим голосом спитав Петер.

— Так! — Йоган швидко поставив банку на поличку і різким рухом закрив шафу. Потім урочисто повернувся до своїх друзів. — Я мусив зробити так... Ти мене розумієш, Петере?

Якась сила зірвала Стара з місця, він кинувся до хірурга і схопив його за груди.

— Ти... ти перетворив мене в робота! — безтямно закричав він. — Я задушу тебе!

— Петер! Петер! — намагалася розборонити їх Евеліна. — Любий, заспокойся!

Але Йоган сам узяв Петера своїми сухими тренованими руками за плечі, відірвав від себе і посадив у крісло. Петер важко дихав. Потім він притиснув до грудей руку і, дивлячись кудись в одну точку, почав прислухатись.

— Не б'ється!.. Не чути... Я — людина без серця.

Хірург, потираючи рукою сині знаки на шиї, ніби нічого й не сталося, сказав:

— Але ж послухай, Петере, у мене не було іншого виходу! Замість травмованого я

вставив тобі своє серце, свою мрію. Заспокойся!.. Ти можеш пишатися тим, що перший житимеш не сімдесят-вісімдесят років, а двісті-триста років, як біблійські патріархи. Ти перший відкриєш в історії людства нову еру — еру довголіття, може, навіть безсмертя!

Голос Йогана зміцнів, у ньому задзвеніли металеві нотки. Петер підвів голову, подивився на свого товариша, обличчя його вже набрало цілком спокійного виразу.

— Пробач мені, Йогане! Це сталося мимоволі...

— Пусте, — перебив його Берн. — Я повинен сказати тобі кілька слів про твоє нове життя.

— Хіба я мушу жити якось особливо? — здивувався Петер.

— Ні! Ти цілком нормальна людина. Можеш, як і раніше, працювати, творити. Але поки що будь обережним в рухах, рана ще не зовсім загоїлася. Свого серця, як стороннього тіла, ти не відчуватимеш. Воно має таку ж саму форму, як і справжнє серце. Органічний мішок перешкоджає хімічній взаємодії внутрішніх органів з металом. Практично твоє нове серце вічне.

Його схема нескладна і тому дуже надійна. Більшість вузлів електрообладнання виготовлено з найновіших напівпровідників[4]. Компресор приводиться в рух атомною батареєю, яка закріплена на грудях і з'єднана з моторчиком спеціальним кабелем. Ти особливо бережи цю батарею. Це мій винахід!..

— А довго вона буде працювати?

— Шість місяців. Саме про це я й хотів сказати тобі. Через шість місяців ми замінимо заряд. Я зроблю його більш довговічним... Але ти розумієш — експеримент на людині зроблено вперше, я мушу контролювати тебе. Я буду заходити до тебе.

— Хіба ще можливі ускладнення? — тривожно запитав Петер.

— Не думаю, — відповів непевно Берн. — Але ми повинні запобігти можливим несподіванкам.

Петер встав з крісла, підійшов до Йогана.

— Покажи мені ще раз моє... колишнє серце.

Хірург мовчки відкрив шафу. Евеліна мимоволі здригнулася, її чоловік, притиснувши до грудей руки, немов загипнотизований, подався всім тілом вперед. Він дивився на банку, і по його змарнілих щоках котилися дві великі сльози...

Трагедія на вулиці Бохум

Життя Евеліни різко змінилося. Де й поділася її колишня веселість, її дитячі пустощі. Ніхто б не подумав, що ота реготуха, мрійниця, вічна жартівниця, якою знали Евеліну подруги по університету, стане такою серйозною і цілковито віддасться піклуванню про свого хворого чоловіка.

Власне, жахлива катастрофа і операція в клініці Берна давно лишилися позаду. Стар одужав, зміцнів, йому було дозволено ходити по кімнаті, і він з ранку до вечора, заглиблений у важкі роздуми, — напружена робота думки позначилася новою глибокою зморшкою на високому красивому чолі, — міряв рівними кроками блискучий паркет від письмового стола до дверей, що вели в спальню.

Правда, зовні він начебто й не змінився. Це був той самий Петер Стар, інженер атомної лабораторії в Штраузе, молодий, але досить заповзятливий ділок. Все, здавалося, лишилось по-старому: Петер був колишнім Петером. Але то було тільки зовні. Щойно переступивши поріг чоловікового дому, Евеліна збагнула: операція змінила Петера. Більше того, вона зробила його іншою людиною. Відколи Евеліна вийшла з клініки Берна, обережно тримаючи під руку свого коханого мужа, в її життя вступив хтось інший, чужий і незнаний. Може, їй було просто страшно, що поряд з нею живе людина, у якої, власне, нема серця? Ні, ні! Вона знала, вона чітко усвідомлювала, що механічне серце не могло відштовхнути її від Петера. Скільки людей живе з протезами ніг, рук, із штучними щелепами, скляними очима.

Ні! Евеліна не боялась механічного серця. Щось інше постало між нею і Петером, важким тягарем лягло їй на душу. Евеліні здавалося, ніби з нею коїться щось незвичайне. Коли Петер говорив, кожне його слово ніби сковувало її тіло, здавлювало залізними лабетами мозок, примушувало напружуватись кожен нерв. А коли в його голосі проступала бодай одна нотка повеління, Евеліна вже була ладна до виконання наказу.

"Це ж мій Петер, — намагалася вона розібратися в своїх почуттях, — мій друг, мій чоловік, Чому ж він так гнітить мене своєю присутністю?"

А що могло бути гірше за ночі — за ті безконечні, довгі години безсоння й роздумів. Думки пливли десь оддалік, стороною, майже не зачіпаючи її мозку. Спокійно дихав поруч неї уві сні Петер, а вона лежала горілиць, пройнята одним почуттям очікування. Ось зараз, нехай він тільки скаже, нехай тільки ворухне губами — і вона вже готова виконувати його наказ.

— Петере, ти спиш?

Чоловік не озивався. Рівно дихали його груди, але Евеліні здавалося, ніби вона чує якийсь приглушений свист, якесь дивне гудіння.

— Петер! — майже на весь дім вигукувала вона.

— Ну... чого тобі? — Чоловік виривався з лабетів сну і невдоволено піднімав над подушкою скуйовджену голову.

Тоді їй ставало ніяково, і вона роблено байдужим голосом говорила:

— У фрау Гельзенкірх народилася дочка...

— Ти для цього мене будила?.. Залиш мене в спокої, Еве.

Вона змовкала, прикусивши губу, і в її широко розкритих очах, що дивилися в пітьму, мерехтіли вогники переляку. Якось, працюючи над кресленням, Петер сказав:

— Я їздив сьогодні в клініку Берна. Він говорить, що його експеримент блискуче виправдав себе. Через десять днів, коли він остаточно пересвідчиться в тому, що мій організм пристосувався до нових умов, він оголосить про свій винахід у пресі.

— Я б не раділа цьому, Петере, — озвалася з спальні Евеліна.

— О, ти завжди була надто скромною.

Евеліна вийшла з сусідньої кімнати і зупинилася на порозі, спершись головою об одвірок. Струнка, з хвилястим волоссям, що, відливало щирим золотом у променях

вечірнього сонця, вільно спадаючи на спину й плечі, вона нагадувала казкову німфу. Ефект посилювався ніжним серпанковим платтям, що відтіняло злегка округлі форми її тіла.

— А ти не подумав про те, що механічне серце зробить тебе...

Петер легким жестом правої руки зробив у повітрі коло.

— Воно зробить мене першою людиною світу. Так, так, Еве. Сьогодні Берн знову сказав мені, що механічне серце практично робить людину безсмертною, принаймні дуже довговічною...

Владний тон Петера примусив Евеліну здригнутись, немов на неї повіяло крижаним холодом. Вона мимоволі зробила крок назад, до себе в спальню.

— Чого ж ти? — здивувався Петер. — Скажи, чому це не подобається тобі?

Якийсь внутрішній голос наказав Евеліні: повернись, повернись до нього!

— Я боюся, що ти станеш... ти будеш... — Вона вагалася, не зважуючись на слово.

— Що тебе будуть рекламувати як вдалий механізм, як модель...

Петер підійшов до неї і міцно обняв її. Евеліна притиснулася до грубої бинтової пов'язки під Петеровою сорочкою.

— Від кого я чую такі слова? — спитав він докірливо. — Хіба не чарівна Еве Доршайт мріяла про всесвітню славу, про незвичайні фантастичні речі? Хіба не вона вийшла заміж за інженера Петера Стара, який обіцяв їй, а в думках і всьому світові, здійснити переворот в ядерній техніці?

Вона звела на нього свої зеленаві очі під довгими пухнастими віями. Подивилася мить, другу, як дивиться дитина в обличчя батька. Потім кволо посміхнулася.

— Так, я мрійниця, Петере. Твоя вільна, широка натура захопила мене, полонила мою уяву. Але мої мрії завжди були чистими. Не заради марнолюбства і нікчемної слави одружилася я з тобою. Я полюбила твою сміливість, твою неприборкану волю. І я не хочу, щоб ти зробився об'єктом сенсації і недобрих пристрастей. Вчора я їздила до фрау Гельзенкірх. Ти ж знаєш, її чоловік одержав високе призначення в магістраті. Від неї я дізналася по секрету, що поліція... таємна поліція вже давно стежить за дослідями Берна. Ти — теж під контролем... Якщо Берн відмовиться передати свої відкриття державі...

— Ти хочеш сказати — корпорації "Золотий ангел", — роздратовано обірвав дружину Петер.

— Нехай так... корпорації... Якщо він не розкриє своєї таємниці, його лабораторію візьмуть під особливий нагляд. І тебе теж...

Евеліна лягла на канапу і, підклавши під голову руки, втупилася поглядом в стелю. Морок поволі розпливався по кімнаті, м'який, тихий морок передвечір'я.

— Так, так, — сумно похитав головою Петер, — я все розумію. Конструюючи механічне серце, Берн мріяв про безсмертя людства, а панам з корпорації "Золотий ангел" потрібні механічні солдати... А чого ж? Блискуча ідея! Вбивці із залізом у грудях! Матеріалу вистачить — кожного дня на вулицях міст імперії — безліч катастроф. О, звичайно, сто тисяч, двісті тисяч таких вояків, як Петер Стар, людей з

невразливим броньованим серцем — це непогана річ для походів за новими землями.

Петер підійшов до столу, сів, сперся головою на руку. Якось раптова втома, байдужість до всього скувала його думку.

— Бачиш, Еве, — промовив він, обернувшись до неї обличчям, — важливо, в чії руки дістанеться така сила.

Евеліна рвучко підвелася з канапи.

— Кому б не дісталось, не треба так говорити. — Ви голосі вчувалося щире переконання. — Адже знову може бути війна, знову страждання. Йоган правду казав: політична влада починає набирати надмірної сили.

— Знову Йоган! — Петер грюкнув по столу кулаком. — Не хочу я нічого чути. Вічно Йоган! Все життя буде Йоган. Висітиме наді мною, контролюватиме кожен мій крок. І до всього ти ще проймаєшся його думками, його поглядами.

Він говорив, жваво жестикулюючи руками, всім своїм виглядом виказуючи гнів і обурення, на яке — в цьому він переконаний — він мав повне право. А Евеліна схилялася все нижче й нижче. Ось вона майже впала головою на коліна, потім кволо підвелася і, заплітаючись ногами, посунула в другу кімнату. Звідти долинуло тихе схлипування.

"Нізащо образив її, довів до сліз, — майнуло в голові Стара. — Та що ж я їй такого сказав? Кляті нерви і в мене, і в неї".

Він пройшовся по кімнаті, задумливо став перед вікном. Вдалині згасали останні стріли-промені. Густа синява запинала повітря. Неугавне шумовиння вулиці, ніби далекий морський прибій, докочувалось до слуху Петера.

"Треба вибачитись, втішити її, — думав Петер. — Чого ж вона пішла геть? Люба моя, хороша дівчинко! — Звертався він думкою до Евеліни і водночас відчував, як думки його кружляють в шаленому вихорі, як щось нестримне, гарячкове проймає його свідомість. — Підійди до мене, моя рідна дівчинко".

І в ту ж мить Петер почув, як за спиною в нього заскрипів паркет, і Евеліна тихо озвалася:

— Чого тобі? Ти мене кликав?... Він різко повернувся до неї.

— Я... я не кликав...

— А мені почулося, немов ти гукнув: "Підійди до мене, моя дівчинко..." Ось так завжди — хороші речі тільки вчуються мені...

Йому стало жаль її.

— Ти не розумієш жартів. Звичайно, я тебе кликав. Тільки я озвався до тебе в думках, а ти, мабуть, здогадалась... Я десь читав — у Гомера чи Шекспіра, здається у Шекспіра, — коли закохані по-справжньому віддані одне одному, вони можуть розмовляти без слів...

Її тонка, ніжна рука лягла йому на плече, а він прикрив її своєю важкою долонею і так завмер у непорушності.

"Вона почула мою думку, — розмірковував він. — Справді, дивна річ..."

Але ввечері трапилась подія, яка різко змінила хід думок Петера.

Він лежав на канапі, поринувши спогадами в минуле. Згадував батька, який завжди клопотався про кредит для своєї крамнички і ніколи не міг роздобути його, згадував юнацькі заміри, коли його молодій гарячій голові все здавалось таким ясным і простим в житті ~ тільки вийди на самостійну стежину, і вона вмить приведе тебе і до слави, і до шани людської, і до багатства. Скільки втіхи дала йому подяка шефа за вдало розроблену схему нового реактора. Це тільки початок, але Петер не спиниться, він піде далі, він здійснить свій грандіозний винахід! Так, так, його ім'я прославиться у віках, бо він працюватиме десятиліттями, сотнями років. Як дивно: сотні років його мозок збагачуватиметься знаннями, набуватиме неймовірної винахідливості. Розум багатьох поколінь стане його надбанням. Всемогутня сила розуму принесе йому владу, почесні, багатство...

Петер згадав про Евеліну. Весь вечір товчеться на кухні. Жалісливе дитятко... Куховарка гуляє, а вона, бач, сама захотіла прибрати. Він переконає її, що всі турботи даремні. Таємна поліція! Яке йому діло до таємної поліції? Нехай стежать. Скоро з ним заговорять іншою мовою. Скоро світ відкриє перед ним свої широкі обійми слави... Ну, де ж Евеліна? Нехай іде сюди...

Евеліна майже вбігла.

— Ти кликав? — спитала вона з ніжною турботливістю. — Що ти хочеш?..

Він мовчки дивився на неї.

— Так що ж тобі?.. Чого ти мене кликав? — повторила своє запитання жінка.

Петер спохмурнів. Не знати чому, але його раптом пройняв страх. Так буває завжди з людиною, коли її приголомшує якась несподівана, неймовірна здогадка.

"Це вже вдруге, — подумав він. — Щось негаразд!"

— Я піду. Ти навіть слова сказати не хочеш. — Евеліна здивовано знизала плечима.

Петер рвучко схопився з канапи.

— Стривай! — Він підійшов до неї зовсім близько, уважно глянув їй у вічі. — Скажи, Еве, ти справді чула мій голос? Може, тобі тільки здалося?..

На тендітному обличчі Евеліни проступив вираз здивування. Тонкі чорні брови її зійшлися дашком на перенісці. Вона замислилась.

— Ти... кликав мене, — озвалась вона по хвилі. — Я чула твій голос. Двері з кухні були відчинені. Куховарка пішла в місто. Хто ж міг говорити, крім тебе? Я чула, ти сказав: "Де Евеліна? Нехай іде сюди!" — Вона спробувала пожартувати: — Чи, може, ти вже не віриш Шекспіру?

— Я й сам не знаю, — нерішуче мовив Петер. — Мені якось недобре...

— Недобре?

— Ти розумієш, я й сам не знаю...

— Ти мусиш піти до Берна.

— До Берна? — Петер наче вперше почув ім'я свого товариша. — А, до Берна! Ні, ні! Облиш мене! — Він раптом опустив голову і відійшов до вікна. — Нічого не розумію. Може, я тільки помиляюся... Еве, ти пробач мені, дурні нерви...

На тому їхня розмова скінчилася.

Але непрошені думки всю ніч гнітили Петера. Якись сумніви, немов хробаки, точили його душу, непокоїли мозок. Адже він не озвався до неї жодним словом, а вона прийшла! Ну, припустимо, вдень їй тільки почулося. Але ж увечері... Повторила його думки слово в слово, немов підслухала їх. Підслухала? А хіба думки можна підслухати? Звичайно, є спеціалісти, котрі на відстані відгадують людські думки. Може, то все омана, а може й правда! Тільки ж у них є свій досвід, своя наука. А тут — ні сіло ні впало — через дві кімнати почула кожне його слово. Що ж сталося? Мабуть, це наслідок операції! Доведеться йти до Берна... Йоган вивчав психіатрію, та й взагалі він більше знає про моє здоров'я, ніж я сам.

Ранком Петер сказав:

— Еве, я недобре почуваю себе. Поїдемо до Берна. Вони нашвидку поснідали і вийшли з дому. Прозорий літній ранок зустрів їх бадьорою прохолодою.

У велетенських вікнах будинків, немов на екранах, відбивалось оксамитово-блакитне небо, по якому неквапно повзли хмарки. Автомобілі безперервним потоком проносилися між масивними громадями будівель. Петер трохи заспокоївся. З приємністю вдихав звичні запахи бензину і легкої куряви. "Скоро на цих вулицях стане гаряче, як в піщі", — подумав він, і одразу ж голосно промовив:

— Відколи я продав свою машину, мені немов бракує правої руки.

— БERN сказав, що тобі треба побільше ходити, особливо попервах...

— Ну, знаєш, це вже занадто! — з непідробним обуренням мовив Петер. — Невже Йоган вважає, що він все життя піклуватиметься про моє здоров'я? Я не можу мати машину, мені треба обмежувати себе в їжі, може, ще й дихати не дозволять, скільки захочу?! Що це таке — вічний експеримент чи вічна каторга?..

Евеліна жартівливо повисла у нього на руці.

— А чого це ми сердимось? — Голос у неї був ніжний і пустотливий. — Сьогодні ж увечері викличемо агента й замовимо нашому вередуну Петеру автомобіль...

Привітний тон дружини заспокоїв Петера. Дивні у нього нерви! Кожна дрібничка дратує його... Клята операція! І БERN запевняє, що він стане нормальною людиною!..

Вони підійшли до перехрестя. Стали на краю тротуару, бо поліцейський підняв руку у великій білій рукавиці і, спинивши потік машин, що рухалися головним проспектом, відкрив дорогу для транспорту з бічної вулиці.

Стар байдужим поглядом окинув будинки, потім перевів очі на потік машин. Червоний автобус на повному ходу мчав до перехрестя. Ще мить, і він мав зупинитись перед застережливим сигналом поліцейського.

"А що, коли..."

Дика, неймовірна думка майнула в голові Стара. Такі думки завжди з'являються несподівано, вони проймають свідомість, як вогонь охоплює сухий віхоть соломи. Вони паралізують волю і позбавляють людину здатності до тверезого міркування. Їх раптова поява викликає таку ж раптову рішучість — діяти!

"А що... коли..." — знову шугонуло в голові Стара, і в ту ж мить він прошепотів самими губами:

— Гей, ти, хлопчино в червоному автобусі — не зупиняйся! Я наказую тобі — не зупиняйся! Не зупиняйся!

Великі круглі очі Стара сповнилися холодною рішучістю. Він вперто дивився на червоний автобус і беззвучно повторював своє заклинання, немов жрець, якому належало спинити неприборкану стихію. Він шепотів вперто, настійливо, дивлячись поперед себе гарячковим, блискучим поглядом.

З оціпеніння його вирвав переляканий голос Евеліни:

— Який жах! — Вона сховала у нього на грудях голову і мало не плачучи, простогнала: — Який жах! Там стільки пасажирів!..

А на перехрестя вже збігалися зі всіх боків люди. Червоний автобус, що на повному ході врізався у вантажну машину, стояв поперек вулиці. Над потрощеним бортом простягались крізь вибиті шибки десятки закривавлених рук. Серед стогону і криків чувся пронизливий жіночий плач. Лунали поліцейські свистки. Двоє людей у білих халатах пробігли повз Петера й Евеліну. Сотні машин захарастили в обох напрямках вулицю.

Евеліна підняла голову, провела рукою по обличчю, ніби зриваючи з себе клейку павутину.

— Ходімо, Петере, — прошепотіла вона побілілими губами. — Мені недобре... Яке страхіття!..

Легкий дроз проймав її тіло, худенькі руки судорожно стискували лікоть Петера, наче він мав порятувати її саму від загибелі. А навколо бігли перелякані, стурбовані люди, чулись вигуки команд, надривні сирени санітарних машин.

Петер — спокійний і діловий, аж до розважної байдужості, роздивлявся навкруги. Не було на його обличчі ні страху, ні подиву. Тільки сіро-сталеві очі горіли якимсь нелюдським холодним вогнем. Було в погляді тих очей щось владне, тріумфуюче, гіпнотичне...

— Ти кажеш — страхіття! — озвався він рівним твердим голосом. І враз широко посміхнувся: — Ні, Евеліно! Велике звершення! Я... входжу в безсмертя! Не дивись мене так. Я не втратив глузд!..

Він заговорив квапливіше, гарячковим, піднесеним голосом:

— До Берна ми не підемо. Повертаймося додому. Я відкрию тобі мою таємницю, мою чудову таємницю залізного серця!..

Світ ляже до моїх ніг

Він майже увіпхнув її в коридор. Похапцем зачинив за собою двері і, припавши вухом до щілини, кілька секунд насторожено прислухався. Пальці його дрібно тремтіли. Чи ніхто не йде за ними? Здається, ні. Петер взяв Евеліну за плечі і покwapливо, начебто лякаючись темного коридору, повів її в кімнату.

Вона все ніяк не могла отямитись, а він вже міряв твердим кроком свій кабінет і бурмотів собі під ніс:

— Все це так... Помилки немає... Якщо не вірити в факт, повинна переконати

система фактів... Логічна послідовність... Цілком логічна...

Евеліна благально зашепотіла:

— Любий мій! Я не можу більше!.. Скажи, що трапилось, бо я збожеволю.

— Ти бачила катастрофу? Думаєш, це випадковість, нещасний випадок! Помиляєшся, дівчинко! — Він став навпроти неї і урочисто звів догори вказівний палець правої руки, немов професор, що виголошує перед аудиторією велике наукове відкриття. — Це справа моїх... це... це я вчинив.

— Ти не сповна розуму! — вихопилось з вуст Евеліни. — Схаменись, Петере!

Він рубонув рукою повітря.

— Пусте! Я примусив шофера їхати на застережливий сигнал поліцейського. Якщо ти не віриш — пригадай вчорашній випадок. Може, забула, як я кликав тебе? Повірила в Шекспіра? Я сам не знаю, в чому справа, але мені здається... — Він раптом опанував себе і заговорив спокійним, розважливішим тоном: — Мені здається — це наслідки операції. Тепер я розумію, що сталося. Я можу без слів наказувати будь-кому, я можу передавати свою волю. — Обличчя його опромінилось напівбожевільним світлом, очі спалахнули безтямним вогнем.

Свідомість Евеліни потьмарилась. їй пригадалась розмова з Берном, дивовижні подробиці, які він так настійливо радив деякий час приховати від Петера. Звичайно, Йоган не міг передбачити наслідків свого винаходу. Він думав тільки про життя Стара, про його серце...

— Прощу тебе, заспокойся! — кволим тоном озвалась жінка. — Заспокойся. Візьми себе в руки, Петере. Можливо, це справді велика подія в твоєму житті... у нашому житті.

Стар підійшов до вікна. Надворі вже пломенів гарячий червневий день. Цієї обідньої години, коли від спеки навіть автомобільний рух на вулицях починав поволі завмирати, місто, з його нагромадженням похмурих квадратних будівель, нагадувало велетенське закам'яніле море.

Стар задивився в далечінь. Можливо, велична, грандіозна картина міста знайшла відгук в його думках — так само безмірних і безконечних.

Трохи заспокоєний, він промовив, не обертаючись до Евеліни:

— Життя — як безмежний океан. Не всякому кораблю дано проплисти по ньому. Але мені здається, що я пройду найважчим і найславетнішим курсом. Мені навіть самому страшно. Тільки я відчуваю в собі щось неземне, якісь нелюдські сили.

Евеліна підійшла до нього і ніжно взяла його за руку.

— Ти не ображайся, Петере, — тихо озвалась вона. — Звичайно, щось трапилось з твоїм організмом. Ти став сильнішим, ти подавив мене своєю волею. Але ж га подія на вулиці... хіба це не могло бути випадковим... Я боюся, Петере, що ти захопишся нереальними мріями, тебе заповонить фантазія...

— Ха-ха! — грубим, чужим для неї сміхом зареготався Стар. — Нереальна фантазія?

— Петере, все так незвичайно...

— Ну, гаразд, ми ще раз перевіримо... Я переконаю тебе і... себе теж... Бо хіба ж в

моїй свідомості не сидить проклятий хробак сумніву. Зараз, зараз ми пересвідчимося... — Він поглянув за вікно, на сіру похмуру будівлю на протилежному боці вулиці. Потім ковзнув очима вниз. — Ага, дивись, Евеліно, бачиш, онде на перехресті поліцейський-регулювальник. Гордовита постать, чи не так? Охоронець порядку, що підкоряється тільки велінням закону і свого капрала. Ха-ха! Тож дивись, дивись уважно.

Він спохмурнів і невідривним, настирливим поглядом впився в поліцейського. "Ти, ти, хлопчино, — гарячково вирувала в його голові думка, — ти чуєш мене?" В очах Стара блиснув вогник зухвалих веселощів. Він безперестанно, до болю в скронях, повторював подумки фразу: "Я наказую тобі, хлопчино на перехресті, я наказую тобі залишити своє місце і зайти в мою квартиру. Перший будинок зліва від площі, п'ятий поверх, квартира Петера Стара. Чому ж ти стоїш? Зійди з свого місця! Негайно зійди з свого місця..."

Евеліна теж прикипіла поглядом до високого стрункого поліцейського. Їй здавалося, що вона бачить сон, що перед нею оживає одна з тих чарівних казок про "скатертину-самобранку" чи про "палицю-стукалицю", які в ранньому дитинстві їй розповідала бабуся-няня. Незвичайність, неймовірність того, що мало статися, в чому переконував її Петер, була запаморочливою. Вона навіть не хвилювалася. Її свідомість дійшла до тієї грані напруження, коли вже ніякі контрасти дійсності, ніякі несподіванки не можуть похитнути в людині душевного спокою.

Так, вона бачила ясно й чітко все, що відбувалося на перехресті неподалік від їхнього дому. Спершу поліцейський стояв непорушно. Але ось він дивно захвилювався. Здавалось, до його слуху донеслися чийсь накази, хоч він ніяк не може збагнути, звідки його кличуть. Він повернув голову праворуч, потім ліворуч, звів очі догори, навіть провів долонею по лобі, немов йому щось заважало краще роздивитись обриси навколишніх будинків.

Його руки в білих рукавицях, до яких була прикована увага десятків водіїв, безсило опустилися. Рух на залюдненому проспекті припинився. По центральній і бічній вулицях підкочувалися все нові й нові машини, але на самому перехресті вони збивалися до купи. Навколо поліцейського утворилося суцільне море блискучих корпусів, фар, громіздких кузовів.

А поліцейський стояв і, все ще пройнятий подивом, роздивлявся навкруги. Раптом він зійшов з білого кружала, яким позначався його пост, і швидко, вже не вагаючись, попрямував до будинку Стара. Евеліна, низько перекинувшись через підвіконня, ще встигла побачити, як він затримався на мить перед фасадом їхнього дому, роздивився над входом номер і зник в під'їзді.

— Він іде, — майже пошепки озвалася вона, не дивлячись на свого чоловіка. В її словах чулися страх і розгубленість, наче вона чекала приходу розгніваного месника. Кожна секунда здавалася їй вічністю.

— Петере, він іде, — знову прошепотіла Евеліна. В її голосі почулося благання.

А Стар, зовсім спокійний, врівноважений, дивився на двері і чекав.

— Нехай заходить. — Його слова прозвучали з такою діловою розважливістю, що

одразу стало ясно: Стар вже давно був готовий до нового незвичайного повороту в своєму житті.

Він сам, не чекаючи дзвоника, пішов у передпокій, на мить затримався там і, коли в дверях почулося несміливе шкрябання й шамотіння, — певно, поліцейський намацував кнопку дзвоника, — рішуче відімкнув двері.

— Заходьте!

Поліцейський мовчки вступив до коридору. Після яскравості літнього сонячного дня він ніяк не міг призвичаїтись до сутінок, що панували у коридорі. Петер широко розчинив перед ним двері в кімнату. Рішуче запросив:

— Прошу сюди!

Тільки тепер, опинившись у багато мебльованій кімнаті і побачивши перед собою Стара й Евеліну, поліцейський зважився на слово:

— Ви мене викликали?

Евеліна перелякано шулилася на канапі. Їй здавалося, що поліцейський, ось цей здоровий, при повному глузді чоловік, струсне із себе страхітливую ману, збагне ідіотизм свого становища і розвіє безглузде фантазування Петера.

Але поліцейський мовчав. Мовчав і Стар. Дивився на прибулого і поволі беззвучно ворухив губами. Очі поліцейського, немов у зацькованого звірка, бігали по кімнаті, руки безпорадно крутили портупею. Евеліна помітила, як дрібно тремтять його ноги.

Раптом... що це? Що він робить? Він... він стає на коліна. Він здіймає до неї руки. Він беззвучно благає її. Його очі, його зібганий рот, кожна риска молодого красивого обличчя перетворилися в суцільну маску покори. Евеліна шарпнулася назад, втиснулася в м'яку спинку канапи.

Тоді до поліцейського підійшов Стар і, поклавши йому на плече руку, мовив владним тоном:

— Встаньте і йдіть геть! Ви більше нам не потрібні!

Той підвівся і мовчки, не піднімаючи голови, залишив кімнату. Стар проводжав його до дверей. Міцний запах шкіри і дешевого одеколону лишився в повітрі.

Коли він повернувся в кімнату, Евеліна сиділа в тій самій розгубленій позі, втиснувшись в м'яку спинку канапи. Її волосся безладно спадало на плечі. В очах світився страх.

— Тепер ти віриш в могутність свого чоловіка? — бадьоро спитав Петер.

Він простягнув до неї руку, щоб приголубити її, але жінка відсахнулася, як дика кізка, яку сполохало наближення мисливця. Очі ще більше розширились від жаху. Сама постать Стара, вираз його обличчя, його рухи паралізували її.

— Ну, чого ти лякаєшся?

— Стій, не займай мене! Це щось не так! Якась мара! — безтямно белькотіла Евеліна. Руки її трусилися, нажахані очі бігали по кімнаті.

— Отакої! — Петер розвалькувато сів на канапу, обіперся руками на коліна. Довга попеляста пасмина волосся впала йому на лоба, й він, взявши її між зуби, почав роздумливо жувати. Йому хотілося якось заспокоїти дружину.

А Евеліна думала: "Що ж воно таке?" В казках її покійної няні траплялися чудеса, та й ті казки завжди мали добрий кінець. Маленька Еве не могла заснути, коли розповідь кінчалася горем, невдачею, сльозами. Вона тоді сама плакала і прохала бабусю, щоб з'явилася чародійка або грізний морський цар, або сталося ще якесь незвичайне диво, і щоб вони принесли з собою щастя. В казках буває диво, але ж це не казка. Це її Петер, чоловік і друг, якого вона знає до найменших дрібниць, котрого так добре вивчила за минулі роки товаришування. Безперечно, виною всьому операція. Це Берн накоїв лиха. Але ж хіба він знав, що спричинить механічне серце? Та й чи лихом буде все, що зараз діється? Може, маячіння Петера — велике щастя! Він прославиться, він вчинить велику справу, він допоможе людству ввійти в добу щастя... Ось зараз вона поговорить з ним...

— Петере, ми підемо до Берна, — промовила Евеліна врівноваженим, привітним тоном. — Ти вибач, що я так дивно допіру поводитись. Я просто злякалась. Але ми повинні піти до Берна. Він пояснить твою таємницю. Ти тільки подумай: його механічне серце не просто врятувало тобі життя. Воно зовсім перетворило твій організм. Для людства, для світової науки це...

Петер зміряв Евеліну зневажливим поглядом:

— Ти піклуєшся тільки про Йогана.

— Петере, не говори дурниць. Це наша спільна справа. Якщо Йоган з'ясує, в чому річ, він відкриє для людства нову блискучу сторінку.

— Геть! — люто вигукнув Стар. Він схопився з канапи і червоними, налитими кров'ю очима глянув на Евеліну. — Не хочу я чути ні про яке людство! Годі! Петер Стар не буде піддослідним кроликом, на якому світова наука здійснить свій перший великий експеримент. Механічне серце належить мені, я його володар.

Гнівний погляд Стара знову прикував Евеліну до канапи.

— Але що ж ти хочеш робити? — промовила вона кволим голосом.

— Не знаю, Еве. Тільки переді мною відкривається можливість, котрої не мала жодна людина світу. Яким же я був би нікчемою, коли б не скористався з цього неповторного випадку.

— Тому ми й повинні йти до Берна, — несміливо докинула Евеліна.

— О ні, мій шлях інший. Я буду служити не науці, а собі, Еве. — Він схилився до жінки і заговорив квапливим гарячковим напівшепотом: — Ти тільки подумай: я стану першою людиною в державі, я завоюю владу, я піднімуся на незвідану височінь, і світ... світ ляже до моїх ніг. О, ради такої мети я ладен піти на все. Тепер ніщо вже не втримає мене. Провидіння кличе мене. Це воно дало мені знак, я не смію мовчати. Облиш, не умовляй мене і не дивися на мене такими наляканими очима. Я не втратив розуму. Невже тебе не приваблює наше фантастичне майбутнє? Наше, Еве, наше з тобою! Ти станеш королевою моїх мрій і мого життя. Тобі під ноги я кину світ. Ні, не світ — всесвіт.

Евеліна заперечливо похитала головою.

— Ти не віриш? — спитав він тихо.

— Можливо й так, Петере, — озвалася Евеліна, — але ти забув одну річ. Твоє життя надто коротке. Можливо, ти й здійснив би свої плани, але через два місяці, ні, навіть менше... ти загинеш... Тільки Берн, який володіє секретом твого механічного серця, може продовжити твоє існування.

Петер важко опустив голову. Пройшовся по кімнаті раз, вдруге. Щось напружено обмірковував, на щось зважувався. Важке м'ясисте підборіддя його нервово рухалося з боку в бік.

— Ти кажеш — Берн? — спинився він раптом посеред кімнати. — Я не можу жити без нього. Це вірно. Тоді в мене лишається єдиний вихід. Я приневолю його, він буде виконувати мої накази, він стане моїм невідступним слугою. Були ж колись у великих імператорів і королів мудрі лейб-лікарі. Нехай це навіть нечесно по відношенню до Берна, до мого давнього товариша, нехай... Майбутнє велить мені діяти безжалісно. Я не зупинюсь ні перед чим. Мене не злякають ріки крові. Нехай смерть іде за мною. Мільйони людей віками гинули заради нікчемних дрібниць, угноювали землю для таких самих нікчемних майбутніх поколінь. А я... я людина нового світу.

"Він втратив глузд, — подумала Евеліна. — Говорити з ним — даремна річ. Треба попередити Берна. Якщо він загіпнотизує і Йогана — скоїться невинправне лихо. Бідний Петер, він захворів страшною хворобою. До Берна, якомога швидше до Берна!"

— Ти розумієш мене, Еве? — спитав Петер, блискаючи безтямними очима.

— Я все розумію, все, тільки я вкрай втопилася. — Евеліна відкинулася на спинку канапи і заплющила очі.

— Мені теж не дуже добре. Мабуть, я перенапружив свої нерви.

Тим часом Евеліна гарячково обмірковувала плани подальших дій. Петера треба затримати. Він нізащо не повинен зустрічатися сьогодні з Йоганом, принаймні до того часу, доки вона наодинці не поговорить з ним.

— Я завжди вірила в твій тверезий розум, Петере, — озвалася жінка. Вона вже надумала, що має робити, і поспішала здійснити свій задум. — Ми з тобою — одне ціле. Адже так? Ти не покинеш свою кохану Еве? — Вона намагалася говорити якомога щиріше, її великі очі заповнили Стара.

— Ти моя єдина, моє життя, — з такою ж щирістю відповів він.

— Тоді послухай, — вела далі жінка. — Ми підемо до Берна разом і по-чесному, по-діловому про все йому розповімо. Я вірю, що він стане на твій бік, він теж фантазер і мрійник, і тоді без примусу без насильства ви станете робити велику спільну справу. Він залишиться нашим другом, нашим радником. Хіба ж ти не розумієш, що друг завжди принесе більше користі, ніж пригнічений, подавлений раб, безвільний лейб-медик?

— А якщо він не погодиться? — нетерпляче урвав її мову Петер.

— Якщо він не погодиться, тоді... — Евеліна на мить завагалася. — Тоді ти будеш діяти, як тобі підказує твій великий розум.

Він погодився, і навіть у душі зрадив такому повороту справи. Його дружина ніколи не радила йому дурниці. Нехай буде так, як вона каже. Сьогодні вони не підуть до

Берна. Сьогодні вони будуть відпочивати. І без того цей день надто важкий. Але завтра зранку в його житті розпочинається нова сторінка.

— Ти кудись зібралася? — спитав він, побачивши, що Евеліна шукає свою сумочку.

— Полежи трохи, Петере, я сходжу до моєї кравчині і за півгодини буду вдома. Берись до роботи, а може, краще ляж, відпочинь.

Стар заспокоївся, втихомирився. Важка втома опанувала все його тіло, навіяла сон. Він ліг на канапі.

— Йди, Еве, — промовив він. — Тільки не барися.

Берн зник

На аеродромі пана імперського міністра зустрічав сам політичний бос корпорації "Золотий ангел" Ганс Шаукель. Герман Тод — імперський міністр — повертався з далекої заокеанської столиці, куди він їздив для важливих переговорів.

Ганс Шаукель, низенький, опасистий, з круглими рум'яними щічками, уже стояв біля бетонованої доріжки, коли велетенський реактивний літак підкотив до похмурої каркасної будови аеропорту. Шаукель був у доброму гуморі. Він мав чим похвалитися сьогодні своєму другу й соратнику по найважливіших державних справах — імперському міністрові Тоду.

Коли Герман Тод, високий, сухорлявий старик зійшов по східцях з літака, і вони щиро потиснули один одному руки, Шаукель сказав:

— Ну, Германе, що за вісточку ти привіз нам з Браунгтона? Щось у тебе не дуже радісне обличчя. Чи не провели тебе заокеанські товстосуми за ніс?

Тод похмуро відрубав:

— Похвалитись нічим.

— Овва! І заради такого висновку треба було гайнувати десять днів?

— Ти, Гансе, прекрасно розумієш, що людей, котрі їдуть з проханням, рідко зустрічають квітами. Наші браунгтонські друзі від самого початку взяли диктаторський тон. Добре, що мені вдалося виканючити у них хоч деякі поступки. Так, так, у повному розумінні слова — виканючити.

Опецькуватий Шаукель, здавалось, слухав неприємні новини з байдужим і навіть вдоволеним виглядом. Справді, чим гірші справи у Тода, тим яскравішими будуть політичні перемоги, яких домігся він сам за час відсутності імперського міністра.

— Шкода, що нашій державі доводиться канючити, — мовив Шаукель з виразом робленого смутку на обличчі.

Герман Тод нічого не відповів. Він крокував до машини. Його густі волохаті брови нависали над глибокими западинами очей. Серед моря сліпучого сонячного світла, на тлі яскравої зелені аеродромного поля висока похмура постать Германа Тода справляла враження привида, що випадково потрапив з чорних підземель під проміння ясного літнього дня.

Шофер у блискучому шкіряному комбінезоні, з великою поліцейською кокардою на кашкеті запобігливо відчинив перед ними дверцята автомобіля.

Тод важко опустився на заднє сидіння і ще дужче втягнув у плечі свою видовжену голову.

— Куди накажете, панове? — спитав шофер.

— На віллу, — пробурчав імперський міністр.

Кілька хвилин їхали мовчки. Політичному босові хотілося, щоб Тод сам запитав його про політичні справи. Але той не виявляв ані найменшого бажання до розмов.

— Я хочу порадувати тебе, Германе, — почав Шаукель. — Корпорація впевнено дивиться в майбутнє.

Тод звів у подиві брови.

— Я давно не чув з вуст мого політичного боса таких оптимістичних фраз. Мабуть, справи справді блискучі, якщо ти заговорив таким тоном, Гансе.

Заохочений увагою міністра, Шаукель пожвавішав:

— Ти знаєш, що я не перший рік керую корпорацією "Золотий ангел". Коли ти поїхав, я був твердо переконаний, що нам не варто покладати особливі надії на панів з Браунгтона. Тим хлопцям вистачає клопоту й у себе вдома. Звичайно, я не хотів розхолоджувати тебе і бажав тобі тільки успіхів. Але за час твоєї відсутності ми діяли. Загони зеленоберетників збільшено до ста тисяч чоловік. Хлопці — що треба! Звичайно, їхня поведінка не зовсім... Але дарма. Зате це надійна сила в разі політичних заворушень. Коли почнуться страйки на заводах, особливо на атомних, ми зможемо використати їх проти робітників. Треба дати їм якусь запальну назву, щось із відтінком романтики. До речі, газети їх вже охрестили "Вогняним серцем". Для молодих голів це непоганий стимул.

— "Вогняне серце", — пробурмотів Герман Тод, про щось думаючи. — Політичні заворушення...

Шаукель заглянув у очі Германа Тода. Здавалося, хотів упіймати в його погляді затаєну мисль.

— Політичні заворушення, Германе, — річ можлива, — заговорив він квапливо, розуміючи, що інколи словом можна примусити співбесідника піти в думках тією стежкою, якою ти бажаєш. — Ми маємо міцний меч і міцну руку, яка їх тримає.

Той патетичний тон здавався Герману Тоду трохи смішним. Коли Шаукель виступав з помпезними промовами перед блискучою аудиторією можновладних корпоративістів і генералів, його пафос справляв враження. Але нащо вживати такий прийом зараз, у машині, де всі політичні мотиви розкрито до краю.

— Якщо ми маємо міцний меч, — прошамкав старечим ротом Герман Тод, — то я хочу знати, коли ми вдаримо.

— Але ж треба підготувати політичну основу... Населення співчуває комуністам...

— Форсуйте роботи на Голубому Беркуті! — все більше розпалювався імперський міністр. — Нехай весь світ побачить, на які злочини здатні комуністичні агенти.

— Безперечно, Голубий Беркут... — Шаукель запопадливо посміхнувся. — Добра пташка має міцні крила, але їй треба ще трошки підрости.

Герман Тод стомлено відкинувся на сидіння і безнадійно махнув рукою.

— Тебе, Гансе, не переговориш. Роби, як знаєш, тільки пам'ятай: час, час і час!

Шаукель вдоволено потер руки. Все йде, як слід. Імперія піднімається на своїх сталевих ногах, і скоро її крок грізною луною рознесеться по світу. Шаукель говорив замріяно, урочисто, мабуть, забувши в цю мить, що його майже ніхто не слухає. Власне, говорив для себе, бо вже давно кохався в фанатичній ідеї всесвітнього панування корпоратистської імперії.

— До речі, Германе, як у Браунгтоні дивляться на наші військові приготування? Сподіваюся, що це не дуже їх турбує. Вони повинні розуміти...

Міністр ніби аж ожив. Він повернув до політичного боса своє довгасте обличчя з яструбиним носом і хитрувато посміхнувся.

— Дві руки, які тримають один меч, не бояться одна одної!

— Ну, от бачиш, — зрадив бос, — наші діла не такі вже й погані. Якщо там не проти...

Імперський міністр підніс догори свого кістлявого вказівного пальця.

— Там не тільки не проти, але навіть вимагають найрішучіших дій. Там ставлять питання так: якщо ми хочемо одержати фінансову підтримку Браунгтонського уряду, ми повинні форсувати військові приготування проти Сходу. Час не терпить. Зволікання може привести до найприкріших наслідків. Технічний потенціал комуністів уже перевищив наші виробничі можливості. До того ж, останнім часом вони здійснили кілька грандіозних винаходів. Я сам читав у Браунгтоні повідомлення про те, що московські вчені закінчують роботи по продовженню життя. Крім того, вони вже пустили навколо нашої грішної планети дванадцять супутників і тепер можуть вільно координувати обстріл нашого континенту своїми далекосяжними ракетними снарядами. Зрештою, ви й самі це прекрасно знаєте. Напевно, наша контррозвідка не марнує часу.

— Так, про це я поінформований, — скромно підтвердив Шаукель.

— Тоді ти мусиш знати, що нам треба діяти якнайрішучіше. Політичні заgonи — це крапля в морі. Нас повинні цікавити, насамперед, роботи наших дослідних інститутів.

Шаукель самовдоволено посміхнувся.

— Чому ти радієш? — глянув на нього з подивом імперський міністр.

— Маю підстави, Германе. Даремно ти думаєш, що Ганс Шаукель займається тільки дрібними політичними авантюрами. Ми теж готуємо грандіозне відкриття, можливо, навіть грандіозніше, ніж все, що роблять зараз на Сході. Коротше: механічне серце сконструйоване.

— Овва? Нарешті! — Герман Тод рвучко подався вперед.

— Винахід Берна поставить нашу країну на перше місце в світі. Звичайно, роботи ще не цілком завершені, але вже ясно, що ми одержуємо колосальну зброю. Таємна поліція встановила нагляд за клінікою Берна. Вчора мені повідомили, що перший вдалий експеримент над людиною здійснено. В нашому місті вже є людина з механічним серцем. Берн не знає про наші наміри, але тепер, мені здається, коли роботи закінчено, треба розкрити карти. Сьогодні ж ми викличемо його до себе і

поговоримо про все відверто.

— Людина з механічним серцем! — вражено бурмотів старий міністр.

— Механічне серце — це броньоване серце, принаймні таким його можна робити, це серце солдата, який не боїться кулі, якому не страшна примара смерті, — все дужче й дужче запалюючись, говорив Ганс Шаукель.

— Це сто тисяч, п'ятсот тисяч, мільйон безсмертних, невразливих вояків, які підуть за нашим наказом хоч до чорта в пекло. О господи! — Імперський міністр набожно звів догори руки. — Нарешті ти зглянувся на твоїх вірних слуг!

— Ну, ось так завжди буває, — напівжартівливо поскаржився Шаукель. — Хтось робив справу, а дякують Богові!

Міністр повернувся до Шаукеля і поплескав його по плечі.

— Гансе, корпорація ніколи тебе не забуде. Ми робимо спільну справу, а Бог... що ж, нехай він допомагає нам усім. У Браунгтоні мені сказали, що ми повинні самі собі допомогти і самі собі віддячити за наші турботи. — Він показав рукою на схід. — Он там. Розумієш мене? Подяка там.

— Вічні обіцянки, — пробуркотів Ганс Шаукель, хоч на обличчі його вже проступив вираз задоволення. Імперський міністр таки оцінив його старання.

Вони вже в'їхали в місто, коли політичний бос раптом сказав:

— Треба викликати поліцай-президента. Може, він повідомить нам що-небудь цікаве.

Шаукель взяв трубку радіотелефону і, натиснувши потрібні кнопки, гукнув у мембрану:

— Пане поліцай-президент! Говорить Шаукель. У трубці почулася швидка відповідь:

— Слухаю вас, пане Шаукель. Я тільки-но дзвонив до вас в резиденцію, але мені сказали, що ви виїхали...

— Так, я їду з аеродрому, — перебив його бос. — Як справи з Берном?

Кілька секунд трубка не озивалась. Погойдуючись на м'якому сидінні, Шаукель нервово притиснув навушник до вуха. Врешті почувся непевний голос поліцай-президента:

— Трапилась непередбачена обставина. Агенти загубили слід Берна. Крім того, деякі події... незвичайні події... я мушу доповісти вам...

— Ви маєте на увазі наслідки операції? — роздратованим тоном вигукнув Шаукель.

— Так, пане. Справа в тому, що...

— Ні, зачекайте, зараз я їду до вас. Приготуйте всі факти, викличте людей.

Він недбало кинув трубку в нішу, трохи розгублено повернувся до імперського міністра. Той допитливо подався вперед.

— Що там?

— Трапився непередбачений випадок... Зник Берн. Я мушу їхати... негайно. Від цього залежить дуже багато. Якщо ти хочеш...

Тод ствердно кивнув головою.

— Так, я їду з тобою.

Машина промчала через центральну площу, проминула незграбне сіре приміщення імперського банку і зупинилась біля управління таємної поліції.

Двоє агентів провели поважних відвідувачів до кабінету поліцай-президента. Шеф таємної поліції Екельгафт був низенького зросту, міцний чоловік, з довгими мавпячими руками, з булькатими очима і виступаючими наперед вилицями. Він сам поспішив їм назустріч.

— Прошу, панове. — Він кілька разів шанобливо схилив голову, намагаючись надати своєму обличчю якомога улесливішого виразу. — Не сподівався, що ви приїдете так швидко.

— Наша поліція завжди у всьому запізнюється, — кинув недбало Тод, звертаючись до політичного боса.

Натяк був досить влучний. Поліцай-президент розумів, що справа з Берном може коштувати йому дуже дорого. Тому він квапився наперед викласти події в найбільш вигідному для нього світлі.

— Прошу до мого кабінету, панове. Мої агенти тільки-но повідомили, що дві години тому Берн зник. Дома він не з'являвся. Можливо, він став жертвою нещасного випадку, а може...

— Та кажіть прямо! — гримнув на нього Тод. Зайшовши першим до кабінету шефа поліції, він одразу ж втомлено впав у м'яке глибоке крісло.

— Я маю на увазі іноземну агентуру.

— Що? — Бос, який стояв біля крісла імперського міністра, підняв свою кругленьку голову. Його оченята-шпаринки гнівно блиснули на поліцай-президента. — Ви дозволили іноземній розвідці зірвати плід з-під самого носа? Ви... ви тюхтій! Ви нікчема!

— Перепрошую... але я діяв у повній згоді з вашими вказівками, — кволо, з безнадійним виразом обличчя виправдовувався Екельгафт. — Ви самі настійливо радили мені не втручатися в справи Берна. Ви казали, що він ні в якому разі не повинен знати про наш контроль.

Бос криво посміхнувся.

— Ви забуваєте, пане поліцай-президент, що ви — криміналіст. Не всі факти піддаються точній регламентації. Ніякі інструкції не можуть передбачити того, що повинен відчувати... так, так, відчувати інтуїтивно справжній криміналіст...

— Мені здається, — озвався з глибокого крісла імперський міністр, дивлячись з-під кошлатих брів на шефа поліції, — що ви даремно сперечаєтесь, панове. Пане Екельгафт, які нові факти ви можете повідомити нам? Я не хочу вірити, що ваша агентура втратила всі сліди.

Екельгафт підбадьорився. В словах високого гостя він відчув слабку надію на порятунок. Може, йому ще вдасться виправдатись! Може, він переконає Шаукеля і Тода, що його поліцейське око не втратило гостроти. Поліцай-президент пригадав ранкові події, котрі він сам ще не встиг осягнути як слід. Вони спалахнули в його свідомості, немов рятівні зірки. Так, треба розповісти про них, пов'язати їх з справою

Берна. Може, хоч це відтягне скандальний кінець...

— Сьогодні вранці, — почав він несміливо, — на розі проспекту Рошаль і вулиці Бохум з невідомих причин скоїлася страшна автомобільна катастрофа... Загинули десять чоловік, поранено — дванадцять. Рівно через дві години на цьому перехресті поліцейський Горман втратив самовладання і, наче навіжений, кинувся в один з сусідніх будинків. Як виявилось пізніше, хтось із провокаційною метою закликав його на п'ятий поверх і примусив стати навколішки перед господарями квартири номер сорок дев'ять.

— Не говоріть дурниць, — обірвав його бос. — Хто б міг примусити поліцейського стати навколішки перед невідомими людьми? Ви тверезі, пане Екельгафт?

Але поліцай-президент, відчувши в погляді імперського міністра мовчазну підтримку, продовжував далі:

— Я гадаю, що... ці дивні обставини вимагають детального вивчення...

Тим часом Шаукель підійшов до великої карти міста, що висіла на стіні, і почав її уважно розглядати.

Екельгафт стежив за товстим вказівним пальцем Шаукеля, яким той водив по карті, розшукуючи перехрестя Рошаль і Бохум. Його думки гарячково шукали порятунку. І раптом в його пам'яті спалахнула іскорка. Як він тільки не пригадав цього раніше? Адже агенти, котрі стежили за Берном, не раз доповідали йому, що хірург часто заходить в дім на перехресті Бохум і Рошаль. Так, так, тепер він пригадав донесення агента номер шість: той називав навіть номер квартири...

— Прошу вибачення! — Екельгафт кинувся до свого столу, став покvapливо перегортати паперовий мотлох. — Одну хвилину. Я, здається... Так, знайшов. Повідомлення агента номер шість... Доктор Берн тричі за час встановлення посту на розі Бохум — Рошаль відвідав дім номер десять, і кожного разу він заходив у квартиру номер сорок дев'ять.

Тод і Шаукель зацікавлено повернули до нього голови.

— А сьогодні вранці?.. — вихопилося в Шаукеля. Поліцай-президент тріумфально підняв догори записку.

Його булькаті очі засяяли гордовитим блиском.

— А сьогодні ранком поліцай Гормана було закликано в квартиру номер... — Екельгафт витримав невеличку паузу. — ...сорок дев'ять.

— Негайно висилайте туди людей! — гаркнув політичний бос. — Затримайте всіх, хто там буде!

Герман Тод вдоволено закивав головою. Він цілком схвалював рішучість свого політичного помічника.

— Дійте якомога швидше, панове, — вимовив він спокійним доброзичливим тоном. — Я певний, що тепер наша таємна поліція виправдає покладене на неї довір'я.

Треба тікати

Біля під'їзду клініки Берна Евеліна вискочила з автоекспреса, кинула шоферу

асигнацію.

— Можете їхати!..

Машина безшумно зникла за рогом. Евеліна проминула невеликий палісадник, відгороджений від вулиці ґратчастим парканом. Серце її билосся тривожними лункими ударами. Вона притиснула до грудей руку, немов хотіла вгамувати той стукіт.

— Спокійно, спокійно, — шепотіла вона до себе. — Треба все обговорити з Берном!..

Поправила звичним жестом волосся, зайшла до приймальної кімнати. Назустріч їй ввічливо встав з-за столу широколиций санітар.

— Чим можу служити, пані?..

— Мені потрібний Йоган Берн! — якомога спокійніше відповіла Евеліна.

— Доктор дуже зайнятий.

— Я прошу вас викликати його!

— Шановна пані, доктор не велів...

— Справа надзвичайно важлива! — нервово наполягала Евеліна. — Передайте йому мою візитну картку...

— Гаразд! Зачекайте! — промовив санітар. — Я доповім йому. — Він включив невеличкий телевізійний апарат, що стояв на столі. — Підійдіть-но сюди...

Евеліна схилила своє обличчя до об'єктиву телевізора. На екрані з'явився Берн, запитливо подивився на санітара.

— Докторе, вибачте за порушення вашого наказу... — заговорив той. — Вас просить дама!..

Йоган побачив Евеліну.

— Еве? — здивувався він. — Що таке?

— Йогане! Негайно прийми мене...

— Що-небудь трапилось?

— Так! Нещастя!..

— Проведіть даму до мене! — наказав Берн.

— Слухаю! — відповів санітар.

Виключивши телевізор, він жестом показав Евеліні на двері.

— Прошу...

Довгим безлюдним коридором Евеліну провели до дверей кабінету шефа клініки.

Безшумно відчинилися двері, і назустріч Евеліні з глибини кабінету швидко вийшов Берн. Радісно усміхаючись, він потиснув ніжну руку жінки.

— Ну, як Петер? Все гаразд...

Крім Йогана, в кабінеті ще був його асистент Франц Гельд.

— Прошу вибачення, — сказала Евеліна. — Я мушу поговорити з тобою наодинці!..

Гельд мовчки схилив голову, запитливо подивився на Евеліну і вийшов.

— Це твій найближчий асистент? — запитала вона.

— Так!..

— Ти цілком довіряєш йому?..

— Не зовсім! — У тоні Берна почулася гірка безнадія. — З того часу, як мені

повідомили, що поліція стежить за моїми роботами, його поведінка здається підозрілою. Може, це даремні сумніви... Ну, гаразд, скажи, що трапилось?

— Йогане, — схвильовано почала Евеліна, сідаючи на канапу. — Скоїлося лихо!.. І ти... ти, напевне, в цьому винен!

— Що? З Петером погано?

— Ні. Не зовсім... Сьогодні трапилися страшні речі... Ні! Не так! Ще раніше я почала відчувати, що з Петером не все гаразд. Він став якось дивно впливати на мою психіку...

— Чому ж ти відразу не сказала мені про все?

— Я не надавала цьому ніякого значення!.. Я думала, що сама винна. Ти ж знаєш, скільки довелося пережити. Мої нерви після операції Петера зовсім розладналися. Я гадала, що це депресія.

— Говори, говори, — квапив її Берн.

— Кілька днів тому мені здалося, що мене покликав Петер. Я була на кухні... Я прийшла до нього... Він сказав, що не кликав мене. Вірніше, кликав, але в думках. Потім став плести щось про Шекспіра... про духовний зв'язок між закоханими. Я заспокоїлася, але в серці моєму лишилася підозра...

— Цікаво! Цікаво! — прошепотів Берн.

— Такий випадок повторився знову, — продовжувала Евеліна. — Петер схвилювався, подумав, що в нього розладнується мозок. Ми вирішили зустрітися з тобою.

— Чому ж ви одразу не приїхали? — тривожно запитав Берн. Неясні передчуття опанували його. — Ну, говори, що ж було далі?

— Ми зупинилися перед світлофором. І раптом скоїлась страшна катастрофа. Автобус з пасажирами врізався в зустрічну машину... Це було жахливе видовище! А Петер залишався спокійним. Ні! Він тріумфував. В його очах було щось божевільне, безтямне.

— Ну, а далі, далі! — Берн, нахмурений, грізний, швидко ходив по кімнаті, аж розлітались поли білого халата. Схрещені за спиною руки судорожно стискалися. ..

Він слухав Евеліну, напружуючи всі сили, щоб не втратити самовладання. Трапилось найжахливіше, найнеймовірніше. Катастрофа на вулиці Бохум... дикий, безглуздий вчинок поліцейського... божевільне маячіння Петера Стара... Бернові здавалося, що він бачить перед собою оті кошмарні картини, ніби чує голос Стара: "Я маю страшну силу. Я можу наказувати людям! Я стану володарем світу!"

— Ну, так, а далі? Що було далі? — підганяв Берн Евеліну.

— Я думала, що все це сон, дике видіння, — розповідала гарячково жінка. — Але це був не сон. Я більше не могла витримати. Я прийшла до тебе. Ми повинні... ти, ти повинен діяти... негайно! Найжахливіше те, що Петер за характером — егоїст, самозакоханий егоїст. Він і раніше мріяв про славу, а тепер просто осатанів.

— Ти гадаєш, він не заспокоїться? — запитав Берн, щось обдумуючи.

— Де там! — Евеліна відкинулася на спинку крісла і безнадійно махнула рукою. —

Він примусить і тебе служити своїм божевільним планам. Адже від тебе залежить...

— Знаю! — роздратовано обірвав Йоган. — Знаю, що я накоїв. Якщо він з'явиться сюди, ми загинули.

— Не тільки ми...

— Так! Наше місто і наші друзі, а може, навіть... мені страшно подумати. Він стане фанатиком, маніяком. Жадоба влади остаточно запаморочить його свідомість.

— Йогане! — майже розпачливо вигукнула Евеліна. — Але що ж це? Від чого? Невже операція?..

— Безумовно!.. Я все зрозумів... Радіація елемента, очевидно, пробила екран і проникла в організм Петера. Мозок і нервова система його активізувались в мільйони разів! Немає нічого дивного в тому, що він на відстані паралізує волю інших людей. Я дав йому можливість масового гіпнозу!..

— Що ж тепер робити? — Евеліна судорожно вчепилась побілілими пальцями в бильця крісла.

— Треба тікати, — суворо одказав Берн. — Про дії Стара, мабуть, уже знає поліція... Його використають політичні і фінансові кола... Це страшніше, ніж залізне серце, яке вони хочуть вставити своїм солдатам! Але, слава богу, секрет атомної батареї ще нікому не відомий! Стару залишилося жити місяць.

— Ти хочеш... щоб він вмер? — з жахом запитала Евеліна. Її була нервова лихоманка.

Берн стиснув руки жінки.

— Послухай, Еве! — сказав він. — Справа дуже серйозна! Ми повинні вирішити — смерть одного чоловіка чи смерть мільйонів! Ти ж сама говорила, що він замислив.

— Так! Але, Йогане... Я думала, ти зможеш що-небудь вдіяти... Я ж люблю його, Йогане!..

— Гаразд! — Хірург різко зупинився на місці. — Я спробую за місяць сконструювати батарею, яка знищить його активізацію! Але для цього нам треба виграти час! Ти розумієш, що тут залишатися ми не можемо. Це єдиний вихід! Ми поїдемо на мою віллу в горах. Про неї ніхто не знає... Полетимо туди літаком, негайно!..

— Що ж, полетимо! — вагаючись, сказала Евеліна. Берн підійшов до телефону, набрав номер.

— Алло! Контора повітряних сполучень?.. Вільні місця на Шліссельдорф є? Через двадцять хвилин? Дуже добре! Два квитки!

Берн обернувся. На порозі стояв асистент.

— Що вам треба? — різко запитав Берн.

— Докторе! Вас просять на консилиум у клініку професора Шлісса...

— Я не можу! Я від'їжджаю!..

— Сьогодні?

— Негайно!.. Операції доручаю проводити вам. Я повернусь не скоро, можливо, через місяць!

— Не секрет, куди доктор їде?

Евеліна застережливо подивилася на Берна.

— Вибачте, я не маю часу, — сухо відрізав Берна. Асистент поклонився і вийшов.

— Мені не подобається його поведінка, — похитала головою Евеліна. — Чому він без дозволу зайшов? Він, очевидно, чув твою розмову по телефону.

— Потім, потім, — Берна квалітивно став одягати сірий плащ. — У нас залишилися лічені хвилини! Ти готова?

— Так!

— Пішли.

Берна повернув ручку на панелі. В стіні відкрилися потайні двері, за якими темнів вузький коридор. Вони спустилися тісними, крутими сходами на задній двір клініки. Берна відкрив гараж, підійшов до коричневого лімузіна

— Сідай.

Через хвилину машина Берна мчала до аеродрому. Евеліна тривожно поглядала на хронометр.

— Залишилося вісім хвилин!

— Встигнемо!

Завищали гальма, авто зупинилося біля аеровокзалу. До них підійшов чиновник у форменому картузі.

— Пане Берна?

— Так!

— Ось ваші квитки... Поспішайте до літака.

— Дякую! Машину поставте в гараж.

Берна допоміг Евеліні вийти з машини. Вона сперлася на його руку.

— Де наш літак?.. — запитала вона, озируючись на всі боки.

— Пішли! Онде він.

Берна підвів Евеліну до велетенського пасажирського вертольота. За кілька хвилин він мав піднятися у повітря. Його широко розкидані врізнобіч лопасті, немов павучі лапи, поволі оберталися в повітрі.

В коридорі їх чекав провідник.

— Ось ваша каюта, — він відкрив маленькі блискучі дверцята.

Берна і Евеліна зайшли в невелику комфортабельну каюту, де було двоє м'яких крісел і круглий стіл. Евеліна на хвилину затрималася в проході і озирнулася назад. Рвучко закривши двері, схопила Берна за руку:

— Йогане... В літак щойно зайшов якийсь чоловік у темних окулярах. Здається... Я впізнала його. Це... він.

— Що ти кажеш? Значить... Значить... Я так і знав!

— Невже... В твоїй клініці — агент?..

Берна не відповів. Заревіли мотори. Вертолiт плавно піднявся в повітря і взяв курс на захід.

Евеліно, вернись!

Відчай пройняв Петера. Минуло вже п'ять годин, відколи Евеліна пішла з дому. Зникла, як у воду впала. Спочатку він думав, що вона подалася до Берна. Подзвонив у клініку, але йому відповіли, що доктор поїхав у якійсь терміновій справі. Петер зв'язався зі всіма знайомими, близькими, збігав до сусідів по будинку, однак все було марно.

— Евеліно, де ти? — говорив він сам до себе, стоячи посеред порожньої кімнати. — Евеліно, вернись!

Він бігав по кімнаті, обхопивши у відчаї голову, стояв подовгу біля вікна, хвилинами вслухався чи була не задзеленчить телефон, вихилявся з вікна і дивився вниз на тротуар, вишукував її очима серед перехожих. Все нараз стало йому осоружним і чужим у цій старій, давно обжитій квартирі. Немов Евеліна, його золотава струнка Евеліна забрала із собою часточку його власного життя, винесла тепло з його оселі. Ні, без неї він не може жити. Навіть дикі плани світового панування, власного звеличення і безсмертя здалися йому далекими і майже нездійсненими. Хіба зможе він жити без неї? Хіба вистачить у нього сил подолати всі перепони, пройти найскладнішими шляхами, найзаплутанішими манівцями?

"Я мушу розшукати її, — вирішив Стар. — Піду в поліцію. Це їхня справа. Наша поліція завжди хизується своєю оперативністю. Я буду вимагати від них, я пообіцяю їм все, навіть свої послуги".

За кілька хвилин він стрімголов летів вниз по сходах. Швидше, швидше... Можливо, вона зазнала нещастя. Може, вона чекає його помічі. Швидше. Ох, ці кляті перехожі! Скільки ж їх! Поліцай-управління недалеко. Один квартал, другий.

Шарпнув велетенські темно-коричневі двері і зайшов до просторого, виповненого урочистою тишею і прохолодою вестибюля. Його спинив черговий у формі сержанта поліції.

— Вам куди? В управління кримінальної поліції, чи, може... — Він багатозначно вказав на широкі сходи, що вели до зашкленних димчастим склом дверей. Весь другий і третій поверх займало управління таємної поліції.

— Мені треба... Я шукаю людину. Я інженер Стар з атомної лабораторії Штраузе. — Петер стояв у нерішучій позі, благально дивлячись на поліцейського.

— Тоді прошу, це на першому поверсі, — озвався той і шанобливим жестом показав на довгий коридор, що тягнувся ліворуч від вестибюля.

Петер, недовго думаючи, вскочив до першої ж кімнати. З-за високого бар'єра на нього глянув крізь великі рогові окуляри поліцейський чиновник, старенький чоловічок із зморшкуватим мишачим обличчям і круглими, як у сови, очима.

— Моє прізвище Стар, — швидко заговорив Петер. — Сьогодні вранці... об одинадцятій годині зникла моя дружина. Я бігав до сусідів, до її батьків, звертався в клініку Берна, вона буває там... Ніхто нічого не знає...

— У клініку Берна? — підозріло перепитав чоловік в окулярах. Потім похопився і, надавши своєму обличчю улесливо-співчутливого виразу, промовив: — Ох, прошу, я вас слухаю. Вона їздила до Берна, і що ж їй сказав Берн?

Протягом цього дня весь штат поліцейського управління, від найвищих чинів таємної поліції і до останнього детектива-криміналіста, жив лихоманковими чутками про втечу лікаря Берна. Звичайно, Петер не здогадувався, що значила ота коротка фраза, яку йому кинув сьогодні по телефону черговий асистент клініки: "Берн виїхав у терміновій справі". Але для старенького чиновника в рогових окулярах поява схвильованого і збудженого Петера Стара, особливо ж після того, як він назвав ім'я Берна, здалася підозрілою.

— Мені дещо відомо про вашу дружину, — бовкнув він навімання, аби тільки виграти час. "Цю людину треба затримати, — майнуло в голові поліцейського. — Непогано, якщо він причетний до справи Берна. Здається, вперше в житті мені посміхнулося щастя". А до Петера ввічливо промовив:

— Зачекайте хвилинку, я вийду до сусідньої кімнати і дещо з'ясую.

Петер кивнув йому із виразом щирої подяки на змарнілому обличчі і сів на стілець.

Минуло кілька хвилин. Чиновник в окулярах не з'являвся. Стар почав нервово ходити по кімнаті. Важкі роздуми заповнили його голову. Всередині піднялася нестримна хвиля гніву: "Він забув про мене? Чи, може, це пастка?"

Раптом широко розчинилися двері, і до кімнати ввійшов з коридору поліцей-президент, політичний бос Шаукель і двоє нижніх чинів таємної поліції.

Стар одразу ж зірвався з стільця і кинувся їм назустріч:

— Це неподобство! — вигукнув він роздратовано. — Я двадцять хвилин чекаю вашого службовця. У мене зникла дружина... я прошу допомогти мені...

— Хто ви такий? — запитав поліцей-президент, зупинившись навпроти Петера і міряючи його уважним поглядом.

— Моє прізвище Петер Стар. Я інженер атомної лабораторії в Штраузе...

— Де мешкаєте?

— Вулиця Рошаль 10, квартира 49.

Від його слів присутні здригнулися. Петер помітив, як двоє поліцаїв, задкуючи, відійшли до дверей і стали навпроти виходу. "Що таке? — подумав Стар. — Невже вони здогадалися, що я винуватець ранкової катастрофи? Ні це неможливо".

— Нам доведеться затримати вас на деякий час, — промовив суворим тоном поліцей-президент. — Прошу вас, ідіть за нами.

Він відступив убік і, пропустивши поперед себе Петера, перший пішов за ним. Праворуч і ліворуч крокували охоронці. Шаукель залишив кімнату останнім.

"Здається мене заарештували, — промайнуло в голові Петера. — Я можу застосувати свою силу, примусити їх випустити мене. Але ж тоді я нічого не дізнаюся про Евеліну. Нехай поки що буде так, як вони хочуть. Побачу, що вони робитимуть далі".

Минувши коридор, вони вступили до великої похмурої кімнати з двома рядами лав під стінами і невеличким столиком в правому задньому кутку. Ліворуч під заґратованим вікном частина кімнати була відгороджена залізним ґратчастим бар'єром. Напевно, туди заводили арештованих під час допиту або побачення з

близькими й рідними.

Старові запропонували сісти на окрему лаву під стіною. Поліцай-президент опустився на стілець за столом, Шаукель лишився стояти. Поліцаї зайняли місця по праву і ліву сторони від Петера.

"Значить, я заарештований", — знову промайнуло в голові Стара.

— Ваше ім'я Стар Петер. Ви проживаєте по вулиці Ро-шаль 10, квартира 49? — не приховуючи свого вдоволення, промовив Екельгафт.

— Цілком вірно. — Петер ствердно кивнув головою. В цю мить він не почував ні злості, ні страху, вся його увага була зайнята незвичайною для нього процедурою поліцейського допиту. Він потішався думкою: "Нехай роблять, що хочуть, нехай вдають з себе володарів, але ж я сильніший за них. Досить мені одного напруження нервів, одного розумового імпульсу, і вони стануть моїми слухняними рабами".

Ця впевненість настроювала його на бадьорий лад. Він дивився на присутніх відкритим, незлобивим поглядом, і куточки його рота злегка кривилися в посмішці.

Поліцай-президент кілька секунд допитливо дивився в обличчя Стара. І раптом він щосили ляснув по столу рукою.

— Досить блюзнірствувати! — Напевно, це був давній прийом, що мав одразу деморалізувати підслідного. — Де знаходиться доктор Берн?

Від несподіванки у Петера відняло мову. Що він чує? Берн зник. Берна розшукує поліція. Все одразу склалося до купи в пам'яті Стара: ранковий дзвінок в клініку, насторожений погляд чиновника в рогових окулярах, його квапливе вибачення...

— Я й гадки не маю, де може бути Берн, — відповів Петер твердим голосом. Але присутні завважили в тому голосі тремтливі нотки хвилювання.

— Молодий чоловіче, — продовжував крикливо Екельгафт, — ваше зволікання може тільки нашкодити вам і вашій дружині.

Петер насторожився. Напевно, втеча Берна має якийсь зв'язок із зникненням Евеліни. Тоді доведеться розповісти все і разом з ними вдатися до розшуків.

Але в ту ж мить поліцай-президент вимовив фразу, яка остаточно зіпсувала всю справу. Екельгафт вирішив збрехати і своєю брехнею спонукати Стара до відвертої розмови.

— Ми знаємо, де знаходиться ваша дружина. Від нас залежить її повернення додому. Але, шановний пане Стар, ви повинні розповісти нам все, що ви знаєте про хірурга Берна і, головне, допомогти поліції розшукати його сліди.

"Значить, втеча Берна не має ніякого відношення до зникнення Евеліни, — промайнуло в голові Петера. — А я вже подумав недобре про Йогана. Що ж, тоді ці панове не почують від мене жодного слова".

Він відхилився до стіни, широко розставивши ноги. В дорогому сталево-сірому костюмі, з вольовим обличчям, він сидів, немов якась можновладна особа. Його очі з-під красивих тоненьких, майже дівочих брів, задерикувато дивилися на поліцай-президента.

— Дивуюся, панове, — промовив він, розтягуючи слова. — В нашій країні людину

безпідставно затримують в поліцейському управлінні і поза всякими правилами вчиняють їй допит. Я сподівався одержати від вас допомогу, але бачу... — Він багатозначно глянув на своїх охоронців, що стояли праворуч і ліворуч від нього, — я бачу, що моє уявлення про нашу демократію було невірним...

— Даремно ви пащекуєте, шановний пане Стар, — понизив голос Екельгафт. Виставивши вперед щелепу, він злісно примружив очі і процідив скрізь зуби:

— Інтереси державної безпеки змушують нас застосувати до вас найсуворіші заходи.

— Тобто? — Петера не залишав жартівливо-зухвалий настрій.

— Таємна поліція володіє засобами...

— Га-га-га! — Петер гучно розреготався. Засунувши руки в кишені, він рівномірно розгойдувався з боку на бік. — Яке чудесне відкриття! Панове, ви просто зачарували мене!

Тоді до столу підійшов політичний бос. Він нахилився до поліцай-президента і прошепотів йому щось на вухо. В ту ж мить Екельгафт різко підвівся.

— Ми не можемо марнувати часу, — промовив він загрозливим тоном. — Ви негайно будете відповідати або ми застосуємо до вас найсуворіші заходи. Ви будете відповідати?

— До кого ви звертаєтесь? — Петер зміряв Екельгафта глузливим поглядом.

— Встати! — гаркнув поліцай-президент.

— Я не звик до такого тону, панове.

— Поставити його на ноги! — наказав Екельгафт поліцейським офіцерам.

Чотири дужі руки вчепилися в Стара і шарпнули його догори. В першу мить Стар навіть не второпав, чого вони хочуть. Але ось його опанувала скажена лють. Лице налилося кров'ю, очі майже викотилися з орбіт. Кілька секунд він безтямно ворушив губами і раптом, шарпнувшись вперед, замахнувся кулаком на поліцай-президента.

Це була його фатальна помилка. Він не встиг сконцентрувати своєї думки, не встиг своїми вольовими імпульсами паралізувати ні Екельгафта, ні Шаукеля, ні охоронців. Охоплений шаленим гнівом, він піддався звичайному людському пориву і кинувся на свого супротивника з наміром розквасити його гідку мавпячу пику.

В ту ж мить один з охоронців вдарив Петера ручкою револьвера по голові і збив з ніг. Стар відчув пекучий біль у тімені. Щось гаряче й липке поповзло за шию, і він непритомним повалився на підлогу.

Втеча з тюрми

Голова гуде. До горла підкочується млість. Хочеться розплющити очі, але повіки немов придавлені гарячими п'ятаками. Всередині пече — випікає.

Врешті Петер розліпив повіки. Побачив сліпучо-білу стелю, залиту яскравим світлом. Перевів очі ліворуч — знову стіна, праворуч — теж стіна. Аж онде віконце. Тоді він все пригадав: страшні вирячені очі поліцай-президента, його хрипкий окрик, гострий біль в тімені...

Петер підняв голову, роздивився навкруг себе. Отже, він у тюремній камері. Електрична лампочка під стелею. Яскраве світло забиває памороки, давить на мозок.

Стар пригадав усе, що він читав про тюрми, про в'язнів, і став усвідомлювати, навіщо ота яскрава лампочка під стелею. Це теж частка тортур, оце пекуче настирливе око, що залазитиме йому в душу, гнітитиме його день і ніч, доки не висотає з нього останні сили, доки він, позбавлений волі і самовладання, не стане слухняною іграшкою в руках поліцейських властей.

"Я, всемогутній, непереможний, мушу скніти в цій дірі й гинути заради примх якогось мопса? — Лють піднялася гарячою хвилею в душі Петера. — Я вчинив дурницю, і це привело мене в камеру. Досить. Зараз вони заспівають під мою дудку".

Він підійшов до дверей і заглянув у вічко. Але воно було зачинене ззовні, з коридору. Це ускладнювало справу. Треба діяти, негайно діяти! Тільки як? Адже, не знаючи людини, не дивлячись їй у вічі, він не здатен підкорити її своїй волі. Кого він примусить відчинити йому двері? Хто стане жертвою його гіпнозу?

Охоплений відчаєм, Петер став крокувати по камері. Думав про Евеліну, та від тих думок його неспокій ще більше зростав. Минали години, а він ще не зробив жодного кроку для її врятування. Він — "завойовник всесвіту"!

Безсилля породжувало в ньому незвідану раніше лють. Тільки б вирватись звідси, тільки б оволодіти становищем! О, він зуміє довести їм, що "людина — залізне серце" вміє мстити за кривди.

"Я мушу сконцентрувати свої думки і прийти до певного рішення", — подумав Петер. Він сів на невисоке ліжко з тоненьким матрацом, застеленим грубою повстяною ковдрою, і замислився. На кожному поверсі в'язниці, напевно, чергує один поліцейський. Треба, щоб він підійшов до камери. Тоді можна буде роздивитися його і діяти. Але як його покликати? Постукати в двері? Закричати? Чи зважають тут на людські крики?

Петер насторожив слух. Страшна німота виповнювала приміщення в'язниці. Було так тихо, що Петеру здавалося, ніби він чує ледь-ледь вловиме посвистування в грудях. "Моє серце, — думав він. — Вони замкнули людину з механічним серцем, мене, безсмертного і непереможного. О, кляті! Кляті... Що це? Кроки? Так! Здається, вони йдуть".

У коридорі, справді, почулася чиясь хода. Петер одним стрибком підскочив до дверей і став шалено гамселити по залізній оббивці. Але масивні, амортизовані двері поглинали стукіт. Петер майже не чув ударів. Тільки дарма набив собі кулаки.

Повернувся до вікна і саме в цю мить почув, як клацнуло вічко. Охоронець заглянув до камери. Петер рвучко повернувся до дверей, але було вже пізно. Вічко зачинилося.

Кілька разів після того Петер чув клацання в маленькому залізному віконці — напевно, за ним невідступно стежили. Але кожного разу, коли він намагався побачити охоронця, металевий п'ятачок затуляв отвір.

Минав час, Петер думав про Евеліну. Яке лихо могло скоїтися з нею? Може, вона пограбована, знівечена, замкнена в такій же камері? Він знав, що володіє страшною

силою, і водночас усвідомлював своє ганебне безсилля.

Раптом йому на думку спала цікава вигадка. Він обдурить охоронця. Він заманить його в камеру і тоді...

Петер швидко підсунув до вікна ліжко, перекинув його. Потім зняв піджак і одним рукавом став обмотувати собі шию. З такою недосконалою петлею навмисне обережно, поволі виліз на перекинуте ліжко. Зачекав трохи, спустився додолу. Через хвилину почав знову чіплятися за залізні прuti. Підтягнувся раз, вдруге...

В коридорі загупотіли квапливі кроки. Значить, його маневр удався. Охоронець вчинив тривогу, помітивши підозрілі дії Петера. Адже в'язень, про якого піклувався сам поліцай-президент, намагався повіситися на залізних ґратах вікна.

Петер уже стояв на ліжку і, дотягнувшись до вікна, поквапливо прив'язував другий кінець піджака до металевих ґрат.

— Стійте! — почувся позаду переляканий вигук вартового.

Стар повернув до нього обличчя і зміряв його обережним вивчаючим поглядом. Здається, все йде як слід. Тепер можна діяти.

В камеру тим часом зайшло кілька поліцейських, і серед них — начальник в'язниці.

— Схаменіться, Стар! — гукнув начальник в'язниці. — Злізайте негайно донизу, ми все одно не дозволимо вам накласти на себе руки!

— Гаразд, я злізу, але відійдіть до дверей, — примирливим тоном озвався Стар. Його мозок вже працював з максимальним напруженням.

Поліцейські слухняно відійшли до виходу.

Петер зліз на підлогу.

Розставивши широко ноги, він пильно дивився на тюремників. Дивився і поволі, з настирливою невідступністю влазив їм у душу своїм поглядом. Підняв руку і притишеним голосом промовив:

— Складіть зброю... там! — Він показав рукою на найдавший куток під вікнами. — Негайно, всі до одного!

Сім чоловік, що були в камері, поволі, немов у напівсні, втупившись у Стара, попрямували в куток і покидали на підлогу зброю. В очах начальника в'язниці, в погледах інших тюремників з'явилися дивні гарячкові вогники. Здавалось, вони втрачають розум, проймаючись якимось фанатично безтямним поривом, якоюсь звірячою відданістю. Зброя на підлозі, руки по швах, очі — невідривно спрямовані на Стара. Кожен нерв, кожен м'яз напружені до краю. Зараз він дасть команду, і вони сліпо кинуться її виконувати. Вони вже втратили людську подобу, вони вже придаток, безвільна часточка його нервів, його думок.

— А тепер всі в коридор! — гримів наказ Стара.

Слухняні, збиті до купи тюремники, товплячись, наступаючи один одному на ноги, посунули з камери. Позаду крокував Петер.

Кілька охоронців, що трапились їм в коридорі, спочатку здивовано витріщилися на цю незвичайну картину. Але Стар одразу ж приєднав їх до гурту.

— Гей ви, в коридорі! Сюди, до мене!

І вже не сім, а десять, п'ятнадцять чоловік, немов слухняна отара овечок, тупотіли яскраво освітленим коридором.

— Стій!

Люди зупинились.

— У кого ключі від камер?

Начальник тюрми, втягуючи перелякано свою квадратну голову в плечі, проштовхався наперед.

— До ваших послуг, пане Стар, — мовив він, злегка заїкаючись. — Ключі у чергових по коридорах. Лецков, Зееле, Францман, сюди! — звернувся він до своїх підлеглих.

Троє поліцейських підійшли до начальника в'язниці.

— Віддайте ключі панові Стару.

Петер спинив їх одним жестом руки.

— Ні, робіть те, що я вам накажу.

Стара охопило гарячкове почуття свавілля і дикої помсти. Зараз він відплатить за все. Нарешті він по-справжньому доведе свою силу. Він розтрощить цю кляту в'язницю, він розгонить цих нелюдів-тюремників.

— Відчиняйте камери!

Заклацали замки, загрюкали двері. Десятки людей — сірих, виснажених, доведених до останньої межі відчаю, почали виходити з камер. Це була в'язниця кримінальних злочинців. Петер побачив озвірілі, напівдикі обличчя вбивць, злодіїв, бродяг. Вони виходили несміливо, крадькома, зиркаючи похмуро спідлоба злісними, глибоко запалими очима.

З другого й третього поверхів спускались нові й нові в'язні в смугастих штанах і куртках, в жовтих фесках і важких дерев'яних черевиках. Коридор сповнився приглушеним гомоном, перестуком дерев'яних підборів, брязкотом заліза.

Петеру зробилося страшно. Він ніколи не думав, що таїться в темних закопелках його міста, в світі отих напівздивавлених людей, які кожного дня, кожної години творять найжахливіші злочини, топчуть найсвятіші людські почуття, нівечать людську гідність. Ось невелика часточка того підземного світу. Ось його ненажерливі руки, його дика жадоба грабунку і вбивства, що проступає в кожній рисі обличчя. І це в той час, коли пани з корпорації "Золотий ангел", усі оті імперські міністри твердять щоденно про соціальну рівність, про зростаючу культуру населення. Хіба ж не вони локаутами[5] на заводах, розоренням фермерів спричинили існування оцієї армії нелюдів і вбивць!

А в'язні натискували, п'яніли від усвідомлення своєї свободи. Вони вже шастали галасливими зграями по коридорах, збившись у купки, про щось домовлялися, гарячково до чогось готувалися.

Тоді Петер, піднявши догори руку, гучно крикнув:

— Всі, хто є в коридорі, на вулицю!

Сотні людей скорилися його волі. Секунда, друга, і вони покірною масою рушили до виходу. З ними змішались поліцейські. Хтось боляче штовхнув Петера, хтось притиснув його до стіни.

— Швидше! Швидше! — гукав Стар, намагаючись криком заглушити в собі мимовільний страх перед цим озвірілим табуном людей. Немов тріска, підхоплена повинню, він плив довгим коридором. Він відпихався руками від смугастих халатів, з огидою відвертав обличчя від смердючих тіл, що лізли йому під самий ніс, і думав: "Я знову втрачаю владу над становищем, знову щось сильніше від мене кидає мною, немов нікчемною смітинкою. Де ж моя дивовижна воля? Що я можу вдіяти з цими людьми?"

Його опанувало легке каяття: навіщо він зробив це? Він накаже охоронцям навести лад. Досить! Треба кінчати з цим. І геть, геть звідси.

Опинившись у дворі, оточений вируючим натовпом, Петер розшукав очима кілька сіро-зелених постатей з широкими кашкетами на головах — то були збиті докупи й затиснуті в куток тюремного двору охоронці і, напруживши всі сили, гукнув:

— Гей, ви, до мене!

Голос його потонув в оглушливому гаморі. Тоді він закричав майже істерично:

— Начальник тюрми, до мене! Охоронці, до мене!

І не встигли ще поліцейські проштовхатись до нього крізь сіру брудну каламуть смугастих курток і жовтих фесок, як він уже, не думаючи, віддав дикий, безглуздий наказ, породжений його гарячковим мозком.

— До зброї! Всіх загнати в камери!

Можливо, за інших умов поліцаї не зважились би на такий крок — адже їх оточувало справжнє море оскажених людей. Але тепер вони діяли швидко, з точністю механізмів. Невідомо звідки в їхніх руках з'явилися карабіни і скорострільні автоматичні пістолети. До першої групи поліцаїв приєдналося більше двадцяти повністю озброєних охоронців, які були у вартівні.

Петер бачив, як очолена начальником тюрми варта почала з двох боків наступ на в'язнів. Злочинці чинили оскаженілий опір. Збуджені думкою близького звільнення, вони з безтямною люттю відбивалися від охоронців.

Перед Старом розгорнулася картина справжньої баталії. Спочатку вартіві намагалися загнати в'язнів назад у приміщення тюрми криками і ударами прикладів.

Але ось пожбурена кимсь каменюка повалила на землю одного з поліцаїв. Одразу ж загриміли постріли. Стогони поранених і вмираючих заповнили просторе тюремне дворище.

Кулі засвистіли над головою Стара. Якийсь здоровенний чолов'яга, зірвавши з себе смугасту куртку, з божевільними очима кинувся на поліцая, що стояв неподалік від Петера. Поліцай, майже не цілячись, прошив його короткою чергою. В'язень зробив ще два-три кроки і, розмазуючи по обличчю кров, упав біля ніг Петера. Він корчився в передсмертних судорогах, намагаючись дотягнутися до Петерового черевика.

Блідий, тремтячий, Стар підскочив до начальника тюрми, — той саме безжалісно топтав разом з двома охоронцями вже бездиханне тіло у смугастому вбранні, шарпнув його за плече і розпачливо крикнув йому в обличчя:

— Випустіть мене звідси! Негайно відчиніть двері і виведіть мене геть!

Через кілька хвилин Стар у супроводі двох поліцаїв пройшов до запасного виходу.

Охоронці з напруженою готовністю відчинили маленькі двері, що вели з підвального приміщення тюрми на вулицю і, виструнчившись, запопадливими очима впилися в Петера. Він, не озираючись, шаснув у відчинені двері і зник у глухому завулку.

Частина друга

Голубий Беркут

На замиській віллі Германа Тода зібралась нарада керівних діячів корпорації "Золотий ангел".

Герман Тод, політичний бос Ганс Шаукель, поліцай-президент Екельгафт і ще кілька високопоставлених осіб сиділи в невеликій затишній вітальні. Глибокі м'які крісла, овальний стіл, вкритий темно-синьою оксамитовою скатертиною, великий екран телевізора, що займав усю стіну праворуч від дверей — оце й усе, що могло впасти у вічі при побіжному огляді кімнати Тода.

Обговорювались останні тривожні вісті: зникнення Берна і фактичний провал розрахунків на механічне серце.

— Нічого втішного, панове, — порушив мовчанку Герман Тод, злегка похитуючи головою. — Про становище розкаже Шаукель. Прошу, Гансе.

— Єдине, що я можу вам сказати, панове, — почав Шаукель, — це викласти мої міркування щодо Петера Стара. Ви знаєте, що Стар — перший вдалий експеримент Берна. Його перша людина з "механічним серцем". Результати операції Берна виявилися такими несподіваними й разючими, що перед нами постає можливість пошуків нових шляхів, навіть тепер, після втечі Берна. Мозок Петера Стара активізований до краю. Я не можу пояснити цього науково, але політичні наслідки факту для мене цілком ясні.

— Перший політичний наслідок — скандальна подія в карній тюрмі, — пробуркотів опасистий чоловік у пенсне на довгому золотому ланцюжку.

— Випадок у тюрмі? — Повернувся до нього бос.

— Так, так, пане Шаукель. — Корпоратист кивнув своєю волячою головою, від чого одвислі зморшки на підборідді в нього м'яко заколихались. — Я маю на увазі подію, яка коштувала життя восьми поліцейським і яка призвела до божевілля начальника в'язниці. Я вже не кажу про вбивство ста двадцяти п'яти карних злочинців. Це викликало в країні не дуже схвальну реакцію...

Шаукель рвучко підвівся, промовив з тріумфом:

— Так, ви маєте рацію, але, як то кажуть, нема лиха без добра. Ця подія відкрила нам очі. Ми дізналися, хто такий Стар, дізналися, що він володіє страшенною нелюдською силою. Він може спинити загін поліції, полк, дивізію, може викликати заворушення серед населення, може, зрештою, примусити кожного з нас стати його вірним слугою. Могутність його мозкових імпульсів жахлива. Але ми вже знаємо й деякі подробиці, котрі проливають світло на його "ахіллесову п'яту". Петер Стар мусить бачити свого ворога. Він може діяти на великій відстані, але він не здатен привести до покори людину, яку не бачить...

— Маловтішна новина! — озвався жовчним тоном той самий корпоратист у пенсне.

— Мені здається, — провадив далі несхитно Шаукель, — що людина без серця не така вже й страшна. Всі плітки про її непереможність не варті ламаного гроша.

З місця підхопився поліцей-президент Екельгафт. Досі він сидів мовчки, запобігливо утримуючись від розмови.

— Так, так, панове, — майже прохрипів він надтріснутим од вічного вигукування голосом. — Ми даремно турбуємось... Запевняю вас, панове, що таємна поліція швидко впорається з цим суб'єктом... Агентурні розшуки вже розпочались... Людина в такому стані, як Петер Стар, не може не залишити після себе слідів. Зрештою, ми таки запопадемо його в свої руки і одразу ж...

— Що ж ви одразу зробите з ним? — Герман Тод спрямував на Екельгафта насмішкуватий погляд.

— Ми одразу ж знищимо його, — скоромовкою випалив поліцей-президент.

Повертаючи на всі боки свою плескату голову з мавпячим лобом, Екельгафт обвів присутніх переможним поглядом.

— А чи не занадто покvapливе ваше рішення, пане поліцей-президент? — прошамкав імперський міністр.

Ганс Шаукель одразу збагнув думку міністра і рішуче втрутився в розмову:

— Мені здається, що такий захід в цьому випадку не виправдає себе. Треба все добре обмірковувати. — Він говорив неквапом, збираючись з думками. — Знищення... я розумію — це метод таємної поліції. Криміналісти воліють діяти обачніше, але... — І раптом його осяяла думка. — Ми залишимо Петера Стара живим. Обов'язково залишимо його живим.

— Як! — вигукнув корпоратист з важкою волячою головою. — Ви хочете, щоб він зруйнував нашу державу, щоб він викликав страхітливі заворушення серед робітників?

— Я нічого не хочу...

— Пане Шаукель, — шанобливим тоном докинув із свого кутка поліцей-президент, — ви завжди вимагали рішучих дій...

Політичний бос поклав на стіл свої товсті руки. Він уже твердо знав, як діяти, і тому впевненість пройняла кожен його рух і кожне його слово.

— Дозвольте мені, панове, викласти перед вами мої міркування, — заговорив він стриманим, але досить наполегливим тоном. — Перш за все, я хочу нагадати вам, що справа Берна має не тільки військово-стратегічне значення, але й неабияке політичне. Роботи Берна тісно переплітаються з дослідженнями червоних, які теж прагнуть розв'язати проблему довголіття. Останнім часом преса на Сході високо оцінила його роботи над створенням штучного серця. До речі, там ще невідомо про успішний результат цих робіт. Червоні визнають, що їхні відкриття в галузі відновлення клітин дадуть найбільший ефект в разі використання робіт Берна. Загалом справа уявляється досить серйозною. Визнання червоних — це заклик до спілкування вчених всіх країн, це підрив наших стратегічних позицій. Таким чином, — бос проникливим поглядом обвів учасників засідання, — таким чином перший висновок: механічне серце ні в

якому разі не повинне потрапити до рук червоних. Другий висновок: необхідно не тільки посилити розшуки Берна, але й використати в наших інтересах людину з механічним серцем. Петер Стар допоможе знайти свого рятівника й друга, і своїм мозковим впливом примусить хірурга діяти на нашу користь. До речі, ви, напевне, знаєте, що вони давні друзі...

— Ваші плани нереальні! — роздратовано вигукнув корпоратист з волячою шиєю. — Тільки знищення!

— Я теж за знищення! — верескливо вигукнув сухорлявий старик з маленькою бородою-еспаньйолкою, який весь час мовчки прислухався до розмови. Це був Ерік Фіне, власник контрольного пакету акцій кількох найбільших атомних заводів. — Досить ми хвилювалися. Ще чого доброго, Петер Стар примусить нас відписати на його ім'я всі наші акції.

Поважні особи, що сиділи в глибоких, затишних кріслах, стривожились, немов рій ос, до яких вкинули трутня. Їхні голоси зазвучали тривожно й вимогливо.

— Тільки вбити...

— Вдатися до зброї. Район перебування Петера Стара повинен бути знищений і спалений вщент.

І серед того різнобою голосів, хрипких, надривних, верескливих, немов брязкотіння бляхи, почувся раптом владний голос імперського міністра:

— Панове, наш шановний друг Ганс Шаукель має рацію. Ви забули, панове, одне: Петер Стар — не тільки загроза, але й дарунок бога. Він зробить нашу армію наймогутнішою і найжорстокішою в світі.

— Але як?

— Що ви говорите, пане імперський міністр?

— Він тільки може розладнати нашу армію.

Герман Тод випрямився і рівним тоном, немов диктуючи наказ, промовив:

— Випадок у тюрмі, панове! Петер Стар примусив охорону тюрми вчинити найбезглуздіші речі. Він зіткнув між собою десятки людей, які, не шкодуючи життя, почали знищувати одне одного. А коли він дасть наказ дивізії, армії, всім нашим збройним силам, коли він на кілька місяців перетворить наших солдатів на слухняні автомати — це ж буде щось неймовірне, щось... я просто не знаходжу слова... це буде нашим тріумфом!

Виступ Германа Тода приголомшив членів корпорації. Його план, який допіру здавався безглуздом, тепер давав у їхні руки могутню зброю для завоювання світу. Петер Стар — це мільйонна армія автоматів, це розгром комуністичної конфедерації, це — всевладдя корпоратистів...

Обличчя політичного боса Шаукеля одразу ж набуло зухвалого виразу. Він збагнув, що його думки цілком збіглися з міркуваннями імперського міністра. Обвівши всіх гордовитим поглядом, він мовив:

— БERN втік від нас, але тепер він непотрібний нам. "Людина без серця" розв'яже всі наші проблеми. Треба діяти, якомога швидше діяти. Пане Екельгафт, — звернувся

він до поліцай-президента, — які вжито заходи для виявлення місцезнаходження Петера Стара?

— Перш за все ми стежимо за його квартирою.

— Невже ви гадаєте, що він знову повернеться додому?

— Він обов'язково мусить з'явитися вдома, — впевнено відповів поліцай-президент.

— Він тільки й думає про розшуки дружини, яка зникла за невідомих обставин.

— Гаразд, стежте за його домівкою. — Ганс Шаукель звернувся поштиво до імперського міністра: — Пане імперський міністр, яка ваша думка: візьмемо його силою чи, може, шанобливо запросимо до себе, як почесного гостя? Відверто скажемо йому, що він нам потрібен не як бранець, а як рівноправний партнер.

— Так, так, — запопадливо погодився Екельгафт, розуміючи, куди віє вітер. — Мої люди зуміють переконати Петера Стара, я в цьому твердо впевнений.

Відповіддю Екельгафту були тільки холодні, неприховано глумливі погляди корпоратистів. Поліцай-президента зневажали і водночас боялися. Права рука Германа Тода, керівник таємної поліції, Екельгафт був здатен наробити чимало прикростей навіть найбільш високопоставленим особам у державі.

Однак службові якості Екельгафта цілком задовольняли членів "Золотого ангела". Його жорстокість, сліпа відданість справі корпоратистів примушували корпорацію терпіти в своєму середовищі цю відразливу особу.

В кінці розмови Герман Тод наче щось згадав — рвучко підвівся з свого крісла і, попрохавши гостей трохи зачекати, вийшов до сусідньої кімнати. Багатозначний жест, яким він підкріпив слово "зачекайте", насторожив присутніх. Напевно, щось важливе. Можливо, якась новина або термінова телеграма з-за кордону, про яку він забув сказати серед гарячкових розмов і суперечок.

Тод повернувся дуже швидко. Його сухі губи були міцно стулені.

— Панове, — звернувся він до присутніх, — сьогодні о восьмій вечора почнеться заповнення, останнього резервуара Голубого Беркута в Штірвальді. Ми спостерігатимемо за цією операцією по телевізору.

Гості пошвавішали. Останній, шостий резервуар мав завершити створення грандіозної захисної смуги вздовж східного кордону країни. Смугу готували на випадок успішного контрнаступу ворожих військ у майбутній війні.

Офіційно було оголошено, що шість великих штучних озер, розташованих у гірській місцевості, на висоті двох-трьох тисяч метрів над рівнем моря споруджуються виключно в мирних цілях. У разі посухи вони використовуватимуться для зрошення полів.

Крім того, наявність грандіозних водних резервів, — так стверджували офіційні повідомлення — сприятиме підвищенню судноплавності рік, пом'якшенню кліматичних умов тощо

— Ви справді приготували для нас приємний сюрприз, пане міністр, — радо вигукнув один з корпоратистів.

— Я не хотів лишати вас в поганому настрої після сьогоднішньої розмови. — Герман

Тод глянув на ручного годинника. — Ще маємо десять хвилин, — промовив він. — Поки що я хочу вшанувати моїх дорогих гостей смачним напоєм. — Він натиснув кнопку в бильці крісла, і коли до кімнати зайшла огрядна красива покоївка, лагідним тоном попросив: — Гелено, почастуйте нас квасом. Так, так, панове, я хочу, щоб ви скуштували звичайнісінького сільського квасу. Не забувайте, що я все дитинство провів у батьковому маєтку і люблю наші сільські страви й напої.

Потім Тод включив телевізор. На екрані з'явилася невеличка кімнатка. Стіни її були викладені балками, а на підлозі лежало кілька великих шкур — ведмежих та оленячих. Перед очима присутніх з'явився чоловік у сірому спортивному костюмі, з великою люлькою.

— Як справи, Грюнтере? — спитав Тод.

— Доброго вечора, пане імперський міністр, — відповів той стриманим тоном. Він стояв посеред кімнати, смачно попихкуючи люлькою. — Все готове для затоплення. Війська виводять з котловану останніх жителів. Це фанатики, які не вірять в те, що їхні землі будуть залиті водою. Їх доводиться виганяти з халуп просто силоміць, під дулами гвинтівок.

— Грюнтере, — перебив його імперський міністр, — розкажіть нам детальніше про Голубий Беркут. Зараз в моїй кімнаті зібралися члени Ради корпорації. Я сподіваюся, що у вашій конторі немає сторонніх людей?

— Я сам, пане міністр.

— Тоді викладайте все, — наказав Тод.

— Ви знаєте, — почав Грюнтер, — що призначення водосховищ по лінії Лангенау-Тейхово-Штірвальд — нагромадження величезних мас води на випадок стратегічного контрнаступу армії Сходу. Озеро Голубий Беркут — найбільше в усій системі. На дні і в берегах резервуара вмонтовано кілька сот грандіозних атомних реакторів-нагрівачів, що за десять годин зможуть нагріти мільйони кубометрів води. Зважте, панове, також на те, що одразу ж після заповнення резервуару в нього буде влито кілька сот кубометрів спеціальної хімічної речовини, яка підвищить температуру кипіння води до п'ятисот градусів. Ми одержимо щось схоже на розплавлений метал — страшну, спопеляючу рідину...

— Непогана купіль для наших страйкарів, — докинув буркотливо Екельгафт.

— ...У разі наступу ворожого війська ця величезна маса гарячої води буде випущена на рівнини. На сотні кілометрів, де прокотиться вируючий смерч, залишиться тільки спалена земля. Ворога буде знищено за кілька годин.

— Але ж там землі моїх дідів і прадідів, — не втримався один з корпоратистів.

Інженер на екрані, ніби вгадавши можливі зауваження, продовжував:

— Привілейовані особи будуть сповіщені про наближення операції за п'ять-шість годин — час цілком достатній, щоб, скориставшись гелікоптером або літаком, залишити зону майбутнього затоплення. Що ж до населення... ну, панове, ми не можемо керуватися альтруїстичними принципами, коли йдеться про збереження наших політичних ідеалів. У разі відступу ми так чи інакше назавжди втратимо ці

землі. Зрештою, ми, інженери, виконуємо тільки вашу волю, панове члени корпорації.

Ми тільки здійснили ваші загальні настанови, втіливши їх в конкретні дії...

— Здається, вже час, — нетерпляче перебив інженера Герман Тод.

— Слухаю, пане міністр, — відповів інженер. — А зараз, панове, наш оператор буде включати окремі об'єкти споруди, і ви зможете стежити за ходом затоплення котловану.

На екрані телевізора корпоратисти побачили величезну долину, затиснуту між пасмами гір, яка простягнулася на кілька десятків кілометрів. Ширина її не перевищувала шести-восьми десятків кілометрів. Це була улоговина з похилими берегами, порослими лісом і чагарником. Вздовж правого схилу тулилися невеличкі, переважно дерев'яні халупки з пласкими дахами, біля яких метушилися люди.

Вдалині, серед чагарів, що росли на дні майбутнього озера, з'явилися невеличкі постаті в сіро-зелених френчах і касках. Вони йшли кількома шеренгами, тримаючи в руках автоматичні карабіни, а поперед них пленталися втомлені люди в широких крислатих капелюхах, з важкими клунками за спинами. Серед них були жінки й діти. Війська силоміць виводили з котловану останніх жителів долини.

Ось вони наблизились до будиночків. Раптом солдати і вигнанці спинилися. На екрані було добре видно, як жінки кинулись до солдатів, змішалися з ними.

— Грюнтере, поясніть мені, що там трапилось? — гукнув у мікрофон імперський міністр.

— Жителі не хочуть залишати долину. Солдати одержали наказ застосувати зброю.

— Невже оті нікчеми сподіваються своїм опором змінити справу? — вигукнув Шаукель.

— Передайте мій наказ: діяти рішуче й безжалісно! — твердо промовив Герман Тод.

У напівтемряві, ледь освітлений голубуватим відблиском екрана, міністр нагадував страшного шуліку-степовика, з довгою жилавою шиєю, яструбиним носом і жовтим, як слонова кістка, черепом.

Біля будиночків вже зав'язався справжній бій. З долини постійно підходили шеренги солдатів, а з селища бігли юрми селян і робітників. У декого в руках з'явилися кирки, заступы, ломи.

Пролунав перший постріл, покотився луною по долині. За ним гримнув другий, третій...

— Що вони роблять? — роздратовано озвався в п'ятьмі один з корпоратистів. — Про ці події дізнається весь світ, і тоді нам не спекатися лиха.

— Панове, я все передбачив, — холодним тоном озвався із свого глибокого крісла Герман Тод. — Сподіваюся, що ви виправдаєте мої рішучі заходи. Країна і весь світ нічого не знатимуть про ці події. — Потім, повернувшись до мікрофона, наказав: — Грюнтере, час кінчати справу.

На екрані з'явилася постать інженера. Він стояв біля маленького вертольота, вже налаштованого до вильоту. Гвинти зі свистом розрізали повітря. Інженер, у льотному шоломі, у великих шкіряних рукавицях, давав комусь останні накази.

— Пане міністр, — промовив він трохи схвильовано. — Війська ще не вийшли з котловану. Крім того, на об'єктах ще залишилось кілька наших інженерів, вони востаннє перевіряють атомні реактори...

— Досить розмов, Грюнтере! — підвищив голос імперський міністр. — Ваше життя гарантоване! негайно виконуйте наказ.

— Слухаю, пане міністр, — глухим голосом одказав головний інженер.

Знову на екрані змінилася картина. Корпоратисти побачили десять величезних залізобетонних споруд, які за формою нагадували ангари. Тільки над їхніми півкруглими дахами височіли широкі розтруби.

Раптом над розтрубами бетонованих споруд-велетнів вдарили водяні фонтани. Водяна хмара на кілька хвилин затягнула весь екран. Та ось струмені трохи послабли, вітер відніс убік водяне марево, і одразу ж відкрилася моторошна картина. Десять бурхливих потоків, скаженіючи, ламаючи на своєму шляху дерева і поодинокі будівлі, рвалися до дна улоговини.

Охоплені жахом люди, рятуючись від неминучої загибелі, тікали від насосних станцій. Чулися відчайдушні крики, дитячий лемент. Кволі й старші віком люди падали під ноги тих, Що навалювалися ззаду. їх безжально топтали, мішали з землею.

Вода вже розтікалася широким плесом по дну улоговини. Перші стрімкі ручаї доганяли втікачів. Люди брели по воді, падали, захлиналися, повзли рачки.

А вдалині, немов велетенські неземні чудовиська, чорніли контури насосних станцій з казково красивими султанами води. Із затятою впертістю вони випльовували смерть, і не було їхньому шалу ні спину, ні перепони.

— Ох! — зойкнув хтось істерично в напівтемній кімнаті.

Всі обернулись і побачили покоївку Гелену. В темноті блищали її великі чорні очі, у яких відбивався весь жах, вся безпорадність приречених людей.

— Гелено, хто тобі дозволив заходити без виклику? — розгнівано спитав імперський міністр.

— Я... я на хвилину... — почала виправдовуватись жінка. — Я принесла вам квасу, який ви мені загадували...

Вона схилила голову і боязко пішла до дверей.

— Ось, бачите, — звернувся Тод до присутніх, відриваючись на мить від телеекрана, — мене називають надмірно жорстоким, а в себе вдома я навіть нездатний тримати в покорі служниць.

— Дивіться! Дивіться, що там коїться! — вигукнув хтось з присутніх.

Тепер весь простір улоговини перетворився в суцільне вируюче море. Тільки подекуди над водяним плесом витиналися осиротілі будівлі виселка. Серед шумовиння й піни борсалися люди. Сотні людей, допіру пройнятих нестримною обопільною ворожнечею, стали жертвами неблаганної водяної стихії.

Кімната сповнилась гнітючим мовчанням. Тільки легке шурхотіння хвиль виривалося з динаміка телевізора. Грандіозне море смерті повільно піднімалося в берегах. Жодного свідка, жодної людини, яка бачила його народження, не лишилося в

живих.

— Інженер Грюнтер утік вчасно, — задоволено констатував імперський міністр, — і таким чином звільнив нас від цілого ряду серйозних політичних неприємностей.

— Що ж ви маєте на увазі? — спитав Ерік Фіне.

— О, панове, я дуже багато чого маю на увазі, — відповів Герман Тод підкреслено спокійним, розважливим тоном. Поринувши в своє глибоке крісло, він втомлено відкинув назад голову. — Я маю на увазі, насамперед, інтереси "Золотого ангела". Про цього невинного хлопчика треба інколи піклуватися.

— Але ж у хлопчика міцні крила, — ввернув улесливим тоном Шаукель, хитрувато усміхаючись.

Тод кволо похитав головою.

— Так, так, крила... Ти маєш цілковиту рацію, Гансе. Крила і дуже м'язи... — Міністр замовк.

— "Золотий ангел" має також добру голову, — промовив ввічливо один з корпоратистів. — Це ваш світлий розум, пане Тод.

— О, так, світлий розум... Дякую за визнання. До речі, ми говорили допіру про Голубий Беркут. Я хочу повідати вам, панове, свої міркування. — Герман Тод говорив в'ялим, байдужим тоном, немов йшлося про найзвичайнішу річ у світі. — Бачите, панове, людська порода має дивну властивість: вдовольнятися дрібною помстою за велику кривду.

Герман Тод дістав зі столу коробку з сигарами, запалив. Обгорнувшись голубуватою хмаркою диму, відкинувся головою на спинку крісла, мрійливо втупився очима в стелю. Щось пригадував.

— Я пересвідчився в цьому ще замолоду, — почав він. — По сусідству з нашим маєтком жив один заповзятливий землевласник. Одного разу йому вдалося застрахувати свої землі і весь майбутній урожай на дуже пільгових умовах. Якась нова страхова компанія, завойовуючи собі клієнтуру, пропонувала дивовижно високі страхові ставки. Сусід одразу ж зметикував, що ця історія може принести йому немалий зиск. Коли хліб визрів, він потай наказав своєму управителю підпалити поле. Згоріли не тільки його хліб, а й усе збіжжя його наймитів і сусідів-селян. Компанія виплатила йому солідну страхову суму, але в окрузі пішли балачки, що справа нечиста, Що це він накоїв лиха. Оскаженілий натовп з'явився до садиби нашого сусіда. Тоді він наказав зв'язати свого управителя і передав його селянам, як винуватця злочину. І що ви думаєте, панове? Натовп розтоптав управителя, змішав його із землею, і на тому заспокоївся. Дрібна помста зробила свою справу.

— Невже ви... ви хочете... — пробелькотів огрядний корпоратист, знімаючи в подиві золоте пенсне, — ви хочете нашого Грюнтера...

— Ваша догадливість, пане Штюкгауфен, мене щиро радує. Я мав на увазі саме Грюнтера.

Штюкгауфен, якого спочатку налякала здогадка про Грюнтера, тепер, заохочений словами імперського міністра, вдоволено закивав головою.

— Так, так, значить... Грюнтер, — говорив він з дитячою запальністю, — чудова ідея. Але, перепрошую, як це...

Герман Тод владно вдарив по столу долонею.

— Інженера Грюнтера буде обвинувачено в державній зраді, в тому, що він навмисне затопив резервуар Голубого Беркута, не дочекавшись виводу звідти військ і цивільного населення. Свідками його злочину будемо тільки ми з вами, панове. Але... — Імперський міністр на якусь хвилину замовк. — Операція із затопленням Голубого Беркута пройшла успішно. Тепер ми повинні так само успішно закінчити справу Берна і Стара. Все залежить від нашої ініціативи, пане поліцай-президент! — Він кинув останню фразу навмання в темний куток, де сидів Екельгафт.

Після його слів одразу ж заговорив політичний бос Шаукель:

— Панове, ідея! Трагедія на Голубому Беркуті допоможе нам спіймати Петера Стара. Бог і провидіння не забувають нас, панове.

— О, дорогий Ганс! Говори! — пожвавішав імперський міністр.

Шаукель вдоволено потягнувся у кріслі.

— Піймаємо його, як куріпочку. Завтра ж у ранкових газетах треба повідомити про трагічну подію в Штірвальді, оголосити Грюнтера злочинцем і... довести до відома всіх, що поліції й рятівним загонам вдалося вирвати у смерті кілька чоловік. Можна вигадати окремі імена, але на перше місце поставити ім'я Евеліни Стар. Мовляв, серед потерпілих випадково опинилась дружина інженера Петера Стара, вона тяжко поранена. Хоч Стар і людина без серця, свою дружину він любить безтямно. Це я зрозумів у той день, коли побачив його в поліцай-управлінні. Прочитавши повідомлення, він обов'язково з'явиться в лікарню. До речі, ми точно вкажемо, де розміщено потерпілих. Петер Стар піде провідати свою дружину, він піде туди, твердо переконаний в тому, що своїми психічними імпульсами захистить себе від будь-якого нападу. Ось тут ми його й візьмемо. Ми заманимо його в темну кімнату, він просто не зможе ні на кого вплинути.

— Непоганий план. — Герман Тод вдоволено провів пальцями по своїх сухих губах.

— Ви хочете поставити йому ультиматум?

— Так і... ні.

— Ви хочете благодіти його, умовляти?

— Панове, — самовпевненим тоном став пояснювати Ганс Шаукель. — Трошки насильства і море обіцянок. Звичайно, чесних обіцянок, бо, зрештою, таку людину, як Стар, можна чесно ввести в наше коло. Я запропоную йому джентльменську угоду. Пообіцяємо йому гроші і політичний вплив. Він стане членом корпорації "Золотий ангел". Я знаю характер Стара. Він дуже марнолюбний і не дуже принциповий в питаннях честі. Досі він мріяв про світову славу вченого, ми запропонуємо йому славу політичного діяча.

— Злий джинн, — застеріг боса корпоратист з волячою шиєю. — Ми викличемо злого духа, якого опісля не зможемо приборкати.

— Можливо, що нам доведеться дечим поступитися перед ним, — згодився

Шаукель. — Але, панове, зрештою, ми маємо справу з розумною і тверезо мислячою людиною. Ми доведемо йому — та він і сам мусить зрозуміти, — що без нас його психічна могутність не варта копійки. Разом з нами він стане велетнем. Разом з нами він завоює світ. А далі... Що ж, немає нічого вічного. Мавр зробив свою справу, мавр може забиратися геть, — здається, так писав Шекспір.

Пропозиція Шаукеля, хоч і ризикована, а певною мірою навіть авантюрна, все ж відкривала блискучі перспективи. Особливо вона сподобалась імперському міністрові. Він теж несамовито прагнув до наступальної політики, йому, як і Шаукелю, здавалося, що саме тепер настав час для великих дій. Корпорація "Золотий ангел" мала вийти на світову арену, підкорити людство своєму безроздільному пануванню. Настав час, і втрачати його було б непоправним безглуздом.

Тому, коли політичний бос запитав присутніх, чи підтримують вони його пропозицію, імперський міністр і голова "Золотого ангела" Герман Тод урочисто промовив:

— Я завжди вірив тобі, Гансе. Тепер ти ще раз довів свою відданість нашим ідеалам. Гадаю, панове, що заперечень не буде? "Людина без серця" повинна стати нашою наймогутнішою зброєю. Тож, панове, нехай нам щастить в цьому. Нехай бог допоможе нам звершити велику справу!

"Ти не вмреш, Арнольде!"

Він прокинувся вранці в напівтемній кімнатці убогого готелю і довго не міг збагнути, що з ним трапилося. Якись неясні маячливі образи туманили його голову. В свідомості поволі виринали картини вчорашнього дня: ув'язнення, покірні, безглуздо віддані очі начальника в'язниці, кривава колотнеча...

І одразу ж в голові майнула думка: "Евеліна". Можливо, вона вже дома і чекає на нього. Але як зайти в дім? Його, напевно, підстерігає поліція, на нього влаштовано засідку. Чи допоможуть вольові імпульси? Він сильний, коли ворог виступає відкрито, але боротися з агентами, із шпиками...

Він довго ходив по місту, сторожко озираючись навколо. Нарешті забрів на вулицю Бохум. Пройшовся протилежною стороною, непомітно кидаючи погляди на вікно. Наче ніхто не чатує внизу біля дверей.

Стар підняв голову. Два вікна його квартири були відчинені, одне зачинене. Здається він лишав відкритими всі. Хто ж це похазяйнував? А може, Евеліна вдома!

Петер повернув за ріг, до телефонної будки. Довго прислухався до гудіння в мембрані. Ніхто не озвався. Значить, квартира порожня. Але ж вікно зачинене. Не міг же він забути... Зайти чи ні?

Петер таки зважився. Прискорив ходу і, насторожено озираючись, зайшов до під'їзду. Думка працювала напружено, гарячково. Петер піднявся на п'ятий поверх і попрямував до своїх дверей. Мить прислухався. Жодного шереху, квартира німувала насторожено і грізно.

Тоді Петер, ще раз озирнувшись, дістав ключ і покvapливо відчинив двері. Все

начебто в порядку. Ніхто не стежить за ним. Звичайно, це дивно, це навіть підозріло. Може, там внизу він і прогледів кого, але принаймні зараз...

Петер не знав, що в ту мить, коли він підійшов до своєї квартири, двоє агентів у цивільному прожогом кинулись угору по сходах. Вони мали наказ: побачивши Стара, негайно стріляти в нього газовими кулями, запаморочити йому свідомість і зав'язати йому очі. Але поява людини без серця нагнала на поліцейських шпиків справжній жах. Всі інструкції одразу ж вилетіли у них з голови, і вони, немов наполохані щури, шмигнули до самого солярію. Там і завмерли, притиснувшись до стіни і затамувавши подих.

І лише коли в квартирі Стара клацнув замок і все стихло, агенти навшпиньки спустилися на вулицю і дременули до поліцай-управління.

Петер зайшов у вітальню. Насторожена тиша огорнула його своїми цупкими обіймами. Петер пильно заглянув у кожний закапелок, у кожную шпаринку. По тому, як лежали речі, він збагнув, що за час його відсутності ніхто не відвідував квартири. Тільки вітер бавився шовковою фіранкою на відчиненому вікні.

Стар втомлено опустився на канапу. Його пройняло почуття байдужості й гіркоти. Евеліни немає. Він лишився самотнім, без підтримки і друзів, без теплого слова, без поради і втіхи.

Час спливав у гарячковому напруженому чеканні. Кожної хвилини могла з'явитися поліція. Напевне, дім оточений, і за кожним його кроком стежать. Про подію у в'язниці давно вже знає вся країна. Уряд напевно вжив термінових заходів. Але що ж робити? Тікати від правосуддя? Забути про свою силу і визнати себе звичайнісіньким смертним? Чи, може, спровокувати нову страхітливую різанину десь на центральній вулиці міста, залякати всіх своєю нездоланністю, довести президентові, що з ним, Петером Старом, треба говорити іншою мовою?

Так, так, доки ще батарея не втратила свого заряду, він повинен завоювати політичні позиції. Дрібні авантюри нічого йому не дадуть. Потрібна зустріч з високими урядовцями у сферах великої політики. І тому він нікуди звідси не піде. Буде чекати. Зрештою вони з'являться. Не такі вони дурні, щоб залишити його в покої.

Петеру пригадалося безтямне обличчя начальника в'язниці, його налиті кров'ю очі, розірваний мундир. "Ми все одно не дамо вам накласти на себе руки". Ха-ха! Нікчемний пігмей! Петер Стар далекий від думки про власну смерть. Хай інші встилають своїми трупами його шлях до мети, до всевладдя. А він, обранець неба, житиме століттями. Житиме, житиме!

Коли перші присмерки заповнили кімнату, Петера почав долати сон. Виснаження останніх днів давалося взнаки. Перевтомлений мозок огортався туманом. Хотілося впасти і забутись, пірнути в пітьму, щоб не було ні "механічного серця", ні Берна, ні поліції, яка десь готує удар по ньому.

Але він напружував усі сили і відганяв дрімоту. "Уві сні вони схоплять мене. Вони скористаються моєю розслабленістю, і тоді ніякі вольові імпульси не допоможуть мені. Треба чатувати всю ніч. Якщо й на ранок не з'явиться Евеліна і не буде ніякого сигналу

з канцелярії президента, треба тікати".

Щоб відігнати сон, Петер поринув у мрії. Перед ним розіслалась безконечна рівнина, незвіданий простір, де мільйони людей запопадливо, з фанатичним благоговінням чекали його появи. Іноді йому здавалося, що величезний натовп звертається до нього і благає порятунку від лютих ворогів, Петер не бачив тих ворогів, але він йшов попереду натовпу і безстрашно кидався в бій. Найвизначніші державні діячі урочисто вітали його і зичили йому великих успіхів у житті. Наче марево, з'явилася Евеліна. Красива, майже неземна, ледь зрима серед рожевих хмар, вона йшла йому назустріч, широко розкривши обійми, а за нею піднімалося багряне сонце. Петер засліплено відвернув очі. Чи то сонце, чи її неземна краса, її золотаве волосся палає таким пекучим вогнем? Він простяг до неї руки, і в ту ж мить марево зникло...

Десь о дванадцятій ночі тишу розітнув телефонний дзвінок. Петер кинувся до апарату, немов очманілий. Схопив трубку і, ледве гамуючи хвилювання, промовив:

— Це ти, Евеліно?

Ніхто не відповідав. Він потримав трубку хвилину, другу і поклав її на важіль. Певно, поліція розвідує, чи вдома він, чи ні. Значить, скоро завітають зловісні гості. Що ж, нехай. Він давно чекає на них.

Знову задзеленчав телефон.

Тепер Стар уже не квапився. Злий, похмурий, зняв трубку. Приклав її до вуха і навіть не запитав, хто дзвонить.

Але мембрана одразу ж відгукнулася улесливим чоловічим голосом:

— Шановний пане Стар!

— Я вас слухаю.

— З вами буде говорити поліцай-президент Екельгафт.

У трубці почулося шамотіння, перешіптування і, врешті, заговорив хрипкий, уже знайомий Петеру голос:

— Сердечне вибачення, пане Стар, за пізній дзвінок... Стар мовчав, не озивався.

— Ви слухаєте мене, пане Стар? — У голосі Екельгафта забриніли нотки роздратування. — Прошу вас, забудьте прикру подію у в'язниці. Все це сталося зовсім випадково. Ми хочемо говорити з вами цілком відверто і, головне, у дружньому тоні. Так, так, будемо говорити, як друзі.

— Перестаньте базікати, Екельгафт! — урвав його облесливу мову Стар. — Що ви хочете від мене?

— Ну... от який ви, — ображеним тоном відповів Екельгафт. — Я звертаюся до вас цілком щиросердо: ми хочемо побачитись з вами.

— Ми вже бачились, — відрубав Стар.

— Пане Стар, забудьте про минуле. — Голос Екельгафта набув владного відтінку. — З вами говорить поліцай-президент, і вам належало б бути трошки ввічливішим.

— Ха-ха! — злісно зареготав Петер. — Як ви смієте говорити зі мною таким тоном?

— Пане Стар, не робіть дурниць! — втрачаючи самовладання, говорив Екельгафт. — Ми в поліцай-управлінні чекаємо на вас. Справа надто важлива.

— Нікчемний базікало! — гримнув Петер. — Ти ще смієш викликати мене до себе в твою собачу конуру! Так знай, що я більше не бажаю з тобою говорити. Я буду вести переговори тільки з президентом. Чуєш, ти, свиняче вухо? Тільки з президентом!

— Що ж, пане Стар, ви ще дорого заплатите за цю розмову!

— Боюся, що перший внесок буде ваш, пане поліцай-нікчема.

— Уряд примусить вас підкоритись своїй владі.

— Хай спробує!

— Вам пригадають всі ваші злочини.

— Мої злочини, поліцейський тхір, у мільйон раз менші за твої. Але я тебе судитиму пізніше. Страшним судом судитиму.

Тепер розреготався поліцай-президент. Він сміявся так, що аж лящало в мембрані. Злість на Петера Стара геть затуманила йому голову, вибивши з його пам'яті всі накази, які він одержав в палаці Германа Тода. Цю злість він викидав з себе разом з безтямним реготом.

— Ти хочеш судити мене, поліцай-президента імперії? Ха-ха! Ти хочеш судити могутню імперію корпоратистів? Ха-ха-ха, — сміх давив йому горло. — У тебе не тільки залізне серце, а й залізний мозок. Зачекай, я тобі добре його прочищу.

Петер поклав трубку. Погрози поліцейського шефа зробилися враз смішними і нікчемними. Екельгафт хоче викликати його до себе в прокляту катівню. Значить, його ще не оцінили по-справжньому. Гаразд, він буде чекати тут їхньої появи і доведе їм раз і назавжди, що з ним жарти погані. їм було мало кривавої колотнечі у в'язниці! Пігмеї! Кретини! Він влаштує їм зараз таку купіль, що вони збожеволіють від страху.

Петер нестримно міряв великими кроками кімнату. Сон немов рукою зняло. Думка працювала лихоманково й чітко. І в тій думці все менше й менше місця лишалося тепер для Евеліни. Перед ним малювалося мопсувате обличчя Екельгафта. Ця паскудна тварина кинула йому виклик. Він одержить належне. А Евеліна ще прийде до нього. Від великих і щасливих не тікають.

Його нерви були напружені вкрай. Кожен звук, найменший шерех викликав у ньому дрож. Коли десь перед світом на вулиці почулося вищання гальм, він, немов наелектризований, кинувся до вікна.

Три поліцейських машини стояли біля будинку. Темні постаті швидко зіскакували на тротуар і одна за одною зникали в під'їзді. "Це — розмова по-дружньому, — злісно подумав Петер. — Що ж, завдам їм роботи". Петер вийшов у коридор і прислухався. На східцях не чути було жодного звуку. Очевидно, поліцейські намагалися підкрастися до його квартири якомога тихіше і взяти його сонним.

У голові Петера гарячково вирували думки. Лють здавила йому горло. Зараз він почне діяти, страшно й неблаганно. Вони хотіли такої розмови, і вони її одержать.

Одним стрибком Петер опинився біля дверей і безшумно відімкнув їх. Потім прокрався в кімнату і, залишивши двері в коридор відчиненими, сховався за шафою.

Хвилини здавалися довгими, як вічність. Петер весь перетворився в слух, його тіло тремтіло.

Раптом в коридорі нечутно заскрипів паркет — хтось навшпиньки прокрадався до кімнати.

В темряві Петер розрізнув невиразну людську постать. Чоловік, вагаючись, постояв мить, другу і зробив крок до кімнати. За ним зайшло ще кілька поліцейських. Вони стояли, насторожено, злякано озираючись. В руках одного з них спалахнуло слабеньке світло ліхтарика. Синє кружало впало на підлогу і поповзло по стінах.

Петер ще дужче притиснувся до шафи. Все його тіло напружилось, підтягнулося, немов він приготувався до стрибка.

До кімнати зайшло ще троє.

— Напевно, після розмови з поліцай-президентом він залишив квартиру, — промовив один з поліцейських.

— А може, він сховався де-небудь? Треба обшукати всі закутки. А головне: не дивіться йому в лице, одразу заплющуйте очі і кидайтесь просто на нього. Бийте його по голові.

Гаряча хвиля озлоблення, яка була трохи вляглася, знову піднялась у грудях Стара. Він зробив крок уперед і владним тоном промовив:

— Стійте!

Чорні постаті залякли на місці. Страшний голос Стара вразив їх, немов грім.

— Ви гадали схопити мене сонним? — Він дивився на них з пільми уважно й зосереджено, і з кожною секундою все дужче й дужче зв'язував їх своєю волею, немов металевими путами.

— Наказую вам, — промовив він все тим же крижаним тоном, — запросіть усіх, хто є в під'їзді, до кімнати. Гукніть їх.

Його наказ був виконаний. Шість чоловік, які чатували на східцях, зайшли в кабінет Петера Стара.

Люди в пільмі здавалися якимись примарами, і це ще дужче посилювало в душі Петера відчуття фанатичного озлоблення.

Відійшовши в куток, за шафу, Петер закричав на всю кімнату:

— Світло!

Хтось з поліцаїв послужливо намацав на стіні вимикач і включив світло. Під матовим промінням люстри люди немов залякли. На посірілих обличчях завмер вираз жаху.

Налиті кров'ю очі Стара пролазили в душу поліцаїв, обплутували їх сталевую павутиною.

На якусь мить розгубився і Стар. Що робити далі? Перед ним стояло більше десятка безвільних, напівсвідомих істот. Він міг наказувати їм, випроводити їх геть, але ж це ніскільки не зарадило б справі. Головне, що до нього прийшли не з поштивим запрошенням, не як рівні до рівного, а брутально й грубо, в усій своїй знахабнілій силі, аби силоміць схопити його і зробити бранцем нікчемного Екельгафта. Хай він тільки відпустить їх — його дії розцінять, як вияв слабості, а безкарність всієї нічної авантюри розтлумачать, як заохочення до нових переслідувань. Поліцай-президент ще й мстити

буде йому. О, той мопс здатен на найпідступніший крок. І це в той час, коли він, Петер Стар, людина із залізним серцем, сподівався на відкритий шлях до трону всемогутності! Він сподівався! Кляті, прийшли, щоб розправитися з ним! "Не дивіться йому в лице, а кидайтеся просто на нього... Бийте його по голові..." Щось гаряче й пекуче затьмарило розум Петера, божевільна лють охопила його душу.

І сам добре не усвідомивши свого рішення, він витягнув уперед руку і, вказавши на одного з поліцаїв, крикнув:

— Ти — на підвіконня! Швидко!

В наступну мить його мозок прояснився. Породжений гарячковим маренням намір викарбувався в свідомості чіткою думкою. Його божевільна лють немов набрала осмисленої цілеспрямованості. "Нехай жах смерті захистить мене", — прошепотів він сам до себе, невідривно дивлячись на вайлуватого поліцейського, якого стосувався страхітливий наказ.

Поліцай втягнув голову в плечі і мерзлякувато зіщулився.

— Я наказую тобі! — Гримів голос Стара. — Чуєш мене? Марш на підвіконня!

Присадкуватий поліцай незграбно, якимось боком пройшов через кімнату і поволі, немов втомлений, поліз на підвіконня.

— А тепер!.. — Петер Стар, задихаючись, верескливим голосом закричав: — Стрибай вниз!

Поліцай безпорадно повернув до нього своє обличчя. Він безтямно озирнувся по кімнаті, але, зустрівшись очима з поглядом Стара, простягнув уперед руки і шугнув униз головою. На тротуарі хтось дико заверещав, потім зненацька заревли мотори, і всі три машини помчали геть від дому.

— Тепер ти — на підвіконня! Стрибай! Знову важкий удар об бруківку.

— До вікна!

Люди покійно вилазили на підвіконня і падали в сіре провалля.

У кімнаті лишився один поліцай. Це був юнак років двадцяти, худий, зіщулений, з гострим носом і великими темними очима. Він чекав наказу.

Стар на мить завагався. "Ні, я не знищу його, — раптом вирішив він. — Я зроблю його своїм покійним рабом".

— Як тебе звати, хлопче? — спитав Петер, зробивши крок до молодого поліцай.

Той мовчки дивився на Стара і нічого не відповідав. На його сірому обличчі вже лежала тінь смерті. Петер повторив удруге:

— Як тебе звати?

— Арнольд, — ледве помітним рухом губів відповів поліцай.

— Ти не вмреш, Арнольде, — спокійно промовив Петер. — Ти будеш жити, але віднині мої накази для тебе — закон.

— Я слухаю вас, пане Стар, — млявим, байдужим тоном одказав поліцейський. Здавалося, життя, яке подарував юнакові Петер Стар, не дуже його радувало.

Заклавши за спину руки, Стар широким кроком ходив по кімнаті. Він щось обмірковував. Густі зморшки вкрили його чоло. М'ясиста щелепа рухалась з боку на

бік.

Врешті він зупинився навпроти хлопця і зміряв його з ніг до голови уважним, вивчаючим поглядом.

— Ти будеш моїм охоронцем і довіреною особою, — промовив він неквапом. — Мої вороги — це твої вороги. Моє життя — це твоє життя. Коли ти побачиш, що ворог підняв на мене руку, ти мусиш забити його, не вагаючись. — Він говорив усе запальніше, все швидше, його очі горіли нелюдським вогнем. — Ти підеш зі мною великим шляхом, шляхом безсмертя і слави. Я — перша людина неземного життя. Безсмертя впало мені до ніг, воно заповіло мені стати на чолі світу. Той, хто вірно мені служитиме, вступить разом зі мною під склепіння вічності.

Хлопець зачаровано дивився на Стара.

— Я служитиму вам, мій володарю, — вихопилося з його уст. Очі хлопця зустрілися з очима Петера Стара і враз згасли. Гіпнотична дія Петерового погляду все більше проймала його душу.

— Так, ти вірно сказав, — урочистим тоном мовив Петер. — Я володар.

Він підійшов до вікна і замислився. Його думки ширяли десь у безмірній високості, в недосяжних далях. Земне життя стало для нього зараз байдужим і чужим. Десь внизу, на вулиці, лунали свистки, вили автомобільні сирени, чувся незвичайний для такого раннього часу схвильований гомін юрби, яка збиралася навколо знівечених тіл поліцейських, а він — винуватець всієї трагедії, стояв холодний, байдужий і марив далекими світами.

Раптом він отямився. Одразу пригадав, що його безсмертя — це тільки фікція, найкоротше життя на землі. Місяць лишився йому до смерті, один місяць працюватиме його батарея.

Повернувшись до юнака, Петер Стар промовив:

— Ти мусиш виконати моє перше завдання, Арнольде.

— Я слухаю вас, мій володарю.

— Ти повинен відшукати сліди хірурга Берна, про якого ти, мабуть, уже чув.

— Це той самий лікар... — Поліцай запнувся на слові.

— Так, це він.

— Де я мушу шукати його, мій володарю?

— Я не знаю, — сказав Петер, дивлячись кудись у вікно.

— Можливо, він уже там, куди ми всі прийдемо рано чи пізно. А може... ні, він, напевно, десь неподалік. Він ховається від мене. Мені здається, що поліція знає, де він. Вони говорили про мою дружину, значить, вони знають і про Берна.

На обличчі юнака промайнула радісна усмішка,

— Я знаю, що робити! — вигукнув він. — Моя мати...

— Вона в поліції?

— Ні, вона працює покоївкою у самого імперського міністра. Відколи я пішов служити в поліцію, вона вигнала мене з дому. Дивна. Я її люблю, але не можу зрозуміти її. Мені подобається детективна робота. Що ж тут страшного? Нічні нальоти,

вистежування... Я піду до неї і розпитаю про все. Вона, мабуть, чула що-небудь.

— Так, іди! — Петер схвально кивнув головою.

— Де я знайду вас, мій володарю? — вже з порога запитав Арнольд.

— Запам'ятай мій телефонний номер. Ось тобі листок, запиши. А якщо мене тут не буде, я лишу для тебе записку в готелі "Вампір". Це буде наше постійне місце зустрічі.

Юнак вправно, по-військовому клацнув підборами і вийшов.

Арнольд розшукує Стара

...Арнольд зупинився біля невеличкого двоповерхового будинку. Чи вдома мама? Може, сьогодні вона чергує на віллі Германа Тода? І як вона зустріне його? Бідна мама, зовсім самотня. Зараз вона відчинить двері і, побачивши його, кине йому в лице: "Нащо ти повернувся в цей дім? У тебе нема дому". Вона вперта і горда, хоч завжди дуже втомлена. Вона ніколи не простить йому того, що він пішов служити в поліцію, до убивць її чоловіка і його батька. "В тебе нема дому..." Значить, оцей маленький будиночок і оці каштани під вікном у тісному палісадничку, і оця розламана качалка — дорога пам'ятка його дитинства — все це не його. І мати не його?

— Мамо, відчини. — Він стукав настирливо, владно. — Відчини, мамо!

Вона з'явилась на порозі, строга, з посрібленим сивиною волоссям, з темними, глибоко запалими очима. Кволо посміхнулась і просто промовила:

— Я так і знала, Арно, що ти прийдеш додому.

Арнольд рішуче переступив поріг. Кількох материнських слів було досить, щоб в душу йому повернувся колишній спокій, майже дитяча безтурботність. В цім домі він міг почувати себе в повній безпеці. Він знову став маленьким бешкетливим Арно...

— Мамо, я хочу поговорити з тобою.

Вона дивилася на його бліде, аж посіріле обличчя, на важкі синці під очима, на загострений ніс, і не впізнавала свого сина.

— Що трапилося? Ти накоїв лиха? — Вона знову була тільки турботливою матір'ю.

— Лиха? — Юнак подивився у вікно, потім перевів погляд на матір. — Так, трапилася подія, якої я ніколи не сподівався...

Він затнувся, відчуваючи, як в душу закрадається незрозумілий страх. Нащо говорити про все матері? Він не сміє. Ні, ні, він не сміє видавати свого володаря. Арнольдові раптом здалося, що прямо на нього дивляться великі сірі очі Петера Стара, влазять в душу, розпеченим свинцем лягають на серце. А очі напливають, темніють, миготять вогнистими іскрами. "Мої вороги — твої вороги..."

Арнольд тріпнув головою, ніби бажаючи відігнати від себе страшне видіння, але сірі очі не зникали.

У голові хлопця затуманилось. Хтось всевладний, незримий стиснув його мозок, здавив горло. Ніби підкоряючись тій силі, він промовив:

— Ніякого лиха. Я вчинив велику справу, мамо.

— Не розумію тебе, — мати збентежилася.

— Послухай, мамо, — заговорив гарячково Арнольд, — люди, яким ти служиш, мої

кровні вороги.

"Що я плету? Якесь безглуздя", — подумав він, але незрима сила одразу ж примусила його говорити далі:

— Віднині буду боротися проти них. Буду боротися, доки ми з володарем не переможемо їх.

— Що з тобою, Арно? — зляканим голосом перепитала Гелена.

Арнольд втомлено опустився на канапу.

— Я йду на боротьбу з ними, із "Золотим ангелом". Чуєш, мамо?

Гелена вся подалася вперед.

— Значить, ти згадав свого нещасного закатованого батька? Ти зрозумів, чому твоя мати була змушена йти в покоївки до кривавого диктатора Германа Тода? Сину, любий мій, ми будемо разом з тобою мститися за нашого тата.

— Так, будемо, — похмуро сказав Арнольд. — Але я не питаю тебе, хто ти і з ким зв'язана...

Мати сіла на канапу біля сина. Вона захоплено дивилася на красиве обличчя Арнольда. Ось який він, її син, котрого відштовхнула від себе, коли він затесався до поліції і став служити вбивцям її чоловіка. В обличчі Арнольда вона впізнавала риси покійного Стефана.

— Я не буду питати тебе, звідки ти прийшов, Арнольде, — промовила вона по хвилині. — Але моє серце підказує мені, що ти допоможеш нам.

— Так, ми робимо спільну справу, — рівним тоном одказав юнак.

— Тому я й вірю тобі. — Мати замовкла, певно, на щось зважуючись. — Ти мусиш допомогти мені. Володарі "Золотого ангела" затівають страшну річ. — Очі її розширились, голос затремтів. — Вони радились вчора, і я все чула. Скоро проллється кров наших друзів...

— Кажи, що вони затіяли, — нетерпляче перебив її син.

— "Золотий ангел" хоче знайти якогось Петера Стара...

— Стара? — перелякано зойкнув Арнольд.

— Вони шукають Петера Стара, — квапливо продовжувала мати, — і хочуть скористатися його "залізним серцем"...

— Яким серцем, що ти верзеш? — урвав материну мову Арнольд. — Петер Стар... — Він схопився з канапи і урочисто поглянув довкола себе. Але раптом отямився, змовк і тихо опустився на канапу.

— Ти знаєш його? — запитала мати.

— Ні, мамо, це я так. Говори далі. Що вони затіяли?

— "Золотий ангел" влаштував засідку біля клініки на вулиці Штерна. Сьогодні газети повідомлять, начебто дружина Петера Стара, тяжко поранена під час трагічної події на Голубому Беркуті, перебуває в цій клініці... Стар піде до неї, і вони впіймають його. Коли він потрапить до їхніх рук, щось страшне...

Арнольд, як навіжений, зірвався з місця.

— Досить, мамо! Ти правду кажеш?

— Але ж вислухай мене до кінця. Ти мусиш повідомити наших людей, щоб вони негайно вжили заходів. Ти підеш до них...

Арнольд шарпнув на собі портупею. Мить подумав.

— Мамо, я буду слухатись тебе, я... я виконаю все.. Тільки скажи... Ти нічого не знаєш про Берна? Може, ти чула, де він зараз ховається?

— Сьогодні під час сніданку поліцай-президент доповідав моєму хазяїну, що поліція напала на його слід. Потім вони стали говорити пошепки, мені довелося вийти, і я нічого не дізналася. Але наші друзі стежать за Берном. Герман Тод даремно старається...

— Значить, Герман Тод знає? — Юнак на мить замислився.

— Послухай, Арнольде! Мене турбує інше, — майже благальним тоном заговорила мати. — "Золотий ангел" хоче використати Петера Стара. Вчора було прийняте рішення внести його до корпорації і зробити всемогутнім диктатором. Якщо це станеться, Стар знівечить країну. Я мушу йти на віллу, але ти допоможеш мені. Ти підеш...

— Так, так, мамо, я піду... — Він говорив кудись у простір, втупившись холодними очима у відкрите вікно.

— Ти підеш на квартиру Бервальдів... — Говорила далі схвильованим тоном Гелена. — Ти пам'ятаєш, де живуть Бервальди? Там зустрінешся з посланцем... — Вона на мить запнулась. Чи варто говорити йому все? — Побачиш молодого чоловіка по імені Краузе і розповіси йому все, що я тобі допіру казала. Ти чуєш мене, Арнольде?

— Чую, мамо, — якимось байдуже відповів син. Його думки блукали далеко-далеко... Сильний голос невпинно звучав у його вухах: "Ти підеш за мною великим шляхом безсмертя й слави..."

Той голос позбавляв Арнольда сил, навівав на нього якийсь казковий сон. І тому він механічно, мов неживий, відповів матері:

— Піду.

— Ти пам'ятаєш адресу Бервальдів?

— Пам'ятаю.

— Ну то йди, сину.

— Іду, мамо.

На вулицях вже було повнісінько люду. Тривожні чутки носилися по місту. З вуст у вуста передавались подробиці трагедії на Голубому Беркуті і вбивства поліцейських на вулиці Бохум.

Газети вийшли з величезними заголовками на перших сторінках.

"Трагедія Голубого Беркута — справа рук червоних.

Врятовано тридцять дев'ять осіб. Серед них Евеліна Стар, Карл Брайнгвайнер, Ганс Мюллер..."

Арнольд не поспішав. З почуттям виконаного обов'язку він повертався до свого володаря. В голові його вирували думки. Очевидно, його володар має справу з духами, він сам могутній, як дух. Нехай іде до Тода, нехай не боїться "Золотого ангела". Я так і

скажу йому: "Вони хочуть зробити вас великою людиною. Вони знають, де перебуває Берн".

Ось і вулиця Бохум. Знайомий дім на розі. Потік пішоходів, поліцейські на перехресті. Може, нічого не трапилося?.. Може, страшна смерть його товаришів — тільки дикий, божевільний сон? Ні, він все добре пам'ятає. Він мав зробити останній крок в своєму житті, смерть вже дивилася на нього чорною пащею розкритого вікна... Потім владний окрик Стара, його різкий наказ: "Ти будеш жити!" І ось він зараз поспішає до нього.

Арнольд зайшов у під'їзд і швидко піднявся на п'ятий поверх. Наблизився до знайомих дверей. Ось дзвінок, маленька табличка.

— Стійте! Вам куди?

Арнольд помітив двох поліцейських. Вони стояли на верхній площадці, тримаючи в руках автоматичні пістолети. По тому, як вони, зігнуті, зіщулені, визирали крізь поруччя, можна було зрозуміти їхній стан. Кожної хвилини вони чекали чогось страшного, якоїсь неймовірної витівки "залізного диявола".

— Курт? Носке? — Арнольд не міг приховати свого подиву.

Знайомі поліцейські теж полегшено зітхнули. Один з них, товстий, вайлуватий, хитрувато посміхнувся.

— Кажуть, що ти втік від "залізного диявола"?

— Я не тікав від нього...

— Ого! — вражено вигукнув другий поліцай. — Може, ти породичався з ним і він звів тебе з нечистим?

— Та ні, "залізний диявол" викинув його з вікна, але Арнольдові вдалося зачепитися за електричний дріт, — силувано пожартував його напарник.

Арнольд насупився.

— Я просто втік. А його що, впіймали?

— Еге, впіймаєш! — сказав вайлуватий. — Він зачарований самим нечистим. Кажуть, що він прибув з Індії, де багато років знався з чорнокнижниками. Плещуть, що у нього під волоссям є навіть маленькі ріжки. — Поліцай весело підморгнув своєму товаришеві.

— Перестань патякати! — різко обірвав його Арнольд. — Де Петер Стар? Він приходив до себе додому?

— Ти нас питаєш? — Товстун журно похитав головою. — Коли б ми знали, то, може, не стовбичили б в цьому проклятому під'їзді. Мабуть, утік чорним ходом. Запропастився, наче у воду впав. Скрізь виставлено пости. Скажемо тобі по секрету: в нас газові кулі. Вони тільки отруюють. Коли він втратить свідомість, ми повинні зв'язати його і відпровадити в тюрязку. Ми будемо стріляти навіть тоді, коли побачимо його за двісті метрів. Він не встигне й слова сказати. Тепер йому кінець...

Арнольд, опустивши голову, поволі спускався сходами. "Добре, що я у формі, — подумав він. — Вони й досі вважають мене за свого. Не знають, що я служу великому володарю".

Через десять хвилин юнак був біля лікарні на вулиці Штерна. Двоповерховий, сірого кольору особняк ховався в гущавині дерев.

Ще здалеку Арнольд побачив велетенський натовп. Сотні людей юрмилися біля ґратчастих воріт клініки. Кілька поліцаїв стояли за ґратами.

— Негайно покличете головного лікаря, — гукав до поліцаїв високий чоловік, розмахуючи над головою капелюхом. Його очі видавали відчай і злість. — Довго вони будуть приховувати від нас правду?

До Арнольда кинулось одразу кілька чоловік. Напевно, присутні вирішили, що він охоронець.

Чоловік з капелюхом у руці схопив його за лікоть.

— Та майте ж совість, молодий чоловіче! — вигукнув він істеричним голосом. — Підіть, передайте їм, що ми будемо скаржитись, напишемо самому міністру... Це ж неподобство! Мій син офіцер... загинув на Голубому Беркуті. Я хочу знати... може, він тут... поранений. Нехай вивісять списки!

— Так, так! — підхопило кілька голосів. — Нехай вивісять списки!

Арнольд похмуро обвів усіх холодним, байдужим поглядом. Нічого не відповівши, проштовхався до ґратчастих воріт.

Услід йому залунали гнівні вигуки:

— Негідник! Вони всі такі! Без серця й душі!

Схвильований натовп почав натискувати на Арнольда. Задні сипали прокльонами, гнівно погрожували кулаками.

— Скажіть, де наші діти?

— Я втратила брата!..

Арнольд припав обличчям до залізної брами.

— Гей, хлопці, підійдіть сюди! — покликав він поліцаїв, які з байдужим виглядом стояли трохи оддалік на посиляній гравієм доріжці.

— Чого тобі? — Один з них перевальцем, тримаючи в руках автоматичний карабін, підійшов до брами.

— Я із загону капітана Штурвальда, — неголосно промовив Арнольд. — Відчини мені.

Поліцай перелякано вирячив на нього очі. Його рука мимоволі лягла на затвор.

— Але ж ви... ви всі загинули?

Він дивився на Арнольда, немов на привида.

— Ні, я врятувався, відкрий, — вже трохи дратуючись, сказав Арнольд.

Поліцай впустив його. До них одразу підійшли ще два охоронці. Почались розпитування, залунали здивовані недовірливі вигуки. Арнольд відповідав коротко, похмуро.

— Де ж цей Петер Стар? — спитав він, коли охоронці трохи вгамували свою цікавість.

— Петер Стар від нас не втече, — змовницьки підморгнув високий, веснянкуватий поліцай. — Тут ми йому добре гніздечко вимостили.

— Де ж він? — Арнольд, весь напружившись, дивився лихоманковими очима на охоронця.

— Зачекай, буде тут, — хвалькувато промовив другий поліцейський, бавлячись своїм карабіном. — Ось бачиш? Три газових кулі — і він без пам'яті. Не знаю тільки, для чого з ним церемоняться? Пристрілити з броньовика та й годі.

"Ворог Петера Стара — мій ворог, — промайнуло в голові Арнольда. — Я мушу знищити їх і попередити володаря про небезпеку". А мати? Що вона говорила йому? Карабіни і газові кулі...

Він вихопив свій пістолет і, перше, ніж поліцаї встигли опам'ятатися, загнав три кулі в груди веснянкуватого. Ще один постріл, і другий поліцай, болісно зойкнувши, схопився за живіт і впав на землю.

Далі події відбувалися з блискавичною швидкістю. Важким ударом ноги Арнольд звалив на землю третього охоронця і кинувся до приміщення клініки. Одним стрибком подолав східці і вскочив у вестибюль. Йому перегородили шлях п'ять чи шість поліцаїв. Арнольд шаснув у гардеробну, двері до якої були відчинені. Сховавшись за невисокий дерев'яний бар'єр, він почав відстрілюватися.

Кулі з тонким дзижчанням цьвохкали над головою юнака. Сухий тиньк падав на підлогу. Брязнула велика люстра, сипнувши щедрим дощем скалок. Постріли лунали гулко, розкотисто, немов під високим склепінням клініки рвалися фанати.

— Божевільний! — Кричали поліцаї з вестибюля. Їх набралось там уже більше десятка. — Тобі все одно кінець. Здавайся!

Але Арнольд продовжував мовчки відстрілюватися. З холодною розважливістю, посилаючи кулю за кулею, він осмислював ситуацію: "Я даремно убив отих двох на вулиці. Даремно видав себе, навіть не дізнавшись, де мій володар. Але тепер відступати пізно. Треба триматись до кінця. Коли приїде володар, він почує стрілянину і збагне, що тут коїться щось недобре. Тільки від нього я можу сподіватися порятунку. Тільки від нього".

— Вилазь, дурню! — кричали йому поліцейські. — Все одно тобі кінець.

— Не підходьте! У мене є ядерні гранати! — затято відповів Арнольд.

"А може, володар уже сидить десь в цьому домі, — вихором пронеслось у голові юнака. — Може, вони схопили його? Може, його десь заманюють у пастку?"

Тоді він приклав долоні рупором до рота і щосили закричав у відкриті двері:

— Володарю мій! Володарю!

У відповідь вибухнув гучний регіт поліцаїв.

— Ви чуєте, він збожеволів!

— Арнольде, не дурій!

Але хлопець продовжував викрикувати:

— Володарю мій, великий, всемогутній володарю! Слухай мене!

Високе склепіння вестибюля відгукувалося громовою луною.

— Не гай часу, володарю! Герман Тод знає таємницю Берна!

— Божевільний, кому ти кричиш? — потішалися над ним поліцейські.

— Тут немає ніякого володаря.

— Кидай зброю! Ще можеш врятувати собі життя.

Смертна туга охопила душу юнака. В голові раптом чітко й виразно промайнула думка, що прийшов кінець. Ніхто вже не допоможе йому, ніякого володаря немає близько. Він дійсно збожеволів, вчинивши справу, за яку його буде покарано смертю. Байдуже: здаватися чи не здаватися. Все одно — смерть. Кінець всьому. Ще хвилина, друга, ще можна востаннє подивитися на небо, на сонце...

Раптом знадвору донісся гучний голос:

— Зняти облогу будинку!

Гомін, бадьорі крики, гупання багатьох ніг. Широко розчинилися масивні двері, і до вестибюля ввійшов у супроводі кількох солдат офіцер імперської гвардії Германа Тода в блискучому парадному мундирі. Побачивши подзьобані кулями стіни і потрощені дзеркала, він здивовано подивився на поліцейських, які нерішуче стояли за колонами.

— Що трапилось? Поясніть!

Якийсь прудконогий сержант вихопився вперед і, боязко озираючись на гардеробну, де сидів Арнольд, став доповідати:

— Там божевільний... Прийшов сюди, щоб допомогти "залізному дияволу". Зчинив стрілянину. Ви сховайтесь за колону, пане полковнику, чого доброго, ще й вас прошиє з свого пістолета.

Хвацький офіцерик, браво випнувши груди, повернувся до гардеробної:

— Припиніть стрілянину! — гукнув владним тоном. — Чуєте? Це, напевне, ви, Арнольд Рок? Петер Стар не потребує вашої допомоги. Він знаходиться під захистом імперських законів і особистої гвардії Германа Тода. — Офіцер говорив бундючно, притиснувши до грудей важке підборіддя. — Інженер Петер Стар веде переговори з імперським міністром Германом Тодом і вельмишановним паном Шаукелем. Вас розшукують по всьому місту. За наказом Ганса Шаукеля, я маю доставити вас у резиденцію імперського міністра. Таке особисте бажання інженера Петера Стара.

Арнольд відкинув пістолет і важким втомленим кроком вийшов з вестибюля. На плечах і на чорному волоссі в нього рясно білів тиньк. У цю хвилину він був схожий на муляра, який щойно спустився з риштувань.

— Приведіть себе в порядок, молодий чоловіче, — звернувся до нього гвардійський офіцер, — і йдіть за мною. Ви поїдете в резиденцію його величності імперського міністра Германа Тода.

— Значить, "залізний диявол" уже там? — Вихопився наперед один з поліцаїв.

— Ніякого "залізного диявола" не існує, — з погрозовою ноткою в голосі відповів йому офіцер. — Честь інженера Петера Стара знаходиться під надійною охороною законів держави. Ходімо, пане Рок!

Він перший закрокував до дверей, високо, немов на параді, викидаючи вперед короткі ноги. Мабуть, за своє довге життя військового служачи йому довелося більше ходити церемоніальним маршем, аніж звичайною людською ходою.

Арнольд, підбадьорившись, обсмикнув на собі мундир і, зиркнувши на поліцаїв

зверхнім поглядом, подався за бундючним гвардійцем.

Відверта розмова

Все почалося на світанку.

В оповитій півморозом спальні Тода задзеленчав телефон, невмолимим лементом вирвавши вельможного міністра з найсолодших сновидінь. Герман Тод схопив трубку.

— Який диявол? — Він ладен був лаяти усіх на світі, але в мембрані залящав голос Шаукеля.

— Перепрошую, Германе... Не можна гайнувати ні секунди... Той йолоп Екельгафт зіпсував усю справу.

Імперський міністр підскочив на своєму широченному ліжку і обома руками притиснув до вуха трубку.

— Що трапилося, Гансе?

— Екельгафт злякав пташку.

— Що? Говори ясніше. До біса алегорії!

— Екельгафт послав поліцію на квартиру Стара, а той наробив шелесту... Повикидав усіх поліцейських з п'ятого поверху. Кажуть, начебто вони самі пострибали на брук. Коротше, наш план під загрозою. Стара налякали, і, очевидно, він не з'явиться в клініку. Треба грати відверто. Чуєш? Відверто.

— Що ж робити? — Імперський міністр розгублено обмацував лівою рукою ковдру.

— Треба виправити помилку Екельгафта, — надрирався Шаукель. — Ми повинні сказати Петеру Стару, що воліємо ввійти з ним в дружній контакт. Є відомості, що він не покинув свій дім і чекає вістей про жінку. Будемо дзвонити йому по телефону, я сам буду дзвонити. Скажу, що ми гарантуємо йому життя і просимо прибути до тебе на віллу...

— Дзвони, роби, що хочеш, — важко простогнав Герман Тод і безсило поклав на важіль трубку. Раптове хвилювання геть позбавило його сил.

"Ми запрошуємо його до себе, — подумав він, кутаючи своє кістляве тіло в пухнасту ковдру. — Злий джинн... Як він поведеться з нами? Хто буде сильнішим: він чи ми?"

Герман Тод повернувся на правий бік і втупився поглядом у вікно, "Світає, — подумав. — Цей день вирішить нашу долю на століття. На цілі століття!"

І він мерзлякувато загорнувся в ковдру.

А тим часом на квартирі Петера Стара невгамовно дзеленчав телефон. Він дзвонив хвилину, другу, п'яту... Він полохав ранкову тишу, розганяв по кутках морок, бився в скло вікон, але на ті звуки ніхто не відповідав. Може, їх ніхто не чув? Може, Петер залишив квартиру і зник невідомо куди? Ні. Петер Стар лежав в сусідній кімнаті на ліжку Евеліни, одягнутий, в черевиках, закинувши під голову руки, і невидючими очима дивився в стелю. Дзеленчання телефону залізним ціпом било його по нервах. Все його тіло дрібно тремтіло. Однак він примушував себе нерухомо лежати на постелі. Більше він не піддається на провокацію, не стане патякати з отим псом Екельгафтом. Після вбивства поліцейських йому нічого чекати від уряду. Через кілька хвилин він

чорним ходом через горище залишить назавжди цей дім. Назавжди.

Із вулиці донеслось фуркотіння мотора, і ранкову тишу розітнув голос з автомобільного гучномовця:

— Інженер Петер Стар! Інженер Петер Стар! Ви чуєте, Петер Стар? Візьміть телефонну трубку!.. Візьміть телефонну трубку!.. З вами буде говорити імперський секретар Ганс Шаукель. Ганс Шаукель!

"Ага, он воно як! — подумав Петер. — Більше вони не підсилають до мене мопса Екельгафта. Може, й справді взяти трубку? Це ж те запрошення, якого я чекав. Вони хочуть мати зі мною ділові стосунки..."

Гучномовець на вулиці змовк, і в ту ж мить знову задзеленчав телефон.

Розмова була короткою. Петер слухав ввічливі, улесливі фрази Шаукеля і тільки зрідка вставляв одне або два слова. Так, він згоден зустрітися для ділової бесіди. Але в нього немає ні найменшої гарантії, що в поліції знову не вчинять на нього напад...

Ганс Шаукель обіцяв. Він обіцяв усе: і безпеку, і пошану, і райдужні перспективи. Він звертався, зрештою, до здорового глузду пана Стара, який повинен зрозуміти, що уряд просто не хоче загострення конфлікту. Уряд міг би вжити й крутіших заходів, але це не відповідає його намірам, його чесним намірам.

— Ого-го! — розреготався Петер, який сам був циніком і добре знав, чого варта моральність членів "Золотого ангела".

— Не смійтесь, пане Стар, — умовляв його Шаукель. — У нас одна ціль — возвеличення нашої нації, нашої країни. Ви повинні допомогти нам, якщо ви справжній патріот. Ми віримо вам.

— Коли зустріч? — перебив його нетерпляче Стар.

— О десятій ранку за вами прибуде машина і урядовий ескорт. Імперські закони гарантують вашу недоторканність і вашу честь.

— Добре, добре! Менше красивих слів, пане секретар. Сподіваюся, що на цей раз ви будете керуватися здоровим глуздом, а не порадами кретина Екельгафта. Чекатиму, пане імперський секретар.

І Петер Стар із силою поклав трубку. Свідомість першої перемоги нагнала йому на обличчя злостиву посмішку. "Тепер я говоритиму з ними іншою мовою", — подумав він і втомлено почвалав до ліжка.

...Відчинилися двері. До кімнати зайшов Екельгафт. Очі його мружилися у відданій усмішці. Напівобернувшись до дверей, він зробив запрошуючий жест.

— Прошу, панове! Інженер Петер Стар чекає.

Півгодини тому Петера привезли на фешенебельну віллу корпорації "Золотий ангел", і ось тепер він очікував прибуття можновладних володарів країни. Побачивши Екельгафта, він огидливо відвернувся. "Нехай блюзнірствує. Аби це було мені на користь".

Повз поліцай-президента швидкими кроками пройшов політичний лідер корпорації та імперський секретар Ганс Шаукель, якого Петер часто бачив на фотографіях.

"Це зовсім інша розмова, — задоволено констатував у думках Петер, не поспішаючи

вітати високого сановника. — А це хто? Здається, сам імперський міністр".

Холодні очі Тода зупинилися на обличчі Петера, обмацували його. Стар підвівся, з підкресленою жартівливістю обтрусив на рукавах пір'їнки, розгладив поли,

— Будь ласка, сідайте, панове! — запросив Стар. — Жаль тільки, що я не маю можливості пригостити вас чим-небудь! Але цій справі можна зарадити...

— Ми зібралися тут для ділової розмови, — перебив його Екельгафт.

Стар зареготав.

— Ага! Якраз ти і допоможеш нам у цьому. Слухай мене! Я наказую тобі негайно принести сюди кілька пляшок шампанського і бокали! Чуєш?

Стальний погляд Петера уп'явся в Екельгафта. І Шаукель з подивом і страхом побачив, як лице поліцай-президента перетворилося в безвільну маску. Він витягнувся, немов по команді "струнко", підніс руку до кашкета.

— Слухаю! — пробелькотів механічно і, повернувшись кругом, вийшов з кімнати.

Тод пожував старечими губами, підняв руку:

— Зачекайте, Стар! Тепер буду говорити я... — Він повернувся до дверей. — Заходьте, панове!

До кімнати несміливо просунулись три члени корпорації "Золотий ангел", посідали довкола столу. Тод жестом запросив Стара.

— Пане Стар, давайте говорити відверто!

— Оце зовсім інший тон, — відповів Петер.

Зайшов Екельгафт, тримаючи на підносі кілька пляшок охолодженого шампанського. Він поставив пляшки на стіл і знову виструнчився.

— Чого ви ще бажаєте? — тупо дивлячись на Стара, мовив Екельгафт.

Тод роздратовано повернув сухе обличчя до Петера.

— Будь ласка, припиніть цю комедію! Нам досить того, що ви натворили в тюрмі.

Стар сухо засміявся:

— Я, пане імперський міністр, не просив вас садовити мене туди. А потім я не мав іншої можливості вирватися з ваших лабет...

— Гаразд, гаразд! — примирливо промовив Шаукель. — Ближче до справи!..

— Сідайте, Екельгафт, — різко сказав Стар, — і запам'ятайте цю науку!

В очах поліцай-президента спалахнули вогники свідомості. Він провів рукою по обличчю, ніби знімаючи з себе якусь павутину, здивовано озирнувся навколо, потім ніяково посміхнувся і сів на вільний стілець.

— Отже, Стар, уважно слухайте нас! — суворо почав Тод. — У цій кімнаті присутні: політичний лідер корпорації "Золотий ангел" Галс Шаукель, почесний президент корпорації Ерік Фіне, його заступники Вольман і Фегельбаум, а також ваш покірний слуга. У наших руках все політичне та економічне життя країни! Гадаю, ви розумієте це?..

— О, безперечно, — насмішковано відповів Стар.

— Наша країна стоїть перед незвичайними подіями! Ми готуємося до війни із світовим комунізмом. Це буде останній вирішальний бій! Для цього нам потрібна

сильна армія, яка, не задумуючись, піде в бій, виконуючи волю тих, хто пошле її. І тільки! Так от, Стар, я знаю, що ви можете примусити нас стати перед вами навколішки, навіть зробити щось більш дивовижне. Але ж, зрозумійте, ви нічого не досягнете, виступивши проти державної машини. Вас, врешті решт, знищать!..

Петер мовчав. Він чекав, що йому скажуть далі.

Ерік Фінс — вертлявий чоловічок — притуливши руку коритцем до вуха, зацікавлено витягнув голову і схвально кивав нею в такт словам Тода.

— Я пропоную, — сказав імперський міністр, — спілкування! Ваша сила — наша підтримка!

Він повернувся до Екельгафта:

— Викличте негайно президента країни!

Поліцай-президент зірвався з місця і вийшов. Герман Тод продовжив:

— Ми висунемо вас на пост командуючого шостою армійською групою, яка в разі міжнародних ускладнень першою буде введена в дію. Ця армія стане вашою слухняною зброєю, тобто — нашою зброєю, нашою спільною зброєю, пане Стар. Якщо вам вдасться закріпити там свій вплив, ми призначимо вас командуючим усім західним військовим районом в складі п'яти танкових армій і двадцяти ракетно-атомних з'єднань. Що з вами, Петер Стар? Ви збираєтесь іти?..

Петер демонстративно встав і обсмикнув на собі піджак. На обличчі його завмер вираз гордовитої образи. Холодні сірі очі горіли зневагою.

— Прошу подати машину і відпустити мене геть, — промовив він, дивлячись кудись у простір. — Мені здається, вміння заощаджувати час — вища якість державних лідерів.

— Ми вас не розуміємо!..

— Ви сприйняли це як образу?

— Які ваші вимоги?

Петер гордовито обвів присутніх сталевим поглядом.

— На посаду штатного гіпнотизера можете обрати собі іншу кандидатуру, — відповів Петер.

В його очах спалахнула злість. Він сперся на стіл і владно промовив:

— Я приймаю посаду прем'єр-міністра. Чуєте? Тільки прем'єр-міністра.

Своїм поглядом він придавив корпоратистів до столу. Герман Тод важко дихав, кістлявою рукою витирав з гулястого лоба піт. У голові його все переплуталось. "Він бере нас в свої лабеті... Злий джінн... Але де ж вихід? Здається, він і справді всемогутній. Його влада здатна підкорити собі не тільки нас, але й усю країну. Це не так погано. Твердий порядок в промисловості, в армії, в політичному житті... Жодного страйку, жодної антиурядової маніфестації... Що робити? Як жахливо він дивиться на мене! Я не можу витримати цього страшного погляду. Не можу. Хай каже, що йому треба. Хай тільки швидше відпустить мене з цієї проклятої кімнати".

— Але ж ви не маєте політичного досвіду, — кволо озвався Шаукель. — Ваше ім'я не досить популярне в країні...

Петер підвівся. Важка м'ясиста долоня його впала на стіл.

— Годі дискутувати! — гримнув він. В голові його нуртувала думка: "Треба скористатися можливістю, доки вони всі тут. Нехай силою гіпнозу, але я їх примушу погодитися на призначення мене главою уряду". А вголос мовив з фанатичним екстазом:

— Я вимагаю від вас рішучих дій. Я вимагаю від вас призначення мене прем'єр-міністром уряду. Армії потрібна залізна рука, країні — надійне керівництво. Ми робитимемо спільну справу, але я мушу мати реальну вагу. Я вимагаю від вас. Чуєте? Вимагаю! — Він втупився очима в обличчя присутніх.

Герман Тод хотів щось сказати, але тільки підняв голову і важко опустив її на груди. Той жест мав означати його згоду.

В цей час різко відчинилися двері. До кімнати зайшов у супроводі Екельгафта невисокий чоловічок з лисиною. Це був президент держави. Він оглянув присутніх, здивовано піднявши безбарвні брови.

— Що все це значить, Тод? — знизавши плечима, сказав президент. — Що за таємничість?.. Чому ви зібрались у такому приміщенні?

— Ми вас викликали не для того, щоб оцінити приміщення, — різко відповів Тод. — Сідайте...

Президент якимось несміливо присів на стілець, вийняв сигару, відкусив кінчик.

— Я слухаю.

Тод кивнув на Стара.

— Цій людині ви доручите сформувати кабінет міністрів. Власне, кабінет залишиться в старому складі. Вся повнота влади перейде до нього...

Президент приголомшено глянув на присутніх. Він спить? Що це за глузування! Та ні, Шаукель серйозно і ствердно дивиться на нього. Ерік Фіне задоволено посміхається, від чого його рот став схожим на завалену могилу.

— Я не розумію, панове, — нарешті зважився президент. — Хто ця людина, і чому вам забажалося висувати її на високий пост прем'єра? Представником якої партії він є, і яке має відношення до керування державою?..

Тод глузливо подивився на президента:

— А мене цікавить, чи хто-небудь задавав такі питання, коли ми висували вас на пост президента?

— Сподіваюся, що ви не будете порівнювати мене з якимось авантюристом? — роздратовано вереснув президент.

Стар зірвався з місця, блиснув очима на президента, але Тод жестом заспокоїв його.

— Хто він і для чого ми це робимо, — промовив імперський міністр, — нехай вас не цікавить! Щоб не продовжувати безплідної дискусії, я ще раз повторюю: Петеру Стару ви доручите сформувати уряд! Все інше вас не стосується!

У голосі Тода зазвучали сталеві нотки. Та президент гордовито випростався і твердо сказав:

— Доки я на своєму посту, цей авантюрист не буде прем'єр-міністром... Це моя

тверда воля!..

Шаукель встав, підійшов до президента і прямо в обличчя йому владно промовив:

— Киньте грати комедію. Згоджуйтесь! А якщо ні... Корпорація знайде шляхи, щоб позбутися вас.

— Що ви хочете сказати, Шаукель? — істерично вигукнув президент.

— На жаль, в його словах правда, мій друже, — сухо промовив Тод. — Те, що ми робимо — порятунок імперії від світового комунізму. Навіть не імперії, а світу! Вам ясно?..

Президент розгублено оглянувся довкола.

— Панове! Я не розумію, — пробелькотів він, розводячи руками.

— А від вас і не вимагають цього, — засміявся Фіне. — Згоджуйтесь — і баста!

Після хвилинного вагання президент махнув рукою і сів на стілець.

— Гарзд!..

— От і добре, — доброзичливо посміхнувся Тод. — Завтра ж ви офіційно оголосите призначення нового прем'єра.

Егоїстичне гордове почуття виповнило груди Стара. Холодний механізм гнав кров по збудженому тілу. І раптом серед навали радісних думок у голові Петера промайнуло тривожне й настирливе: "Берн! Де ж він?.. Адже я не знаю секрету елемента. Через місяць я загину, якщо його не буде замінено..."

Гадюка раптового відчаю здавила йому груди. Стар підвівся і звернувся до Тода:

— Я можу вважати, що ми дійшли повної згоди?..

— Так, — відповів Тод. — Панове, гадаю — заперечень не буде?

Шаукель, Фіне, інші члени корпорації ствердно закивали головами.

— І я можу наказувати? — запитав Петер.

— Так!..

— Екельгафт!

— Я слухаю вас, пане прем'єр! — підхопився той. Петер холодно поглянув на нього.

— Слухай уважно! Це поки що стосується тільки мене... Присутні з цікавістю повернулися до Стара.

— Лікар Берн зник з міста, зникла і моя дружина. Поставте спеціальну охорону на всіх кордонах імперії. Не допустіть, щоб вони покинули межі країни. Не пізніше як через три тижні Берн повинен бути тут! Ви відповідаєте головою!

— Але досі розшуки ні до чого не привели! — несміливо обізвався Екельгафт.

— Я два рази не повторюю! — відрізав Стар. — Крім того, негайно розшукайте мого ад'ютанта Арнольда і приведіть його до мене... Ідіть! — Він повернувся до присутніх і урочисто проголосив: — А тепер, панове, скріпимо наш союз!

Гучно тріснув корок, і шампанське запінилося в бокалах...

Хто він?

...Зелене поле аеродрому лишилося позаду. Автоекспрес мчав Берна і Евеліну гірською дорогою поміж скель і лісів на південний захід. Евеліна безперервно позирала

в заднє віконце. По автостраді за ними і назустріч їм мчали машини різних марок. Та хіба розбереш, хто там їде — друг чи ворог?

Берн нервувався.

— Скоріше б приїхати на місце. Треба негайно продовжити роботу над елементом! Але мене турбує Гельд. Невже він агент? Скільки років працювали разом!.. Ти переконана, що це був він? Може, ти помилилась?

— Ні, — заперечливо похитала головою Евеліна. — Я впізнала його.

"Впізнала чи помилилася — яка різниця, — подумав з гіркотою Берн. — Чому ще можна дивуватися в наш час? Вчора я був високоповажним вченим, мав достаток й ім'я, а сьогодні тікаю, як останній злочинець. І від кого? Від власного винаходу! Все пішло шкереберть. Уся країна немов втратила глузд".

Йому пригадалися події останніх днів. Деталі, які раніше не брав до уваги, раптом виринали в свідомості: довгі черги в крамницях, бліді виснажені обличчя жінок з кошиками, похмурі чоловіки в робочих спецівках. А з яким нахабством вешталися тепер по вулицях оті молодчики з легіону "Вогняне серце"! Скільки зухвалої самовпевненості було в кожному їхньому русі, в кожній фразі. Це були переважно юнці, безвусі, рожевощокі, із задерикуватим блиском в очах, ладні до бешкету й до безшабашної пиятики. Одного разу ввечері, коли Берн вийшов з клініки, його оточили зеленоберетники і примусили проскандувати разом з ними привітання "Золотого ангела". Довго ще потім Берн відчував на шиї в себе грубі солдафонські руки. "Нація пробуджується". Здається, так вони пояснюють свої хуліганські вчинки. І ось тепер до всього ще трагедія з Петером Старом. Так, трагедія, справжня трагедія, яка може досягти неймовірних розмірів...

Автоекспрес різко звернув з автостради в кам'яну ущелину з крутими схилами, проминув вузький місток над гірською річкою, завиваючи, піднявся на стрімку гору і зупинився біля вілли на галявині серед гірського лісу з велетенських смерек і буків.

Берн і Евеліна не бачили, що всю дорогу над ними летів малесенький спортивний гелікоптер. Коли вони зупинилися, він зник за вершинами дерев.

Берн вийшов з машини, подивився на шлях, яким вони їхали, повернувся до Евеліни.

— Ну, тепер можемо бути спокійними. Тут нас, напевне, ніхто не знайде.

Евеліна вистрибнула з машини, повними грудьми вдихнула запашне повітря, подивилася навколо.

— Яка краса!

— О, так, — з гордістю відповів Йоган. — Це я вибрав місце... Коли мені трапляється особливо термінова й складна робота, я їду сюди, тут ніхто не заважає. На віллі є прекрасна лабораторія і все необхідне для дослідів.

— Я мріяла побути в таких місцях з Петером, — прошепотіла Евеліна. — З Петером... А тепер ми приїхали, ні... втекли, щоб залишити його на самоті... щоб він помер!

Вона рвучко повернулася до Йогана. Її очі благально дивилися на нього.

— Йогане! Любий Йогане! Що ми накоїли? — Сльози покотилися по її щоках.

Йоган схопив жінку за руки.

— Евеліно! Що з тобою? Ти думаєш — мені легко було зважитись на цей крок?.. Єдине, що я обіцяю — до кінця місяця сконструювати новий елемент, який знищить біоактивізацію... Ну, заспокойся!

Евеліна витерла сльози.

— Пробач, Йогане. Просто я слаба жінка і трохи розклеїлася. Але ти обіцяєш врятувати його?

— Обіцяю, обіцяю.

Взявши Евеліну під руку, Берн попрямував до вілли, оточеної залізною огорожею. По широких східцях з веранди їм назустріч ішов старий сивий слуга в зім'ятому капелюсі. Прикривши долонею очі від сонця, він дивився на прибулих. Його добродушне обличчя сяяло задоволенням.

— Доктор Йоган! Нарешті ви приїхали... Чому вас так довго не було?

— Потім, потім, Фріце. Зараз приготуй нам обід.

— Слухаю вас, докторе!

Слуга квапливо попрямував до будинку. За ним пішли Евеліна і Йоган.

Під час обіду Берн крадькома поглядав на Евеліну. В його голові настирливо билася думка: "Як дивно! Доля ніби навмисне вже вдруге дає мені можливість позбутися суперника... Адже я досі люблю Евеліну. Боже мій, яка вона прекрасна! Зачекати один місяць, батарея Петера виснажиться, і... він помре. А Евеліна!.."

Та як і під час операції, Берн рішуче відігнав від себе недобрі думки. "Ні! Я за всяку ціну мушу врятувати його! Це велить мені обов'язок медика і... товариша".

Берн кинув салфетку на стіл, підвівся.

— Евеліно, йди спати, відпочинь. А я, не гаючи часу, візьмуся до роботи.

Він поцілував її руку і вийшов з їдальні.

Жінка лягла на канапу, втомлено заплющила повіки. Але сон не брав її. Перед нею, на чорному фоні, вогняними фарбами малювався образ Петера. Його божевільні очі вп'ялися в її обличчя, владно кличуть: "Евеліно! Вернись!"

Вона здригнулася, схопилася з канапи, злякано озираючись довкола... Може, він десь неподалік?.. Може, він хоче примусити її вернутися до нього?

Але поступово спокій запанував у душі Евеліни. Ні, він неспроможний цього зробити. Просто вона відчуває навіть на такій відстані його колосальні вольові імпульси. І все ж таки як страшно!

Евеліна пригадала останній день, коли Петер викладав перед нею свої маніакальні думки про завоювання світу. О, як мало було тоді в ньому людського! Якийсь страшний механізм!

Механізм з людським розумом. Ні! Ні! Йоган правий... Жаліти його не можна. Коли не вдасться його врятувати, то...

За вікном шуміли високі смереки, співали заколисуючі пісні. Евеліна схилилася на канапу. Може, їй вдасться задрімати. Але в наступну хвилину до кімнати влетів Берн.

Обличчя його було бліде і стривожене.

— Що трапилось, Йогане?

— Лихо! Сюди їде Гельд!

— Твій асистент?

— Так!

— Що ж робити?

— Я сховаюсь! Він, здається, сам. Поговори з ним і дізнайся, що він хоче.

Вони кинулись до вікна. Справді, біля воріт спинилася відкрита машина. З неї вийшов Гельд і після хвилинного вагання попрямував до вілли.

Берн відсахнувся од вікна.

— Як він узнав, що ми тут? — злякано запитала Евеліна.

— Не час з'ясовувати це! Він, безумовно, агент поліції. Спробуй спекатися його. А потім... потім ми вирішимо, що робити.

Берн зник у сусідній кімнаті, а Евеліна пішла швидким кроком у коридор назустріч Гельду.

Асистент, схвилюваний і трохи зніяковілий, підійшов до неї.

— Мені потрібний доктор Берн!

— Доктора нема, — сухо відповіла жінка. — Він недавно виїхав звідси.

— Неправда! — гаряче заперечив Гельд. — Я знаю — він тут.

— Шановний пане! — Евеліна спалахнула. — Ви забуваєтесь! І яким чином ви дізналися, що ми тут?

Гельд гірко посміхнувся.

— Ви, напевне, вважаєте мене за шпигуна? Даремно! Я приїхав сюди заради Стара, заради вас!.. Адже ви його дружина?

— Берна нема, — вперто вела своє Евеліна. — Якщо ви хочете щось сказати, говоріть мені, я передам доктору.

— Гаразд! Я поїду назад, тільки прошу вас — передайте зміст нашої розмови доктору. Я хотів затримати його ще там, у місті, але не встиг. І тому поїхав за вами. Я змушений був це зробити... Ви покинули напризволяще Петера Стара. Ви розумієте, що ви вчинили? Тепер він кине́ться розшукувати вас, наробить дурниць. Його психічна могутність...

— Звідки ви знаєте про його могутність? — перебила Евеліна.

— Я помічник Берна, — сухо відповів Гельд. — Крім того, я випадково почув вашу розмову... Його обов'язково використають у своїх цілях корпоратисти. Невже ви не розумієте, до чого це призведе?

— Що ж пропонуєте ви? — запитала Евеліна, вже втрачаючи витримку.

— Ви не повинні були їхати від нього. Його необхідно ізолювати від людей. Ви тільки подумайте — це ж страхітлива мана для масового гіпнозу. Адже доктор Берн і ви — найближчі йому люди. Ви могли б тримати Стара в певних рамках, доки не буде встановлено причини цієї психологічної патології.

— Ну, гаразд! Що ви пропонуєте? — ледве приховуючи роздратування, запитала

Евеліна.

— Негайно їдьте назад! Доки він вдома і не накоїв лиха, треба вивезти його в надійне місце, де б ніхто не міг знайти його. Ми переправимо вас всіх в іншу країну. Звичайно... на певний час...

— Хто це... ми? Гельд знітився.

— Поки що я цього сказати не можу!

Підозріння спалахнуло в душі Евеліни з новою силою.

"Безперечно, агент, — подумала вона. — Хоче заманити нас і видати поліції".

А вголос сказала:

— Гарзд! Я передам доктору ваші слова. Я згодна з вами. Гельд радо посміхнувся:

— Ми допоможемо вам! Запам'ятайте адресу: Прахт-штрассе, 37, квартира Бервальдів. Чесні, надійні люди... Запитайте мене. Краще приїжджайте вночі... Ви навіть не уявляєте, яке страшне лихо ми відвернемо від світу, якщо ізолюємо Стара. Все інше може зробити тільки Берн!

— Що інше?

— Повернути вашого чоловіка до нормального стану! Гельд подав руку Евеліні.

— Я їду! Не марнуйте часу! Сьогодні треба це зробити, бо буде пізно.

— Гарзд.

Евеліна зачекала, доки Гельд вийшов з вілли і сів у машину. А коли авто рушило, вона прожогом кинулась до кімнати. Там її вже чекав Йоган.

— Ну, що? — нетерпляче запитав він. Евеліна передала йому зміст розмови.

— Я так і думав, — блиснув очима Берн. — Агент поліції, ніяких сумнівів. Ми не можемо їхати туди. Петер перетворить нас у слухняних кроликів і примусить виконувати його волю. А корпоратисти використають мій винахід для воєнних цілей. Тепер я знаю, хто передавав поліції відомості про мої роботи.

— Що ж нам діяти, Йогане?

— Не поїдемо! Залишимось тут.

— Як? — здивувалася Евеліна. — Вони ж знайдуть нас! Берн іронічно посміхнувся.

— У мене така підземна лабораторія, що її не відшукає ніяка поліція. Там ми будемо спокійно працювати цей місяць. Тим часом все з'ясується.

Берн натиснув кнопку дзвінка. Зайшов Фріц.

— Що бажає доктор?

— От що, Фріце. Я буду в лабораторії. В нижній — ти розумієш?

— Ви хочете сказати...

— Я хочу сказати, що хто б не приїхав — друзі, вороги, чорт, диявол — мене нема, я поїхав, і ти не знаєш, де я. Зрозуміло?

Фріц вклонився.

— Буде зроблено, докторе. Працюйте спокійно.

— Газети, листи — передавай мені кожного дня!

— Слухаю.

— Щодня виїжджай до міста і розвідуй все, що стосується мене.

— Все буде зроблено.

— Дякую. Можеш іти.

Слуга вийшов. Берн відкрив на стіні дверцята, включив рубильник. В ту ж мить Евеліна зойкнула: підлога здригнулася і почала опускатися.

— Що це, Йогане?

— Спокійно! Ми опускаємось на той світ,— пожартував Берн.

Спуск припинився. Берн підійшов до отвору в стіні, пропустив поперед себе Евеліну. Підлога з тихим шумом знову посунулася вгору.

Напівтемними коридорами, по вузьких східцях Евеліна і Берн попрямували до підземелля...

Зустріч у лісі

Кілометрів за п'ять від вілли Берна, серед густих чагарів, які щільною стіною обступили дорогу, Гельд наказав шоферу спинити машину. В око йому впала невеличка хатинка, що стояла трохи осторонь від шляху, під високою стрункою ялинкою і дуже нагадувала житло альпійських горців — гостроверха, кладена зрубом, з красивою мансардою. "Лісник", — подумав Гельд.

— Візьміть за всю дорогу від міста й назад, — сказав він, даючи шоферу кілька асигнацій. — Мені доведеться затриматись тут.

Шофер байдуже перелічив гроші і, не попрощавшись, поїхав далі.

Гельд кілька хвилин постояв на дорозі. Рішення, яке він щойно прийняв, було раптове й дивовижне. Ще сидючи в машині, він збагнув: його розмова з Евеліною була фікцією, Берн сховався від нього, вони не повірили йому і на призначене місце до нього не приїдуть. А коли так, — його поїздка була марною. Він не зміг переконати Берна, не зміг заручитись його допомогою. Страшне лихо наближається невідступно й швидко.

Гельд підійшов до хатинки. Постукав у двері. Йому відчинив літній чоловічок — з тоненькими вусиками і гостренькою борідкою. Зовні він здавався інтелігентною людиною.

— Я б хотів поговорити з господарем дому, — звернувся до нього замість привітання Гельд.

Чомусь виникла думка, що чоловік з борідкою — теж випадково заїжджий, можливо, комерсант, а то й просто любитель далеких мандрівок.

— Я — господар, — непевним тоном одказав чоловік. — Чим можу служити?

— Я вивчаю природу тутешнього краю... мені треба... — Гельд на мить завагався, і це вагання не сховалося від уважного погляду чоловіка. — Я хочу пожити у вас день-два... звичайно, якщо ви мені не відмовите.

— Заходьте до кімнати, — запросив чоловік уже привітніше. — Вибачайте, я лісник, і особливої розкоші ви тут не знайдете. — Він перший пройшов темними тісними сінцями і відчинив двері до кімнати. Власне, ця кімната — простора, з двома маленькими вікнами на протилежних стінах, і займала весь дім. — Прошу вас, розташовуйтесь. Мене звати Людовік фон Едельгорн. Так, так, не дивуйтесь, колись ми,

фон Едельгорни, жили в кращих будинках.

Він урочисто підняв догори праву руку, його брови зійшлися на переніссі. Шкіряна, вже потерта куртка лісника, його грубі вовняні штани, великі зашкарублі руки, вкриті виразками й мозолями, дивно контрастували з суворим благородним виразом обличчя старика.

— Колись і наш рід славився на всю країну. Мій прадід розповідав, що фон Едельгорни були першими радниками при дворі його імператорської величності. Всі оці ліси належали нашій родині. Але кому в наш час потрібні родовитість й благородство! Нікчемні грошові мішки захопили владу, розтоптали велич нашої країни... Тепер мені доводиться працювати лісником на землях, що належать якійсь шахраюватій фірмі.

Він раптом заметушився, почав перепрошувати Гельда:

— Ви мені пробачте! Чого тільки не наговорить стара голова. Можете зайняти оце велике ліжко, воно належало моїй бабусі, останній княгині на двісті кілометрів в окрузі. Спіть спокійно, сподіваюся, ви не вірите в духів. Вона зрідка приходить до мене порадитись, але сторонніх не чіпає. Вибачте, як вас величати? Траумвальд? Яке чудове, милозвучне ім'я!

Гельд слухав базікання старика, але думками був далеко звідси. "Доведеться чергувати на дорозі. Якщо протягом доби Берн не проїде цією дорогою до міста, значить, вони мені не повірили. Тоді я поїду до них знову, буду переконувати їх, буду благати..."

Його роздуми перервав скрипучий голос господаря дому:

— Скажіть, ви давно були в місті?

— Ні, я щойно звідти, — майже не думаючи, відповів Гельд.

— Звідти? — раптом здивувався старик. — Але ж ви їхали до міста, а не з міста. Вибачте, що я, стара голова, лізу не в свої справи... Життя тут таке нудне, що мимоволі почнеш мудрувати...

— Я їздив по навколишніх місцях, мене цікавить флора й фауна...

— Ах, так, перепрошую, пане Траумвальд! — Старик метушливо порався в кімнаті, намагаючись привести до ладу розкидані речі. — Ви не чули про останні події на Голубому Беркуті? У мене невеличкий приймач, вчора одна закордонна станція передала страхітливе повідомлення. Начебто втоплено більше п'яти тисяч чоловік. У наш час теж вбивали людей, але ж де гуманність? Все це робиться так відверто, цинічно!

— Я знаю не більше від вас, — сухо відрізав Гельд. Базікання старого починало його дратувати.

— Так, так, вибачте! Може, ви хочете що-небудь попоїсти? Я не вживаю м'яса, ви самі розумієте: серце, нирки... Але ось добрий салат, коржі. Мені приносять молоко. Тут недалеко селище... Живуть одні дикуни, ніякого благородства, грубість в манерах, у словах... Але треба визнати — чесні, роботящі люди. Молоко хороше, без води. Пийте, пийте, я нічого не візьму з вас за їжу. Я вдячний вам, що ви розважили мене в цій самоті.

Гельд не став відмовлятися від їжі. Апетит у нього був страшенний. Наминав за обидві щоки, але пильно позирав на свого дивного господаря. Чи справді він дивакуватий, чи, може, тільки прикидається таким. І чого так допитується про його наміри, чому його цікавить мета Гельдової подорожі?

Попоївши, Гельд одразу ж вийшов з хати. Сказав старику, що піде прогулятися, роздивиться тутешню природу.

Пройшовши дорогою метрів триста, він, сховавшись в густому чагарнику, що цієї пори саме пишно розквітав рожевими квітками шипшини, став стежити за навколишньою місцевістю. Це був пустельний край, розташований за сто кілометрів від міста, а від найближчого гірського села — за двадцять. Тому цей шлях був майже безлюдний.

Гельд пильно дивився в тому напрямку, де за пологими узгір'ями серед густого лісового масиву ховалася вілла Берна. Звідти мали їхати до столиці Берн і Евеліна.

Гельд марно прождав до вечора. Коли вже в сутінках він повернувся в хатину, старий лісник, повільно щось пережовуючи майже беззубим ротом, з легкою підозрою спитав його:

— Де це ви, пане, так довго забарилися? Я вже й бозна-що став думати. Може, гадаю, вас злодії запопали, а може, заблукали в лісі. Край у нас тут безлюдний. Лише вілла доктора Берна неподалік, та він тут рідко буває. Хоча вчора доктор проїхав з своєю дружиною на машині.

— Ви... ви бачили? — Гельд спрямував на лісника настирливий погляд, в якому легко було прочитати гарячкове нетерпіння. — Ви не знаєте, поліція не була в цих місцях? Може, хтось цікавився Берном?

Старий задумливо почухав свою гостреньку борідку, зиркнув скося на Гельда і чомусь став покvapливо оглядати свій старенький похідний мішок. Дістав голку і залатав невеличку дірочку. Та все це було тільки про людське око. Нащадок імператорських радників одразу ж зметиковав, що йому нагодився випадок збагатити своє кволенське господарство на кілька золотих монет. Треба тільки піти і... Так, негайно треба сходити, доки цей невтомний "дослідник флори й фауни" ще не дав дьору з його самотньої лісової оселі.

— Ох, діла, діла, — заквапився дідок. — Оце б полежати та побазікати з шановним гостем, аж ні — треба чвалати в ліс. Народ же у нас, самі знаєте, який: недоглядів — півлісу обчухрають. Лиха матиму тоді від пана інспектора, хай боронить свята діва заступниця наша...

Він вийшов з хатини, і Гельд ще кілька хвилин чув під вікном його бурмотіння. Потім у вікні з'явилася його постать — він уже сидів на велосипеді. Постукав пальцем у шибку.

— Ви ж не кидайте дому, доки я не вернусь, — гукнув Гельдові і хутенько покотив до дороги.

Але Гельд не послухав поради старого. Сидіти в хаті не можна було аж ніяк. Не для того він лишився в цій глушині. Може, саме зараз проскочить на своїй машині Берн.

Треба негайно йти до шляху.

Сівши під невисоким сосновим деревцем, Гельд замислився.

Як дивно склалися події. Він, Гельд, мрійник і фантазер, що з самого дитинства прагнув зробити щось хороше, правдиве, геройське, прагнув відкрити людям хоча б невеличку часточку того, що зветься таємницею людського щастя, він, Франц Гельд, який за останні копійки здобув освіту, вийшов на широкий шлях вченого, став помічником видатного хірурга й дослідника Йогана Берна, тепер так невдало мусив виконувати роль детектива.

Так, мусив, бо він найближче підійшов до великої таємниці Берна, і друзі чекали від нього допомоги. Народжена Берном "людина без серця" вже виходила на шлях страшних авантур. Її треба було спинити за всяку ціну! Але БERN теж виступив на двобій з нею. Гельд добре знав, чому Йоган БERN з такою панічною поквапливістю покинув столицю і виїхав на таємну віллу. Він злякався свого винаходу, вірніше, тих, хто міг би використати його як зброю. Значить, треба було тільки ввійти в контакт з Берном і переконати його, що їхній шлях спільний. Без Гельда, без його друзів на атомних заводах БERN не зуміє спинити Петера Стара. І ось виявляється, що Евеліна і БERN не вірять йому. Минув день, а вони не виїхали з вілли. Вже й сонце сіло, скоро не розгледіти нічого серед темряви... Але що це? Фари? Від міста наближалась машина.

Гельд заховався в густих кущах. Краще хай його не помічають...

Та за якихось метрів десять від Гельда великий громіздкий пікап зупинився, і з кузова зіскочило кілька поліцейських. У вечірніх сутінках Гельд розгледів кашкети з довгими козирками і маленькі автоматичні карабіни.

Серед них був і "благородний" лісник фон Едельгорн. Гельд одразу ж впізнав його сухорляву зібгану постать. Він щось неголосно пояснював одному з поліцаїв, напевно, старшому, і показував рукою в бік своєї хатинки. До Гельда долинули окремі слова:

— ...мабуть, там... зі всіх боків...

Поліцаї, розсипавшись ланцюгом, почали оточувати хатину. Тільки шофер лишився в машині.

Гельд одразу збагнув усю серйозність становища. Поліція прийшла, щоб арештувати його. Він сам виказав себе необачним базіканням. Треба негайно діяти! Негайно, якомога швидше! Тікати? Та чи ж далеко він втече? По дорозі вони його одразу доженуть. Потім лісом — небезпечно. Він обов'язково заблукає, не потрапить своєчасно в місто. Поліція випередить його, і тоді йому не скоро вдасться вибратися з цих гірських країв до далекої столиці. В аеропорту на нього чатуватимуть, на всіх дорогах буде виставлено посилені пости охорони. Значить, треба якнайшвидше дістатися до Шліссельдорфа першим, щоб випередити поліцію.

Думки неслися в його голові з лихоманковою швидкістю. Одне рішення приходило на зміну другому. І раптом в його голові виник відчайдушний план. Більше він не вагався.

Далі події розгорталися швидко. Гельд, слідкуючи за шофером, який, мабуть, задрімав, бо його голова схилилася на груди, став підкрадатися. Тихо, немов нічний

привид, підійшов до машини ззаду. Крок, другий... Вийняв з кишені кастет. Різкий замах, удар. Ще удар, і непритомний шофер мішком упав на дорогу.

У наступну мить Гельд сидів за рулем. М'яко зафуркотів мотор, машина подалася назад, зробила крутий розворот і швидко покотила до міста...

Вертоліт летить до Бруклінгема

Гельд зайшов у вестибюль. З плащем на руці, з чемоданчиком, він швидко наблизився до метрдотеля і кинув на стіл ключі від свого номера.

— Прошу. Ось гроші. Ні, ні, це візьміть собі.

Сівши в таксі, Гельд коротко наказав:

— Вулиця Грінвера, дев'ятий номер.

Машина зупинилася перед невеличким одноповерховим будиночком. У досвітньому тумані ледь-ледь вирізнялися дерева крихітного палісадника, а затулені вікна нагадували заплющені очі.

— Будь ласка, зачекайте, я недовго, — попросив Гельд. — Звідси поїдемо в аеропорт.

Проминувши палісадник, Гельд обережно постукав у двері. В сусідньому дворі загавкав собака, йому відгукнувся пронизливим гавканням ще один. "Кляті, весь виселок розбудять", — подумав роздратовано Гельд. Він постукав ще раз, за дверима почулося чалапання ніг.

Гельд нетерпляче забрязкотів клямкою.

— Відчини, Стефане! Це я, Франц Гельд.

Двері несміливо рипнули, і крізь щілинку просунулася худорлява голова.

— Чого ви прийшли так рано, Франце? — хрипкуватим зі сну голосом запитав хлопчина.

— Де батько?

— В аеропорту.

— Ходімо зі мною, допоможеш викликати батька. Я мушу негайно вилетіти першим-ліпшим літаком або вертольотом. За мною йде поліція.

— А чого вони за вами женуться? — запитав хлопець стривожено.

— Багато будеш знати — старим станеш, — похмуро пожартував Гельд. — Не думай, що вони вже на цій вулиці. Я їхав на машині і залишив їх кілометрів за вісімдесят позаду. Але я боюся, що вони зв'яжуться з містом по телефону. Ну, швидше!

Хлопець швидко одягнувся, щось шепнув на вухо матері й вийшов за Гельдом на вулицю.

Небо вже бралось ранковим багрянцем. Дерев перед будинком набули чіткіших обрисів. Десять почулися людські голоси, і Гельд тривожно повернув у той бік голову. Але розмова стихла.

— Швидше, Стефане, кожна хвилина дорога.

Вони поїхали безлюдними вулицями до аеропорту. За кілька кварталів від головного входу в аеровокзал Гельд відпустив шофера.

— Стефане, йди розшукай батька, — тихо озвався Гельд до хлопця. — Передай йому те, що я тобі сказав. Хай він знає, що від нього залежить життя сотень і тисяч наших товаришів. Я мушу негайно вилетіти.

Хлопець шугнув у бокові двері.

Гельд насторожено прислухався. В його напруженій уяві весь час поставали якісь дивні загрозливі образи. То йому здавалося, що приміщення порту оточено поліцією, то вчувався чийсь застережливий голос, що кликав його до себе...

Але поступово нерви Гельда вгамувалися. Він зосередив свої думки. Що він має зараз робити? Вилетіти звідси — це перше і найголовніше. Йому не вдалося переконати Берна, тепер треба діяти власними силами. Він повідомить товаришів. "Комітет мужніх" обміркує всі заходи, зважить обстановку, можливо, доведеться закликати до дії робітників. Зволікання — найнебезпечніша річ...

До нього наблизилися дві постаті. Це були Стефан і його батько Томас. У ранкових сутінках важко було розглядіти обличчя чоловіка. Але Гельд його добре знав. Він любив цього старого підпільника з мужнім відкритим обличчям і виразними голубими очима.

— Ти завалив справу? — спитав Томас притишеним голосом.

— Трапилось непередбачене, — став пояснювати Гельд. — Берна я не зустрів. Мені не повірили. Напевно, вирішили, що я агент поліції. Потім я сам ледве не потрапив до рук цих молодчиків. Коротше, організуй мені втечу. З першим ранковим літаком...

Томас мить помовчав. Нарешті підняв голову, пильно подивився в півтімні на Гельда.

— Ти певний, що за тобою не стежать?

— За мною не стежать, — твердо мовив Гельд, — але, може, вони повідомили телефоном... У всякому разі, іншого виходу немає. Якщо я залишусь тут, корпоратисти почнуть діяти. "Залізне серце" вже служить їм. Тільки що я прочитав повідомлення в вечірніх газетах: Петер Стар сформував уряд.

— Через півгодини до Бруклінгема відлітає вантажний вертоліт. Я тебе влаштую туди. Правда, пілот там ненадійний. Ти маєш зброю на всякий випадок?

— Маю.

— Тоді ходімо. Я проведу тебе в одне місце, де ти зачекаєш. — Вони пройшли крізь невеличкі двері на територію аеропорту і наблизились до невисокого металічного корпусу.

— Це наш склад. Постійте з Стефаном. Тут менше світла. — Старий Томас помітно хвилювався. — Якщо хтось запитає — звідки, скажіть, що ви прийшли за мною, що мамі погано, захворіла.

Хвилини чекання здалися нестерпно довгими. Електричні вогні вже погасли, кволе, немов змішане з туманом ранкове світло надавало будовам аеропорту невиразного сизого відтінку. Здавалося, що й земля, і ангари, і поле аеродрому, і літаки пофарбовані в один збляклий сірий колір.

Раптом Стефан схопив Гельда за руку.

— Ходіте, онде тато кличе нас.

Справді, біля самого входу в аеропорт виднілася постать Томаса. Він заклично махав рукою. Гельд і Стефан наблизились до нього.

— Ходіште швидше, — мовив Томас. Голос його був тривожний. — Поки що все йде як слід. Але я турбуюся: кажуть, що годину тому, перед самим твоїм приходом, приїздили якісь люди. Ніхто з наших не бачив, куди вони пішли. Може, тривога даремна, але...

— Ти став лякливим, Томасе, — підбадьорливо кинув йому Гельд. — Я тебе знав не таким, коли ти працював на нашому атомному заводі в Бруклінгемі.

— Гаразд, пішли, — невдоволено буркнув Томас, і першим рушив навпростець через льотне поле.

Вони наблизились до довгастих з пласкими дахами приміщень — пакгаузів. Біля одного з них стояв незграбний вертоліт. Кілька робітників навантажували його.

Томас відвів Гельда вбік.

— Зачекайте трохи, зараз вони кінчають.

Через двадцять хвилин Гельду було дозволено зайняти місце у вантажному приміщенні серед ящиків і тюків. Після Гельда до своєї кабіни пройшов пілот. Ще до того, як піднятись по трапу, він кілька хвилин упівголоса говорив з Томасом. Той переконливо доводив йому щось, підкріплюючи свої слова красномовними жестами.

Пілот з похмурим обличчям і непривітним поглядом маленьких колючих очей проминув Гельда і, щільно закривши за собою дверцята кабіни, вмовився в м'якому кріслі.

Гельд витягнув ноги. Сидіння було незручне, і дорога передбачалась нелегка.

Раптом за стінами вертольота почулося гурчання мотора. Під'їхала машина. "Невже вони наздогнали мене?" — подумав Гельд, механічно хапаючись за пістолет, що лежав у правій кишені піджака.

Розчинилися двері, і досередини заглянув чоловік у формі службовця аеропорту — на його жовтому, зморшкуватому обличчі, що ховалося в тіні широкого кашкета з гербом, сиділи великі рогові окуляри.

— Прошу вибачення, панове, — промовив він. — З вами полетять ще дві особи. Термінові справи, ми змушені потурбувати вас...

Він зміряв Гельда насмішкуватим поглядом і одразу ж спустився по трапу вниз. До кабіни зайшло два здоровенних хлопці в темно-сірих костюмах і крилатих капелюхах. Жуючи гумку, вони сіли неподалік від Гельда на дерев'яному ящику і повели між собою притишену розмову.

Запрацювали мотори. Гучно заревли вертикальні гвинти, машина плавно піднялася вгору.

Кілька хвилин в кабіні було тихо. Але ось нові пасажери звернулися до Гельда.

— Ви далеко, пане? — спитав один з них, широкоплечий, атлетичної будови хлопець і зиркнув на Гельда примруженими хитруватими очима.

— До Бруклінгема, — похмуро буркнув Гельд. Настирливий погляд невідомого чомусь не сподобався йому.

— У вас поганий настрій, пане? — заговорив другий, трохи старший на вигляд. — Невже наше місто справило на вас таке недобре враження?

— У кожному місті можна знайти хороше й погане, — ухильно відповів Гельд, намагаючись здаватися байдужим.

Але незвичне хвилювання сповнило його. Гельд чомусь виразно відчув, як його маленький пістолет відтягує кишеню, і подумав: "Треба було б весь час тримати руку напоготові. Хтозна, що воно за хлопці".

— Зрештою, не дивно, що у вас недобрий настрій, — знову озвався молодший пасажир, чомусь самовпевнено посміхаючись. — Такі події зараз у країні, від яких голова кругом іде. Ну, звичайно, не всякому це до вподоби.

— Що ви маєте на увазі? — підозріло спитав Гельд.

— Я маю на увазі наше місто і його околиці, — відрізав чоловік. — Невже ви не знаєте, що сьогодні вночі якийсь злочинець обдунив поліцію, вкрав поліцейську машину і...

Тепер Гельд збагнув. Перед ним сиділи агенти. Вони навмисне, відчуваючи свою цілковиту зверхність, чинили над ним обережний, замаскований допит.

Рука Гельда поволі потягнулася до кишені. Але було вже пізно.

— Цей негідник, — несподівано гучно, з підкресленою різкістю промовив чоловік, — приїхав у наше місто для того, щоб зустрітися з хірургом Берном, якого зараз шукають по всій країні. Певно, в нього є особисті наміри, що суперечать намірам уряду й поліції. — Він раптом подивився в обличчя Гельда злим невідривним поглядом і вигукнув: — Досить грати комедію, пане. Руки на коліна! Не думайте чинити опір, наша зброя б'є без промаху.

Він різко нахилився вперед і швидко обмацав Гельда. Забрав пістолет, гаманець, носову хустину. З кишені штанів витягнув портсигар.

— Сподіваюся, ви порядні джентльмени, панове, — мовив спокійним тоном Гельд, гарячково обмірковуючи ситуацію, — і принаймні залиште мені сигари...

Агенти заусміхалися. Очевидно, це вже було професійною рисою їхнього характеру: доки жертва переслідування озброєна, вона викликає ненависть і підозру, а тільки-но вона потрапляє до пастки, агенти одразу ж добрішають, ладні встановити з нею навіть панібратські відносини, зав'язати дружню розмову. Ось і зараз молодший агент привітно посміхнувся і сказав:

— Сигари ми не палимо, пане, можете залишити їх при собі. Вибачаюсь, здається, мій колега палить...

— Прощу, прощу, — спохопився Гельд і уважно став копірсатись у портсигарі.

Пригостивши старшого агента, Гельд вийняв сигару і, відкусивши кінчик, взяв її в рот.

Агенти продовжували жваво патякати, але Гельд їх не слухав.

— Ми стежили за вами від самого готелю, — говорив молодший агент. — Звичайно, ми могли б взяти вас ще на вокзалі, але ж ми тяж люди. Псувати вам настрій, пане, в момент вильоту — це було б просто не по-джентльменськи. І потім нам тяж хочеться

забавитись... Так, так, пане, нам набридає ганятися за злочинцями по курних шляхах та завулках. Ми вирішили потішитися, влаштувати своєрідну комедію.

Гельд підніс сірник до своєї сигари і підпалив її.

Синій димок тоненьким струмком піднявся вгору. І раптом кінчик сигари спалахнув яскравим синюватим вогнем, щось зашипіло, затріщало, немов феєрверк, і тонка пружна Цівка сивого диму порснула в обличчя агентів.

Агенти отетеріло витріщили очі. Не встигли вони зважитися на якусь дію, як їдкий дим запаморочив їхню свідомість. Без жодного звуку обидва лантухами зсунулися на підлогу.

Гельд, вдаривши кінчиком сигари об стіну, загасив її. Кілька секунд він сидів, затуливши долонею рот, відвертаючи обличчя від димової хмарки, що поволі танула.

"Молодці хлопці! Хорошу штучку дали мені! — подумав він. — Тепер уже отрута не страшна, концентрація її надто слабка".

Гельд підвівся і забрав у агентів зброю. Поклав їхні пістолети до кишені, свій залишив у руці. Переступив через розпластані тіла і підійшов до кабіни пілота. Рвучко відкрив її.

— Шановний! — Він простягнув руку і дулом пістолета злегка штовхнув пілота в плече.

Той з жахом подивився на нього. Його маленькі колючі очі гарячково виблискували.

Гельд показав йому жестом руки на безвільні тіла обох агентів.

— Я сподіваюся, ви непричетні до цієї історії, — промовив він спокійним тоном. — Але вашу зброю віддайте.

— Обшукайте мене, — заїкаючись, відповів переляканий пілот. — Ми... ми цивільні... Ніякої зброї...

Та Гельд все ж таки для певності обшукав його.

— Ну, гаразд, — мовив він, — тепер вам доведеться трохи змінити курс. На аеродромі мене, мабуть, вже чекають ось такі молодчики. Доставте мене в Штраузе. Спуститесь біля крайніх будівель... або ні, краще далі від виселку, в ліску. В ліску!.. Пам'ятайте, якщо ви поведете машину на аеродром, я пристрелю вас. — І він ще раз для більшої переконливості підніс до обличчя пілота пістолет.

Перший удар

Довге похмуре приміщення. Попід стінами — ряд столів. Газосвітні лампи розсіюють тремтливе ніжно-голубе світло. Вікон нема. Двері — низенькі, важкі, з металевими окуттями. Приміщення справляє враження бункера або каюти військового корабля.

Шість чоловік, що зібралися біля маленького столу, — це члени таємної робітничої організації "Комітет мужніх". Вони зійшлися на термінову нараду в одному з запасних підземних приміщень атомного заводу в Бруклінгемі.

— Краузе, — звернувся високий сивий чоловік до молодого робітника в синьому

комбінезоні. — Хто чергує біля головного входу?

— Хлопці з кабельного цеху, друже Гартман, надійні охоронці.

— Тоді розповідайте, Краузе, — владним тоном наказав Гартман. — Розповідайте все детально, тільки без захоплення. Ситуація надто серйозна, і ми повинні вирішити, що нам робити далі.

Всі присутні пильно дивилися на молодого робітника з чорнявим чубчиком.

— Вчора вранці, — почав юнак, — мені подзвонила матінка Гелена і сказала, що Арнольд прийде на квартиру Бервальда й передасть важливі відомості. Їй вдалося підслухати, що говорилося на нараді "Золотого ангела"...

— Краузе! — різко урвав його мову Гартман. — Ви повторюєте те, про що вже доповідали нашому комітетові вчора. Скажіть, які відомості передав вам син Гелени?

— Я не бачив Арнольда...

— Як? Ви не виконали завдання? — Довгасте, з тонким, немов висіченим носом, обличчя Гартмана, набуло суворого виразу. — Невже ви, кращий зв'язківець нашої організації...

— Друзі! — Краузе схвильовано підніс до грудей обидві руки. — Вислухайте мене. Я прийшов на квартиру Бервальда, але Арнольда там не було. Я чекав його годину, другу, але він не з'явився.

Краузе озирнувся по сторонах, немов шукаючи підтримки. Великі сірі очі його розширились.

Запала гнітюча мовчанка.

Всі сходилися на тому, що ситуація вимагає рішучих дій. Але якими мають бути ці дії, до чого треба вдатися найперше — в цьому не було єдності. Особливо хвилювали всіх трагічні події на Голубому Беркуті. Багато робітників заводу і серед них кілька інженерів працювали на спорудженні атомних реакторів у Грюнвальді. Там вони знайшли свою смерть.

— "Золотий ангел" затіяв страшну річ, друзі, — нарешті озвався Гартман. — Нас запевняють, що водосховища призначені для зрошувальних цілей. Тоді запитаємо панів з корпорації: навіщо вони вмонтували в дно сховища атомні нагрівачі? Невже не зрозуміло, що йдеться про створення найжахливішої системи стратегічних укріплень, які поставлять під загрозу насамперед життя і майно жителів наших прикордонних провінцій.

— Ми мусимо негайно сповістити про все народу! — обурено вигукнув хтось з присутніх.

— Так, — погодився ще один робітник. — Негайно надрукувати прокламації...

Гартман застережливо підняв руку.

— Ви забуваєте, друзі, — промовив він рішучим тоном, — що у нас поки що немає жодних доказів. Наші обвинувачення корпорація використає як підставу для нової наклепницької кампанії, для нових переслідувань робітників. Одна Гелена знає правду, але покладатися на неї ми не маємо права. Це наша людина в таборі ворогів.

— То що ж робити?

— Може, ти волієш, Гартмане, щоб ми офіційно виступили в пресі з підтримкою політики Германа Тода?

На обличчі Гартмана з'явилась гірка посмішка. Йому було боляче і водночас приємно слухати такі запальні репліки. Слова його товаришів ще раз свідчили про їхню відданість спільній справі, великій справі боротьби проти визиску, проти війни, за дружбу з країнами, розташованими на Сході.

— Я пропоную витримку і ще раз витримку, — сказав рівним голосом сивий чоловік. — І потім прошу не забувати, що зараз перед нами постає нова загроза — "людина без серця". Ми маємо відомості, що "Золотий ангел" докладає всіх зусиль, щоб втягнути що загадкову людину в свої махінації. Гелена мала повідомити нас, але, на жаль...

— ...але, на жаль, дещо розповість про нього інший, — почувся раптом голос Гельда. Відчинивши обережно двері, він став на порозі.

Всі кинулися до нього. Гартман схопив його за руку й потягнув до стола.

— Звідки ти, Франце?

— Зачекайте, друзі, — став відборонятися Гельд. — Людину, яка прибула з дороги, завжди садовлять за стіл і пригощають чимось смачненьким.

— У нас немає для тебе солодких пілюль. Справи надто гіркі, — похмуро відказав Гартман. — Ти знаєш щось про "людину без серця", то розкажуй: до нас доходять найдивовижніші чутки.

— Мої повідомлення не порадують вас, — мовив Гельд, — однак мушу сказати: втрачати надії не треба. Перед виїздом я хотів повідомити тебе, Гартмане, щоб ви були наготові. Але за нашим інститутом пильно стежать. Я мусив їхати до Берна і переконати його в необхідності спільних дій. На жаль, він, вірніше, його супутниця прийняла мене за агента поліції. Я благав їх повернутися до Петера Стара і, використавши свій вплив на нього, ізолювати його від "Золотого ангела". Всі мої намагання виявилися марними. Я ледве сам не потрапив до рук поліції. За кілька годин до відльоту я дізнався, що Петера Стара проголошено головою уряду. Це справа надто серйозна. Це те, чого я найбільше боявся...

— Ми знаємо і дуже дивуємося, — докинув слівце Гартман.

— Ай справді, — втрутився в розмову молодий хлопчина з чорним чубчиком, — чого вони так панькаються з тим Старом? Невже він справді, як твердить дехто, користується послугами нечистого?

— Ні, — заговорив Гельд, — він користується найчистішими науковими досягненнями, які, на жаль, потрапили в ненадійні руки. Вам відомо, що я упродовж кількох років працюю в Йогана Берна. Однак свої досліді з механічним серцем він завжди приховував від мене. Можливо, він вважав мене за агента поліції, особливо, після мого короткотермінового ув'язнення в зв'язку з процесом Траумана. Я знаю тільки одне: його винахід — це велика справа, грандіозне відкриття. Але створене ним механічне серце спричинило дивні наслідки. Петер Стар, якому травмоване серце замінено новим, механічним, дістав можливість впливати на людей. Механічне серце

перетворило його в могутнього гіпнотизера. Зрештою, ви самі знаєте, що він накоїв останнім часом. Недарма ж монополісти так гаряче схопилися за нього. Слід чекати з їхнього боку рішучих дій, але й ми повинні приготуватися до всього.

Повідомлення Гельда схвилювало присутніх. Але думки різко розійшлися. Дехто вважав за необхідне негайно оголосити загальний страйк. Інші радили звернутися до нового уряду з запитом, які заходи вжито для детального розслідування трагедії на Голубому Беркуті. Були й такі, що вимагали переходу до збройної боротьби.

Невисокий чоловічок в пенсне, з тоненькими вусиками під гачкуватим носом, зиркаючи маленькими колючими очима, гарячково вигукував тонким фальцетом:

— Я завжди стояв за рішучі дії! І зараз вимагаю: тільки вогнем і кров'ю ми зможемо врятувати нашу країну від страшних лихоліть.

— У тебе анархічні вимоги, Конраде, — гнівно одказав йому Гартман. — Ми не авантюристи, а політична організація. В країні немає умов для збройної боротьби. Ми ще не користуємось достатнім впливом серед робітників і селян...

— Е, знову політика! — злісно вигукнув чоловічок з гачкуватим носом.

— Так, політика, — втрутився Гельд. — Особливо зараз ми повинні бути політиками. "Людина без серця" прийшла до влади! Петер Стар швидко поширить свій вплив на широкі маси населення. Він піддасть дії своїх гіпнотичних імпульсів армію, поліцію. І якщо на заводі є зброя, її треба негайно вивезти звідси й заховати в надійному місці. Ми не повинні йти на провокацію. Я сподіваюся, що Бернові вдасться знайти протидію...

Чоловічок, якого звали Конрадом, встав і войовничо випнув груди.

— Так, мої хлопці мають дещо, — мовив він задержувато. — Але це їхня зброя, а не зброя організації. Вони будуть тримати її там, де хочуть.

— І використають, коли захочуть? — підозріло перепитав його Гартман.

— Ні... тобто... вони можуть робити, що хочуть, — трохи знітився Конрад. — Ми віримо в силу зброї, і ми переконаємо всю організацію...

Раптом розчинилися двері і до кімнати вбігло двоє робітників.

— На завод прибула поліція! — схвилювано сказав один з них.

— Ось і дочекались, — з серцем вигукнув Гартман. — Слухай, Конраде, де твої хлопці поховали свої іграшки? Ти певний, що їх не знайдуть?

— Певний, — сухо відрубав Конрад.

— Тоді на подвір'я, — гучно наказав Гартман. — Ми повинні бути серед людей. А ти, Гельд, іди. — Він відшукав очима юнака з чорнявим чубчиком. — Краузе, проведи доктора чорним ходом. Щоб жодна душа його не бачила.

За кілька хвилин члени "Комітету мужніх" вийшли з приміщення.

Заводське подвір'я виповнилось галасом, лементом, лайкою. Робітники виходили з цехів, сердито юрмились купками, немов рої потривожених бджіл. Тут же були поліцаї. Вантажні машини, на яких їх привезли з міста, стояли в ряд, і біля кожної машини походжало кілька озброєних людей.

— Чого вони хочуть? — запитав Гартман у старого майстра, що саме проходив повз

нього.

— Кажуть, начебто хтось доніс, що в людей є зброя, — знехотя відповів майстер і, махнувши злісно рукою, почвалав далі.

"Справи погані, — вирішив Гартман. — Хочуть нас потрусити добре й налякати. Знають, що наш завод для них — найважливіший об'єкт".

Тим часом з контори вийшло кілька офіцерів і з ними сам директор. Вони обминули робітників і попрямували до реакторного цеху. Гартман тривожно глянув їм услід. Адже в тому цеху працювало найбільше прихильників Конрада, саме вони й переховували зброю. Невже Конрад вчинить якусь дурницю?

Щільна стіна робітників, що закривала вхід до цеху, неохоче розступилася, і військові зайшли досередини.

— Панове, — говорив директор, міцний, атлетичної будови чоловік, — я запевняю вас, що ніякої зброї нема на довіреному мені заводі...

— Даремно запевняєте, пане директор, — обірвав його старший з офіцерів. — Ми маємо незаперечні відомості. В цьому цеху заховано сорок автоматів. Новий уряд не схильний виявляти будь-яку лояльність до бунтівників.

— Але ж ви бачите, що це тільки верстати, — безпорадно розводив руками директор. — Я працюю тут десять років...

Старший по чину офіцер, з жовтим, наче цитрина, обличчям і обвислими брезккими щоками, зміряв директора насмішкуватим поглядом своїх водянистих очей і, нічого не сказавши, попрямував назад з цеху.

Вийшовши надвір, офіцер підняв руку і гукнув натужно, намагаючись перекричати шум натовпу:

— Слухайте мене! В реакторному цеху переховують зброю. Ми знаємо це точно. Пропоную негайно здати її поліції.

З натовпу почулися вигуки:

— Даремно приїхали, пане офіцер!

— Тут завод, а не цейхгауз!

— Забирайтесь геть, панове!

Гартман уважно стежив за поліцейськими. Обличчя їхні були похмурі, насуплені, неприродно закам'янілі. Особливо вразило Гартмана поведження двох молодих хлопців з автоматичними карабінами, що стояли до нього найближче. Гартману здалося, що він упіймав в їхніх очах божевільний блиск. Вони міцно стискували зброю, злісно поглядаючи на робітників.

"Звідки їх привезли, таких навіжених? — подумав з тривогою Гартман. — Немов кожний робітник — їхній ворог?"

Старший офіцер кілька разів пройшовся вздовж натовпу. На похмурі, насторожені погляди він відповідав неприхованою люттю.

Гартман, виступивши наперед, суворо промовив, дивлячись прямо в лице офіцеру:

— Ваш задум шитий білими нитками, пане офіцер! Ми прекрасно розуміємо, що ви хочете спровокувати нас... Робітники нашого заводу категорично протестують проти

подібних дій уряду!

— Не дозволимо! — залунали обурливі вигуки над натовпом.

Підвищивши голос, Гартман говорив далі:

— Я уповноважений заявити вам і адміністрації заводу, що робітники оголошують страйк в знак протесту проти свавільних дій уряду на Голубому Беркуті і таких актів, як ось тепер і...

— Значить, не хочете сказати, де схована зброя, ще й бунтувати надумали? — злісно перервав Гартмана старший офіцер і, повернувшись до свого почту, гукнув: — Панове, приступайте до обшуку. Дійте рішуче, це наказ нашого володаря!

Згадка про "володаря" пройняла офіцерів, немов електричним струмом. Вони одразу ж підтягнулися, напружились і виблискуючи очима, попрямували до своїх загонів. За мить почулися гучні команди: "По цехах!"

Але поліцаям не вдалося проникнути в приміщення цехів. У дверях кожного цеху стало по кілька десятків робітників. Вони взялися міцно за руки і, створивши живу стіну, перегородили шлях нежданим гостям.

"Вони роблять дурницю, — промайнуло в голові Гартмана. — Нехай краще обшукують. Справа може скінчитися кровопролиттям!"

Його побоювання виявилися не марними. Стрівши на своєму шляху опір, поліцаї одразу ж вдалися до зброї. На голови робітників посипалися удари прикладів. Біля одного з цехів гримнув постріл. Можливо, цей постріл був випадковим, але він пробудив у душах поліцаїв щось дике й звіряче.

Почулися зойки, прокльони, благання порятунку. Гартман, притиснутий до стіни натовпом, бачив, як поліцаї з озвірілими обличчями стріляли в живу стіну людських тіл. Десятки людей вже лежали на землі, корчилились у передсмертних муках.

В одному з цехів стихійно виник опір. Майже беззбройні робітники кидалися на своїх убивць, душили їх голими руками, топтали ногами, закидали камінням. Жорстокість розправи, вчиненої поліцією, викликала дику ненависть. Робітники мали єдину перевагу — їх було набагато більше, і це вирішило справу.

Натовп живою стіною посунув на поліцейських.

Офіцери сховалися в приміщенні заводууправління. "Зараз викличуть підкріплення, — подумав тривожно Гартман. — На цьому справа не закінчиться".

Через десять хвилин до воріт заводу підкотило ще кілька вантажних машин. Тепер прибули регулярні війська. Вливаючись у ворота нестримним потоком, вони розсипалися врізнобіч і, вишикувавшись у щільні шеренги, повели наступ на робітників. Знову жива стіна посунулася до цехів. Сотні автоматів безперервно випльовували смертоносну зливу.

На ганок вискочив старший офіцер. Він був розпатланий, розхристаний.

— Стріляйте! Всіх нищьте! — кричав він нестямним голосом. — Підривайте стіни цього клятого заводу!

Але й без його закликів війська творили щось жахливе. Гартман, якому вдалося з простріленою рукою проскочити на другий поверх, у хімічну лабораторію, бачив, як

підбурювані офіцерами солдати добивали пострілами поранених і збитих з ніг.

Раптом, звернувши погляд до воріт, Гартман побачив незвичайну картину. Якийсь плечистий білявий чоловік в сірому цивільному костюмі, стояв у відкритій легковій машині, немов головнокомандуючий, що приймає парад війська, і звертався з гучною промовою до вишикуваних перед ним солдатів. Він гарячково вимахував рукою, вказуючи в бік заводу. За кілька хвилин солдати, по команді своїх командирів, зривалися з місця і чимдуж бігли у ворота. До машини підходили нові загони, чоловік знову звертався до них з промовою. Що він говорив, Гартман не чув, але здогадувався, що людина своїм виступом запалює солдатів на розправу. Тільки чому він у цивільному? Хто ця людина?

Гартман не міг знати, що то був Петер Стар, новий прем'єр-міністр країни.

Коли на віллу до Стара подзвонили з поліцей-управління і повідомили про події на атомному заводі, він вирішив негайно їхати туди із загоном військ. Хтозна, як виявить себе його вплив. Можливо, на відстані гіпноз втрачає свою силу. Зрештою краще спробувати на місці. Він обміркував усе до найменших подробиць, був спокійний, як ніколи, і сповнений рішучості.

Стар спинив машину за кілька метрів від заводських воріт і звелів вишикувати перед собою перший загін. Сказав солдатам коротко і твердо: "Слухайте мене! Це наказую вам я — Петер Стар, ваш володар. Наказую самовіддано й без жалості карати бунтівників, що порушують спокій нашої держави. Наказую виконувати волю своїх командирів так, як ви виконували б мою власну волю. Ідіть і дійте!"

Після цього війська ввійшли на територію заводу.

Петер Стар, спокійно, немов під час грандіозної вистави, спостерігав за ходом розправи над робітниками. Поряд з ним стояв поліцей-президент і передавав його наказ офіцерам.

Стрілянина на заводському подвір'ї все посилювалась. Петер Стар бачив, як стіна сірих військових френчів сунула до цехів. А на землі лишалися сотні непорушних розпластаних тіл.

— Ні, цього мало, мало! — бурмотів нестямно Петер. — Я мушу зробити більше. Мій перший крок повинен прогрімити на весь світ.

У його запамороченій свідомості малювалися страшні картини спустошення і руйнувань, а розпалена уява вже нищила цілі континенти й народи. Заводські цехи, що височіли перед ним, здавалися йому велетенською фортецею.

— Полковнику! — крикнув він розлючено.

— Я вас слухаю, пане прем'єр-міністр, — виструнчився перед ним сухорлявий, довготелесий офіцер.

— Ваші солдати діють мляво, — гримів Стар. — Я вимагаю фанатизму, я вимагаю самовідданості. Цей завод підняв свій голос проти нашої держави! Я вимагаю фізичного знищення всіх, хто чинив нам опір. Смерть і вогонь повинні очистити це грішне місце. Не жалійте будівлі, руйнуйте машини! Ідіть і дійте!

Стар зовсім втратив самовладання. З рота бризкала піна, очі блищали. Простягши

вперед руку, немов звергаючись до неба, він кидав прокльони до похмурих заводських приміщень.

— Якщо цього буде мало, я викличу танки! — кричав він.

— Пане прем'єр-міністр, — запопадливо, тримаючи руку біля кашкета, відповідав полковник. — Ми впораємося без танків. Ваш наказ для нас святиня. Хай живе володар!

Повітря струснув вибух. За ним другий, третій, четвертий. Це, за наказом Петера Стара, війська застосували гранати...

Через кілька хвилин велетенський стовп диму й вогню знявся до неба. Горіло кілька корпусів. Війська покvapливо залишали зруйновані будівлі. Виносили поранених солдатів і офіцерів, викочували пошкоджені автомашини. Тільки робітникам-оборонцям шаленіюча пожежа була вже не страшна. Майже всі вони полягли від куль, посланих військами Петера Стара, першої "людини без серця".

Евеліна робить рішучий крок

Скільки годин минуло, відколи вони спустилися в підземне приміщення, Евеліна не знала. Час здавався довгим, одноманітним. Йоган зачинився в лабораторії, вона ж у відведений для неї кімнаті без кінця ходила з кутка в куток, мов в'язень в одиночній камері. Тут було багато книг, але Евеліна не могла читати. Страшний відчай, сумніви краями її душу.

...Ось і тепер вона лежить в ліжку, намагається заснути. Не може! Як там Петер? Що з ним?

Зненацька вона почула стук дверей, тупіт ніг нагорі. Евеліна прислухалася. До її слуху ясно долинала розмова.

Евеліна, забувши про заборону Йогана, влетіла до лабораторії. Берн сидів за широким столом біля якогось дивного апарата.

— Що тобі, Евеліно?

Жінка звела догори злякані очі, вказала на стелю.

— Ти чуєш?..

Берн тривожно прислухався, вловив невиразні звуки.

— Зараз ми дізнаємося, що там робиться... Там є мікрофон. Він присунув до себе невеликий динамік, включив його.

В динаміку почулися голоси. Говорив старий Фріц:

— Я вас запевняю, пане капітан! Доктора тут не було!

— Брехня! — пролунав у відповідь різкий голос. — Ми маємо абсолютно точні відомості, що Берн приїхав сюди!

Йоган злякано подивився на Евеліну.

— Ти розумієш? Це Гельд повідомив їх — сумніву нема!

Подальші слова заглушив шум і тріск у динаміку. Очевидно, поліція робила обшук.

Незабаром знову пролунав спокійний голос Фріца:

— Даремно ви це робите, пане капітан! Я сказав правду! Доктор вже кілька місяців

не приїздив на віллу...

— Мовчи, старий блазню, — різко відрубав офіцер.

— А сюди вони не доберуться? — схвильовано запитала Евеліна.

— Ні, ні! — заспокійливо сказав Йоган. — Це неможливо.

Знову пролунали кроки і потому — голос офіцера.

— Якщо доктор буде тут, повідомте нас негайно. Його терміново викликають на консилиум — ви розумієте? Йдеться про врятування життя високопоставленої особи!.. Вашому господарю нічого не загрожує!

— Добре, пане капітан, — покійно відповів Фріц.

Берн усміхнувся.

— Яке блюзнірство!.. Від мене вони нічого не одержать!.. Я волію краще згнити в землі, ніж віддати свій винахід у руки корпоратистів.

В динаміку почувся стукіт дверей, стихаючі кроки.

— А чи не думаєш ти, що це зв'язано з Петером? Може...

Берн тривожно подивився на Евеліну, зняв окуляри і почав протирати скельця. Він завжди робив так, коли дуже хвилювався.

— Ти гадаєш, що він уже...

— Я нічого не гадаю, — з мукою в голосі прошепотіла Евеліна. — Треба якось дізнатися!..

Берн схилився до мікрофона.

— Фріц!

— Я слухаю, докторе, — озвався слуга.

— Вони від'їхали?

— Так!

— Слухай мене! Негайно їдь у місто!.. Привези свіжі газети! Візьми гроші — ти знаєш де. Постарайся підкупити кого-небудь в поліції. Розумієш? Я повинен знати все!

— Буде зроблено, докторе, — почулося з динаміка.

— Ну, щасливо!.. Повертайся не пізніше завтрашнього вечора...

Берн виключив динамік.

— Завтра ввечері ми все будемо знати, Евеліно. Заспокойся...

Евеліна пішла до себе, лягла на ліжко, та знову не могла заснути. Кілька годин лежала, втупившись очима в стелю... Поволі втома зморила її, повіки склепилися.

...Уві сні на неї із страшної темряви понесли кошмарні видіння. Евеліні здавалося, ніби вона йде з Петером по крутій стежині на високу гору, десь аж під хмари. Ось вони вже піднялися на стрімку вершину, з якої видно весь світ. Криваве сонце сідає за далекий обрій, і південь наповзає на землю. Тоскно, сумно стає на серці у Евеліни. Вона дивиться в лице Петеру, помічає гордовиті вогники в його очах.

— Бачиш, Евеліно, насувається ніч, — говорить Стар. — Але я розжену ту південь! Я запалю свій факел — факел володаря світу!

— Зачекай! — стогне Евеліна, хапаючи Петера за руку, та він владно виривається од неї і відбігає на кілька кроків убік.

— Я бог! — кричить він. — Хіба ти не знаєш, що воля бога священна?..

Евеліна з жахом бачить, як Петер росте, стає велетнем. Ось голова його вже сягнула хмари. Демонічним вогнем горять його очі. Потім Стар розриває свої груди, і Евеліна бачить, як там нестерпним блиском палає велетенське серце. Потоки крові полилися на гори і засяяли вогненною рікою, освітлюючи навколишній краєвид примарним багряним промінням.

Евеліна зіщулилась від жаху, притиснулась до гранітних скель.

— Дивись! — лунає громовий голос Петера. — Тепер я йду по світу! Я — безсмертна людина!.. Скажи, хто зможе не поклонитися мені?

Він робить велетенський крок з гір на рівнину, і Евеліна бачить, як села і міста країни спалахують вогнем. У гуркоті і гromі валяться будівлі, і падають обвуглені трупи на дорогах. Стар робить другий крок. Зривається буря і стає темно. Тільки сліпучі зигзаги блискавиць зеленкуватим світлом виграють на обличчі Петера. Евеліна вже ледве тримається на ногах.

— Петер! Вернись! — кволим голосом кричить вона. Але він не чує її. У жахливій посмішці оскалюється лице Стара, і над горами гримить страшний регіт.

— Ха-ха-ха! — І потоками ллється кров, і в огненному смерчі в прах розлітаються міста. Ураган налітає на Евеліну, підхоплює її, мов пір'їнку, і кидає в ущелину...

— Евеліно! Еве! Кохана! — лунає над світом відчайдушний заклик Петера.

...Евеліна нестямно кричить і відкриває очі. Над нею схилився Йоган. Він лівою рукою трясє її за плече, в правій у нього — газети. З-за спини виглядає Фріц.

Евеліна якусь хвилю не може згадати, де вона і що з нею. Дивиться нерозуміючими очима на Берна.

— Що з тобою, Евеліно? — запитує Берн.

— Мені снівся страшний сон... Ніби Петер...

— Що там сон! На, прочитай газети!

Тремтячими руками Берн розгорнув свіжі аркуші і прочитав: "Президент країни доручив сформувати уряд новому прем'єр-міністру Петеру Стару! Стар залишив за собою пост військового міністра і головнокомандуючого армії імперії..." Йоган кинув газети на ліжку і стиснув руками голову.

— Треба було чекати цього! О, що я накоїв?..

Евеліна ще не отямилась від сну, і ось нове страшне повідомлення звалилося на неї, мов сніг на голову. Вона без слів розуміла, що трапилось там, у Бруклінгемі, після їх від'їзду.

Вона з страхом і надією подивилася на Йогана.

— Що ж ми будемо робити?..

— Нічого! — відповів Берн. — Будемо сподіватися, що він не встигне накоїти лиха: йому залишилося жити не більше двадцяти п'яти днів!.. Про всякий випадок продовжимо розпочату роботу. Треба й надалі стежити за подіями в місті.

Берн звернувся до Фріца.

— Що тобі вдалося розвідати?

— Я підкупив ротмістра з поліції. Дав дві тисячі. Вас і дружину Стара розшукують власті. На всіх кордонах виставлено посилені пости. Відомо також, що новий прем'єр оголосив закон про додатковий набір в армію. По місту ширяться тривожні чутки, що скоро буде війна...

— Кожного дня навідуйся до міста, — сказав Берн. — Уважно слідкуй за всім, що відбувається, особливо за подіями, які стосуються Стара.

— Гаразд! — відповів Фріц, виходячи з кімнати.

...І знову потягнулися тривожні дні, сповнені чекання і неясної надії. Берн посилено працював над виготовленням нової батареї для механічного серця. У вільний час вони з Евеліною слухали радіо. Відтоді, як Петер став прем'єр-міністром, настрої передач різко змінилися. Без кінця лунали в ефірі загрозливі голоси генералів і маршалів імперії. Вони поширювали провокаційні чутки, запевняли народ, що країні загрожує експансія зі Сходу, а тому треба готуватися до страшної, нищівної війни, на захист імперії і нації.

Особливо гнітюче враження на Берна і Евеліну справило повідомлення про загибель десятків тисяч людей у долині Голубого Беркута. В офіційному комюніке говорилося, що все це сталося через злочинну байдужість головного інженера будівництва чи навіть було наслідком його зради. Інженера заарештовано.

В зв'язку з цими подіями робітники атомних, металургійних, авіаційних та ракетних заводів оголосили страйк, вимагаючи розслідування страшного злочину. Урядова преса замовчувала наслідки страйку, але Берн спіймав передачу з інших країн, в якій повідомлялося про криваві події в Бруклінгемі.

Нарешті в пресі з'явилося повідомлення про створення урядової комісії для розслідування трагедії в долині Голубого Беркута і про віддання до суду головного інженера будівництва, якого звинуватили в державній зраді.

Спливали останні дні місяця. Евеліна з острахом чекала, якого ще лиха накоїть Петер, куди заведе його сліпа жадоба влади.

Та ось Фріц привіз з міста газети. Евеліна, хвилюючись, прочитала:

"Прем'єр-міністр Петер Стар тяжко захворів. Він не виходить з своєї резиденції".

Наступного дня з'явилося нове повідомлення:

"Петер Стар повернувся до виконання своїх обов'язків. Стан здоров'я прем'єра покращав. Він провів засідання кабінету міністрів. Відзначають, що прем'єр дуже постарів. Очевидно, на нього вплинула невідома хвороба..."

Через кілька днів газета повідомила:

"Петер Стар знову зліг. Поки що він не може виконувати своїх обов'язків..."

Евеліна не витримала. Вона кинулася до Йогана, показала йому газету.

— Ти бачиш! Надходять останні дні. Він помре!.. Треба щось робити! їдемо, милий Йогане!..

Берн заперечливо похитав головою:

— Ні, Еве, ні! Мені їхати зараз не можна!.. Ти розумієш — мене схоплять і...

На очах Евеліни заблищали сльози. Ламаючи руки, вона подивилася в обличчя

Берна.

— Послухай, Йогане! Я не можу більше. Я люблю його! Треба врятувати Петера!.. Я поїду...

— А через тебе він дізнається, де я! — крикнув Берн. — І примусить нас зробити все, що йому забажається!

Йоган потер рукою лоб, замислився. Евеліна з надією чекала, що він скаже.

— Постривай, — озвався Берн. — Залишилося три дні!.. Так. Безумовно, його хвороба — це наслідок зменшення радіоактивності батареї. Ти маєш рацію, Еве. Я гадаю, що біорадіація його мозку зменшилася й, напевно, він не загипнотизує тебе. їдь і спробуй поставити йому ультиматум. Якщо він хоче жити — хай відмовиться від своєї політики!

— Коли я поїду? — радісно стрепенулася Евеліна.

— Сьогодні!

— Йоган, милий! Ми врятуємо Петера!

Берн сумно посміхнувся.

— Я б хотів вірити в це! У всякому разі... ми спробуємо. Після розмови з ним скажеш: хай вишле за мною літак і дасть наказ поліції не переслідувати мене. Розумієш?

Евеліна вже одягла легкий сірий плащ, прибрала під блакитний берет пишне волосся. Потім щиро обняла Берна. Він обережно погладив її плечі, заглянув в обличчя.

— Бережи себе! Не нароби дурниць!..

— Спасибі тобі, Йогане.

— Щасливо. Я жду... Еве!

...Через півгодини автоекспрес мчав Евеліну по широкій автостраді до Бруклінгема.

Клятва Петера

На таємному засіданні корпорації "Золотий ангел" розгорілася суперечка. Присутні з острахом спостерігали, як Тод і Стар, нагороївшись, немов дикі вепри, кидали в лице один одному страшні обвинувачення.

— Ви наробили дурниць, Стар! — жовчно скрипів Тод. — Ви допустили до того, що війська зруйнували будівлі на заводах корпорації. Ви так одурманили своїх ідіотів-солдатів, що вони з надмірною жорстокістю пролили забагато крові...

Стар — схудлий, з темним поглядом — стримано, але досить різко кинув у відповідь:

— А ви хіба не страшнішу кашу заварили в долині Голубого Беркута?! Чи не та трагедія спричинила страйк!.. Це, по-перше! А по-друге, коли вже на те пішло — чи нам лічити, скільки крові пролито в тому або іншому випадку?!

Шаукель не витримав, встав з крісла, сухо процідив:

— Панове, прошу вас, припиніть цю суперечку! Я все-таки стою на тій позиції, пане Стар, що вам пора вже братися за справжні діла. Наша держава мусить виходити на світову арену. Я вимагаю сьогодні ж приступити до обговорення конкретних дій!.. І тоді

все, про що ви сперечаєтесь, відпаде саме собою.

Між корпоратистами почувся гомін задоволення. Стар важко сів у крісло, провів рукою по лобі. Чому так часто повторюються в нього приступи безсилля?.. Ось і зараз відчувається, ніби хтось витрусив з нього кістки. Організм зовсім ослаб, руки й ноги ніби з вати...

Тод щось говорить, та Петер не слухає його. Цвяхом сидить в голові страшна думка: "Якщо не зустрінуся з Берном через три дні — кінець... А Берн ніби у воду впав. Треба негайно їхати до Екельгафта".

— Ви заснули, чи що? — лунає у нього над вухом голос Тода.

Стар підіймає голову, відсутнім поглядом дивиться на імперського міністра, мляво відповідає:

— Я знову погано почуваю себе, панове. Я поїду додому. Засідання проведемо завтра!..

Тод хотів сказати щось різке, його тонкі губи вже стиснулись в гнівній гримасі, але Шаукель сіпнув імперського міністра за рукав. Петер, ніби манекен, повільно пішов до дверей. На порозі зупинився.

— Отже, завтра, панове, — промовив мляво, — о десятій годині.

За дверима непорушно сидів Арнольд. При появі свого володаря він неквапом встав з свого місця. Розкішна форма гвардійського офіцера мішком висіла на його схудлому тілі.

— Що вам потрібно, мій володарю? — спитав він байдужим втомленим голосом. В погляді його темних очей ховались якісь насторожені, різкі вогники.

— Негайно до Екельгафта!

Арнольд підхопив Стара під руку, обережно повів по сходах до машини. Весь час хотів йому щось сказати, але слова завмирили на блідих вустах. Важкі роздуми покраяли чоло юнака.

— Мій володарю, — зважився він нарешті на слово. — Я щойно дізнався від одного офіцера, що на Голубому Беркуті загинуло п'ять тисяч наших солдатів. Це правда?

Петер ніби вперше побачив свого ад'ютанта. Проста людська цікавість, яка пролунала в Арнольдових словах, здалася Петеру дивною, загрозливою. Його покірний раб, його вірний зброєносець Арнольд Рок...

— Ти цікавишся політикою, яка тебе зовсім не стосується, — промовив він невдоволено, сідаючи в машину. — Жени швидше до Екельгафта і клопочися своїми справами.

Арнольд косо зиркнув на хазяїна і враз злякано зіщулився.

— Слухаю, мій володарю!

Що з ним сталося? Він би й сам не міг сказати, в чому річ. Чому в голову лізли дивні, страхітливі роздуми? Він боявся свого володаря, він ладен був віддати за нього життя. Тільки щось зміючкою залізло в душу хлопця, щось впало отрутою на ясну свідомість, на тихе плесо думок і скаламутило їх. Все частіше й частіше він запитував себе: що ж буде далі? Що скаже йому мати? В такі хвилини його відданість володарю

якось потьмарювалась, і він виразно відчував у серці роздратування.

У вухах свистів вітер. Машина стрілою проносились залюдненими вулицями. Перехожі злякано сахалися в сторони. Ще здалеку, розчищаючи їм дорогу, надривно свистіли на всіх перехрестях поліцейські.

Біля поліцейського управління Арнольд зупинив машину.

— Чекай мене тут, — наказав Стар. — Звідси ми поїдемо додому...

— Я чекатиму вас, мій володарю, — промовив Арнольд, відчуваючи, що йому бракує сил підвести голову.

Охоронці біля входу з острахом розступилися перед Ста-ром. Він пробіг по коридору, рвонув двері до кабінету Екельгафта. Поліцай-президент, побачивши прем'єр-міністра, зблід і затремтів.

— Пане прем'єр, — забелькотів він. — Чому ви не викликали мене, а приїхали самі?

— Я розжену твою бездарну поліцію і повішу тебе на вуличному ліхтарі! — заревів розлючений Стар. — Де Берн? Де моя дружина?

Екельгафт хотів був щось відповісти, але Стар, стукаючи по столу кулаком, у нестямі повторював:

— Де Берн, нікчемний мерзотнику? Де Берн?

Потім, важко дихаючи, впав у крісло. Екельгафт від страху не міг вимовити й слова.

— За межі країни вони не виїжджали... — пробелькотів він нарешті. — Я сподіваюся, що ми скоро їх знайдемо.

Петер не слухав Екельгафта. Відчув, що не може контролювати себе і сконцентрувати думки. Невже знову зникає сила?

"Зараз, зараз все перевірю", — вирішив Петер і, подивившись на поліцай-президента, наказав йому в думках:

"Встань і підійди до вікна!.."

Екельгафт залишився непорушним. Петер зблід. Все! Його вольовим імпульсам кінець! Треба, щоб ніхто не помітив цього.

Стар устав з крісла, холодно й твердо промовив до поліцай-президента:

— Даю тобі на розшуки ще один день! Завтра ввечері прощайся з життям, якщо твої нездари не знайдуть Берна!..

Він різко повернувся і вийшов з кабінету.

Похиливши голову, сів у машину. Не бачив нічого перед собою.

Надто скоро він вирішив діяти! Треба було дізнатись про секрет елемента, залишити Берна при собі, а потім... потім він не боявся б смерті... А тепер — хто він? Примара! Його життя залежить від наявності енергії в якійсь мізерній батареї, що висить осьде на грудях! Може, самому проаналізувати елемент і з'ясувати, який атомний номер? Та ні, вже пізно! Без Берна він нічого не вдіє.

"Йоган! Йоган! Ти ж товариш мій. Невже даси мені загинути? Евеліно, моя прекрасна Евеліно! Ти залишила мене напризволяще перед смертю!.. Я знаю, чому ти втекла! Злякалася страшної сили, яка з'явилася в мені... В цьому світі тільки силою можна добитися свого".

Авто виїхало за місто і зупинилося перед резиденцією Стара. Це була двоповерхова вілла, оточена буйним садом. За віллою протікала бурхлива гірська річка, вдалині синіли стрімкі схили гірських кряжів.

Арнольд допоміг Петеру піднятися по широких мармурових східцях. Біля входу, немов сірі привиди, непорушно стояли вартові. Вони мовчки віддали честь прем'єру і знов завмерли.

Стар, схопившись рукою за груди, ледве-ледве добрався до канапи, важко опустився на неї.

— Арнольд! — слабо гукнув він.

— Що вам, володарю?

— Через кожних півгодини викликай поліцейське управління! Нагадуй Екельгафту, що через двадцять чотири години Берн повинен бути в наших руках, а ні — то хай готується до смерті.

— Слухаю, — відповів Арнольд і безшумно зник за дверима. Стар ліг. Спробував привести до ладу розбурхані думки...

Може, покликати спеціалістів? Ні, він не розкриє свого секрету. Корпоратисти не повинні знати, що Стар втратив свою могутність. Але чого ж йому сподіватися? Як відшукати сліди Йогана? Тоді і Шаукель вже помітили, що з прем'єром не все гаразд. Петер бачив це по їхніх поглядах! Він потрібен їм як зброя для завоювання необмеженої влади над світом. А тепер! Чого він вартий тепер? Його вольові імпульси зникли. Це довів експеримент з Екельгафтом. А може, він просто перевтомився?.. Треба відпочити, і могутність знову повернеться до нього. Завтра о десятій — засідання корпорації. Його останній день, останнє засідання... Він використає всю свою силу, поставить на ноги всю поліцію і таки знайде Йогана Берна...

Стар у безсилій люті заскрипів зубами, зірвався з дивана, пробіг по кімнаті. Кожний рух виснажував його. Через кілька хвилин голова його запаморочилася, тіло стало важким, млявим, і він упав на диван.

Хтось тихо відчинив двері. Петер розплющив очі й побачив ад'ютанта. Його очі сяяли торжеством.

— Що трапилось, Арнольде? — кволим голосом запитав Петер.

— Володарю мій! Внизу охоронці затримали жінку, яка хотіла бачити вас. Вона називає себе Евеліною Стар...

— Що? — закричав Петер, зриваючись з місця. — Як ти сказав?

— Вона називає себе Евеліною Стар, — повторив Арнольд.

— Сюди! Негайно сюди!

— Цю жінку?

— Так, негайно сюди! — нетерпляче перебив Петер. — Негайно.

Арнольд хутко вийшов з кімнати.

Почулися дрібні, чіткі кроки, розчинилися двері. Петер здригнувся. На порозі стояла Евеліна, бліда, схудла, у сірому плащі і голубому береті. В очах її блищали сльози.

— Петер! — прошепотіла вона і кинулася до чоловіка.

Він міцно обняв її. Але вона відхилилась від нього і подивилася йому в лице.

— Боже мій! Як ти постарів! Подивись, на кого ти став схожий?

Евеліна схопила Стара, який ще не отямився від радості й подиву, за руку і підвела до великого люстра. Петер поглянув на своє відображення. Скроні його були густо засіяні сивиною, вона проступала навіть серед світлого волосся. Біля рота і очей різко покарбувалися зморшки. За короткий час Петер постарів на десяток років.

Але це чомусь не схвилювало його. Він байдуже глянув ще раз на своє відображення і сів у крісло. Піймав Евеліну за руку і підтягнув її до себе.

— Де ти була, чому не приходила раніше?

— Не засуджуй мене! — схвилювано заговорила Евеліна. — Я не могла зробити інакше! Ти налякав мене своїми дикими ідеями! Мене гнітила твоя страшна воля!.. Але потім...

— Потім... — з надією перервав Петер.

— Потім я зрозуміла, що вчинила не зовсім вірно. Берн повинен був відразу допомогти тобі звільнитися від страшної батареї...

— Берн? Значить, ви були разом?

— Так!

— Де ж він? Чому він не приїхав? Адже він знає, що я помру через два-три дні!

Евеліна спохмурніла. Сіла біля Петера, взяла його за руку.

— Слухай мене! Йоган допоможе тобі. Але... ти повинен відійти від політики. Це його умова. В іншому разі він не відкриє секрету батареї.

— Чому ж він сам не приїхав?..

— Він не хоче ризикувати! Ти ж можеш примусити його розповісти все, а він не бажає, щоб світ руйнувала диявольська сила, захована в твоєму серці.

— Ну... припустимо... я погоджусь. Значить, тоді він приїде?

— Так! Але повторюю, його умови такі: ти повністю відійдеш од політичного життя. Крім того, ти повинен дати наказ, щоб поліція не переслідувала Берна...

Стар тривожно подивився на Евеліну, мить подумав:

— Другу вимогу виконати неважко! Екельгафт фанатично боїться мене. А першу — не знаю... "Золотий ангел" не дасть мені спокою, і його молодчики знищать мене на другий день після того, як я відмовлюсь виконувати їхні бажання.

Евеліна оглянулася, пристрасно зашепотіла, схилившись до Петера:

— Тобі нічого боятися! Ми покинемо цю країну... Виїдемо на південь, до моря. Там ти відпочинеш, знову візьмешся за свої дослідження. Згадай, Петере, наші мрії. Невже все минуло? Навіщо ти вплутався в цю страшну гру? Ти загинеш! Ти неминуче загинеш!

Петер, схиливши голову, мовчав у важкій задумі. Так, вибору немає. Його життя в руках Берна... Та, зрештою, і жалкувати ні за чим!

Стар підняв голову, глянув у тривожні очі Евеліни.

— Я згоден! Хай приїжджає!

— Ти даєш слово? Ти клянешся... нам?

— Так, я клянусь! — твердо промовив Стар. — Тільки благаю — швидше! Нехай він їде, бо мені погано... серце відмовляється працювати.

— Не турбуйся, любий. Я скоро привезу Берна. Але дай наказ, щоб мене відвезли туди на літаку.

Стар натиснув кнопку. Наче привид, у дверях з'явився Арнольд.

Берн відкриває секрет

Берн безперестанку чатував біля вікна, занепокоєно позираючи на дорогу.

Урядова радіостанція не сповіщала про стан здоров'я прем'єра. Йоган губився у здогадках. А якщо Петеру вдасться підкорити її своїй волі? Тоді поліція переверне всю віллу. Як би він не ховався — його все одно знайдуть.

Неспокій Берна наростав з кожною годиною. Надвечір він вийшов на ґанок вілли. Навколо тривожно шумів ліс, з-за гори насувалася темна хмара. "Певно, буде гроза", — подумав він.

Берн підвів голову і похолов від несподіванки. Прямо в двір опускався великий сіро-зелений вертоліт військового типу. В обличчя Берну вдарили струмені гарячого повітря з нижніх дюз вертольота.

"Тікати", — промайнула в голові Йогана блискавична думка. Та було вже пізно. Машина, важко похитнувшись, приземлилася за десять метрів від Берна.

Рука Берна опустилась в кишеню на холодну сталь браунінга. Ні, так просто вони його не візьмуть! Він не стане лялькою в руках Стара...

Але в наступну хвилину відкрилися дверцята вертольота і на пісок вистрибнула Евеліна, сяючи променистими очима. Вона була в тому самому сірому плащі і голубому береті. За нею з машини вийшов незнайомий Берну молодий військовий з холодними, байдужими очима.

Евеліна підбігла до Йогана.

— Ну? — Він міцно потиснув її руку.

— Все добре! Він згодився на всі умови... Він зовсім хворий. Напевно, його гіпноз не діє... Ми мусимо їхати. Петер казав, що енергії батареї вистачить тільки до твого повернення...

— Це не страшно. Я розрахував точно... А хто це з тобою?

— Особистий ад'ютант Стара. Він послав його зі мною.

— Мене не будуть переслідувати?

— Ні, все буде гаразд! Берн покликав Фріца:

— Допоможи мені повантажити деякі прилади на вертоліт.

Вони зникли в будинку, а через кілька хвилин з'явилися знову, несучи невеликі, але важкі пакунки. Поклавши пакунки в машину, Берн повернувся до Фріца:

— Ти залишайся тут. Я скоро приїду.

Фріц з сумним обличчям поклонився Берну:

— Бережіть себе, докторе!.. — І відійшов од вертольота, витираючи старечу сльозу.

Йоган подивився на червоне сонце, яке, ховаючись за зубчастою грядою гір,

кривавим світлом обагрляло грозову хмару, що ніби зупинилася серед неба.

— Одного разу, — прошепотів він сам до себе, — ти зробив помилку, Йогане. Що ж тепер? Добре чи зле?

Потім провів рукою по очах, ніби відганяючи якийсь привид, і рішуче повернувся до Евеліни:

— Поїхали!..

Вони зникли в дверцятах машини. За ними зайшов Ар-нольд.

— Це і є Берн? — запитав він Евеліну.

— Так...

Арнольд нічого не відповів, тільки скупа усмішка задоволення майнула по його обличчю.

Приглушено загули мотори, вілла, річка і навколишні гори, поійняті темним нічним серпанком, попливли вниз.

Вертоліт взяв курс на Бруклінгем.

У нічному мороці за ілюмінаторами, в прогалинах між хмарами, пливли зорі. Евеліна, зморена пригодами дня, спала, відкинувшись на м'яку подушку сидіння. Берн дивився на її ніжне обличчя, і думка — невесела й тривожна — хвилювала його серце:

"Чого ти досягнув, Йогане? Це ті рожеві мрії про безсмертя, які штовхали тебе до шукань? Куди потрапив твій винахід, кому приніс користь?.. Замість радості й задоволення, замість вдячності людства ти бачиш кров, чуєш прокльони! Знову, як завжди, найгуманнішу ідею використали політичні пройдисвіти. Ганьба! В чому ж ти помилився? В чому?.."

Внизу засяяли вогні Бруклінгема. Вертоліт пішов униз і поволі опустився біля величезної будівлі аеровокзалу.

Евеліна відкрила очі, протерла їх кулачками.

— Що, ми вже прилетіли?

— Пора! — лагідно сказав Берн, підводячись. Арнольд зробив знак пілоту. Дверцята автоматично відкрилися. Зелене поле аеродрому, освітлене потужними прожекторами, розкинулось за бетонованою доріжкою. Берн побачив групу людей, що мовчазно дивились на прибулих.

— Нас зустрічають? — запитав він Евеліну. Та непевно знизала плечима.

— Не знаю... Можливо, Петер наказав.

Берн зійшов на землю, за ним Евеліна. В ту ж хвилину на Берна накинuloся кілька чоловік. Не встиг він отямитися, як на його руках вже клацнули наручники.

Йоган з люттю повернувся до Евеліни.

— Оце такі його обіцянки?

Евеліна оторопіла. Потім гнівно підступила до поліцейських.

— Негайно відпустіть його! Я вам наказую!.. Сухий, довгий агент жовчно засміявся:

— Вона наказує. Ви чуєте?!

Поліцейські дружно зареготали. Агент ще раз поглянув на фотографію, задоволено хитнув головою:

— Так! Це він — Йоган Берн! У машину!..

— Хто вам дозволив? — захлинаючись сльозами, крикнула Евеліна.

— Вас, пані, ми теж просимо їхати з нами.

В цей час з вертольота вийшов Арнольд. Він вражено подивився на агентів, потім перевів погляд на Берна. Обличчя його посіріло. Він підійшов до сухорлявого агента і навідліт ударив його по щоці. Довготелесий оторопіло закліпав очима.

— Негайно відпустіть доктора! — владно наказав Арнольд.

Поліцаї миттю зняли з Берна наручники. Старший агент, потираючи долонею червону щоку, перелякано пробурмотів:

— Пане! Ми мали наказ від поліцай-президента.

Арнольд зневажливо подивився на нього, хотів щось сказати, але в цю мить біля них, скрипнувши гальмами, зупинився відкритий автомобіль, з якого вискочив радісний Екельгафт.

— Де Берн? — крикнув він.

Арнольд криво посміхнувся. Евеліна і Берн з подивом чекали, чим все це закінчиться.

Екельгафт, побачивши Арнольда, нараз скис.

— А, пане ад'ютант! Значить, мої агенти запізнилися? Це вам вдалося спіймати злочинців?

— Ви недотепа, пане Екельгафт! — суворо відрубав Арнольд. — Ви про все дізнаєтесь пізніше за інших. Хірург Берн їде за викликом пана прем'єра... А це — її світлість Евеліна Стар.

Він простягнув Екельгафту охоронну грамоту за підписом Стара і, дивлячись прямо в булькаті очі поліцай-президента, сухо додав:

— Хірург Берн перебуває під захистом закону. Дайте наказ припинити розшуки...

— Слухаю! — хрипло промовив Екельгафт.

Арнольд зробив знак Евеліні, і вони втрьох пішли до автоекспреса. На передньому склі спалахнула урядова емблема. Авто помчало безлюдними вулицями до резиденції прем'єр-міністра.

...Через кілька хвилин машина зупинилася біля вілли. Охоронці мовчазно розступилися перед Арнольдом. Ад'ютант перший хутко піднявся по широких розкішних сходах до кімнати, різким рухом відчинив двері. Берн і Евеліна почули його радісний голос:

— Мій володарю, ваш наказ виконано!

— Де вони? — кволо озвався Стар.

— Тут, в коридорі...

— Поклич їх і залиш нас!

Арнольд жестом запросив Берна і Евеліну до кімнати і причинив за ними двері. Евеліна з радісною усмішкою наблизилась до чоловіка. Червоні плями повзли по обличчі Петера, груди високо здіймалися від хвилювання.

— Йоган! — прошепотів він.

Якийсь клубок підкотився до горла Берна, але він стримав себе і майже суворо сказав:

— Здрастуй, Петере! Як бачиш, я приїхав своєчасно. Гадаю, ти зрозумієш без пояснень, чого мені це коштувало...

— Так, я розумію!.. — схопив його за руку Петер. — Мені Еве вже говорила... Але скажи тільки одне — я буду жити? Я хочу жити! Я відмовлюсь від усього... Оте кляте механічне серце!..

— Пізно говорити про це! — перебив його Берн. — Я не міг передбачити наслідків операції... Ти захопився маніакальною ідеєю, ти став марити про якусь зверхність! Невже це Петер, мій товариш?..

Евеліна сіпнула Берна за рукав, благально подивилася на нього. Йоган за хвилю замовк, побачивши бліде обличчя Стара.

— Гаразд! — мовив він. — Насамперед — твоє здоров'я. Тільки умова та сама: після того, як я заміню тобі батарею, ми всі разом вилітаємо за кордон.

— Я вже дав слово Евеліні! — похмуро відповів Петер.

— Ти повториш його тепер?

— Клянусь!

— Добре. Я вірю тобі.

Берн опустився в крісло і, протираючи окуляри, сказав:

— Слухай. Мені залишилося роботи годин на двадцять. За цей час батарея буде готова.

— А якщо енергії не вистачить до того часу, як ти закінчиш роботу? — стривожено запитав Стар.

— Зараз я перевірю інтенсивність твоєї батареї, — заспокійливо відповів Берн.

Він встав і вийняв з валізки чорний довгастий апарат. На шкалі під склом тремтіло кілька тоненьких стрілок.

— Роздягнися! — наказав Берн.

Стар хутко скинув сорочку, оголивши груди, які оперізував товстий шар бинтів. Йоган почав розмотувати їх. Евеліна ще ніколи не бачила, що там, під тими бинтами...

Впав останній бинт. Евеліна скрикнула. Петер неспокійно підняв голову і поглянув на дружину.

— Еве! Люба! Ти краще не дивися на мене зараз.

— Ні! Ні! — тихо відповіла вона, невідривно дивлячись на Петера. — Я мушу бачити це, я повинна звикнути...

Берн, не звертаючи уваги на їхню розмову, вже замірював активність батареї. Чорні стрілки тремтіли, поволі повзли по шкалі.

— Енергії вистачить на п'ятдесят дві години! — випроставшись, сказав Берн. — Але тільки в тому разі, якщо ти не будеш напружувати свою волю. Ці два дні ти повинен відпочивати! А я встигну закінчити нову батарею...

Евеліна, тамуючи нервовий дріж, дивилася на груди Петера. З чорної коробочки, де містилася атомна батарея, підводився блискучий шнур до невеликої капсули біля

соска: "І цей провід несе енергію для холодного, бездушного механізму!" — думала Евеліна. Їй хотілося закричати, хвиля дитячого розпачу охопила її.

— Значить, ти встигнеш, Йогане? — з надією запитав Стар.

— Я впевнений! — твердо відповів Берн. — А тепер слухай — я розповім тобі конструкцію батареї! Зачекай, замотувати бинтами поки що не будемо. Дивись...

Він витягнув із сумки на грудях Петера чорну плескату коробочку, зняв кришку. Під нею виднілося три блискучі клеми.

— Тут три елементи. Дуже прості за своєю конструкцією. Зовні — германієві напівпровідники, всередині — свинцевий сплав, покритий шаром радіоактивного елемента з атомним номером 111. Цей елемент має дуже велику інтенсивність радіації бета-променів. У замкненому колі, що починається від германію, радіація безпосередньо перетворюється в електричний струм, який і живить твоє серце, вірніше — мотор компресора.

— Так просто? — прошепотів Петер. — А я...

— Просто? А ти знаєш, чого мені коштувало дістати цей елемент? Він добувається в незначних кількостях дифузним способом тільки на заводах "Золотого ангела", та й то для експериментів. Але тепер я сконструював іншу батарею. Я використав як енергетичну силу еманацию[6] елемента 111. Це ліквідує активізацію твоєї нервової системи. Крім того, запасів еманации вистачить на два роки, а не на шість місяців.

Берн закрив коробочку, поклав її в сумку і почав замотувати груди Петера. Евеліна стежила за його рухами — похмура, пригнічена і мовчазна...

Великий годинник на стіні ударив раз, вдруге... Берн здригнувся.

— Треба поспішати. Дорога кожна хвилинка... А тебе ще раз попереджаю — не вставай, не виїжджай з дому, старайся ні про що не думати.

— Йогане! Скажи мені, — несміливо озвався Петер. — Чому ти не заміниш батарею тим же елементом 111? Адже він в тебе є...

— Так, є! — твердо відповів Берн. — Але я не можу тепер вірити тобі! Не ображайся. Я не хочу знову помилитися...

До кімнати зайшов Арнольд. Рівним тоном промовив:

— Герман Тод нагадує, мій володарю, що о десятій годині нарада в корпорації!..

— Ти поїдеш? — Евеліна стривожено повернулася до Петера.

— Ні, ні! Заспокойся. Арнольде, передай Тоду, що я тяжко хворий і прибути не можу...

— І що Петер Стар лежатиме в ліжку не менше трьох днів, — додав Берн.

Арнольд поклонився і вийшов.

Евеліна подивилась вологими очима в обличчя Берна, розчулено сказала:

— Дякую тобі, Йогане! За все... Я залишаюсь. А ти... поспішай...

Берн мовчки повернувся і вийшов з кімнати.

Ультиматум "Золотого ангела"

Петер залишився сам. Хвилину він лежав непорушно, але незабаром його охопив

неспокій. Йому знову здалося, що в грудях не вистачає повітря, а в скронях стукають болючі молоточки.

Стар схопився з дивана і хитким кроком пройшов по кімнаті. Сперся рукою на стіну, схилив голову. Чоло торкнулося чогось холодного, твердого. Підняв очі і впіймав синій полиск ствола старовинної, ще батькової рушниці. Той полиск нагадував йому давно минулі передсвітанкові години, коли він вибирався з друзями на полювання. А ось масивна попільниця, яку подарував йому Берн. Він, його колишній друг. А тепер не хоче відновити старий елемент, бо боїться його. Обіцяє виготувати нову батарею. Та чи вдасться йому це? Чекає, коли лишилося жити дві доби?.. Ні, він мусить діяти!

Потім до голови тихо прокралася несподівана думка:

"Адже тепер я можу сам відновити батарею... Я накажу Фінсу негайно роздобути цей елемент. Потрібно зовсім небагато — п'ять грамів..."

І тільки десь глибоко-глибоко в свідомості слабо звучала пересторога:

"Адже ти дав слово Йогану і Евеліні! Вони приїхали, щоб врятувати тебе!"

Та перша думка захопила Стара цілком. Внутрішній голос впевнено доводив:

"Якщо ти заміниш батарею, ти станеш безсилим і звичайнісіньким, нікому не потрібним інженером! А твої мрії про панування над світом?.. Досить лише відновити шар елемента 111, і ти знову станеш всемогутнім! Ні, я не можу дотримати свого слова! Хай пробачать мені Еве і Йоган. Я просто не можу ждати, коли є можливість відновити елемент негайно..."

Через кілька годин Стар піднімався по сходах палацу "Золотого ангела". Гвардійці в своїх коротких шкіряних штанцях і важких черевиках завмерли по боках, як давньоримські легіонери.

"Поки що вони підкоряються мені, — думав Стар. — Але, здається, в їхніх очах вже немає колишньої відданості".

— Здрастуйте, пане Стар, — обірвав плин його думок імперський міністр, котрий чекав його на другому поверсі. — Сподіваюсь, сьогодні ви відчуваєте себе краще? — В куточках його рота сховалась глузлива посмішка.

— Дякую, краще! — стримано відповів Стар, уникаючи погляду Тода. "Він не повинен відчувати, що я втрачаю свою гіпнотичну силу".

Вони зайшли до невеличкого салону, де збиралася закрыта нарада корпоратистів. Приміщення різко контрастувало з вестибюлем і сходами. Тут не було нічого, окрім м'яких крісел і невисокою ебонітового пульта з рівними рядками кнопок і важельців, що давали корпоратистам змогу кожної хвилини здійснювати керівництво країною. Блискучі стіни випромінювали слабке рожеве світло, наповнюючи весь салон якимись примарно-мерехтливими хвилями.

В салоні зібралися лише найголовніші члени "Золотого ангела" — Шаукель, Фіне та шість найбільших фінансистів і промисловців країни.

Стар і Тод опустилися в крісла. Кілька секунд тривала напружена мовчанка. Нарешті Герман Тод, плямкаючи губами, промовив:

— Отже, сьогодні ми маємо вирішити все, що нас турбує. Час не жде! Будемо

рішучими, панове! — Він зробив коротку паузу і глибоко вдихнув повітря. — Міжнародний комунізм упевнено займає позиції не тільки на світовій арені, але і всередині нашої імперії, у свідомості нашого народу. Я не буду говорити вам, до чого все це може призвести. Нам треба переходити в наступ, доки нас не знищили. Військового потенціалу імперії вистачить, щоб виступити на герць зі Сходом.

— Нас агітувати не треба, Германе, — буркотливо озвався Шаукель.

Імперський міністр скривився, незадоволено глянув на політичного боса.

— Головне, що нас турбує — це армія, — провадив він далі. — Зараза соціалістичних ідей проникла глибоко у свідомість народу, тому армія в такому вигляді, як вона є — ненадійна! Нам потрібна армія, яка буде зовсім вільною від усякого впливу, яка знатиме одного господаря — "Золотого ангела". Покладати надії на Браунгтон, як ви, напевно, знаєте, нічого. Вони передають ініціативу в наші руки... Ми мусимо діяти самостійно. Досить зволікання і нерішучості! Ми організуємо процес над інженером Грюнтером в справі Голубого Беркута, що дасть нам можливість посилити наступ на робітників... Водночас уряд проведе підготовку армії до рішучого військового наступу. Ми чекаємо від вас, пане Стар, кардинальних дій. Ви розумієте мене, пане Стар?

Тод замовк. Всі погляди звернулися на Петера. У голові Стара снувала одна думка: "Треба негайно вимагати елемент!"

Він обвів очима корпоратистів, зупинив погляд на обличчі Фінса.

— Перше ніж говорити про справу, я хочу, панове, звернутися до вас з проханням.

Присутні здивовано переглянулися.

— Що ви хочете? — Нічого не розуміючи, Шаукель подався вперед. — Хіба ви не господар країни? Невже ваше прохання настільки казкове?

Стар схаменувся. "Шаукель має рацію! Я почав надто благально, і це насторожило їх!"

— Я звертаюся до вас, пане Фіне...

Герман Тод невдоволено затарабанив по столу пальцями. Весь його вигляд так і говорив: ну, що він знову грає комедію? Але Тод змовчав.

— Пане Фіне! — продовжував Стар. — Мені негайно потрібно п'ять грамів радіоактивного трансуранового елемента 111. Не пізніше сьогоднішнього дня!

— Навіщо?.. Я перепрошую... — здивовано підняв ріденькі кущики брів Фіне.

— Я не схильний звітуватись перед вами! — різко промовив Стар.

— Але ж зрозумійте: ваше бажання виконати неможливо! Елемент 111 добувається в кількості двадцяти грамів протягом року, і всі наявні запаси його передаються в центральну лабораторію для експериментальних робіт над атомною зброєю.

Гнівна зморшка лягла між бровами у Стара. Його красиве лице спохмурніло.

— Мені набридли ваші пояснення, — не втримався Стар. — Ви повинні дати мені цей елемент.

Ерік Фіне, немов півень, схопився з місця.

— Пане! Ви забуваєте, що я почесний президент корпорації "Золотий ангел"! Як ви смієте говорити зі мною таким тоном!

Лють і відчай залили груди Стара. Він втратив здатність володіти собою, у голову важко вдарила кров. Очі прем'єра — гострі, налиті кров'ю — вп'ялися в Фінса.

— Я наказую тобі! — прохрипів він. — Я наказую тобі дати елемент 111!

Присутні зацікавилися, смертельна блідість вкрила обличчя Фінса. Всі чекали, що під гнівним, вольовим поглядом Стара Фіне перетвориться в слухняного кролика. Адже до нього було звернено наказ людини без серця. Та минула хвилина, друга, і нічого не змінилося. Фіне, полегшено зітхнувши, сів у крісло і єхидно засміявся.

Петер схаменувся. Він видав себе. Ганьба! Адже Берн застерігав його. Він не повинен був виходити з дому, вставати з постелі. В цьому напруженні волі витрачалися його останні запаси радіації.

Голова Стара низько схилилася. Треба шукати вихід! Де він? Єдиний вихід — відкрити секрет!.. Я потрібний їм — вони підтримають мене...

Петер Стар сухим поглядом подивився на Тода.

— Я розповім вам усе. Панове... я змушений говорити з вами відверто.

Корпоратисти з цікавістю перезирнулися.

— Моє серце зупиняється! — тихо промовив Стар.

— Ваше серце? — здивовано вигукнув Шаукель. — Ах так! — схаменувся він, згадавши, про яке серце говорить Стар.

— Так, — повторив прем'єр, — моє серце зупиняється. Сьогодні останній день мого життя. Якщо я не одержу елемента з атомним номером 111, — я не доживу до ранку.

— Хто вам сказав про це? — запитав Тод.

— Хірург Берн, який сконструював моє серце.

— Ви його бачили?

— Він приїхав, щоб попередити мене.

— Чому ж він не зробив усього, що треба?

— У Берна немає елемента.

Кілька хвилин Тод і Шаукель стиха перемовлялись між собою. Нарешті імперський міністр поглянув на Стара.

— І ви знову одержите свою силу після зарядки батарей? — спитав він.

— Так!

Герман Тод хвилину замислено дивився на свої довгі, кістляві руки, потім звернувся до Фінса:

— Іменем "Золотого ангела" ми просимо вас дати наказ про виділення необхідної кількості елемента 111 для прем'єр-міністра імперії! — урочисто промовив він.

— Воля "Золотого ангела" — закон! — пискнув Фіне і хитрувато посміхнувся.

Петер не міг стримати радісного пориву.

— Значить, я одержу... елемент?

— Сьогодні ж... негайно! — відповів Фіне.

— Ні, зачекайте! — рішуче озвався Тод. — Тепер розмова у нас піде інакше...

— Що ви маєте на увазі?

— Ви розумієте, Стар, — сухим, діловим тоном почав Тод, — тепер ваше життя

цілком залежить від нас! Не турбуйтеся, ми не будемо нагадувати вам про це. Забудемо маленьку суперечку на сьогоднішньому засіданні. Але запам'ятайте раз і назавжди — всі накази чи постанови "Золотого ангела" ваш уряд буде виконувати беззастережно. Без консультації з нами ви не здійснисте жодного значного заходу. Коротше, у ваших діях повинна втілюватися воля "Золотого ангела"! Розумієте?..

— Це що — шантаж? — тихо запитав Стар. Його очі нагадували очі зацькованого звіра. Обурення піднялося в його грудях. Але він стримався, бо знав, що іншого виходу нема.

— Не шантаж, а ультиматум! — сухо відповів Тод. — Ви згодні зі мною, панове?

— Так! — схилив голову Шаукель.

— Так! — сказав Фіне.

— Так! — глухо відгукнулись інші члени корпорації. Запанувала тиша. Нарешті почувся в'ялий, непевний голос Стара:

— Я згоден! Воля "Золотого ангела" — моя воля!

Тод, не приховуючи своєї радості, встав і урочисто проголосив:

— Панове! Припинимо засідання! Пан прем'єр-міністр мусить зробити все необхідне для свого здоров'я... Його здоров'я — наша спільна справа. Засідання продовжимо сьогодні вночі.

Стар підвівся, непевним кроком підійшов до Фінса.

— Поїдемо?

— Я до ваших послуг, пане прем'єр-міністр, — запобігливо верескнув старик.

Він рвучко підхопився з-за столу і попрямував до дверей. Стар важко пішов за ним. Велике нервово збудження остаточно знесило його. Відчинилися двері. Петер ступив крок — і раптом світ поплив у його очах. Тіло Стара важко посунулося на підлогу.

Фіне підтримав прем'єра, злякано закричав:

— Панове! Допоможіть!..

Із залу вискочили Тод, Шаукель, ще кілька корпоративістів. По сходах уже біг Арнольд, перестрибуючи через три приступки. Він підхопив Стара на руки, тривожно подивився в його бліде обличчя.

— Володарю! Що з вами?..

— В лабораторію! — прохрипів Стар. — Негайно в лабора...

На губах прем'єра виступила піна. Арнольд безпорадно глянув на Фінса.

— Куди він хотів?..

— За мною, — скомандував старик. — Поїхали...

Слідом за "почесним президентом" корпорації Арнольд з натугою поніс Петера до машини. Заревів мотор, і чорний лімузин помчав по урядовій вулиці за місто, в район атомних заводів.

— Ну, тепер він у наших руках! — прошепотів Тод, дивлячись услід машині.

— Якщо залишиться живим, — додав Шаукель.

Берн починає нове життя

Дзвонила Евеліна.

— Йогане, — сумно і втомлено звучав у мембрані її голос, — скоїлось найстрашніше.

— Про яке лихо ти говориш?

— Всю ніч Петер мучився, — розповідала Евеліна. — Під ранок йому стало гірше, і він подався до Тода..

— Я нічого не розумію, — роздратованим тоном озвався Берн. — Ти не можеш приїхати зараз до мене і розповісти мені все як слід?

— Я приїду... — Голос Евеліни зовсім ослаб, і Берн навіть не помітив, коли вона поклала трубку.

Він підвівся з-за столу. Неспокійні думки оволоділи ним. "Що ж там трапилось? Невже?.. Ні, цього не може бути, адже вони про все домовились. Петер не посміє вчинити такий крок, він просто побоїться залишитись без моєї підтримки. Все йде добре. Ще кілька годин напруженої роботи — і можна буде випробувати нову батарею".

— Пане докторе, — пролунав голос швейцара з невеличкого динаміка на столі. — До вас прийшла пані Евеліна Стар. Ви можете прийняти її?

— Негайно пропустіть!

Евеліна майже вбігла в лабораторію. Її обличчя було бліде й змарніле. Вона безсило опустилася в крісло. Відкинувши голову на м'яку спинку, Евеліна промовила:

— Все пропало, Йогане!..

— Я не розумію тебе, Еве. Невже він міг...

— Так, він зрадив своє слово... Добре, що його радіація вже не діє. Інакше він затримав би мене і, можливо, я ніколи не змогла б передати тобі цієї новини.

— Але ж чому? — Берн стояв перед нею розгублений і безпорадний. — Розкажи все, поясни мені.

Йоган Берн мовчки слухав Евеліну, не озиваючись ні словом. Сухе обличчя його ще більше загострилося.

— Значить, кінець? — якимось непевно, ніби перевіряючи себе самого, запитав Йоган.

— Треба тікати. Я не залишусь з цим маніяком. Він лякає мене. Я ненавиджу його...

— Любиш чи не любиш, але мусиш залишитись в домі Петера Стара, — несподівано промовив Берн.

— Як? — Очі Евеліни розширились від жаху. — Ти хочеш, щоб я теж перетворилася в його рабину? Щоб і мої руки вмилися кров'ю невинних?

Йоган сумно посміхнувся. Ні, він цього не бажає, він зробить так, щоб Евеліна не підпадала під вплив Петера Стара. Вона буде першою людиною, яка зуміє чинити опір "залізному дияволу".

Берн підійшов до свого письмового столу і вийняв звідти маленьку металеву пластинку.

— Ось річ, — сказав він, — яка врятує тебе...

Евеліна взяла з рук лікаря металеву пластинку і оглянула її з усіх боків. Щось схоже на мініатюрний приймач. Яка ж в ньому сила? Чому так заспокійливо дивиться

на неї Йоган Берн? Він коротко пояснив:

— Це — напівпровідниковий нейтралізатор. Ще на віллі я прийшов до висновку, що треба сконструювати зброю проти біорадіації... Адже невідомо, як будуть розвиватись події. Цей маленький апарат сконструйований дуже просто... Впіймавши хвилю біорадіації, він нейтралізує і охороняє людину від впливу гіпнозу... Просто і ефективно!..

Евеліна вражено слухала Берна. Тепер вона зможе, не покидаючи Петера Стара, стежити за кожним його рухом. Він вважатиме, що вона така ж рабиня, як і всі, що оточують його. Поступово і наполегливо вона керуватиме його поведінкою, можливо, їй навіть вдасться зірвати задуми "Золотого ангела".

— Значить, я мушу тримати пластинку весь час на голові?

— Так, вона повинна щільно прилягати до тім'я, — мовив Берн. — Давай, я одразу ж прикріплю її.

Він дістав з шухляди ножиці, вистриг на тімені Евеліни невеличкий п'ятачок і прикріпив нейтралізатор до оголеного місця.

— Ти відчуваєш що-небудь? — спитав він.

— Анічогісінько...

— От і гаразд, а він тим більше не здогадається ні про що. На цьому місці ти краще зроби якийсь чудернацький завиток. — У голосі Берна почулися жартівливі нотки. — Адже ви, жінки, мастаки робити собі найхимерніші зачіски.

— На зачіски я майстер. В цьому ти, Йогане, не помилився, — одказала з ледь прихованим сумом в голосі Евеліна. — Якщо справа тільки в зачісці, ми обов'язково переможемо...

Вони деякий час сиділи мовчки. Кожен розумів, що тепер починається нове життя, довге, напружене, сповнене неймовірних зусиль. Вони будуть робити спільну справу, відділені одне від одного непрохідною стіною.

Насуплений Йоган раптом тепло посміхнувся і, взявши Евеліну за руку, лагідно мовив:

— Хороша ти, Еве. Скільки в тобі сил! Як ми зможемо жити, не зустрічаючись?..

Евеліна поклала на його руку свою долоню.

— Зустрічатись ми будемо, Йогане. Це потрібно для нашої спільної справи і... — Раптом щось гарячою хвилею залило її серце. Адже ця лагідна людина, цей мужній, скромний, вольовий вчений, руку якого вона колись так беззастережно відхилила, ввійшов у її життя. Він став її першим і найщирішим другом. — У мене є подруга на вулиці Бохум, 17. Вона — кравчиня. Через неї ти дізнаєшся, як зв'язатись зі мною. А зараз... я навіть не уявляю, що ти будеш робити.

— Мені одному не під силу така справа, — тихо, ніби щось зважуючи в думках, мовив Йоган Берн. — Я буду шукати людей, які допоможуть нам. Ці люди є. Я дам в їхні руки зброю, проти якої безсилі навіть чари "залізного диявола".

Евеліна встала з крісла. Простягнула Йогану свою тендітну красиву руку. Він припав до неї гарячим поцілунком.

— Мужайся, Евеліно! — прошепотів Берн пристрасно, ледве тамуючи в собі хвилювання.

— До швидкої зустрічі, Йогане! — з теплотою одказала Евеліна.

Вона вийшла, а Берн, прислухаючись до її кроків, що поволі завмирили в коридорі, тільки беззвучно повторював: "До швидкої зустрічі... до швидкої зустрічі..."

Вечоріло. Берн навмисне не включав світла. Хотілось побути на самоті. Стояв посеред просторого приміщення лабораторії, серед столів з безліччю пробірок і реторт, з дивовижними апаратами та інструментами, стояв і прислухався до внутрішнього голосу. Немов перевіряв своє життя, свої дерзання і мрії.

Чого домігся він, створивши механічне серце? Він перший вивів людський організм на шлях безсмертя. Своєю думкою він досягнув найзаповітнішу таємницю природи й буття, відчинив двері у невідомий світ. Чи, може, то все було тільки його фантазією?

— О господи! — простогнав у відчаї Берн і безсило опустився на стілець. — Може, ти караєш мене за гординю, за мою зухвалість, за те, що посмів я зробити крок у твій незвіданий світ? Навіщо я створив те кляте серце, коли, крім крові й сліз, воно нічого не принесло людству? Якби тільки міг, якби мені сила, я своїми власними руками знищив би "залізного диявола", плід моєї одвічної мрії...

— Ні, докторе, ви зробили велику справу, людство залишиться вам вдячним.

Йоган здригнувся. Чиясь рука лягла йому на плече. Він обернувся, і в пітьмі упізнав свого асистента Франца Гельда.

— Як ви потрапили сюди, колего? — тремтячим голосом запитав Йоган Берн.

— Я прийшов до вас, докторе, — спокійно одказав Гельд, — бо тільки ви можете врятувати нашу країну від страшних лихоліть, які готує їй "залізний диявол".

— Скажіть чесно, — промовив Берн хрипким голосом, — чого ви хочете від мене? Хто послав вас?

— Насамперед, докторе, давайте кінчимо грати в містерію і включимо світло. — Гельд сам підійшов до вмикача і натиснув кнопку. — Ну, ось, тепер ми більше схожі на людей. Ви дозволите мені сісти? Дякую.

— Гельд, — заговорив Берн, — я хочу, нарешті, дізнатися, якими картами ви граєте...

— Ви вимагаєте відвертості? — Гельд прямо подивився в обличчя Берна своїми розумними темними очима.

— Я хочу знати правду. Можливо, ми знайдемо спільну мову. Розумієте, колего, тільки правду!

Франц Гельд рвучко підвівся і підійшов до вікна. Став спиною до Берна, кілька хвилин мовчав.

— Докторе, я шукаю правду з шістнадцяти років, відколи мого батька завалило на шахті і мені довелося утримувати сім'ю. Але давайте зараз говорити не про правду, давайте думати разом, як врятувати країну, весь наш континент від нових жахів війни, від сліз і крові, що готує кліка "Золотого ангела". Ваше залізне серце потрапило до рук пройдисвітів, котрі цінують науку тільки з погляду її використання для власного збага-

чення, для здійснення людиноненависницьких планів.

— Ви даремно проповідуйте мені доктрини червоних, — урвав його мову Берн. — Ви знаєте, що я не займаюся політикою...

Гельд зробив крок до Берна.

— Докторе, — Гельд похитав головою. — Ви навіть не уявляєте, як ви далеко зайшли в політику, не бажаючи того... Витвір ваших рук, вашого генія... так, так, вашого генія... робить страшну політику. Ви чесна людина і не повинні лякатися слова "політика". Від нього вам все одно не втекти.

Берн застережливо підняв руку.

— Я згоден взяти свої слова назад, — сказав він примирливим тоном. — Але кажіть конкретно, що ви хочете. І, зрештою, скажіть, хто ви?

— Я — ваш асистент, крім того, я — друг вільних людей. — Гельд говорив неквапом, зважуючи кожную фразу, невідривно стежачи за виразом обличчя Берна. — Вільних людей у нашій країні багато, докторе, не будемо уточнювати, хто вони і як вони звуться по-справжньому. Знайте тільки одне: вільні люди хочуть допомогти вам. Надто страшні плоди принесло країні ваше відкриття. Тож давайте діяти спільно. Ви згодні?

Берн мовчки кивнув головою. Він раптом відчув себе безпорадним і безсилим.

Гельд розповів доктору про останні новини. Яскраво й детально змалював йому трагедію на Голубому Беркуті і криваву подію на атомному заводі під Бруклінгемом, переконливо довівши, що це були дві ланки одного безкінечного ланцюга злочинної політики, яку провадить корпорація "Золотий ангел".

— Ви, докторе, — говорив Гельд, — ніколи не відкривали мені таємницю свого винаходу, і тому я не знав, яким шляхом ми повинні йти...

Берн дружньо взяв Гельда за руку і, дивлячись йому довірливо в очі, сказав:

— Тепер для вас, колего, не буде таємниці. Я вірю вам, і ви повинні знати правду.

Протягом години Йоган Берн детально розповідав своєму асистенту принцип дії механічного серця. Він креслив перед ним на папері складні схеми, підводив його до апаратів, включав найскладніші механізми... Він розкривав йому велику таємницю свого життя, вірячи, що слова його падають на плідний ґрунт.

— Тепер ви розумієте, в чому річ? — спитав він Гельда, скінчивши свої наукові пояснення. — Проклята біорадіація. Я не повинен був створювати механічного серця.

Але Гельд не погодився з ним. Він розумів, що Берн зробив велике відкриття: примусив метал служити живій матерії, перекинув місток від органічного світу до неорганічного.

— Однак, скажіть мені, шановний докторе, — говорив Гельд, — невже ви коли-небудь серйозно вірили в те, що метал може бути не тільки містком, але й здатен замінити органічну матерію?..

— Я не тільки вірив у це, — тихо озвався Берн, — вся моя праця ґрунтувалася на цій передумові. Вічне серце робить людину безсмертною, перетворює її органічні клітини у вічно функціонуючу категорію... Очевидно, я помилився.

— Я думаю, докторе, що ви справді помилились, — м'яко мовив Гельд, — але ваша

помилка не в тому, що ви сконструювали механічне серце. Ні, це серце ще послужить людству. Однак я гадаю, що воно ніколи не замінить живого серця. Ви пригадуєте, ми говорили колись про роботи московських вчених?

— Так, — кивнув головою Берн, — здається, щось про відновлення органічної речовини...

— І про використання вашого механічного серця в поєднанні з великим відкриттям наших московських колег.

Берн ніяково посміхнувся. Йому було приємно говорити з Гельдом, він відчував його допитливий глибокий розум, просту людську щирість і дружню прямолінійність.

— Я підозрював тоді, що ви хочете знищити мій винахід, знецінити його...

— Ваше недовір'я гнітило мене страшенно. — Гельд рішуче підвів голову. — Ну, гаразд, для спогадів у нас зараз обмаль часу. Давайте краще подумаємо, як запобігти лихові, яке має скоїтись, а власне, вже скоїлось.

— Мабуть, думати доведеться більше вам, колего, — Берн хитрувато глянув у вічі Гельда.

— Як?.. Не розумію...

— У принципі я розв'язав проблему самооборони. Я винайшов апарат, який дає можливість рятуватись від згубного впливу біорадіації Петера Стара. Від вас залежить, чи зможемо ми перетворити його в засіб масової оборони.

— Апарат виправдав себе, ви певні?

— Я не тільки певний, — сказав Берн, — але й перевірів його в своїх лабораторних умовах. Людина, забезпечена цим захистом, може не боятися вольових імпульсів "залізного диявола".

— О, як нам потрібні зараз такі апарати! — вигукнув Франц Гельд. — Ви можете передати нам свій винахід?

Берн пройшов у куток лабораторії, відкрив невеличкий сейф і вийняв звідти кілька металевих пластинок.

— Ось вони...

Гельд вражено подивився на руку Берна.

— Ні, ви... ви жартуєте, — пробурмотів він недовірливо. — Невже оці залізячки...

— Так, саме ці залізячки, — посміхнувся Берн. — Звичайнісінький нейтралізатор-резонатор, який перехоплює біорадіацію і надійно захищає мозок. Простий напівпровідниковий контур, настроєний на хвилю біорадіації...

— Так, справді геніально і просто! — не стримав свого подиву Гельд.

— Але для виготовлення нейтралізаторів необхідні лабораторні умови.

— Зачекайте, а ваша лабораторія?.. Берн сумно похитав головою.

— У тому й річ, що я перебуваю тут останні хвилини. Вчора ввечері Петер Стар пообіцяв мені залишити свій злочинний шлях, своє прислужництво "Золотому ангелу". Я повірив йому і відкрив секрет батареї. Годину тому я дізнався, що Петер Стар зрадив своє слово. Він знову з корпоратистами. Тепер він примусить мене обслуговувати його механічне серце, працювати над його удосконаленням.

— Ви повинні залишити клініку.

— Так, єдиний вихід — це втеча. А раз так...

— ...Значить, ви не матимете змоги конструювати нейтралізатори, — додав за нього Гельд стурбованим голосом.

— Ви маєте цілковиту рацію, колего. Голими руками ці залізячки не виготовити.

Гельд думав недовго.

— Мої друзі допоможуть вам. — Гельд хвилину помовчав. — Що ж до лабораторного обладнання... то ми заберемо все, що є найціннішого в цій клініці.

Берн сумним поглядом обвів велику простору кімнату. Несподіваний жаль заповнив його серце. Своїми руками він мав пограбувати цю прекрасну лабораторію, оце святилище, де було здійснено стільки дивовижних дослідів.

— Що ж, іншого виходу немає, — тихим голосом погодився Йоган.

Вони заходилися відбирати обладнання й препарати, які належало вивезти.

— Одному цього не винести, — констатував безпорадно Берн.

— Я допоможу вам, — рішуче сказав Гельд. — Зараз я поїду до товаришів, повідомлю їх. Ви готуйтеся. Рівно через півтори години ми приїдемо за вами.

Берн слухав мовчки, тільки кивав головою.

— Ну, здається, все. — Франц Гельд востаннє озирнувся по кімнаті. — Ми ще повернемося в цю лабораторію. Не сумуйте, докторе!

— Звідки у вас така певність, колего? — Бернові раптом забракло слів, він міцно стиснув губи і опустив голову. Але якась дивна, гаряча хвиля виповнила його груди. Він подав Гельдові руку. — Я хочу вірити так, як вірите ви. Йдіть, я чекатиму вас.

Берн провів Гельда в коридор, повернувся до лабораторії. Зупинився посеред просторої кімнати — насторожений, зібраний, вольовий. Стояв і слухав, як гучно калатало його серце. Він знав, що найтяжчий шлях тепер був йому нестрашний.

Берн відкривав нову сторінку свого життя.

Частина третя

Перший крок

Стар натиснув кнопку на столі. До кімнати зайшов Арнольд.

— Слухаю, мій володарю!..

— Арнольд!.. — Обличчя Стара набуло привітного виразу. — Ти один відданий мені по-справжньому...

— Ваша воля, володарю, для мене — закон! — з чіткістю механізму відповів Арнольд. Але одразу ж опустив очі, ховаючи холодний вогник.

— І тому... — Стар на якусь мить замовк. — Тому я вирішив призначити тебе начальником моїх імперських гвардійців.

Арнольд чогось мерзлякувато знизав плечима і підняв голову.

— Ваша воля для мене закон, володарю, — вимовив він непевно. — Але така справа може бути мені не до снаги.

— Ти не хочеш служити мені? — здивувався Петер Стар, почувши в голосі свого

ад'ютанта досі невідомі нотки.

— Ні, я боюся, що не зможу догодити вам, володарю.

— Твоя відданість і безжалісність у виконанні моїх наказів — найголовніше для інтересів імперії.

— Моя безжалісність? — ніби прокинувшись, перепитав Арнольд і, швидко опустивши голову, став механічно обмацувати свою портупею.

Петер Стар підійшов до свого ад'ютанта. Поклав йому на плече руку.

— Ти дивуєш мене, хлопче, — сказав з щирою приязню. — В тебе ніби вселився якийсь біс непевності й страху. Ти забув, з ким маєш справу.

— Слухаю вас, володарю, — виструнчився Арнольд.

— Отак краще, — повеселішав Стар. — Я доручаю тобі і твоїм людям стежити за діями Германа Тода і Шаукеля. У мене немає сумніву, що їхня політична поліція контролює кожний мій крок. В їхніх руках — я звичайна маріонетка. Але я хочу покласти цьому край. Я вирвуся з полону і перетворю їх самих в слухняних рабів. А тому... — Він помовчав, потім промовив загрозливо: — Паралізуй політичну поліцію, перетягай їхніх людей на свій бік. Контрдії — ось наша система.

Стар говорив усе гарячковіше, все нестримніше, думки виникали в його голові, немов короткі блискавки, примушували його збуджено крокувати по кабінету. Тепер він уже не помічав Арнольда і говорив кудись у простір, наче перед ним стояла втілена в живий образ його фанатична мрія.

— Для завоювання світу я мушу створити імперію, яка буде підкорятись тільки моїй диктатурі! Я не піду проти інтересів корпоратистів, — тобто проти їхньої фінансової могутності. Нехай ці ненажерливі тварини керують своїми заводами, нехай витискують з них все, що їм треба. Нехай беруть піт, а мені віддадуть кров. Я прагну політичної влади...

— Вони ніколи не погодяться на те, щоб віддати вам всю повноту політичної влади, — несміливо докинув Арнольд.

Слова ад'ютанта трохи охолодили Стара. Він спохмурнів і якимись злісними очима зиркнув на Арнольда

— Тоді ми їх примусимо це зробити, — промовив Стар з посмішкою на жовтому зморшкуватому обличчі. — Ми... ми знищимо політичну верхівку корпорації! — люто вигукнув Стар і стиснув перед собою кулак.

Він спинився посеред кімнати і втупився невідривним поглядом у підлогу.

— Арнольде, — озвався він по хвилі, — якої сили охоронні політичні загани?

— П'ятдесят або шістдесят тисяч чоловік, — одказав Арнольд.

— Скільки в особистій охороні Германа Тода?

— Біля п'яти тисяч.

Стар підняв голову і почав уважно роздивлятись стелю, ніби шукав там відповідь на якесь запитання. Його губи скривилися в гримасу сарказму.

— Ти знаєш, чому ця суха мумія, оцей всемогутній Герман розмістив охоронні полки в казармах Траумвальда? — запитав він чи то себе, чи то свого охоронця, і одразу

ж, не даючи йому сказати й слова, промовив: — Він боїться, щоб вони не потрапили під мій вплив. Я кілька разів просив його дозволити мені відвідати Траумвальд і познайомитись із станом поліцейських загонів. Адже, крім усього, я військовий міністр, це мій прямий обов'язок. Але він твердо відмовив мені в цьому. Хитра лисиця.

Зненацька Арнольд підійшов до Стара і сказав:

— Я знаю, володарю мій, що Герман Тод тримає в горах додаткові гарнізони. Це переважно танкові частини.

Стар спалахнув.

— Підступні собаки! — Його очі горіли нелюдським блиском. — Вони бояться мене, як гієни, і водночас судорожно чіпляються за мене. Але ми перші завдамо удару. Я наказую тобі, Арнольде. Сьогодні ж, після офіційного призначення на пост начальника імперської гвардії ти почнеш збирати сили. Ударним кулаком будуть наші гвардійці. Кожного дня ми будемо збільшувати їхню чисельність. Це моя армія! Все. Можеш іти!..

Петер Стар залишився сам.

Рішення, яке він тільки-но прийняв, збентежило його і навіть трохи налякало. Він був переконаний в нездоланності свого гіпнотичного впливу, знав, що армія підтримає його. Але що буде, коли він позбудеться підтримки корпоратистів? Чи стане йому сил керувати величезною країною, чи знайде він опору в нових обранцях? Та зрештою, не можна забувати й про охоронні частини Германа Тода. Ними керує син Тода, молодий здібний генерал Альфред Тод. Він ще ні разу не бачився зі Старом, він досі лишився поза його впливом. Дізнавшись, що проти батька готується удар, він, не вагаючись, вдається до рішучих дій. Мабуть, ці військові частини теж таять у собі небезпеку. Якщо в місто ввійдуть броньовані частини війська Альфреда Тода, його гіпнотичні імпульси виявляться безсилими. Треба діяти обережно. Обережно і рішуче. Інакше одного чудового дня "Золотий ангел", встановивши своє безроздільне панування на континенті, знищить його...

Уже смеркало, а Петер самотньо крокував по кабінету, не впускаючи до себе нікого. Він напружено обмірковував ситуацію. Могутність Стара зростала, але становище його залишалося, як і раніше, ненадійним. Він був зв'язаний з корпоратистами залізними нитками. "Золотий ангел" тримав у своїх руках всі атомні заводи. "Залізне серце" могло зупинитися першого-ліпшого дня.

Три варіанти обдумував Стар. Перший — розшуки Берна. Другий — остаточне усунення від влади корпоратистів. Третє — війна проти Сходу.

Кожен з цих варіантів мав свої вади. Але кожен з них обіцяв і цілковиту перемогу.

Стар обмірковував, зважував, вагався. Адже йшлося про останній удар, який мав вирішити все. Прем'єр зупинився перед великим дзеркалом, глянув на своє відображення. Жахливо старіє його лице! Він уже давно зрозумів, що постійне напруження при передачі вольових імпульсів знищує його організм і набагато скорочує життя... А Берна ніби у воду впав.

Прем'єр відійшов од дзеркала, глянув у вікно, замислився. Ждати не можна!.. Він негайно розпочне війну проти Заходу, ситуація на континенті ускладниться, і через рік

можна буде знайти привід для походу на Схід... Так! Він завдасть страшного блискавичного удару по комуністичній конфедерації, і тоді... тоді роботи їхніх учених потраплять до його рук... Треба буде тільки своєчасно після першого ж удару викинути в район інститутів, що працюють над проблемою довголіття, оперативні парашутні десанти!..

Лице прем'єр-міністра засвітилося надією. Він потер долоні, зняв трубку телефону.

— Алло! Пане Тод? Я б хотів бачити вас! Ви збирались до мене?.. Гаразд!

Стар запалив сигару, замислився. Треба прибрати до рук цю стару лисицю! Необхідно вжити ряд рішучих заходів, щоб застрахати Тода і головних членів "Золотого ангела". Потім на місце Екельгафта поставити свою людину. А старого дурня вигнати геть. Він ні до чого не здатний та ще й скомпрометований. А може!.. Принадна думка блискавкою пронеслася в голові прем'єра...

— Добрий день, пане Стар! — почувся біля дверей скрипучий голос. До кабінету зайшов Тод. — Ви хочете говорити тільки зі мною? — запитав він, сідаючи в крісло.

— Так!.. Потім ці питання ми розглянемо на розширеному засіданні. Якщо будемо вважати за потрібне...

— Он як! — здивовано підняв брови Тод. — Гаразд, кажіть...

— Я гадаю, що вже можна починати нашу велику справу... Тод радісно стрепенувся.

— Проти Сходу, звичайно?

— Ні! Я вирішив почати на Заході, — твердо відповів Стар.

— Ви збожеволіли! Проти нас виступить вся західна коаліція.

— Дарма! Доки вони отямляться, ми завоюємо оперативний простір. Після першого успіху ми вдаримо по комуністичній конфедерації. Я впевнений у перемозі!..

— Ні! — спохмурнів імперський міністр. — Я не можу згодитися з таким планом. Браунгтон виступить проти.

— А ми його й питати не будемо, — скипів Стар. — Ці хитрі ділки тільки крутять хвостом. Нам нема чого прислухатися до голосів з-за океану. Ми самі вирішимо долю нашого континенту!

Обличчя прем'єра налилося кров'ю, очі заіскрились. "Ще до мене застосує свою силу, — з острахом подумав Тод. — Хай йому біс..."

А вголос сказав:

— Хай буде по-вашому! Але ми повинні не робити необдуманих кроків. Краще не дратувати Браунгтон.

Стар засміявся.

— Переможців не судять!

Тод підвівся, пройшовся по кабінету.

— А яку зброю ви думаєте застосувати? — запитав він.

— Зброю? Всяку. І ядерну теж...

— Ядерну?! — Тод злякано подивився на Стара. — Ви серйозно це говорите?..

— Звичайно.

— І бомби?..

Стар завагався, хвилину щось обдумував.

— Ні! — нарешті сказав він. — Ми застосуємо тільки тактичну ядерну зброю. Стратегічна буде наготові!..

Тод похитав головою, промовчав.

— Нікому нічого сповіщати не будемо!.. Парламент поставимо перед фактом. Ви згодні?..

Тод зневажливо махнув рукою.

— Що парламент! Але члени корпорації мусять знати все.

— Хай буде так!.. Тепер ще одне. Пора розпочати процес по справі Голубого Беркута і атомних заводів.

— Атомних заводів? — здивувався Тод. — Що ви хочете сказати? Кого ж ми обвинуватимо в цьому?

— А кого ми звинувачуємо в справі Голубого Беркута? — усміхнувся Стар.

— Гаразд! Там ми знайшли Грюнтера. Він був зв'язаний з будівництвом. А тут...

— А тут теж були люди, зв'язані з розправою! — обірвав його Стар.

— Мені здається... — почав Тод.

— Зараз ви побачите самі.

Прем'єр підняв трубку, включив номер прямого зв'язку.

— Екельгафт? Негайно до мене! Захопіть з собою імперського прокурора Гакера і чотирьох поліцейських офіцерів.

— Що ви надумали, Стар? — захвилювався Тод.

— Зараз побачите! — Стар поклав трубку. — Мені вдалося дізнатись про дуже цікаві речі...

Через десять хвилин до кабінету прем'єра несміливо зайшов Екельгафт, за ним Гакер і чотири офіцери в формі поліції. Вони виструнчились перед Старом.

— Сідайте, — сказав прем'єр. — Я покликав вас у важливій справі... Мені стало відомо, що у вищих урядових колах є зрадник.

У Тода поза шкірою забігали мурашки. Він зрозумів, що Стар зараз вчинить якусь дурницю.

— Дозвольте... хто це такий? — випалив Екельгафт.

Прем'єр ехидно засміявся, потім нахмурився, пронизав поліцай-президента очима.

— Ви ще питаєте? Встаньте!

Екельгафт зірвався з місця, злякано втупився в Стара.

— Дивіться, Тод! — показав на нього прем'єр. — Зараз він нам все скаже.

— Стар! — прошепотів імперський міністр. — Що ви хочете робити?

— Стривайте! — відмахнувся той. — Пане Гакер! Мені вдалося дізнатись, що десять років тому поліцай-президент Екельгафт зв'язався в іноземною розвідкою. З того часу він систематично передає своїм господарям необхідні відомості. Розправа над робітниками на атомних заводах — це його робота.

— Пане прем'єр! Що ви говорите? — пробелькотів приголомшений Екельгафт.

Але Стар, впившись страшним поглядом в його лице, гримів далі.

— Все це було вчинено за наказом тієї ж розвідки, щоб скомпрометувати наш уряд! Ви чуєте, Екельгафт? Ми все знаємо!.. Визнаєте ви свою вину?

Тод злякано витріщив очі на прем'єра. Тепер він розумів, до чого йдеться. Екельгафт закліпав повіками, прохрипів:

— Так точно! Винен!

— От бачите! — засміявся Стар, іронічно зібгавши губи. — Винен? Тепер визнає вину... Гакер, ви чули?

— Чув! — приголомшено відповів прокурор. Він ніяк не міг збагнути того, що тут відбувається.

— Тоді заведіть справу на нього і підключіть до процесу Голубого Беркута. Про хід слідства доповідайте мені.

— Слухаю!

— Арештувати! — наказав Стар офіцерам. — Відправити до тюрми! Ідіть і дійте!..

Офіцери поспішно вивели Екельгафта з кабінету. Прокурор теж вийшов, не промовивши й слова. Тод отямився лише через кілька хвилин.

— Що ви накоїли?..

— Але ж... вибачте... він визнав усе! — роздратовано вигукнув Стар.

— Гаразд! Гаразд! — все ще розгублено шепотів Тод. Сцена, свідком якої він був допіру, вивела його з рівноваги. Він ніяк не міг зібрати думок. Він просто боявся. Того й чекай... проклятий Стар перетворить скоро і його в безсловесного раба, а там і до суду недалеко. Ні! Треба якомога швидше використати його, а потім знищити!

Так думав хитрий Герман Тод, а вголос говорив тихі, примирливі слова:

— Кого ж ми поставимо на місце Екельгафта? Країна охоплена неспокоєм. Необхідна міцна і надійна рука. Я пропоную...

— У мене вже є кандидатура, — урвав його мову Стар.

— Хто ж це?

— Новий начальник імперської гвардії — Арнольд Рок! Його я пропоную на пост поліцай-президента.

Тод прикусив губу, промовчав.

— Ну, а тепер, — вів далі Стар, — перейдемо до найважливішого... Як ви гадаєте, з чого ми почнемо?..

— Ми почнемо з Штайнфельду, — твердо сказав Тод. — Чуєте — з Штайнфельду!..

...Через день прем'єр-міністр імперії Петер Стар приймав у себе голову автономної прикордонної області Штайнфельд Шіп'єна, терміново запрошеного до Бруклінгема. Присутніми були тільки Стар, Шаукель, Тод, Фіне, Шіп'єн та його заступник.

Після офіційних привітань Стар підвівся з крісла і, звертаючись до Шіп'єна, сказав:

— Я буду говорити відверто. Вже багато років ваша область має статус автономії. Але, я гадаю, ви не будете заперечувати, що наша імперія має всі законні права на цю область. Я вважаю...

— Як? — підскочив Шіп'єн. — Що ви хочете сказати? Для чого ви, власне,

викликали мене?..

— Для того, щоб урегулювати питання про зміну статусу вашої області, — спокійно мовив Стар.

— Пане прем'єр! — Шіп'єн став блідий, як смерть. — Ви забуваєте, що Штайнфельд знаходиться під протекторатом Світової ради!..

— Ми не забули цього! — обізвався Тод. — Але історична справедливість вимагає, щоб область була повернена законному господарю — нашій імперії. Бог знає, що наші предки спільно тримали меч. Але навіть тепер більшість населення вашої області...

— Ніколи цього не буде! — істерично закричав Шіп'єн. — Це шантаж!..

Стар взяв з стола великий аркуш паперу з надрукованим на ньому текстом.

— Заспокойтесь. Прочитайте, будь ласка, — подав він аркуш Шіп'єну.

Той, вагаючись, почав читати. Члени "Золотого ангела" з цікавістю стежили за ним...

А Стар, втупивши погляд у Шіп'єна, сконцентрував волю і гарячково думав:

"Підпиши! Підпиши цей документ!"

— Зважаючи... історичні аспекти... керуючись волею народу, — бурмотів Шіп'єн, — уряд Штайнфельду вирішує добровільно приєднати автономну область до... імперії... Панове! Як же це?.. Це нечуване насилля. — Шіп'єн розгублено оглянув присутніх, потім перевів погляд на Стара, кілька секунд дивився в його магнетичні очі і врешті безвільно опустився в крісло. На його обличчі виступив рясний піт, рот скривила жалібна судорога безпорадності.

— Гаразд! — тихо і байдуже промовив Шіп'єн. — Я згодний!

— Пане прем'єр! — підскочив його заступник. — Схаменіться!

— Мовчіть! Так буде краще...

Стар підсунув йому ручку, чорнило.

Шіп'єн серед повної тиші з гарячковою поспішністю підписав документ. Нижче поставив свій підпис міністр закордонних справ Штайнфельду.

Стар переможно оглянув присутніх. Тод і Шаукель ніяково презирнулися.

— Я гадаю, ми скінчили справу? — байдуже запитав Шіп'єн.

— Звичайно, — люб'язно усміхнувся Стар. — Ми дуже вдячні вам за виявлену вами державну мудрість.

Потиснувши гостям руки, прем'єр провів їх до дверей. Потім різко обернувся.

— Отже!.. — почав було Тод.

— Отже, зроблено перший крок! Війська повинні бути приведені в бойову готовність! А тепер я вимагаю надати мені необмежені повноваження диктатора на час військових дій!..

Війна

Над світом дихнув вітер війни. Все почалося звичайно й просто. Власне, так починалися десятки і сотні воєн.

Уряд Пер'єну надіслав уряду Петера Стара ультиматум, який був складений у

рішучому, загрозливому тоні. Пер'єнівці застерігали уряд Петера Стара проти введення військ на територію Штайнфельду, бо Штайнфельд ще за давніх часів належав до Пер'єнівської держави.

Але їм не бракувало й глузду для розуміння того, що Петер Стар тільки й чекає їхнього ультиматуму. Вони писали дуже гнівно і дуже урочисто: "Наш уряд, вірний священним ідеалам справедливості, глибоко переконаний в непохитності принципів свободи, сповнений рішучості відстоювати ці благородні принципи всіма силами і зі всією непоступливістю, урочисто попереджає, що введення ваших військ на територію Штайнфельду буде розглядатись нами, як казус федеріс[7] і примусить нас вдатись до кардинальних кроків".

Рік тому ультиматум Пер'єну міг би врятувати мир. Тепер цей ультиматум означав війну. Але чи не так траплялося завжди: хто хотів війни, той ніколи не виявляв надмірної поквапливості.

Петер Стар, одержавши цей меморандум, тільки презирливо зареготав.

Наступного дня дві дивізії озброєних до зубів солдатів перейшли кордон Штайнфельду. Невеличку автономну область заповнили автомашини, танки, на її аеродромах почали сідати важкі бомбардувальники.

В той самий день парламент Пер'єну офіційно оголосив війну Бруклінгему. На стратегічні об'єкти імперії було скинуто перші бомби, над прикордонними містами зав'язалися повітряні бої.

Диктатор вилетів до основних контингентів військ, сконцентрованих на західних кордонах. Його бойовий вертоліт приземлився неподалік від головного міста Штайнфельду. На величезному полігоні завмерли в струнких шеренгах солдати імперської армії і гвардійські загони. Вітер колихав бойові знамена, десь за горизонтом гуркотіла канонада. Там ішли бої з передовими частинами військ Пер'єну.

"Ось він — початок мого піднесення", — подумав Стар. Броньовані загони пройдуть по всьому континенту, і вже не "Золотий ангел" диктуватиме йому свою волю, а він сам керуватиме світом, і вчені всіх країн працюватимуть тільки для нього. Вони допоможуть йому навіки зберегти свою молодість, і не буде кінця його пануванню.

Диктатор сів у відкритий автомобіль, під'їхав до першої колони військ. Перед ним виструнчився генерал. Стар недбало підняв руку, вислухав рапорт. Потім кинув похмурий погляд на солдатів і офіцерів, які, заціпенівши, стежили за кожним його рухом.

— Солдати! — пролунав над полігоном голос прем'єра. — Жорстокий і підступний ворог оголосив нам війну, імперія в небезпеці. Ворог посмів підняти руку на націю, що покликана вершити долю світу. Обов'язок кожного з нас — помститися за страшний злочин ворога і піти шляхом, що приведе нас до панування над світом! З нами бог! Ідіть і дійте!

Солдати! Будьте сміливими і жорстокими! Розмовляйте з ворогом тільки мовою вогню і сталі! Хай там, де пройдете ви, залишиться пустеля! Хай здригнеться ворог перед вашою жорстокістю і впаде до ваших ніг! Імперія дивиться на вас, вірні мої

солдати! Ідіть і дійте!..

Очі солдатів і офіцерів загорались божевільним блиском, їхні руки судорожно стискали короткі важкі автомати. Вони вже рвалися в бій, вони тільки чекали наказу.

Стар поїхав по неосяжному полігону повз піхотні, моторизовані, бронетанкові частини, повз колони пілотів і парашутистів.

Шість годин тривала підготовка.

Стар втомився. Витерши на обличчі піт, диктатор покликав генерала — командуючого фронтом. Відкинувшись на сидіння автомобіля, він чітко і роздільно промовив:

— Головний удар ви завдасте через двадцять хвилин. Введіть у дію оперативні атомні загони. Перед тим бомбардуйте позиції ворога важкими ракетами. Атомних бомб поки що не застосовувати, а моторизовані й піхотні війська ввести в дію після того, як по лінії фронту на глибину ста кілометрів утвориться зона смерті. Я буду стежити за операцією з повітря.

— Слухаю вас! — генерал хвацько віддав честь.

Диктатор пересів у бойовий реактивний вертоліт. Заревли дюзи на коротких крилах, машина блискавично піднялася в повітря. Стар бачив, як дорогами Штайнфельду підтягуються до кордону колони танків, машин. А там, попереду, клубочився дим, спалахували вогні пострілів, здіймалися хмаринки вибухів.

— Це дрібниці проти того, що зараз буде! — зловтішно шепотів Стар, поглядаючи на хронометр.

Через круглий ілюмінатор кабіни диктатор жадібно прикипів поглядом туди, де проходили позиції військ Пер'єну, і раптом здригнувся. Навіть тут, на висоті двох кілометрів, він почув, як на рівнині пролунав страшний грізний гуркіт. Лінія фронту закуталася клубами чорно-зеленого диму від вибухів ядерних снарядів. Лавина вогню покотилася далі, в глиб території Пер'єну, залишаючи позаду страшну задимлену землю. Услід вогняній лінії фронту з виттям помчали низько над землею реактивні гостроносі штурмовики, велетенські ракети, оперезані сяючим кільцем, пронизали густий дим... Грім канонади став віддалятися. Потроху розвіювався дим. Вертоліт Стара повис над кордоном. Диктатор бачив, як моторизовані частини нестримним потоком ринули на спалену територію Пер'єну. Жахлива усмішка осяяла блідо-зелене обличчя Стара.

— Вдалий початок! — прошепотів він.

Потім повернувся до пілота і наказав повертати назад. Вертоліт опустився біля будинку штабу. До машини вже бігли офіцери. Побачивши диктатора, вони виструнчились.

— Закритий броньовик з протиатомним захистом! — наказав Стар. — Оперативна бронетанкова група поїде зі мною.

На полігон з оглушливим гуркотом вилетів броньований загін, що входив до гвардійської частини диктатора. Стар сів у один з броньовиків, наказав рушати вперед за фронтом. Раптом його зупинив блідий і розгублений начальник штабу. Він щойно

вибіг з будинку.

— В чому річ? — крикнув Стар.

— Пане прем'єр! — Офіцер навіть забув віддати честь. — Тільки що одержано повідомлення. Наші бомбардувальники дальньої дії в районі міст Паре, Гаане, Лієндена зіткнулися з невидимою перепорою і майже всі загинули. Вдалося установити, що ця перепорою є високочастотним електромагнітним полем великої потужності, яке виводить з ладу електрообладнання літаків...

— Нездари! — гримнув Стар. — негайно встановіть координати поля і киньте туди оперативні атомні загони! Бомбардуйте місця, де встановлена апаратура, ракетами, атомними снарядами! Продовжуйте просування без жодних затримок... Ідіть і дійте!

— Слухаю! — механічно відповів офіцер і побіг назад, до штабу.

Бронетанковий загін Стара рушив услід за фронтом. Швидко насувалася ніч. Коли диктатор переїжджав кордон, навколо було темно, тільки на горизонті спалахували яскраві заграви. Проїжджали мима колишніх укріплень Пер'єну. В сяйві потужних прожекторів видно було чорні руїни броньованих ковпаків, дотів, траншей, танків, гармат і безліч обвуглених трупів солдатів...

Далі на їхньому шляху лежали залишки міста, яке нараховувало раніше близько півмільйона чоловік. На колишніх вулицях, серед закіптюжених, просякнутих смородом руїн, Стар побачив колони своїх піхотних частин, що посувалися на захід.

Це було страшне видовище. Солдати й офіцери йшли, як манекени, — в сірих плащах, з масками на обличчях. На прозорих забралах виблискувало слабе проміння місяця, і в тому тьмяному, моторошному світлі військо нагадувало колони привидів.

Навіть у диктатора на якусь мить мороз пробіг поза шкірою. Але в наступну хвилину він опанував себе. Знову запрацювала думка, гарячково і нестримно: "Вперед! Вперед! До повної перемоги!.."

Диктатор схилився до мікрофона, і в півтімі заgrimів страшний, демонічний голос:

— Вперед, мої вірні солдати! Нема в світі такої сили, яка б зупинила вас!.. Пустеля і трупи хай залишаються там, де пройдете ви! Вперед — за імперію!

— Слава володарю! — заревли тисячі горлянок, і той нелюдський крик луною прокотився поміж руїнами в неосяжній півтімі.

Колона за колоною просувалась армія. Заграви пожеж освітлювали божевільні обличчя. Удари кованих чобіт, брязкіт зброї, грім могутніх машин потрясли чорну випалену пустелю.

...Десь за тридев'ять земель вояки Петера Стара плюндрували чужу землю, нівечили працю поколінь, а тут, у серці імперії, на вулицях Бруклінгема наростав грізний, немов вулканічна лавина, вир протесту. Вдень і вночі з гучномовців лунали переможні реляції, впереміжку з нервовим скигленням танцювальної музики, вони тонули в прокльонах і грізних пересторогах демонстрантів. Нескінченим потоком надходили на адресу президента листи і телеграми, кожне слово яких дихало гнівом і великою мужністю. Ті маленькі клапті паперу, на яких ставили свої підписи простий вчитель і рядовий священик, чиновник і дрібний підприємець, лікар і двірник, жахали

керівників "Золотого ангела" не менше, ніж могутня хвиля страйків, що з кожним днем наростала по всій країні.

Країна вимагала суду над винуватцями трагедії Голубого Беркута, над убивцями бруклінгемських робітників.

Тепер навіть Тод, який раніше рішуче виступав проти плану Петера Стара, зрозумів, що судовий процес треба провести якомога швидше.

Вночі на терміновому засіданні "Золотого ангела" було вирішено діяти негайно. Імперський прокурор Гакер і представники військового трибуналу одержали найсуворіші інструкції: перетворити суд над Грюнтером і Екельгафтом у процес проти всіх вільнодумців і нелояльних елементів.

Ранком країну спантеличило сенсаційне повідомлення. Його оголосили в пресі, по радіо і телевізору.

Хлопчики-газетярі гасали вулицями Бруклінгема і з запалом горлали:

"Небачений процес... Розкриття таємниці Голубого Беркута... Знайдено винуватця кривавих подій на атомному заводі... Народ вимагає покарання злочинців..."

Процес мав проходити у великому, просторому залі, де часто відбувалися світові асамблеї вчених, дипломатів, молоді. А тепер цей зал — храм муз і розуму — перетворювали в ганебне судилище.

"Золотий ангел", переконаний у своїй перемозі, діяв безцеремонно й нахабно. Процес оголосили відкритим, матеріали слідства навмисне широко публікувались у пресі. Очевидно, корпоратисти вирішили влаштувати грандіозну політичну провокацію.

Арнольд Рок, новий поліцай-президент, з хвилюванням чекав цього дня. Всю відповідальність за цей процес володар поклав на нього. Чи ж виконає він його наказ? Так, він зробить усе, він буде слухати голос володаря, він пам'ятатиме його слова: "Той, хто вірно служитиме мені, — увійде разом зі мною під склепіння безсмертя". Ось тільки Екельгафт! Трохи дивує Арнольда ця історія. Надто вже легко, зовсім охоче визнає він себе винним у страшних злочинах!.. Навіть не віриться. Всі знають його як жорстоку і несправедливу людину, а тут виявляється, що він працював на користь комуністів! Та дарма! Це справа володаря, це його наказ!

Арнольд натиснув кнопку. До кабінету зайшов його помічник.

— З'єднайте мене з начальником оперативних груп!

— Слухаю!

Помічник вийшов. Арнольд зняв масивну трубку телефону. На малесенькому екрані з'явилося обличчя — худе, з гачкуватим носом. Начальник оперативних груп шанобливо усміхнувся, побачивши поліцай-президента.

— Що накажете?

— Вільд! — різко промовив Арнольд. — Задійте всі оперативні групи поліції. Чергуйте неподалік від будинку, де відбуватиметься процес. Найменші спроби викликати непорядки — рішуче ліквідуйте! Вогнестрільної зброї не вживайте, хіба що в крайньому випадку. Користуйтеся тільки хімічними кулями! Зрозуміло?..

— Ясно, пане поліцай-президент!

— Сподіваюся, що ви забезпечите повний порядок. Таке бажання пана Стара!..

— Я виконаю наказ володаря!

Арнольд поклав трубку, одягнув свій темно-синій берет з орлом. А через хвилину закритий лімузин мчав його до залу суду...

У приміщенні, де розпочався процес, зібралося близько трьох тисяч чоловік. Передні ряди амфітеатру були зайняті молодчиками з легіону "Вогняне серце". Серед робітників, службовців та студентів чувся стриманий гомін. Передавались непевні чутки, що готується вирок, який дасть поштовх до переслідування прогресивних організацій і партій.

Навколо столу трибуналу метушилися оператори кіно і телебачення, безугавно клацали камерами фоторепортери. Нарешті під стелею спалахнули велетенські люстри. Легка хвиля збудження прокотилась по залу. З високих дверей позад суддівського столу вийшли члени військового трибуналу — високий, огрядний генерал і два полковники. Через хвилину, слідом за ними, з'явилися імперський прокурор Гакер і два оборонці в чорних мантиях. Вони зайняли свої місця...

Присутні в залі захвилювались. Тихо задзижчали апарати, спалахи на мить засліпили членів трибуналу. З бічних дверей вийшли поліцейські, стали шпалерами вздовж проходу між рядами. Швидким рішучим кроком вступив до залу поліцай-президент Арнольд Рок, блідий, суворий, підтягнутий. Він скупно кивнув членам трибуналу і пройшов у ложу неподалік від прокурорського крісла.

Голова трибуналу повернувся до дверей, і ті, що сиділи в передніх рядах, почули старечий, надтріснутий голос:

— Введіть підсудних!

Під конвоєм чотирьох охоронців між шпалерами поліції пройшли колишній головний інженер будівництва Грюнтер і колишній поліцай-президент Екельгафт. Вигляд у інженера був пригнічений, розбитий, він ішов з низько похиленою головою, вступившись очима в підлогу. Екельгафт, навпаки, йшов, підстрибуючи, немов за кожним кроком його боляче оперізували ззаду батою. Його булькаті очі розгублено бігали.

Екельгафт і Грюнтер сіли за чорним бар'єром на лаві підсудних. Праворуч і ліворуч від них стали охоронці.

Генерал підвів голову від паперів, кивнув імперському прокуророві.

— Ваше слово, пане Гакер.

Представник державного обвинувачення Гакер поважно, зберігаючи на своєму обличчі вираз непохитної суворості і самовпевненої пихи, твердим кроком підійшов до пульта. Розкрив перед собою велику папку.

— Ваша честь! — Він низько, з традиційною шанобою схилив голову перед генералом, потім так само поштиво кивнув членам трибуналу. — І ви, панове судді! Усіх нас, весь народ нашої імперії і наших друзів за кордоном до глибини душі схвилювала й обурила страшна трагедія в долині Голубого Беркута, а потому — ще жахливіша трагедія на атомних заводах в Бруклінгемі. Народ справедливо вимагає розслідування і

покарання тих, хто спричинився до смерті тисяч безвинних людей. Їхня кров волає розплати! Хто ж ці винуватці? Хто несе відповідальність за невинні жертви?

Прокурор на хвилину замовк. У задніх рядах зчинився якийсь рух. Арнольд занепокоєно оглянувся, генерал суворо підвів голову, але хвиля неспокою одразу ж вгамувалася.

— Відповідальність за згадані події, — продовжував Гакер, — цілком і повністю лягає на злочинні підривні елементи, зв'язані з міжнародним комунізмом, які мали своїх агентів навіть у високих урядових колах... Я буду говорити коротко, панове судді!

Спершу щодо трагедії в долині Голубого Беркута. Головний інженер будівництва Грюнтер виявився агентом комуністичної конфедерації. Виконуючи завдання своїх господарів, він передчасно заповнив водою резервуари велетенських водоймищ, призначених для зрошення наших полів. Від його злочинницьких дій загинуло п'ять тисяч жителів долини і кілька охоронних батальйонів, які були послані для евакуації населення Голубого Беркута. Ця акція мала на меті кинути тінь на імперський уряд...

— Смерть комунізму! — зарепетували сотні голосів в передніх рядах. Але в задніх рядах грізно полинув гомін незадоволення і протесту. Прокурор, блиснувши очима, підняв РУКУ-

— Підривні елементи не вдовольнилися цим злочином! Вони спровокували на заводах Бруклінгема страйк, який був жорстоко придушений, незважаючи на заборону уряду імперії! Цю акцію виконав агент іноземної держави, колишній поліцай-президент Екельгафт!.. Спеціальна урядова комісія розслідувала події і наочно пересвідчилася у справедливості обвинувачення...

В залі пролунали крики обурення, які перемішувались з демагогічними вигуками легіонерів "Вогняного серця". Голова трибуналу встав, подивився в зал.

— Поводьтеся пристойно, або я накажу очистити приміщення. Тут, очевидно, є співники злочинців!..

— Немає потреби говорити далі, — підсумував прокурор. — Я прошу трибунал заслухати самих підсудних, і вони підтвердять справедливість моїх слів!..

Голова трибуналу кивнув прокурору. Той сів за свій столик, втупився в папери. Генерал, не повертаючи голови, наказав:

— Підсудний Грюнтер! Встаньте!..

Інженер підвівся, поглядом мерця обвів зал, повернувся до трибуналу. Генерал зашелестів паперами.

— Ви дали наказ про передчасне затоплення водоймищ? — різко запитав він.

— Так! — тихо, байдужим голосом відповів інженер.

— Які цілі ви переслідували цією акцією?

— Я виконував наказ.

— Хто вам дав наказ?

— Резидент комуністичної розвідки.

— Давно ви зв'язані з ним?

— Три роки...

— Що вам було обіцяно за цей злочин?

— Виїзд в комуністичну конфедерацію і десять мільйонів доларів...

Прокурор переможно глянув у зал. Генерал вдоволено промовив:

— Підсудний, сядьте!

Інженер понуро сів і завмер в непорушній позі. Голова трибуналу повернувся до оборонців.

— У вас є запитання?

— Ні,— лаконічно відповіли ті.

— Підсудний Екельгафт! — почувся знову голос генерала. — Встаньте!

Екельгафт підскочив, немов наелектризований, витягнув вздовж тіла свої довгі руки, закліпав повіками.

— Ви послали загони поліції для придушення страйку?

— Так! — хрипко відповів Екельгафт, бездумно дивлячись на генерала.

— Вам було передано наказ про те, щоб ви не вживали зброї?

— Так точно!

— Чому ви порушили цей наказ? З якою метою ви спровокували кровопролиття?

— Я мав вказівки від іноземної розвідки.

— Розвідки якої країни?

— Комуністичної конфедерації.

— Давно ви служите цій розвідці?

— Десять років...

— Сідайте!

Екельгафт сів, витираючи на лобі піт. Генерал полегшено зітхнув, хотів щось сказати, але в цей час із задніх рядів пролунав жіночий голос:

— Не слухайте його! Це провокація.

Різко задзеленчав дзвоник. Голова трибуналу грізно подивився в той бік, звідки почувся вигук.

— Хто порушив порядок? Пане поліцай-президент! Вживіть заходів!

Арнольд зірвався з місця, щось сказав начальнику поліцейського конвою. Але в цей час натовп біля входу розступився, і через весь зал до стола трибуналу швидко попрямувала жінка з пакунком в руках. Її супроводжувало двоє чоловіків. Арнольд зблід. Це була його мати — Гелена. Спочатку він хотів щось сказати, та в останню мить стримався.

Гелена наблизилась до стола трибуналу.

— Це я порушую "порядок", — промовила вона.

— Що ви хочете? — різко спитав генерал.

— Все те, що твориться на суді і в чому ви обвинувачуєте підсудних — провокація і страшна брехня!..

Задні ряди підтримали її слова вдоволеними вигуками. Члени трибуналу обмінялись тривожними поглядами. Генерал, втупившись очима в Гелену, проскрипів:

— Ви хочете виступити свідком?

— Так!

— Принесіть присягу.

Жінка поклала праву руку на невеличкий молитовник, що лежав край столу, і урочисто повторила за генералом:

— Клянусь Богом всемогутнім, що я буду свідчити правдиво й чесно...

— Ви знаєте, яку відповідальність берете на себе?

— Так! Але я знаю, що роблю! На цьому процесі обвинувачуються не ці два підсудні, а наші робітничі організації, всі прогресивні люди країни...

— Досить! — суворо крикнув генерал. — У вас є факти?

— Є! — відрізала Гелена. — Ось вони!..

Зал завмер. Люди, витягнувши голови, намагалися побачити, що робиться біля столу трибуналу. Гелена передала пакунок двом чоловікам, які супроводжували її. Вони швидко розгорнули папір. Це був портативний магнітофон.

— Що ви принесли? — запитав генерал.

— Тут записана розмова, яка має пряме відношення до сьогоденного процесу.

— Хто ви така? Ваше прізвище?

— Гелена Рок! Працюю у Германа Тода.

— Імперського міністра?

— Так!..

Один з членів суду схилився до генерала і прошепотів йому на вухо:

— Це мати поліцай-президента... Будьте обережні!

Голова трибуналу глянув на Арнольда і одразу ж переконався, що гак воно і є. Поліцай-президент сидів схвильований і блідий.

— Ви мусите вислухати запис! — пролунали десятки голосів. — Конституція для всіх!

— Тихо! — Генерал щосили закалатав дзвоником. — Суд об'єктивно й справедливо оцінить всі факти... Прошу вас, пані, що ви хотіли сказати?

Арнольд грізно подивився на матір, але вона тільки обпекла його презирливим поглядом.

Один із супутників Гелени включив магнітофон. І всі почули розмову, яка відбувалася в кабінеті Германа Тода в день трагічного затоплення долини Голубого Беркута.

Трибунал заціпенів. Генерал не знав, що робити. Арнольд важко дихав, дивлячись широко відкритими очима на матір, яка, мов переможець, стояла біля трибуналу.

— Ганьба! — залунали тисячі голосів. Та генерал заверещав на весь зал:

— Ваші свідчення фальшиві! Це підступні дії комуністичних агентів!

Гелена блиснула очима, вибігла на підвищення.

— Фальшиві?! — гукнула вона. — Як ви смієте це говорити, коли своїх вірних слуг, котрі сидять на кріслі підсудних, ви судите для того, щоб розправитися з ненависними вам людьми! Адже всім відомо, що придушити страйк дав наказ не Екельгафт через якогось там міфічного резидента, а новий прем'єр-міністр Стар! Ви використали його

для розв'язування нової війни, для розправи з нашими братами й сестрами! Ви хочете весь світ перетворити в німих і покірних рабів, які мовчазно виконуватимуть волю "Золотого ангела"...

В залі здійнявся страшенний крик.

— Брехня! Геть уряд Петера Стара! Припинити фальшиве судилище!

Гелена підняла руку.

— Ви чуєте голос народу?.. Народ вимагає, щоб Петер Стар припинив страшну ядерну війну, яка загрожує світові катастрофою! Геть уряд, який іде проти волі народу!

Раптом на підвищення вискочив оскаженілий Арнольд. В його руці синювато виблискував револьвер. Очі поліцай-президента сипали іскрами, нічого людського не було в тих очах. Чужа воля керувала ним, вона наказувала йому: "Хто проти мене, той твій ворог, ворог імперії".

— Замовчи! — прогрімів Арнольд.

У ту ж мить запанувала зловісна тиша. Навіть члени трибуналу й прокурор не могли отямитися. Вони ніколи не бачили поліцай-президента в такому розлюченому стані.

— Геть звідси, виродку, — продзвенів голос Гелени. — Ця людина — мій син! Стар перетворив його в слухняного раба — сліпого виконавця його волі!..

— Замовчи! — зарепетував Арнольд, зовсім скаженіючи. Пролунав постріл. Гелена схопилась рукою за груди і зі стогоном впала на поміст.

— Закон! Де закон? — заgrimів зал. — Вбивці!..

— Розігнати це бидло! — крикнув Арнольд. Поліцейські дали з карабінів чергу в повітря. Публіка, ламаючи стільці, кинулася до виходу. Надворі охоронні загони оточили будинок. Вони хапали людей і кидали їх у закриті машини.

Арнольд, заціпенівши, стояв біля матері і божевільними очима дивився в її мертве лице. Потім він нагнувся, взяв її на руки і тихо пішов до виходу. Ніхто не зупинив його. Він ішов з піднятою головою, з гарячковим блиском в очах, ішов неквапом, похитуючись, немов саме втілення божевільного відчаю і каяття.

В залі залишилися тільки члени військового трибуналу.

Процес продовжувався. До вечора були закінчені всі формальності. А на ранок преса повідомила всій імперії вирок імперського суду:

"Головний інженер будівництва в долині Голубого Беркута Альфред Грюнтер та колишній поліцай-президент Сильвестр Екельгафт за зв'язок з іноземною розвідкою, за зраду держави, за терористичні і диверсійні акти, спрямовані на підрив могутності імперії, — засуджені до смертної кари. Вирок виконано".

Прозріння Арнольда

Над площею лунали крики, плач, прокльони. Поліція й молодчики з легіону "Вогняне серце", вкрай розперезавшись, чинили розправу над беззахисними людьми. З бічних завулків були виведені загони, озброєні хімічними автоматами. Одягнувши маски, поліцейські відкрили по юрбі стрілянину. Отруйний зелений дим поплив над

площею. Мов підкошені, падали люди на брук і одразу ж засинали важким, непробудним сном. Поліцейські круками кидалися на свої жертви, одягали їм наручники і втягували в чорні машини.

Арнольд не бачив того. З трупом матері він їхав до передмістя Бруклінгема. Думки його завмерли, свідомість притупилася. В голові билосся тільки одна думка, настирлива й невідступна: "Швидше, швидше! Додому!.. Додому!.. Я так давно не був там..."

Машина вирвалася із залюднених центральних вулиць і помчала між рядами білих вілл. Нарешті місто закінчилось. Все частіше траплялися дорогою сади, городи, а далі — невеличкі лісові посадки і смугасті поля. В буйній зелені садів мальовничо виступали одноповерхові охайні будиночки заміських жителів. Біля одного будиночка Арнольд зупинив машину. З-за хвіртки люто гавкав собака, але Арнольд не звертав на те уваги... Думка відроджувала з далеких світлих часів чудесні спогади, оповиті болючим смутком.

Плин думок Арнольда перервав грізний голос за хвірткою, який приборкував собаку. На вулицю вийшов огрядний сивий фермер. Він здивовано, навіть з переляком вступився поглядом в людину, одягнену в блискучий мундир вищого поліцейського сановника імперії.

— Я до ваших послуг, мій пане! — тремтячим голосом озвався фермер.

— Дуже прошу вас... допоможіть мені поховати цю жінку, — тихо відповів Арнольд. — Дістаньте труну, допоможіть викопати могилу... Я за все заплачу!.. Буду чекати вас на цвинтарі...

— Можете бути спокійним, мій пане! — заметушився фермер. — Я зараз! Покличу моїх хлопців...

— Я чекатиму.

Машина Арнольда рушила по вузькій бічній вулиці і незабаром в'їхала у ворота цвинтаря, де й зупинилася. З малесенької хатини вийшов дідусь-сторож, підсліпувато подивився на незвичайного гостя.

Арнольд узяв тіло матері на руки і, дивлячись нерухомим поглядом поперед себе, рушив між рядами могил у глиб цвинтаря.

Арнольд обережно опустив тіло матері на траву, що, немов зелений килим, вкривала землю довкола мармурових плит, відкинув з її чола волосся. Нестерпний біль стиснув його серце, сльози полилися з очей — перші сльози з того часу, як він перестав бути дитиною...

Арнольд плакав і з кожною сльозою вбирав у себе ненависть. О, будь він проклятий! Це він... він підняв мою руку на рідну матір. О, володарю мій, всемогутній володарю! Ти випив мою кров, ти спопелив мою душу. Я став твоїм підлим рабом... Я втратив людську подобу... Проклятий! Проклятий!

Ноги Арнольда підкосились, і він упав на землю, ткнувшись головою в траву. Судорожний плач потрясав його тіло в розкішному мундирі.

А від воріт цвинтаря вже наближалися люди. Фермер з двома своїми синами ніс труну, лопати, вірьовки. Арнольд підвівся з землі. Показав їм, де копати могилу і

відійшов убік.

Над цвинтарем дихнув вітерець, з заходу наступала хмара. Тривожно шелестіло листя крислатого клена над могилами. Щось грізне, невблаганне вчувалося Арнольдові в шамотінні дерева. Він підвів голову, і йому здалося, що чорна хмара — то велетенська рука помсти, рука смерті.

— Все готово!.. Можна опускати!.. — Старий фермер обережно поторсав Арнольда за плече.

Арнольд, геть сплотнілий, підійшов до могили. Мати вже лежала в труні, прикрита прозорим серпанком. Він підняв покривало, сухими губами поцілував блідий лоб, закриті очі покійної...

— Закопуйте! — дивлячись невидючими очима на фермера, прошепотів поліцай-президент.

Незабаром по труні забухкало груддя, все глухіше, глухіше... і ось, нарешті, стихло... Чорну хмару високо в небі розірвала блискавиця, і гримнув грім. Линув бурхливий дощ, — щедрий і теплий. Він ніби хотів обмити палючі сльози Арнольда — сльози горя і великого оновлення...

Хтось торкнувся його руки. Молодий чоловік оглянувся.

— Все! — самим порухом губів вимовив фермер, витираючи мокру лисину.

Арнольд мовчки простягнув йому пачку асигнацій.

— Не треба! — суворо відповів старий. — Ходімо, хлопці... І вже здаля гукнув:

— А гроші віддайте сиротам, в який-небудь дитячий притулок!..

Шумувала злива, хилились під потоками води старі клени. Скаженіли блискавиці, розтинаючи хмари.

Замах

...Евеліна була в розпачі. Мов в'язень, сиділа вона на віллі Петера Стара. Хоч в її розпорядженні був увесь будинок і буйний сад, де вона могла відпочивати, але виходити в місто їй не дозволялося. Вздовж стін, що огороджували резиденцію диктатора, безперестанку ходили патрулі — здоровенні ситі хлопці в сірих мундирах з автоматичними револьверами. Евеліна підходила кілька разів до воріт, та кожного разу перед нею виростала мовчазна постать охоронця.

— Пані! Не можна!..

— Як? Мені теж не можна? Ви забуваєтесь... Я тут господиня...

— Наказано нікого не випускати!

— Чий це наказ?

— Володаря!..

Евеліна дивилася в обличчя цього тупого виконавця чужої волі і розуміла, що говорити з ним — марна річ. Заливаючись сльозами, вона мовчки йшла до кімнати, падала на канапу.

Радіо й газети приносили тривожні вісті. Переможний хід армії диктатора, який розв'язав ядерну війну, затримався. В горах на західних кордонах відбувся жорстокий

бій, який порушив усі стратегічні розрахунки. Нічого не було відомо про численність жертв, про втрати, про перспективи війни — радіо замовчувало все. Тільки в самій імперії піднялася поліцейська істерія, розпочалося масове переслідування всіх, кого бодай трохи можна було запідозрити у вільнодумстві і демократизмі.

Країна принишкла, насторожилась у тривожному чеканні.

Цілими днями сиділа Евеліна на канапі, зіщулена, немов зацьковане звірятко. Втупившись порожніми очима в одну точку на стіні, вона перебирала в голові спогади минулого. Апатична й байдужа, думала про ті щасливі дні, коли чисте кохання до Петера і його гаряча відданість робили її життя безжурним, мрійливим сном. І як невблаганно, як безглуздо розвалилась та прозора споруда щастя. Який шалений вихор зруйнував її? Невже виною всьому автомобільна катастрофа? Нехай би навіть нічого не трапилось з Петером, хіба він з його бездушним егоїзмом, з маніакальними думками про славу, не став би в її житті холодним диктатором, не перетворив би їхню сім'ю в звичайнісінький придаток своєї самозакоханої особи? Ні, ні, не там мусить вона шукати відповіді на свої сумніви. Берн — хороший, чесний. Йоган теж не завинив перед нею. Даремно прозивав його Петер сухарем. Добра душа у нього, велике в нього серце. Вжахнувшись ганебних дій Петера, він, не вагаючись, відмовився від слави і від багатства. Як мріяв він про те, щоб своїм винаходом вчинити добре діло. Клята біорадіація. немов кара, з'явилася на його шляху, кара за його гордість, за честолюбство і самовпевненість. І ось результати. Петер став кривавим диктатором. Та, зрештою, хіба ж він сам щасливий? Хіба надмірна біорадіація не перетворила його організм в згасаюче вогнище? Кожне вольове напруження коштує йому місяців життя. Куди ж пішли його сили? На що? Він хизується своїми завоюваннями, йому завдає втіхи жах, котрий він наганяє на простих людей. Він завойовує, грабує, палить. Для кого? Для отих підлих корпоративістів, для отого ангела смерті з золотими кігтями і залізним серцем. Не Петер, а вони справжні люди без серця! Не Петер, а вони "залізні дияволи"!.. Сплундрували науку, знівечили безсмертне відкриття Йогана...

Так минали дні, повні мук, відчаю, жахливих сновидінь.

Але одного дня вілла сповнилась криками, стуком важких кроків. Почувся різкий голос Петера Стара. Кров жбухнула до голови Евеліни. В очах її потемніло...

Тепер або ніколи! Вона ще раз поговорить з ним! Вона ще раз спробує умовити його повернутися до нормального життя.

— Де Евеліна? — заgrimів голос Петера.

— Нагорі, у себе, володарю! — відповів охоронець.

— Нікого не впускайте до вілли! Я скоро сам поїду в місто...

— Слухаю!

Евеліна чула, як Петер піднявся по сходах, наблизився до кімнати. Стар у військовій формі, без головного убору з'явився в дверях. Евеліна з жахом помітила, що його голова зовсім побіліла, а обличчя покарбувалося глибокими старечими зморшками...

Диктатор усміхнувся, та посмішка його була подібна до вищиру мерця.

— Здрастуй, Еве! Чому так непривітно зустрічаєш мене?..

— Здрастуй, Петере! — сказала, підводячись з канапи, Евеліна. — Чого ти приїхав?

Вона намагалася бути спокійною. Диктатор підійшов до неї, схопив її в обійми, притиснув до грудей.

— Еве! Люба ти моя! — пристрасно прошепотів він, цілуючи її в очі. — Ти бачиш — я приїхав до тебе... Ти єдина моя втіха і надія!..

— Єдина втіха? — перепитала Евеліна, відсторонюючись від Петера. — А чому ж ти наказав не випускати мене з вілли? Чому я сиджу, мов у в'язниці? Чому ти не послухав мене?.. Чому порушив свою клятву?

— Чому? Чому? — розсердився Петер. — Не я роблю це! Доля...

— Доля? А для мільйонів людей, які загинули через тебе, теж доля судила жахливу смерть? Невже вони заслужили її? І за що? Що доброго несеш ти світу? Панування проклятої корпорації?..

— Дурненька! — В голосі Стара почулось роздратування. — Я тільки вийду до фінішу у війні разом з ними! А потім, коли світ схилиться до моїх ніг, я ліквідую цю підступну кліку і створю новий порядок у світі, де буде один господар — Петер Стар!.. І ти... моя дружина.

Евеліна широко відкритими очима дивилася на диктатора, тепер уже цілком усвідомлюючи, що ніяка сила не зарадить йому, що він — приречений...

— Ну, а що тебе не випускали — пробач мені!.. Це сталося тільки тому, що я боявся за тебе. Зараз в країні дуже тривожно, і я хотів, щоб ти була під надійним захистом, — додав Стар після невеликої паузи. — Я приїхав, щоб знову зарядити свою батарею перед останнім походом!.. Церемонитись досить! Я кину свою армію, найстрашнішу зброю проти Сходу, і скоро-скоро над землею запанує вічний мир! Більше соціальна плутанина не буде терзати світ. Кожен знатиме своє місце. А спільну мету для людства вкажу я — володар всесвіту!..

Очі диктатора засяяли божевільним вогнем. Евеліні здалося, що вона бачить того самого Петера, який з'явився до неї тоді, на віллі, в страшному сновидінні. Кров, руїни, смерть — ось що несе він світові. Що робити? Як зупинити цей невмолимий фатум?..

— Еве! — стривожився Петер, обіймаючи її за плечі. — Ти погано себе почуваєш?..

Евеліна відчула, як її груди притиснулися до металевої коробки, що ховала в собі батарею. Цей дотик пробудив у ній рішучість. Ні, вона не буде вагатись! В її серці нема любові, а лише невмолима ненависть до цієї машини. Треба знищити її ради людей, ради світу, ради тих, кого ще не розтопав диктатор...

Погляд Евеліни впав на кортик, який висів з лівого боку на поясі Стара. Якраз він і потрібен їй... Дивлячись прямо в очі Стару, вона легко витягла кортик з піхв, затиснула в гарячій долоні. А уста продовжували говорити слова, такі пусті і непотрібні:

— Петер! Петер! Схаменися! Невже ти не розумієш, що тебе жде страшна загибель?..

— Ні! Ні! Сто разів — ні!.. Провидіння посадило мене на коня — я буду на ньому їхати до кінця!..

Евеліна рвонулася з рук Петера, відступила на крок. Очі її заблищали недобрим вогником.

— Він прийшов — твій кінець! — крикнула вона і, коротко розмахнувшись, вдарила кортиком в груди диктатора — прямо під серце. Але в ту ж мить з жахом відчула, як лезо ковзнуло по металевій поверхні серця.

Стар відхитнувся од неї, вирвав кортик з грудей, затиснув рукою рану. Мундир забарвився в багрово-червоний колір. Петер важко дихав. Кілька секунд він дивився на Евеліну палючим поглядом, потім страшно зареготав.

— Ха-ха-ха! Я невразливий! Я вічний! Ти забула, що в мене залізне серце! Ха-ха-ха!

Він схопив Евеліну за руку, з силою кинув додолу. Його очі — неблаганні, холодні — наблизилися до її обличчя.

— Ти будеш моєю рабою! Ти нікуди не підеш звідси! Ти переконаєшся в тому, що правий я! Я прощаю тобі цей замах! Я їду!.. Іду назустріч моїй великій долі!..

Евеліна істерично скрикнула і знепритомніла. Диктатор рішуче вийшов у коридор, замкнув двері на ключ.

— Гей, охоронці! Не випускати жінку з кімнати до мого повернення!

Охоронець уже біг по сходах. Він виструнчився перед Старом, взяв з його рук ключ.

— Слухаю вас, володарю!..

— Лікаря! І негайно закрити машину!

— Слухаю!

Охоронець стрімголов помчав униз, а за ним рушив Стар — закривавлений, суворий, з поглядом, у якому вже не було нічого людського...

Контрудар

— Все готове до виступу! Треба тільки визначити день! Ось якраз для цього ми й зібрались!..

Гартман, як завжди спокійний і врівноважений, оглянув усіх членів "Комітету мужніх". Вони зібрались в напівтемній печері, далеко за містом, виставивши на дорозі і біля входу посилену варту.

— Диктатор справді зайшов надто далеко, — рівним тоном почав Гартман. — Не можна лишатися далі байдужими.

Люди не квапились говорити. В печері зібралися найдосвідченіші керівники руху опору, які вміли добре зважувати своє слово і які, піднімаючись на бій, ніколи не завдавали хибних ударів.

— Отже.... — озвався Гельд, який теж був присутній тут. — Отже, сьогодні ми мусимо передати наше рішення по всій країні. Всі організації попереджені і ждуть сигналу...

— А як зі зброєю? — почувлися голоси.

— Зброї вживати не будемо! Це дасть тільки привід диктатору потопити в крові наш рух! Закличемо всіх чесних патріотів до маніфестації! Я певен, що нас підтримає вся країна! Уряд не посміє кинути війська проти всього народу! Нам треба розкрити секрет

"людини без серця" — ту силу, яка використовується для одурманювання армії і поліції. Треба вимагати, щоб Стар був виведений з складу уряду! Коли парламент побачить, що народ знає секрет "людини без серця" — він буде змушений виконати волю країни!.. Доки Стара немає тут...

— Він уже в місті, — промовив, заходячи до кімнати, Берн. Він був схвилюваний і блідий.

— Нарешті ви прийшли, докторе! — радісно вигукнув Гартман. — Ми саме говоримо...

— Я знаю, — перебив його Берн. — Стар прибув сьогодні до Бруклінгема. Він поїхав до "Золотого ангела"... Ситуація ускладнюється. Виступати треба негайно!

— Чому ви так думаєте?

— Тому, що диктатор приїхав перезарядити свою батарею. Для нас це зручний час. Стар не повинен одержати елемент 111. Необхідно блокувати лабораторію атомних заводів. Цим ми зможемо перешкодити дальшому розвитку ядерної війни, бо "Золотий ангел", побачивши, що диктатор позбавлений сили, змушений буде змінити свою агресивну політику... Наступні події будуть залежати від активності і свідомості народу.

— Але ж Стар кине проти нас поліцію! Знову проллється кров! — крикнув Гартман.

— Озбройте робітників, які блокуватимуть атомні заводи, у нас немає іншого виходу! Видайте всім захисні екрани.

— Як ви гадаєте, товариші? — Гартман повернувся до членів комітету.

— Берн правий! — відповів Гельд.

— Ми згодні! — підтримали його інші члени комітету. Запанувала тривожна тиша. Здавалося, над головами присутніх пронісся подих грози.

Нарешті Гартман твердо і суворо сказав:

— Я згоден теж! Виступаємо негайно!.. Баретті! Передайте по радіо всім організаціям країни: "Виступ сьогодні о третій годині дня. Маніфестація буде мирною. Зброю вживати лише в крайніх випадках. За волю і щастя! "Комітет мужніх".

Баретті взяв листок радіограми і вийшов з печери. Через хвилину зафуркотів мотор, і світло фар ковзнуло по полю. Баретті поїхав на одну з таємних пересувних радіостанцій "Комітету мужніх", що переховувалася в горах.

— Друзі, — промовив Гартман. — Давайте встанне подивимось на карту. Нам треба зважити кожну деталь.

На грубо тесаному столику розстелили карту Бруклінгема. Синіми кружалами на ній були позначені райони атомних заводів.

Рука Гартмана ковзнула по кружалах.

— Але на який з цих об'єктів поїде диктатор? — спитав він, дивлячись на Гельда. — У нас не вистачить людей, щоб блокувати всі заводи. Та й захисних екранів виготовлено не досить.

Гельд, примруживши очі, пожартував:

— Якщо знаєш, де у синички гніздо, то й синичку легко спіймати. — Він твердо показав на одну з синіх точок. — Сюди. Завод Фінса. Тільки він виготовляє елемент 111.

Гартман допитливо подивився на обличчя Гельда, що здавалося тепер суворим і незворушним, немов витесаним з великої брили каменя.

— Це точно? — перепитав Гартман недовірливо.

— Це більше, ніж точно, друже. Всі наші сили повинні сконцентруватися біля заводів Фінса. Навіть якби нам довелося прийняти бій цілої танкової дивізії, ми не повинні відступати.

Почулися тривожні голоси:

— У нас не вистачить сил!

— А чи не краще придумати інший варіант оборони?

— Десяток танків зімнуть нас!

Гельд підняв руку і спокійною посмішкою погамував раптову тривогу. Він щось обдумував, щось подумки підраховував. Нарешті промовив:

— У нас триста екранів. Цього цілком досить. Триста екранізованих бійців стануть в перші лави. Вони й зустрінуть психічну атаку диктатора. Інші товариші, добре озброєні, головним чином, гранатами і ракетними рушницями, сховаються за стінами заводу і в його корпусах. Вони не повинні бачити диктатора і чути його голосу. Якщо танки прорвуться, вони закидають їх гранатами і не пропустять в реакторні цехи.

— А якщо?.. — вихопився з темноти тривожний голос і чорним кажаном шугнув по найдаальших закутках.

— Так, друзі, може бути й оте найстрашніше "якщо", — вів далі Гельд, спохмурнівши. — Може трапитися й так, що танки прорвуться в цехи...

— ...і все загине! — вигукнув той самий сполоханий голос. Гельд щосили ляснув по столі долонею. В його очах світився гнів.

— Хто каже, що все загине? У нас є останній засіб, і ми, не вагаючись, скористаємося ним. — Гельд суворим поглядом обвів усіх. — Якщо трапиться найгірше... — Він на мить затамував подих, — то ми... підірвемо реакторні цехи. Підірвемо весь завод.

Загомоніли, захвилювалися люди. Пропозиція Гельда була сміливою і водночас відчайдушно небезпечною. Знищення цілого заводу могло викликати негайні репресивні заходи уряду.

— Нас розіб'ють з повітря!

— Це викличе репресії по всій країні!..

Але Гельд і на цей випадок мав продуману, несхитну відповідь.

— Друзі, — сказав він, — ви забули одне: диктатор вже не користується підтримкою "Золотого ангела", його розходження з Германом Тодом дійшли до крайньої межі. До того ж "Золотий ангел" не посміє кинути проти нас війська, бо він побоїться обурення в країні. Зрозумійте, товариші, що самі ми нічого не вдіємо, якщо в день нашого останнього двобою з Петером Старом нас не підтримають мільйони людей в усіх містах імперії.

Гельд втомлено сперся обома руками на стіл.

— Товариші, друзі! Але хто сказав, що диктатор прорветься до заводу? Я особисто

переконаний, що ми отримаємо перемогу в першій же сутичці. Не він, а ми його примусимо покинути поле бою.

Збори закінчились. Гартман наказав виходити обережно, не привертаючи до себе уваги поліції, яка посилено патрулювала передмістя. Нарешті в печері лишилось тільки троє: Гартман, Гельд і Берн.

— Скажіть, докторе, — звернувся Гартман до Йогана, — ви вірите в успіх нашої операції?

— Я вірю в те, що мої екрани не підведуть, — сухо відрубав Берн, мерзлякувато кутаючись у свого плаща. — Що ж до політичної сторони, то це вже ваша справа.

Гельд засміявся. Повернувши до доктора своє добродушне широке обличчя, хитрувато підморгнув йому і сказав:

— Ви прийшли до нас в цю темну печеру, ви дали нам зброю для врятування країни від найжахливішої політики, яку будь-коли знало людство, і впевнено говорите, що ви не торкаєтесь політики.

Йоган Берн уважно подивився на нього, звів на перенісці брови і враз голосно розреготався.

— Ха-ха! Он ви про що? — Він міцно стиснув Гельда за плечі, потім обняв одночасно Гельда і похмурого Гартмана, жартівливо хитнув їх в один, в другий бік. — Таки добились свого! Таки втягнули Йогана Берна в політичний вир!

— Життя вас втягнуло, докторе, — відповів йому Гартман.

— Так, так, життя! — ніби сам до себе озвався Берн.

Вони вийшли в темінь ночі і повільно, тримаючись попід руки, немов школярі, попростували через поле до міста...

"Золотий ангел" стривожений

— Резюме таке: війна затягнулася. Ми опинилися перед коаліцією держав, які мають потужний військовий потенціал. Уряд комуністичної конфедерації в ноті, яку я вам тільки що зачитав, попереджає нас про свою допомогу західним країнам, якщо ми не припинимо війну. Світова рада засуджує нас, Браунггон умиває руки!.. В такій складній ситуації ми мусимо твердо вирішити, що робити далі...

В просторому залі будинку корпорації зібрався кабінет міністрів разом з керівниками "Золотого ангела". Імперський міністр закінчував доповідь про результати політики уряду за останні місяці. Картина була нерадісною.

— А тепер, панове, я слухаю вас! — сказав Тод, оглядаючи присутніх.

Підвівся Шаукель. Взяв олівець, покрутив його, поставив сторч на стіл.

— Рішення може бути тільки одне! Ми не повинні ждати вступу в дію збройних сил комуністів. Треба вдарити першими, щоб одним ударом паралізувати стратегічні центри ворога! Потім ми введемо на його територію головні контингенти армії. Схід — наш основний ворог! Захід схилиться перед нами, якщо ми розіб'ємо комуністичну фортецю...

— Я цілком підтримую пана Шаукеля! — пискнув Фіне. — Браунггон рішуче

підтримає нас, коли побачить нашу перевагу. І не тільки підтримає, а й визнає наш пріоритет в справах цього континенту...

Один за одним виступали члени "Золотого ангела", міністри імперського уряду. Вони підтримували пропозицію Шаукеля про негайний виступ проти Сходу. Тод урочисто й твердо прокарбував:

— Значить, вирішено! Ми негайно викличемо Стара для підготовки нових контингентів армії. Але я хотів би, панове, сказати вам відверто про одну річ... — Тод на хвилину замовк і сухим, настороженим поглядом обмацав присутніх. Здавалось, той погляд говорив: "Чи вірити вам? Чи не зрадите мене в останню мить?" Нарешті вимовив з натугою: — Я вважаю, що диктаторські повноваження Стара треба обмежити!

Ті слова, немов колючим снігом, вдарили в обличчя кор— поратистів. Вони зібгалися, глибше втягнули голови в плечі, потім схвильовано загомоніли між собою. Слова Германа Тода таїли в собі загрозу смерті, дику розправу Петера Стара, людини без серця, котра не спиниться ні перед чим, аби зберегти свою владу.

— Панове, я буду відвертим, — продовжував Герман Тод. — Дії Петера Стара все більше йдуть врозріз з настановами і волею корпорації. Петер Стар не виконав клятви, яку він склав перед нами в той день, коли ми дали йому елемент 111. Опираючись на армію і на свій вольовий вплив, він фактично став тираном. Його політика викликає гостре невдоволення навіть за кордоном. Так довго не може продовжуватись. Але ж як повинно бути? Хто здатен вгамувати властолюбні прагнення Стара?

Вертлявий Ерік Фінс пискнув з свого глибокого крісла:

— Злий джинн вирвався на волю!.. Ми безсилі зробити щось проти нього.

— Згубивши Стара, ми поставимо під загрозу наші стратегічні плани на майбутнє, — озвався корпоратист з волячим підборіддям.

Герман Тод підняв руку, закликаючи до спокою. Всі погляди прикипіли до цієї руки. Ось вона опустилась і важко припечатала гладеньку поверхню ебонітового пульта. Корчуваті пальці посунулись до важільців і злегка пересунули один з них.

В ту ж мить кімнату наповнило рівномірне гудіння, спалахнув екран телевізора. Корпоратисти ближче присунулись до пульта управління. На екрані з'явилось обличчя, дуже схоже на обличчя Германа Тода: той же яструбиний ніс, високе чоло, широко поставлені очі. Чоловік був у генеральській формі. Він озвався першим:

— Здрастуй, батьку! Ти викликав мене?

Імперський міністр якусь мить дивився на свого сина, генерала Альфреда Тода, потім владно промовив:

— Генерале Тод, настав час діяти.

— Війська Траумвальду готові до дії. Куди вести танкові загони?

Герман Тод підняв руку.

— Зачекайте, генерале! — Імперський міністр навмисне звертався до свого сина на "ви", щоб цим ще дужче підкреслити урочистість обстановки. — Виведіть три танкових дивізії до стратегічних комунікацій і чекайте мого наказу. За сигналом "Вампір-6" вводьте війська у місто і в усі головні пункти імперії. Найперше беріть під захист

урядові установи і приватні вілли членів корпорації "Золотий ангел". Все! Можете йти і діяти!

Але екран не згасав. Риси сухого рота на обличчі генерала Тода переконались, очі звузились, затамувавши хитруваті іскорки.

— Я вам сказав: ви вільні! Можете йти і діяти! — повторив роздратовано Герман Тод і потягнувся сухою долонею до важільця, щоб виключити екран, але генерал попередив його.

— Пане імперський міністр, — заговорив він квапливо. — Звичайно, військові не повинні втручатися в політику, але в моїх дивізіях з'явилися ознаки нездорового комуністичного впливу. Тому...

— ...тому ви тютій і нездара! — гримнув на сина Герман Тод.

— Я прошу вислухати мене, пане імперський міністр, — незворушно продовжував генерал. — Я повторюю: хоч мої війська лишилися поза впливом "залізного диявола", вони зазнали на собі впливу комуністичних ідей.

— Так що ти хочеш? Що ти хочеш? — Аж запінився від люті імперський міністр.

— Я хочу тільки короткого пояснення: проти кого будуть введені війська — проти цивільного населення чи проти самого...

— Проти самого! Задоволений? Закінчуй свою балаканину і готуйся до дій.

Екран згас. І враз кімната немов пірнула в холодну воду. Присутні не зважувались поворухнути головою, вимовити бодай одне слово. Страшний крок до двобою з диктатором був зроблений. Першим подав голос Ганс Шаукель:

— Германе, ти хочеш знищити Петера Стара?

— Я хочу знищити його всевладдя! — патетично вигукнув Тод. — Він буде призначений командуючим військами східного напрямку. Досить для нього й цього.

— Але ж прем'єр-міністр не погодиться! — Розвів руками Ганс Шаукель. Він ніяк не міг збагнути задуму Германа Тода. — Він примусить нас своїм триклятим гіпнозом.

Герман Тод широко розкинувся в кріслі.

— Не примусить! — Голос Германа Тода видавав погордливу зневагу. — Панове, всі ми переїжджаємо сьогодні в гори під захист танкових дивізій генерала Альфреда Тода.

Шаукель подався вперед, наче хтось міцною рукою щосили зігнув його товсте, опецькувате тіло. Його булькаті очі блищали від страху й захоплення.

— Ти хочеш послати йому ультиматум?

— Так, останній ультиматум корпорації. І я певен, що Петер Стар прийме наш ультиматум. У нас в руках страшна зброя — його життя.

Корпоратисти слухали Германа Тода, все більше проймаючись нестримним почуттям звільнення. Так, у руках корпорації знаходилось життя Петера Стара. І він не повинен про це забувати, нещасний вискочка, жалюгідний пігмей з залізним серцем! Хай він знає, що могутність фінансових і промислових магнатів країни над усе. Над усе! Вони керують країною, вони тримають у покорі населення імперії, вони творять високу політику. І головне: вони дали владу Петеру Стару, але можуть забрати її в нього разом з життям.

Засідання раптом було порушено різким дзвінком телефону. Дзвонили з комісаріату поліції.

Голос комісара був зляканий, з надривом:

— Пане імперський міністр! Робітники, студенти і службовці Бруклінгема вийшли на вулиці. Небачена маніфестація! Вони несуть гасла проти війни, вимагають усунення від влади Стара та нових виборів у парламент!

Присутні насторожилися — слова комісара гучно лящали в динаміку.

— Яких заходів ви вжили? — крикнув Тод.

— Я чекаю ваших наказів!

— Поліцай-президент знає про ці події?

— Його немає в кабінеті! Він кудись зник!..

— Цього ще не вистачало! — розлютовано пробурчав Тод. — Стар поставив хлопчиська на такий відповідальний пост! Ось наслідки!.. Послухайте, комісаре! Зв'яжіться з військовим міністерством. Виведіть на вулицю весь гарнізон! І не здумайте панькатися з ними. За годину — з усім покінчити!

— Пане імперський міністр, — відізався комісар. — За останніми відомостями, маніфестує більше трьох мільйонів чоловік...

Корпоратисти охнули. Тод зблід. Судорожно стискуючи кулак, він закричав:

— Виконуйте наказ! Киньте всі наявні резерви військ!

— Слухаю! — почувся в'ялий голос.

— Становище ускладнилося, — сказав Тод. — Можливо, ми поспішили з нашим рішенням щодо Петера Стара. Я боюся, що без його допомоги нам не вдасться придушити заворушення в країні...

Широко розчинилися двері, і до салону, немов буря, влетів Петер Стар.

— Я допоможу вам! — прогримів він розлюченим голосом.

Корпоратисти посхоплювались із своїх крісел. Поява Петера Стара була несподіваною.

Диктатор стояв посеред кімнати, широко розставивши ноги у своїх високих кавалерійських чоботях, в галіфе, при всіх орденах, і палючими очима оглядав членів корпорації. Його м'ясисті губи цідили презирливі слова:

— Ви зібралися тут для того, щоб знищити Петера Стара, свого володаря і прем'єр-міністра!

— Пане Стар, — зробив до нього крок Ганс Шаукель, витягнувши вперед руки, ніби благаючи його про помилування.

— Назад, нікчемний блазню! — гримів Стар. — Ви думали сховатись від мене? Я чув усе до останнього слова. Чув по радіотелефону і приїхав сюди, щоб полегшити вам той тягар, який ви взяли на свої немічні плечі. — Він повернувся до Тода. — Що, пане імперський міністр Герман Тод, ви сподівалися танковими загонами Траумвальду здійснити державний заколот?

— Пане Стар! — з відчаєм і гнівом у голосі вигукнув Тод. Але Стар перебив його:

— Мовчіть! Всі ви зрадники і заслуговуєте найстрахотливішої кари. Я б повісив вас

усіх власноручно, отут на стінах. На гаки! За підборіддя! Щоб правнукам вашим було пам'ятно, як карали в наш час за підлу зраду. Що? Зблідли? Позбулися голосу? Не бійтеся! Я не буду вас чіпати, бо ми робимо спільну справу. В нас один ворог. Він там, на вулиці, на площах.

Корпоратисти, геть спантеличені, дивилися на божевільне лице Стара. Вони не знали, що думати, що відповісти йому. Тоді підвівся з свого місця Тод.

— Ви занадто захопилися, Стар! Ми попереджали вас, що ви загинете, коли виступите проти нас!

— Цього не буде! — гордовито відповів диктатор. — Гляньте на вулицю! Чи впораєтесь ви без мене? Тільки я врятую вас, вас і імперію.

Спалахнув екран контрольного телевізора, і на ньому з'явилося лице комісара. Брови його були нахмурені, лице суворе.

— Повідомляю, що армія перейшла на бік маніфестантів. Вона відмовилася розганяти народ!.. Дивіться самі! Включено контрольні об'єктиви на центральній площі...

На сусідньому екрані проступили обриси площі, заповненої багатотисячним натовпом. Над головами людей майоріли національні прапори. Гриміло могутнє скандування:

— Геть Петра Стара! Геть диктатуру! Вимагаємо нових виборів у парламент! Геть війну!..

В натовпі мелькали мундири солдатів. Комісар говорив правду. Екран згас. Знову почувся голос комісара:

— Які будуть накази?..

Його обізвав Тод. Він рішуче підвівся і, дивлячись прямо в обличчя Стара, промовив:

— Ви чули, пане прем'єр, голос народу? Там, на вулиці, вимагають вашої відставки! Ми не можемо зараз робити інакше. Ситуація надто складна. Ми змушені вивести вас зі складу уряду!

— Голос народу! Ха-ха-ха! — зареготав Стар. — Ви виводите мене зі складу уряду! Ха-ха-ха! Ви — шкідливі коти, що, напаскудивши, тікають в куток! Я покажу вам, хто справжній володар імперії!.. Зараз я виїжджаю з оперативними групами до атомних заводів! Блокую їх!..

— Ви не зробите цього! — Герман Тод гнівно звів брови. — Ви хочете занапастити імперію...

— Я зроблю це! Я мушу одержати елемент, необхідний для врятування імперії. Потім, роздушивши непокору, я піду в похід. А ви — слухайте мене! — підняв голос Стар, блискаючи очима. — Я вимагаю покори від вас. Беззаперечної покори.

Слова Стара почали діяти. Корпоратисти піднялися з місць і завмерли непорушно. Диктатор невесело засміявся.

— Ну от! Я можу тепер наказувати вам все, що завгодно! Тепер ви нікчемні раби й більше нічого! Де ваша пиха? Де могутність, якою ви так хизувалися?

Ніхто не промовив жодного слова. В поглядах наймогутніших сановників держави проступала тільки покірність і собача відданість.

— Ми слухаємо вас, володарю! — тихо промовив Тод. Диктатор зневажливо махнув рукою.

— Кому ви потрібні? Сідайте і ждіть!.. Корпоратисти, мов манекени, опустили в свої крісла.

Диктатор швидко попрямував до виходу.

— До речі... — зупинився Стар. — Продовжуйте засідання. Круто повернувшись, диктатор залишив зал. Корпоратисти, пригнічені й приголомшені, не озвалися жодним словом.

...Стар вийшов на площу перед будинком. Тут розташувалась оперативна бронетанкова група. Біля машин, чекаючи володаря, стояли солдати й офіцери.

— Гей, вірні мої хлопці! — закричав на весь голос диктатор. — По машинах!..

Солдати заметушилися. Почувся гуркіт моторів. Стар сів у невеликий броньовик і рушив на урядову трасу. За ним з брязкотом посунув загін. Здалеку долинав гомін багатомільйонної юрби. То на парламентській площі маніфестанти вимагали відставки Петера Стара.

Диктатор криво посміхнувся.

"Аби тільки зарядити батарею! — подумав він. — Тоді я покажу вам! О, я покажу вам!"

Бронетанкова група промчала по урядовій трасі і вилетіла за місто. В долині бовваніли корпуси атомних заводів. На неосяжному пустирищі юрмилися тисячі робітників. Заводи були блоковані. "Доведеться вдатися до зброї, — подумав Стар. — А може, може... спробувати масовий гіпноз? Так! Тільки так!"

Стар зупинив свій броньовик. Спинився і весь загін. Курява, піднята машинами, поволі відносилась вітром у далину. Робітники мовчазно і суворо стояли стіною перед входом на заводське подвір'я.

Машина диктатора почала стиха наближатися до юрби, яка завмерла в суворому, настороженому чеканні.

Останній бій

У юрбі робітників прокотився гомін: "Залізний диявол"! "Залізний диявол"! Ці два страшних слова передавалися з вуст в уста. Тисячі очей, похмурих, сповнених рішучості й гніву, стежили за наближенням диктатора.

Жива стіна перегородила Стару дорогу до заводської лабораторії. Цю стіну він мав подолати, чого б це не коштувало. Стар знав, що його секрет розкрито, що робітники вирішили обірвати його життя. Невимовна лють розпирала йому груди.

Раптом диктатор побачив у передніх рядах Берна й Гельда. Страшна догадка прокралася в душу Стара, по спині поповзли мурашки...

"Чому Берн тут? Він зв'язаний з виступом! Це він розкрив мій секрет. Адже я порушив клятву, і тепер він вирішив дати мені останній бій в моєму житті! Але це їм не

вдається! Я ще маю силу! Я примушу їх пропустити мене до лабораторії".

Диктатор висунувся з броньовика і щосили закричав до натовпу:

— Гей ви! Чому зібралися тут? Негайно розходьтесь! Хіба ви не бачите, що це я, ваш володар?

Наперед виступив Гартман. Сухим, різким голосом він кинув слова, які примусили Петера здригнутися:

— Ми впізнали вас, пане Стар! Народ вимагає вашої відставки. Час покінчити з терором і агресією. Дорога для вас закрита — ніяка диявольська сила не допоможе вам. Проти вас виступила нація, вся країна — тому забирайтеся геть!..

Стар, ледве стримуючи люті, промовив гучним тоном наказу:

— Я вимагаю, щоб ви пропустили мене до лабораторії! Ви знаєте, чого мені треба. Я сподіваюся на вашу лояльність. Я не хочу проливати крові. Я хочу жити!..

— Ваше життя — це смерть мільйонів! — суворо відповів Гартман. — Ви не одержите елемента!..

— Геть Стара! — загриміли тисячі голосів.

Петер зрозумів усе. Робітники вже винесли йому вирок. Тоді над площею пролунали страшні, мов заклинання, слова диктатора:

— Гей ви, раби! Досить розмов! Це говорю вам я — ваш володар! Розступіться і стійте непорушно!..

Слова його були наповнені такою демонічною силою, що у багатьох робітників похололо серце. Але за мить іронічний, їдкий сміх сколихнув юрбу. Ніхто не зрушив з місця. Холодний піт виступив у Стара на чолі... Що сталося? Адже він відчуває, що сила ще є!

Сміх затих. І серед загальної тиші диктатор почув спокійний голос. Це говорив Берн.

— Одного разу, помилившись, я дав тобі нове життя. Я дав тобі в руки страшну диявольську зброю. Тепер я забираю цю зброю! Люди захищені від твого впливу. Тобі нема чого сподіватись...

Заскреготавши зубами, диктатор захопнув люк броньовика. Машина заднім ходом поповзла до загону.

— Приготуватись! — понесли над площею тривожні слова Гартмана.

Захлинаючись від ненависті і відчаю, диктатор кричав у мікрофон:

— Розігнати юрбу! Стріляйте їх безжалісно, мої вірні хлопці!..

Башти на танках і броньовиках прийшли в рух, і по рядах робітників полоснув смертоносний град...

— А-а-а! — пролунав стогін над багатотисячним натовпом. Робітники почали оточувати загін Стара. Під машини полетіли гранати. Кілька танків спалахнули яскравим полум'ям. Три броньовики рвонулися прямо до заводських воріт, розсипаючи навколо себе смерть з найжачених кулеметами башт, але всі вони були знищені влучно кинутими гранатами. Пройняті чужою волею танкісти божевільно спрямовували машини в гущу робітничої маси, давили гусеницями людей, та все було даремно.

Прорватися до заводів не вдалося!

Диктатор похмуро дивився на страшне побоїще. "Все! Кінець!.. Треба тікати! А куди ж?.."

Машина Стара повним ходом помчала до міста. Скоріше! Скоріше! В його грудях — пустота, голова крутиться! Кінчається елемент, кінчається і його життя!..

Раптом напереріз диктатору з вулиці вискочила відкрита машина. Вона зупинилась перед броньовиком. Петер Стар різко загальмував. У машині сидів Арнольд. Він рвучко вийшов з кабіни. Стар радісно скрикнув, висунувся до пояса з люка.

— Арнольд! — закричав він. — Де ти був?

Та раптом диктатор помітив, що погляд Арнольда — палаючий і ненависний — позбавлений звичної покори. Заклавши за спину руки, з розтріпаним волоссям, блідий як мрець, він стояв посеред вулиці і, ледве ворущачи помертвілими губами, з лютим болісним стогоном, говорив:

— Нарешті я один на один з тобою, "залізний дияволе"!

— Ти божевільний! — вжахнувся Стар. — Що ти мелеш?

— Так! Я був божевільним! Довго був! Тепер я звільнився від тебе. Ти примусив мене вбити матір — мою матір! Ти примушував мене вбивати ні в чому не повинних людей! Вмирай же тепер — підле породження пекла!..

Арнольд підняв над головою руки. Стар із жахом побачив дві гранати. Не тямлячи себе, він дав повний хід — прямо на Арнольда. Машина підім'яла тіло поліцай-президента, але в ту ж мить страшний вибух потряс повітря. Диктатор — оглушений і обпалений — полетів на тротуар. Згори на нього посипалися розбиті шибки. Десь пролунали відчайдушні крики.

Стар, мов зацькований, оглянувся і очманіло кинувся у ворота найближчого будинку.

Смерть

Важко дихаючи, Петер темним тунелем вискочив на глуху, малолюдну вулицю. Притулився до стіни, оглянувся навколо. Перехожі з жахом дивилися на нього. Вони пізнавали страшного диктатора — "залізного диявола"... Але Стар уже ні на що не звертав уваги. Машину! Скоріше машину!.. Смерть — холодна, жорстока смерть — невпинно, неблаганно наближається до нього, і немає в світі сили, яка б зупинила її!..

Додому! Швидше додому!

Ось їде відкрита машина. В ній — пасажери.

Стар, зціпивши від болю зуби, кинувся на середину вулиці, високо підняв руку. Шофер різко загальмував. Пасажири перелякано зойкнули. В цьому сивому, з божевільним поглядом маніяку вони впізнали диктатора імперії.

— Що вам потрібно? — У шофера від страху дрібно тремтіли руки.

— Машину, — хрипко відповів Стар. — Геть з машини!..

— Вибачте, — забелькотів шофер. — Я везу пасажирів.

Світ потьмарився в Петєрових очах. Останнім зусиллям він зібрав рештки

демонічної волі і, дивлячись прямо в очі шоферу, прошепотів:

— Іди, хлопче, геть! Ви, шановні панове, теж!.. Прошу!.. Шофер і пасажери, мов у сні, підвелися з місця. Не відриваючи очей від диктатора, вийшли на брук.

— Ідіть геть! — махнув рукою Стар, сідаючи за руль. Авто просто з місця рвонуло вперед. Швидше! Швидше!

Додому!..

Ось він — кінець! Ось вони — божевільні мрії! Ха! Завоювання світу! Він — Петер — сам колись сміявся з таких маніакальних думок! Він мусив знати, що ніякий гіпноз неспроможний кинути світ під ноги насильству і несправедливості. А він втратив глузд, забажав стати суперменом. Чого домігся він? Втікає пустинними вулицями! Куди? Вмирати!

Стар поглянув у дзеркальце над вітровим склом. Чи це він? Чи це той красивий жартівник Петер Стар? Рідке, сиве, розкошлане волосся на напівголому черепі, зморшкуватий лоб, блідо-зелене худе обличчя шістдесятилітнього старця. Тільки глибоко запалі очі горять безумством.

Перехожі, жахаючись, кидались геть від авто, що із шаленою швидкістю мчало по автостраді за місто.

Заверещали гальма, машина зупинилася перед віллою. Диктатор, не чекаючи, коли відкриють ворота, вискочив з кабіни, пробіг мимо здивованого охоронця. Гвардійці завмерли, виструнчилися перед володарем, втупивши в нього бездумні погляди. Петер швидко глянув на них, провів долонею по чолі... Так, так! їх треба відпустити. Вони більше не потрібні.

Тримаючись рукою за колону, він кивнув старшому:

— Скажіть охороні, що всі ви вільні!..

— Як? — затинаючись, спитав старший гвардієць. — Зовсім вільні?

— Так! Можете йти геть! — підвищив голос Стар. — Я відпускаю вас!..

Вогники свідомості, змішані з радістю і здивуванням, промайнули в очах солдатів. Вони кинули зброю і швидким, покvapливим кроком, ніби чекаючи, що ось-ось їх знову покличуть назад, подалися до воріт.

Стар уже не бачив нічого. Зціпивши зуби, з неймовірними труднощами він піднімався по сходах. Слуга — останній слуга в його будинку — шанобливо схиляється перед ним.

— Ключі! — хрипить Стар. Слуга з острахом віддає ключі. Він не розуміє, що сталося з володарем. Петер кволо махнув рукою.

— Ти вільний! Іди геть!..

Слуга, не озираючись, перестрибуючи через три-чотири приступки, помчав униз. Хрюснули вихідні двері!.. Все! Тепер він на самоті. А Евеліна! Де вона?..

Стар відімкнув двері. Промінь прорізав морок кімнати. Похитуючись, Петер зайшов всередину, зупинився.

З крісла зірвалася Евеліна. Страшним гнівом і презирством горять її очі.

— Ти! Знову прийшов мучити мене? Не напився крові?.. Ну, чого мовчиш?..

— Евеліно! — ледве чутно шепоче Стар. — Я помираю...

— Помираєш? Брехня! Чого ти хочеш від мене?..

— Еве! Люба моя! Прости мене... Жадоба влади засліпила мене. Я не зміг втриматися! Ви з Йоганом теж не допомогли мені... Прости мене! Я помираю. Я не одержав елемента. Все!.. Кінець!..

Схопившись за груди, Стар впав на підлогу. Евеліна підбігла до нього, стала навколішки.

— Петер! Петер! Що з тобою?.. — Обличчя Евеліни спотворилось від жаху.

— Еве! Дай мені твою руку! Скоріше... руку...

Погляд його ставав теплішим, людянішим, але туман смерті поволі застилав очі.

— Петер... Який дикий, підлий сон. Ще все повернеться! Ти не вмиреш! — безумно говорила вона, підтримуючи голову чоловіка.

— Все! — раптом закричав Стар, судорожно підвівшись на Руках. — Хай буде прокляте... залізне серце! "Золотий ангел" висмоктав мої сили... прокляття йому! Йогане! Йогане! Де ти? Воскреси мене!.. Дай життя!..

Тіло Петера стрепенулось, обм'якло.

— Прощай, Еве!..

— Стій, Петер! Стій! — Евеліна схопилась на ноги. — Я приведу Берна! Я знайду його! Ми повернемо тобі життя! Зачекай!..

— Пізно, — прошепотів Стар. — Все...

Важкий подих зірвався з його вуст, груди піднялися і завмерли...

...Наступного дня газети сповістили про смерть диктатора імперії — Петера Стара.

1957 р.

[1] Біоструми — електричні імпульси, які виникають в результаті діяльності нервових клітин.

[2] Вуглецевий кістяк — шар вуглецю, який створюється в клітинах старіючого організму в зв'язку з втратою клітинами здатності до нормальної діяльності.

[3] Реле — чутливий автомат, призначений для вмикання чи вимикання електричної і будь-якої іншої апаратури.

[4] Напівпровідники — метали або оксиди металів, що проводять електричний струм тільки в одному напрямку. Широко застосовуються в електриці і радіотехніці.

[5] Локаут — масове звільнення з роботи.

[6] Еманація — один з продуктів розпаду радіоактивних елементів.

[7] Казус фідеріс — привід війни.